

९९
६

उ० श०

११
६

ग्रन्थनामः
कृतनामः
विषयः

“वाजसनेयसंहिता” (शुक्ल यजुर्वेदः)

० ० ०

VaJaSaneji Samhita

वैदिकसाहित्यम्

५६

समयः शके १७४७ = A.D.

६९
६

अथ
वाजसनेयसंहिता

समस्तः शकै १७ ४७.

+

+

तन्मह

१९
६

हि १ ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ हरिः ॐ ॥ इषे त्वो ॥ इषे त्वो ॐ त्वा चायव
२ स्तुदेवो वः सविता प्रार्थयतु श्रेष्ठतमायु कर्मणः ॥ आया
यधूमध्या इन्द्राय नमः प्रजावती रणमीवाऽश्रयुश्मा
३ मावस्तेन इन्द्रा तमाघत्राटि सोध्रुवा अस्मिन् गोपतो ॥
स्या तबुद्धीर्य अमानस्य पशून्या हि ॥ १ ॥ चसोः पुवित्र
म ॥ चसोः पुवित्रमसिद्धो रसिद्धि च्छुसिमा तरिश्चनो २

घर्मोसि॥विश्वधा॥३॥असि॥परमेणधाम्ना॥हृ० हस्वमाका॥
मार्ति॥यु० जयति॥क्षी० धी० त॥॥२॥वसोः॥पु० वि० त्र० म॥वसोः॥पु० वि०
त्र० म॥सि० श० त॥ध० रं॥वसोः॥पु० वि० त्र० म॥सि० सह० स्त्र० ध० र० म॥दे०
स्त्वा० स० वि० ता० पु० ना० तु० वसोः॥पु० वि० त्र० र्णो० श० त॥ध० रे० रा० सु० घ्रा०
सावि० त्रा० यु० काम० धु० क्षः॥॥३॥सा० वि० श्वा० यु० सा० वि० श्व० क० म्मा० सा० वि० श्व०
धा० याः॥इ० द्र० स्य० त्वा० ना० ग० ठे० सो० मे० ना० त० न० चि० वि० स्मो० ह० व्य० ठे०
र० क्षः॥॥४॥अ० गे० वृ० त० य० ते॥वृ० तं० च० रि० ष्या० मि० त० छे० के० यं० तं० न्मे०

[illegible]

2

वर्नं^मदृढं ह स्वमा कामति ज्ञेयेपतिर्धाषीत्॥ विष्णुस्त्वाक्र
मता^ममु^उरु वातायापह तर्ह रक्षो यच्छं तां पंच॥ ए॥ देवस्य म
त्वा॥ सवित्रः प्रसवे^{वे}श्विनो ब्राह्मण्यो युष्मो ह स्ताभ्याम्॥
अग्नये युष्टं गृह्णाम्यग्नीषोमाभ्यां जुष्टं गृह्णामि॥ रण
भूताय त्वा॥ नारातये^{वे} सुर निविष्टे^{वे} षं दृढं हं तां दुय्याः॥
पृथिव्यामु^{वे}र्व त रिक्षेम न्वेमि पृथिव्यास्त्वाना नो सा दम

संहिर्ष १ याम्यदि^{वि}त्याऽनुपस्ते^{॥३॥}नेहव्यर्धे रक्ष ॥ १२ ॥ यवित्रेस्यः ॥ यवि
३ त्रेस्तेवैस्त्रव्यो^{वि}सवितुर्वः प्रसुवउत्पुनाम्यच्छिद्रेणयुवि
त्रेणसूर्यस्यरश्मिनि[॥]देवीरायोऽअग्नेगुवोऽअग्ने
पुवोयऽइममद्ययज्ञंनयतायेयुक्षपतिर्हस्तुधातुंय
ज्ञपतिंदेवकवम् ॥ १२ ॥ कृष्णादंष्ट्रः ॥ युष्माऽदंष्ट्रोवृणी
तवृत्रतृय्यै[॥]युयमिंद्रमवृणीध्वं वृत्रतृय्यैप्रोक्षितास्तु ॥

अग्नयेत्वा जुष्टं प्रोक्षामि ग्रीष्माम्न्यां त्वा जुष्टं प्रोक्षामि ॥
मि ॥ देव्या युक्कर्मणोऽशुं धध्वं देवयज्याये यदोऽशुधाऽय
रा जुष्टं रिदं वस्तुं धामि ॥ १३ ॥ शम्मासि ॥ शम्मास्य वध
तर्ह रक्षो वधूताऽअरातयो दित्यास्त्वगसि प्रतित्वादि
तिर्वेत्तु ॥ अद्रिरसि चानस्य त्योऽग्राचासिष्टयुबुध्नः प्रति
त्वा दित्यास्त्वगवेत्तु ॥ १४ ॥ अग्नेस्तनूरसि ॥ चाचो विसर्ज

संहिर् २ नंदेव वीतये त्वा गृह्णामि हृद्वासासि वानस्य त्वः सऽइदं देवे
ध्वो हविः शमीष्वसु शमि शमीष्व ॥ हं हृदे हि हविष् हृदे हि ॥ २५
ऊं कुटोसि ॥ मधुजिह्वऽश्म मूर्ज्मावद त्वया वयं संघा
तं संघातं जेष्वर्ष्वृक्षमसि प्रतित्वा वर्ष्वृक्षं वेत्तु पराष्ट
तं रक्षः पराष्टाऽश्म तयोपह तं रक्षो वायुर्बो विविन
कुं देवो वः सविता हिरण्यपाणिः प्रतिशृणु त्वच्छिंद्रेण पा

वि

ध

णिना॥१६॥धृष्टिरसि॥धृष्टिरस्यपात्रेऽग्निमामादंजदि
निष्कृत्वा ददंसेधा देवयजं वह॥ध्रुवमसिष्टिर्वीदुः
ह ब्रह्मवनि त्वाक्षत्रवनि सजात वन्युप दधामि चाष्टव्यस्य
व धाय॥१७॥अग्ने ब्रह्मा गृणीष्वधुरा मस्यं त रिक्षं द
दं ह ब्रह्मवनि त्वाक्षत्रवनि सजात वन्युप दधामि चाष्ट
व्यस्य व धाय॥ध्रुवमसि दिवं ददं ह ब्रह्मवनि त्वाक्षत्रवनि स

संहि १२ जातवन्पुयदक्षमि^१त्रा^२व्यस्यव^३धा^४य॥विश्वा^५न्यस्त्वा^६शा^७न्य

५

ॐ नयदक्षमि^१चित^२स्त्रो^३ध्व^४चितो^५नृ^६गूणा^७मंगिरसा^८तयसात

प्यध्वम॥१॥शमीसि॥शमीस्यवधूत^१रक्षो^२वधूताऽअ

रातयोदित्यास्त्वगसिप्रति^१त्वादिति^२चेत्तु^३धियणासिप^४र्वती

प्रति^१त्वादित्यास्त्वग्दे^२त्तु^३दिवस्क^४ननीरसि^५धियणासि^६पा^७र्व

तेइ^१प्रति^२त्वाय^३र्वती^४चेत्तु^५ध्वान्यमसि॥१॥ध्वान्यमसि॥ध्विनु

५

हि देवा^{ता}न्वा^उराणाय त्वोदा नाय त्वात्मानाय त्वा॥ दीर्घा^{ता}मनुप्र॥
सितिमा^{ता}युषेधां देवो वः॥ सविता हिरण्यपाणिः॥ प्रतिगृन्णा त्व
न्निद्रेण^{ता}पाणिना चक्षुषे त्वामहीनां पयोसि॥ २०॥ देवस्य त्वा
॥ सवितुः प्रसवे^{ता}श्विनो^{ता}र्वा^{ता}क्रि^{ता}न्यां पू^{ता}ष्मो हस्ता^{ता}न्याम्॥ संवपामि
समापु^{ता}नृषधीनिः॥ समोष^{ता}ध्रयो रसेन॥ स^{ता}रु^{ता}रेवती^{ता}र्ज^{ता}गती॥
निः॥ दृच्यंता^{ता}थं॥ संमधु^{ता}मती^{ता}र्मधु^{ता}मतीनिः॥ दृच्यंताम्॥ २१॥ जन

संहि १
६

यत्येत्वा॥ संख्योमीदमग्नेरिदमग्नीषोमयोरिषेत्वाधुमोसिचि
श्वायसुसप्रथाऽनुसप्रथस्वोसतेयज्ञपतिः प्रथतामग्निष्टे
त्वचंमाहिर्हसीदेवस्त्वासविताश्रपयतुवृषिषेधुनाके॥
२२॥ माने॥ मासंवित्छाऽअतमेसूर्यज्ञोतमेसूर्ययमानस्य
पूजानृयात्रितायत्वादितायत्वेकतायत्वा॥ २३॥ देवस्य
त्वा॥ सवित्रः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुन्यापूहोहस्तान्याम॥ आ

६

हृदे ध्वरुक्तं देवेभ्यः इंद्रस्य वा ऊरुसि दक्षिणः सहस्रं नृ
ष्टिः श्रुतं ते जा वायु रसि तिग्मं ते जा द्रिष्यतो ब्रुधः ॥ २४ ॥ ए
थि विदे वयज नि ॥ एथि विदे वयज न्योष ध्यास्ते मूलं मा
हि र्ये सिषं ब्रुजं गच्छ गोष्ठानं च र्षतु ते द्यौर्ब धान देव स वि
तः परमस्या एथि व्याधं श्रुते न पात्रो य्ये स्मां देष्टियं च ब्रु
यं द्रिष्यस्तमतो मामौ क ॥ २५ ॥ अथारसं ॥ एथि व्ये दे वय

संहि १

७

जनाद्यध्यासं ब्रजंगच्छगोष्ठानं चर्यतु ते द्यौर्वक्षानदेवसः
वितः परमस्यांष्टथिव्यां शतेनया श्रेयोस्मां द्वेष्टियं च
वयं द्विषां स्तमतो मामौक् ॥ अररो दिवं मा पशो दुःसस्ते द्यौ
मास्कं न्ब्रजंगच्छगोष्ठानं चर्यतु ते द्यौर्वक्षानदेवसवितः प
रमस्यांष्टथिव्यां शतेनया श्रेयोस्मां द्वेष्टियं च वयं द्वि
षां स्तमतो मामौक् ॥ २४ ॥ गायत्रेण त्वा ॥ छंदसापरिगृह्णाम

७

मि॒त्रेष्टु॑ ने॒नत्वा॑ छं॒दसा॑ परि॒गृह्णामि॑ जा॒गते॑ नत्वा॒ छं॒दसा॑ प
रि॒गृह्णामि॑ ॥ सु॒क्ष्मा॑ वा॒सि॒शि॒वा वा॑ सि॒स्यो ना॑ वा॒सि॒सु॒ख ॥
दा॒वा^{सि॒३}सू॒र्ज॒स्वती॑ वा॒सि॒पय॑ स्वती च ॥ २४ ॥ पु॒रा कू॒रस्य॑ ॥
वि॒सृ॒यो वि॒रपू॒री^{न॒३} नु॒दा॒दाय॑ पृथि॒वी जी॒वदा॑ नु॒म ॥ या॒मैर
यंश्च॑ द्र॒म॒सि॒सु॒धा नि॑ स्ता॒मु॒धीरा॑ सोऽ॒नु॒दि॒श्य॑ यजंते ॥
या॑ धो॒क्षणी॑ रा॒सा दं॑ दि॒यतो॑ च॒क्षु॒सि ॥ २५ ॥ प्र॒त्सु॒ष्टु॒रक्षः॑ प्र॒त्सु॒

संदिर्घ १
८

॥
ष्टाऽअरातयो^{यः}निष्ट^{तावा}सुष्टं रक्षोनिष्ट^{यः}ष्टाऽअरातयः॥ अनिनि
तोसिसपत्न^{तावा}क्षिदाजिनंत्वाच्चाजेध्यायेसंमाय्मि॥ प्रत्युष्टं
रक्षःप्रत्युष्टाऽअरातयो^{यः}निष्ट^{तावा}सुष्टं रक्षोनिष्ट^{यः}ष्टाअरातयः
॥ अनिनितासिसपत्न^{तावा}क्षिदाजिनीत्वाच्चाजेध्यायेसंमा॥ १
य्मि॥ २॥ अदित्येरास्नासि॥ द्विहोर्द्वयोस्पृज्जत्वाद्व्ये
नत्वाचक्षुषावपश्यामि॥ अनेर्जुकासिसुहृद्देवेन्यो^{यः}धा॥

८

मेधाग्नेमेनव^{मि}जुषेयजुषे॥३०॥सवितुस्त्वा॥प्रसवः
न^{मि}त्पुनाम्यच्छिदेणपुवित्रेणसूर्यस्पर्गश्मिनिःसवितु
र्वःप्रसवःन^{मि}त्पुनाम्यच्छिदेणपुवित्रेणसूर्यस्पर्गश्मि
निः॥तेजोसि शुक्रम^{मि}स्पृष्टमसिधामनामासिप्रि
यंदेवानामनाधृष्टंदेवयजनमसि॥३१॥इतिवाजस
नेसंहितायांप्रथमोऽध्यायः॥२॥श्री॥नृकृत्तोसि कृ॥

संहिर्ष
र्षि

स्तोस्वारवरेषो^{१५}ग्नयेत्वाजुष्टं प्रोक्षा^{१६}मिबेदिरसिबुर्हिषे।
त्वाजुष्टं प्रोक्षा^{१७}मिबुर्दिरसि सु^{१८}यस्त्वाजुष्टं प्रोक्षा^{१९}मि।
दित्येवुंदनं॥२॥ अदित्येवुंदनमसि^{२०}विष्मो^{२१}स्तुयो॥
सु^{२२}र्गमृदसंत्वा^{२३}सृणा^{२४}मि^{२५}स्वा^{२६}स^{२७}स्त्वा^{२८}देवे^{२९}न्यो^{३०}नुव^{३१}पत
ये^{३२}स्वाहा^{३३}नुवनपतये^{३४}स्वाहा^{३५}नूतानां^{३६}पतये^{३७}स्वाहा॥३॥
गंधर्वस्त्वा॥विश्वावस्^{३८}परिदधातु^{३९}विश्वस्पा^{४०}रिष्टेय

च

र्षि

जमानस्यपरिधिरस्यग्निरिडर्दितः॥ इन्द्रस्यवाङ्मरसि
दक्षिणोविश्वस्यारिष्ट्येयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरि
डर्दितः॥ मित्रावरुणोत्वोत्तरतःपरिधन्नांध्रवेणध
र्मणाविश्वस्यारिष्ट्येयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरि
डर्दितः॥ ३॥ वीतिहोत्रत्वा॥ कवेद्युमंतर्तःसमिधीम
हि॥ अग्नेचुहंतमधुरे॥ ४॥ समिदसिः॥ सूर्यस्त्वापुर

संदिर्प
२४

स्तात्पातुं कस्याश्चिदन्तिशस्ये॥ सवितुर्वाहस्तुऽनर्गो॥ अ
मदसंत्वास्तृणामिस्त्रासुस्तुंदेवेभ्यः॥ आत्वावसवोरुद्रा
ऽन्नादित्याः सदंतु॥ ५॥ घृताच्यसि॥ जुहून्नाम्नां सेदंप्रि
येण धाम्ना प्रियठः सदः॥ आसीदघृताच्यसु पुनृन्ना
म्नां सेदंप्रियेण धाम्ना प्रियठः सदः॥ आसीदघृताच्यम्
सिध्नुवानाम्नां सेदंप्रियेण धाम्ना प्रियठः सदः॥ आसी

२४

हृदयेण धाम्ना प्रियं सद् असीद ॥ ध्रुवाः अस्मदं नृत
स्यो नो ता विस्मो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां
यज्ञं न्यम ॥ ६ ॥ अग्ने वाजजित ॥ अग्ने वाजजि वाजं त्वां स
रिष्पं तं वाजजितं स मां वि ॥ नमो देवे न्यः सुधापित
न्यः सुयमे मे नूयास्तु मस्कं नमद्या ॥ ७ ॥ अस्कं नमद्या दे
वे न्यः अज्यं सन्त्रिया समं ध्रिणा विस्मो मा त्वा वक्र ॥

संहिर्ष

११

मिषुं[॥] वसु[॥] मती[॥] मग्ने[॥] ते[॥] छाया[॥] मुप[॥] स्तेषं[॥] वि[॥] स्तो[॥] स्वा[॥] नम[॥] सीतः[॥] ^{सि॥५॥}
इंद्रो[॥] वीर्य[॥] म[॥] कृ[॥] णो[॥] दू[॥] धो[॥] धुरः[॥] आ[॥] स्वा[॥] तः[॥] ॥१॥ अग्ने[॥] वे[॥] ॥ अ[॥]
ग्ने[॥] वे[॥] हे[॥] त्रि[॥] वे[॥] दू[॥] त्य[॥] म[॥] व[॥] तां[॥] त्वां[॥] द्या[॥] वा[॥] पृ[॥] थि[॥] वी[॥] ॥ अ[॥] व[॥] त्वं[॥] द्या[॥] वा[॥]
पृ[॥] थि[॥] वी[॥] स्वि[॥] ष्ट[॥] कृ[॥] दे[॥] वे[॥] न्यः[॥] इन्द्रः[॥] आ[॥] ज्ये[॥] न[॥] ह[॥] वि[॥] षा[॥] नू[॥] त्वा[॥] हा[॥]
सं[॥] ज्यो[॥] ति[॥] षा[॥] ज्यो[॥] तिः[॥] ॥२॥ म[॥] यी[॥] द[॥] म्[॥] म[॥] यी[॥] द[॥] मि[॥] द्रं[॥] इन्द्रि[॥] यं[॥] द[॥] धा[॥]
त्वं[॥] स्मा[॥] न्ना[॥] यो[॥] म[॥] ध[॥] वा[॥] नः[॥] स[॥] चं[॥] ताम्[॥] अ[॥] स्मा[॥] क[॥] र्ठं[॥] सं[॥] त्वा[॥] नि[॥] ॥

अ. २

११

षः सत्पानः संत्वाशिषः^{४०} नृपहृताष्टि^{४१} वीमातोपमांष्टि^{४२}
वीमाताक्षयताम^{४३} ग्निराग्नीध्रुत्वाहा॥१७॥ नृपहृतोद्यौ^{४४}
नृपहृतोद्यौ^{४५} षितोपमांद्यौ^{४६} षिताक्षयताम^{४७} ग्निराग्नी^{४८}
ध्रुत्वाहा॥ देवस्पत्वा सवितुः प्रसवे^{४९} श्विनोर्बाहु^{५०} न्यायु^{५१}
होहस्ता^{५२} न्याम^{५३} प्रतिगृह्णा^{५४} म्यग्ने^{५५} द्वासे^{५६} नृप्रश्नामि॥१८॥ ए^{५७}
तंते॥ देवसवितर्यजं^{५८} प्राहु^{५९} र्हस्पतये^{६०} ब्रह्मणे^{६१} तेने^{६२} यजमव^{६३}

संहिष

१२

तेन यज्ञपतितेन मामव ॥ १२ ॥ मनोजूतिमनोजूतिर्जुषता ॥
माज्यस्पृष्टहस्पतिर्यज्ञमिमंतनोत्वरिष्टं यज्ञं समिमंदधा
तु ॥ विश्वे देवा स इह मा दयंतामो ॥ १३ ॥ एषाते ॥ अ
ग्ने समि^{ते}त्रयावर्धस्व चाचथायस्व ॥ वर्धिषीमहि च वयं मा
चप्पासिषीमहि ॥ अग्ने वाज जिघाजं त्वांस सुवा १० संवा
जजितं संमायि ॥ १४ ॥ अग्नीषोम यो रुजितिम् ॥ अग्नी

अ. २

१२

५३
षोमयो रुजिति मनुजेषु वाज्यं स्पमा प्रसवेन प्रोहामि ॥
अग्नीषोमो तमपनुदतां योस्मां देष्टि यं च वृयं द्विषो वाज
स्येनं प्रसवेनापोहामि ॥ इन्द्राग्न्यो रुजिति मनुजेषु वाज
स्पमा प्रसवेन प्रोहामि ॥ इन्द्राग्नी तमपनुदतां योस्मां देष्टि
यं च वृयं द्विषो वाजस्येनं प्रसवेनापोहामि ॥ २५ ॥ वसुन्पस्त्वा
रुद्रे न्यस्त्वा दित्ये न्यस्त्वा संजानाथां द्यावा पृथिवी मित्रा ॥

संहिर्ष
१३

वरुणोत्वावृष्ट्यावताम॥ व्यंतुवयोक्तर्द्धरिहाणां मरुतां पृषती॥
गच्छन्नाष्टाष्टिर्नृत्वा दिवं गच्छन्ततो नो वृष्टिमावृह॥ वक्षु
ष्याऽअग्ने सिचक्षुर्मपाहि॥ १६॥ अंपरिधिं॥ पूर्वधत्वाऽअ
ग्ने देवयगिनिर्गुत्मान॥ तंतऽएतमनुजोषं नरं मेषने
त्वदपचेतया ताऽअग्नेऽप्रियं पाथोपीतम्॥ १७॥ सधं सु
वन्नागास्तु॥ सधं सुवन्नागास्तुषावृहंतः प्रस्तरेष्टाऽपि॥

श्रु. २

१३

रिधेयाश्चदेवाः। इमां वाचमनि विष्वे गुणं तः। आसद्यास्मिं
नृर्हिषिमादयधुं स्वाहावाट्॥२॥ घृताचीस्वः॥ घृता
चीस्वो धुव्योऽपि तः सुग्नेस्वः सुग्ने माधत्तम्। यज्ञनमः।
अतनुपचयज्ञस्पृशिवे संतिष्ठस्व। स्विष्टे मे संतिष्ठस्व॥२॥
अग्ने दद्यायोः॥ शीतमपाहिमादिहो। पाहि प्रसित्ये।
पाहि इरित्ये। पाहि इरुं न्याः। अविषं नः पितुं कुरु सुष

संहिर्ष
२४

दा॒यो॒नौ॑ स्वा॒हा॒ द्वा॒ड॒ग्नये॑ संवे॒त्रा॒प॒तये॑ स्वा॒हा॒ सर॑स्वत्यै च
शो॒न्न॒गि॒न्ये॒ स्वा॒हा॒ ॥२०॥ वे॒दो॒ सि॒ ॥ ये॒ न॒ त्वं॑ दे॒व वे॒द॑ दे॒वे॒ न्यो॒ वे॒
दो॒ न्न॒ वं॑ से॒ न॒ म॒ त्वं॑ वे॒दो॒ न्यू॒या॒ ॥ दे॒वा॒ गा॒ तु॒ वि॒दो॒ गा॒ तुं॒ वि॒त्वा
गा॒ तु॒ मि॒ त॒ ॥ म॒ न॒ स॒ स्प॒ त॒ इ॒ मं॑ दे॒व यु॒ज॒ ॥ स्वा॒हा॒ द्वा॒ ते॒ धा॒ ॥ ॥
२१॥ सं॒ब॒र्हि॒ ॥ सं॒ब॒र्हि॒ रं॒ द्वा॒ ॥ ह॒ वि॒षा॒ घृ॒ ते॒ न॒ स॒ मा॒ दि॒ त्ये॒ व
सु॒ नि॒ ॥ सं॒ म॒ रु॒ द्धि॒ ॥ स॒ मि॒ त्रो॒ वि॒ श्व॑ दे॒ वे॒ नि॒ रं॒ द्वा॒ दि॒ व्यं॒ न॒ नो॒

अ. २

२४

गच्छतु यत्स्वाहा ॥ २२ ॥ कस्त्वा ॥ चिमुंचति ^{त्रि।} सत्वा चिमुंच।
ति कस्मैत्वा चिमुंचति तस्मैत्वा चिमुंचति ॥ पोषाय रक्ष ॥
सां न्ना गोसि ॥ २३ ॥ संवर्चसा ॥ पर्यसा संतनू ^{नैः ५।} निरगा ^{यः ५।}
न्महि मनसा स ठः शिवेन ॥ त्वष्टा सुदत्रो विदधातुरा यो
नुमा र्ष्टत न्नो यद्विलिष्टम् ॥ २४ ॥ दिवि विष्णुः ॥ दिवि चि
ष्णुर्व्यक्रं स्त जा गते नृच्छंदसा ततो निर्नक्तो योऽस्मां

संहिर्ष

१५

देष्टियं च वयं दिष्मो^{१५} न्नरिक्षे विष्णुर्व्यक्रं^{१५} स्तत्रैष्टुनेन^{१५} च
दसा^{१५} ततो निर्नक्तो^{१५} यो^{१५} स्मा^{१५} देष्टियं च वयं दिष्मो^{१५} पृथि^{१५}
व्यां विष्णुर्व्यक्रं^{१५} स्तगायत्रेण^{१५} चंदसा^{१५} ततो निर्नक्तो^{१५} यो^{१५}
स्मा^{१५} देष्टियं च वयं दिष्मो^{१५} स्मा^{१५} दन्ना^{१५} दस्ये^{१५} प्रतिष्ठाया^{१५} ऽऽ
गमस्व^{१५} संज्योतिषा^{१५} नूमा^{१५} ॥ २५ ॥ स्वयं नूरसि^{१५} श्रेष्ठो^{१५} रनिमं^{१५}
वचो^{१५} दा^{१५} ऽऽसि^{१५} च^{१५} च^{१५} मि^{१५} देहि^{१५} । सूर्य^{१५} स्पा^{१५} हृत^{१५} मं^{१५} न्वा^{१५} व^{१५} त्ति^{१५} ॥ २६ ॥

अ. २

१५

अग्नेगृहपते॥ सुगृहपतिस्त्वयाग्नेहंगृहपतिनान्नूयास
४६ सुगृहपतिस्त्वं मयाग्नेगृहपतिनान्नूयास॥ अस्चूरिणो
गार्हपत्यानि संतुष्टा तर्ह्यहिमाः सूर्यस्पावृतमन्वावर्त्ति॥
२७॥ अग्नेवृतपते॥ वृतमचारिषंतदशकंतन्मेराधीदमहं
यएवास्मिसोस्मि॥ २८॥ अग्नयेकत्पवाहनाय॥ स्वाहा
सोमायपितृमतेस्वाहा॥ अपहताऽअसुरारक्षाधंसिद्धे

संहिर्ष
२६

दिषदः॥२६॥ येरूपाणि॥ प्रतिमुंचमानाः॥ असुराः संतः स्व
ध्याचरन्ति॥ परापुरो निपुरो ये नरं त्यग्निष्टां ध्रुवात्प्रणु
दात्यस्मात्॥३०॥ अन्नपितरः॥ अन्नपितरो मादय ध्वं य
था नागमावृषाय ध्वम्॥ अमी मदंत पितरो यथा नाग
मावृषाः॥ इषत्॥३१॥ नमो वः॥ पितरो रसाय नमो वः॥ पितर
ः शोषाय नमो वः॥ पितरो जीवाय नमो वः॥ पितरः स्वधायै

अ. २

२६

नमो॑वः॒ पित॑रो॒घोरा॑य॒ नमो॑वः॒ पित॑रो॒मंन्य॑वे॒ नमो॑वः॒ पि
त॑रः॒ पित॑रो॒ नमो॑वो॒ गृहान्नः॑ पित॑रो॒ दत्त॑ स॒ तोवः॑ पित॑रो॒ दे
षो॑त॒ दः॒ पित॑रो॒ वोसु॑ऽआ॒ धत्त॑॥३२॥ आ॒ धत्त॑ पित॑रो॒ गन्ने॑कु
मा॒रपु॑ष्कर॒ स्वज॑म॥ यथे॒ हपु॑रु॒ षोस॑त॥३३॥ न॒ ज्जि॑व॒ हं
ती॥ र॒ मृतं॑ घृ॒ तं प॑यः॒ कीला॑लं॒ परि॑स्रु॒ तम॥ स्व॒ धास्त्रु॑त॒ र्पय॑
तमे॒ पित॑र॒ न॥३४॥ इति॑ वा॒ जस॑ने॒ संहिता॑यां॒ द्विती॑यो॒ ध्यायः॑

संहिर्ष

१७

ननुवः

समिधाग्निम्॥ समधाग्निं डवस्पतद्युतेर्बोधयुतातिथिम्॥
आस्मिन्हुव्याजुहोतन॥ १॥ सुसमिधायशोचिषेष्टुतंतीव्रं।
जुहोतन॥ अग्नयेजातवेदसे॥ २॥ तंत्वो॥ समिद्धिरंगिरोष्टु
तेन चर्द्धयामसि॥ हृहोचायविष्य॥ ३॥ जपत्वा॥ गेह
विष्मताष्टुताचीर्यतुहयत॥ जुषस्वसमिधोमम॥ ४॥ नून्
व॥ स्वद्यौरिव नूम्नाष्टुथिवीवचरिमाणा॥ तस्यास्तेष्टथि

अ. ३

१७

विदेवयजनिष्टुष्टेग्निमंन्तादमंन्ताद्यायादधे॥५॥ आ
यंम॥ आयंगोःष्टश्चिरक्रमीदसदंन्मातरंपुरः॥ पित
रं चप्रयंस्व॥६॥ अंतश्चरति रोचनास्पप्राणादपान
ती॥ अरव्यं नमहिषोदिवम्॥७॥ त्रिदंशदाम॥ द्विराजति॥
वाक्यतंगायधीयते॥ प्रतिवस्तोरहृद्वनिः॥८॥ अग्नि
र्ज्योतिः॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहासूर्येज्यो

संहिषे

१८

तिज्जोतिः सूर्यः स्वाहा ॥ अग्निर्वैज्योतिर्वैः स्वाहा ॥
वैज्योतिर्वैः स्वाहा ॥ ज्योतिः सूर्यः सूर्यो ज्योतिः स्वा
हा ॥ १८ ॥ सजृद्धेवेन ॥ सवित्रा सजृद्धेवेन ॥ जुषाणो
॥ अग्निर्वैतु स्वाहा ॥ सजृद्धेवेन सवित्रा सजृद्धेवेन
॥ जुषाणोः सूर्यो वैतु स्वाहा ॥ १८ ॥ नुपप्रयंतोऽध्व
रम् ॥ नुपप्रयंतोऽध्वरं मंत्रं वोचे माग्नये ॥ आरेऽध्व

अ. ३

१८

स्मेवष्टुंरुवते॥११॥ अग्निर्मूर्धा॥ दिवःकुञ्जत्यतिःपृथि
व्याऽश्रुयम्॥ अरुपाथंरेताथं सिजिन्वति॥१२॥ नुनावा
म॥ नुनावामिंद्राग्नी आहुवर्ध्या नुना राधेसः सहमा
द्वयध्वै॥ नुनादाता राविषाथं रयीणा मुनावाज्यस्य
सातये फवेवाम॥१३॥ अयंतै॥ योनिः कृत्वियोगतो जा
तोऽअरोचथाः॥ तं जानं नग्न आरोहाथानोवर्धयारु

संहिर्ष
१७

विम॥१४॥ अयमिह॥ प्रथमो धा यिधा त निर्होता बजिष्ठाः अ० ३
अधुरेषी डयः॥ यमप्रवानो नृगवो विसरुचुर्वनेषु वि
त्रिन्वे विरो विरो॥१५॥ अस्पप्रत्नाम॥ अस्पप्रत्नाम
नुक्तं तर्षु क्रंडुडुक्तेः अक्रयः॥ पयः सहस्रसाम
विम॥१६॥ तनूपा अग्ने सि॥ तनूं मे पात्वा युर्धा अग्ने
स्यायु मे देहि वृद्धो दा अग्ने सि वृद्धो मे देहि॥ अग्ने यः १७

मेतन्वाऽनुनंतन्मन्त्रां पृथा ॥ १७ ॥ इंधोनास्त्वा ॥ वात ई हि
माद्युमंतु ई समिधीमहि ॥ वयस्वतो वयुस्तु ई सह
स्वतः सहस्तु तम ॥ अग्ने सपत्नदं न नमदब्धा सोऽत्र
दोऽन्यम ॥ वित्राव सोऽस्वस्ति ते पारमशीय ॥ १८ ॥ सन्त्वम
सन्त्वमग्ने सूर्यस्वर्व सा गथाः समृषीणां स्तुते
न ॥ समिप्येरा धाम्ना समुहमायुषा सम्वर्चसा संयुज

संहि २४

या सठ राय स्याषे रागि मिषीय ॥ २४ ॥ अन्ध स्तु ॥ अन्ध
स्त्रान्धो वोज क्षीय मह स्तु महो वोज क्षीयो ज्ञ स्तु ज्ञ
वोज क्षीय राय स्याषे स्तु राय स्याषे वोज क्षीय ॥ २४ ॥
रेवती रम धम ॥ रेवती रम धम स्मिन्तो नाव स्मिन्तो ॥
स्मिन्तो के स्मिन्त क्षये ॥ इहे वस्तु माय गात ॥ २४ ॥ सुठ
हिता सि ॥ विश्व रूपू ज्ञा मा विश्व गोय तेन ॥ नृप त्वा

म ३

२४

जे॒ दि॒ वे॒ दि॒ वे॒ दो॒ षा॒ व॒ स्त॒ दि॒ या॒ व॒ य॒ म॥ न॒ मो॒ न॒ रं॒ त॒ र॒ म॒ सि
२२॥ रा॒ ज॒ न॒ त॒ म॒ ध॒ रा॒ रा॒ गं॥ गो॒ पा॒ मृ॒ त॒ स्पृ॒ दी॒ दि॒ वि॒ म॒ च॒ र्द्ध॒ मा
न॒ थं॒ स्वे॒ द॒ मे॥ २३॥ स॒ न॒ + पि॒ ते॒ व॒ स॒ न॒ वे॒ ग्ने॒ स॒ पा॒ य॒ नो॒ न॒ व॒
स॒ च॒ स्वानः॒ स्व॒ स्त॒ ये॥ २४॥ अ॒ग्ने॒ त्वं॥ अ॒ग्ने॒ त्व॒ न्नो॒ अ॒
न॒ त॒ म॒ नु॒ त॒ त्रा॒ ता॒ शि॒ वो॒ न॒ वा॒ व॒ रू॒ प्यः॥ च॒ सुर॒ ग्नि॒ च॒ सु॒ श्र
व॒ + अ॒ ब्र॒ ह्म॒ न॒ क्षि॒ द्यु॒ म॒ त॒ म॒ ठ॒ रु॒ यी॒ न्द॒ ॥ २५॥ त॒ त्वा॒ ॥ नो॒ ॥

संहिर्ष

२१

विष्टदीदिवः सुमन्नायन्नमीमहे सखिन्पः ॥ सनोवो अ० ३
धिष्नुधीहवमुरुष्माणो अघायतः समस्मात् ॥ २६
इदुः राहि ॥ इदुः एत्यदितः एहिकाम्पायतः मयिवः
कामधरं नूयात् ॥ २७ ॥ सोमान्त्वं स्वरं कृणुहि व
त्सरास्पते ॥ कक्षीवन्त न्यः औशिजः ॥ २८ ॥ यो रे वा
न ॥ यो रे वान्यो अमीवृहा वृक्ष वितुष्टिर्वर्धनः ॥ सन

२१

सिषकु यस्तु रः ॥ २० ॥ माने ॥ मानुः शठः सोऽन्तर
रुषो धूर्तिः प्रण इन्द्रर्त्यस्य ॥ रक्षो लो बह्मरास्पते ॥ ३० ॥ म
हित्रीणां म ॥ महित्रीणां म वोस्तु चक्षुः क्षमित्रस्यार्थमा
॥ इराधर्षे वरुणास्य ॥ ३१ ॥ नृहितेषां म ॥ नृहितेषां म माचन
नाध्वस्तु वारुणास्य ॥ ३२ ॥ रिषु रघुनाथः सः ॥ ३३ ॥ ते हि ॥ पु
त्रा सोऽन्तरितेः प्रजीवसे मर्त्याय ॥ ज्योतिर्यच्छं त्यजस्व

सहिर्षि

२२ वु

॥ ३३ ॥ कदाचन ॥ स्तरीरसिनेंद्रसश्च सिद्धाश्रये ॥ नृपोपे
नुमघं नृयैः ॥ इन्नुते दानं देवस्य पृथ्वते ॥ ३४ ॥ तत्सवितुः
तत्सवितुर्वरेण्यं ॥ नमो देवस्य धामहि ॥ धियो यो नः प्रचो
दयात् ॥ ३५ ॥ नमस्तम ॥ २०० ॥ परिते ॥ परिते हृदयोरथोस्मा
शं ॥ ३६ ॥ अश्नोतु विश्वतः ॥ येन रक्ष सिद्धाश्रये ॥ ३६ ॥ नृ
चुवः ॥ सुप्रजाः प्रजानिः ॥ स्याथं सुवीरैर्वीरैः सुपो

अ. ३

२२

षः पोषैः॥ नर्यप्रजामेपाहिना ० स्पपशून्मेपात्वाथय
पितुमेपाहि॥ ३७॥ आगन्म वि श्ववेदसमुस्मन्यम्ब।
सुवित्तमम्॥ अग्ने सम्प्राडुनिचुम्नमनिसहः आय
च्छस्॥ ३७॥ अयमग्निः॥ अयमग्निर्गृहपतिर्गार्हप॥
त्यः प्रजायावस्तु वित्तमः॥ अग्ने गृहपते निचुम्नम
निसहः आयच्छस् ३८॥ अयमग्निः॥ पुरीष्योरयि॥

संहिर्षे

२३

मानुष्टिर्वर्धनः॥ अग्नेपुरीणा निद्युम्नमृत्तिमहः॥ आ
यच्छस्व॥ धर्ष॥ गृहामा॥ विज्जीतमावेपध्वमृज्जं विच्रेतः॥
रमसि॥ कुज्जं विच्रेदः सुमनाः सुमेधा गृहानैमिमन
सामोदमानः॥ ४१॥ येषामध्येति॥ प्रवसन्नेषु सोमन
सोबुद्धः॥ गृहानुपेक्षायामहे ते नो जानन्तु जानतः॥ ४२॥
नपेक्षताः॥ इह॥ गावः॥ नपेक्षताः॥ अजावयः॥ अथोअं

अ. ३

२३

ये

नस्पकीलानुपहृतो गृहेषु नः ॥ क्षेमो यवः शान्त्यै प्रप
॥ शिवर्तः श्रुगमर्तः श्रुयोः श्रुयोः ॥ ध३ ॥ प्रघासिनो हवा
महे ॥ प्रघासिनो हवामहे मरुतश्चरिणा दसः ॥ करं नेरा
सुजोषसः ॥ ध४ ॥ यजामे ॥ यजामे यदरं एषे यच्च नायां
यदिन्द्रिये ॥ यदेनश्चक्षु माचु यमिदं तदवयजामहे स्वा
हा ॥ ध५ ॥ मोषूराः ॥ मोषूराः इंद्रा च पृच्छु देवैरस्ति हि प्रा

संहि.

२४

तेशुभिन्नव्यामीमहिश्चिद्यस्पमीदुषोयुव्याहविष्मतो
मुरुतोचंदतेगी॥४६॥ अक्रुन्कर्म॥ कर्मकृतं सहवा
चामयोनुवा॥ देवेभ्यः कर्मकृत्वास्तं प्रेतसचानुवः॥
४७॥ अवनृथनिचुंषुणा॥ निचेरुरसिनिचुंषुणा॥ अ
वदेवैर्देवकृतमेनोयासिषुमवमर्त्यैर्मर्त्यकृतंपुरुषा
वर्णोदेवरिषस्फाहि॥४८॥ पूर्णादर्वि॥ परायतसुपूर्णा

अ.३

२४

पुनरापत॥ चस्ने चविक्रीणावहाऽइषुमूज्जर्ठिनातक्रते॥
धर्य॥ देहिमे॥ ददामितेनिमैधेहि नितेदधे॥ निहारं चह
रासिमेनिहारं निहरा निते स्वाहा॥ ५०॥ अक्षुं नमीमदं
त॥ त्ववप्रियाऽअधूषत॥ असौषतुस्वन्नानवो विषा
नविषया मृतीऽबोजां न्विंप्रतेहरी॥ ५१॥ सुसंहर्षां त्वा॥ च
यंमध्वं न्वंदिषीमहि॥ प्रनूनं पूरां विंधुरस्तु तोयासि च

संहि ८

२५

शां० ॥ ५३ ॥ अनुयोजा न्विं प्रते हरि ॥ ५३ ॥ मनोनु ॥ मनोन्वां द्वा ॥ अ० ३
महे नारा रा ठु से न स्तो मे न ॥ पितृणां च मन्म निः ॥ ५३ ॥
अने ॥ अने ॥ एतु मनः पुनः क्वे दक्षाय जी च से ॥
यो ^अ सूर्य दृशे ॥ ५४ ॥ पुनर्नः ॥ पितरो मनो ददा तु दे
वो जन ॥ जीवंचा त ठ सचे महि ॥ ५५ ॥ वृय ठ सो मा ॥ वृते
त व मन स्त नृषु विव्रत ॥ प्रजा वंतः सचे महि ॥ ५६ ॥ एष ते ॥ २५

रुद्रनागः सहस्रस्रां विक्रया तं जुषस्व स्वाहेष ते रुद्रना
गः आशुसे पशुः ॥ ५५ ॥ अवरुद्रम ॥ अवरुद्रम हीमत्य
वदेवं अंबकं ॥ यथानो वस्य सुस्करुद्यथानः श्रेयसुस्करु
द्यथानो वससाययात् ॥ ५६ ॥ नेषुजमसि ॥ नेषुजंग
वेश्वायुपुरुषाय नेषुजम ॥ सुखं मे फलं मे भव्ये ॥ परं ॥ अं
बकं ॥ यजामहे सुगंधिं पुष्टिर्वर्धनम् ॥ नुव्वरुक्मि वव्वं

संहि.
२६

धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात ॥ अथैव कंयजामहे सुगंधिं
पतिवेदमम ॥ उर्वा रुकमिव बंधनाद्वितो मुक्षीय मामृता
॥ ईष ॥ एतत्तै ॥ एतत्तै रुद्रावसंतेन पुरो मूजवतोऽस्तीहि ॥ अ
वततधन्वा पिनाका वसः ॥ कृतिश्चासाः ॥ अहिर्ऋसन्नः
शिवोतीहि ॥ ईश ॥ आयुषम ॥ आयुषं जमदग्नेः ॥ कत्रप
पस्य आयुषम ॥ यद्देवेषु आयुषं तन्नो ॥ अस्तु आयुषम

अ. १

२६

६२॥ शिवो नाम ॥ शिवो नामासि स्वधितिस्तेपितानमस्ते
ऽअस्तु मामाहिर्ः सीः ॥ निवर्त्तयां म्पायुषेन्नाद्यायप्र
जननायरायस्योषायसुप्रजास्त्वायसुवीर्याय ॥ ६३ ॥
इतिवाजसनेसंहितायांतृतीयोऽध्यायः ॥ राहम ॥ राहम
गंन्मदेवयजनं पृथिव्यायत्रदेवासोऽअजुषंतविश्वे ॥
रुक्सा मान्याथं संतरंतो यजुर्नीरायस्योषेण समिषा

संहिर्

२३

मदेमाऽऽमाऽऽपुऽऽममुमे संतुदेवी रोषधेनायस्वस्वधि
तेमेनठः हिठः सीः॥१॥ आपोऽऽस्मान्॥ आपोऽऽम्
स्मान्मातरः॥ अंधयंतु घृतेन नो घृतघ्नः पुनंतु॥ विश्वठः
हिरिप्रं प्रवहंति देवी रुदिहान्यः॥ अचिरात्पूतगमि॥ ही
क्षातयसोस्तनूरसितां त्वाग्निवाथं॥ नागमां परिदधेन
पंचरंगं पुष्पन॥२॥ महीनां पयः॥ महीनां पयोः सिद्धोदा

अ. ४

२३

ॐ असि वच्चैर्मिदेहि ॥ वृक्षस्य सिक्नीनकश्चक्षुर्दृष्टः ॥
सिचक्षुर्मिदेहि ॥ ३ ॥ चित्यतिर्माघनातुं वाक्यतिर्माघनातु
देवो मासविता घुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण सर्वस्य
निः ॥ तस्य ते पवित्रपते पवित्रपूतस्य यत्कामः पुमेत
च्छकेयम् ॥ ४ ॥ आव ॥ आवो देवा सर्वमहेष्वा मंत्रय
सुधुरे ॥ आवो देवा सः ॥ अग्निषो मुशिया सोहवामहे

सं. २५

॥५॥ स्वाहा युजं ॥ मनसः स्वाहो रोरंतरिक्षा त्स्वाहा च्या
वाष्टि विष्णोः स्वाहा वाताहारं ज्ञे स्वाहा ॥ ६ ॥ आ
कृत्यै प्रयुजे ॥ आकृत्यै प्रयुजे ग्नये स्वाहा मेधायै मन
से ग्नये स्वाहा दीक्षायै तपसे ग्नये स्वाहा सरस्वत्यै पु
त्रे ग्नये स्वाहा ॥ आपो देवीर्ब्रह्मतीर्षि श्वरां च नो द्या
वाष्टि विष्णोः नरोऽन्तरिक्ष ॥ इह स्पतये हविषा विधे

अ. ६

२६

मुखाहा॥३॥विश्वोदेवस्य॥नेतुर्मर्त्तुचुरीतसुरव्यम॥वि
श्वोरायः॥इषुध्यातिद्युम्नं हृणीतषुष्पसे स्वाहा॥४॥क्रु
कसामयोः॥नित्ये॥स्वसे चामारं नेते माषातमास्पय
तस्योद्वे॥॥नामीसिनामीमेव कुनमस्तेऽन्नसुमामा
हिठसीः॥॥नर्गसि॥॥नर्गस्यां गिरुस्पूरां मृदाऽकज्जुम
यिधेहि॥सोमस्य नीविरसि विष्मोः॥नामीसिनामीमेव

सं. हि.
२२४

जमानस्येन्द्रस्य यो निरसि सुसुखाः क्षुषीस्तु धि॥ न
चुयस्व च न स्यातः नु च्चेमापात्स्य ठः हसः ॥ आस्पवज्ज
स्यो ह च ॥ १० ॥ चतुं कृणुता ॥ चतुं कृणुताग्निर्वत्साग्निर्व
जो च न स्याति युजियः ॥ देवी धियं मनामहे सुमृडी काम
निष्टये च च्चेमां युजवा हस ठः सुतीर्त्या नोः ॥ असुदशो
॥ ये देवा मनो जाता मनो युजो रक्षकतवस्ते नो वंतु ते नः ॥

अ. ४

२२४

पांतुतेन्यः स्वाहा ॥ २१ ॥ श्वात्राः पीताः ॥ श्वात्राः पीताः
वतयूयमापोऽश्रुस्माकमंत रुदरे सुशोवाः ॥ ताऽश्रु
स्मान्पमयुक्ष्माऽश्रुनमीवाऽनागसः स्वदंतु देवीरमृ
ताऽकृता चृध ॥ २२ ॥ इयंते ॥ युजियात नूरपो मुंचामि
न प्रजाम् ॥ अर्ह हो मुचः स्वाहा कृताः पृथिवीमा चिंश
त पृथिव्या संनव ॥ २३ ॥ अग्ने त्वम् ॥ अग्ने त्वर्ह सुजागृ

संहि.
३०

हिवृय॑ ६ सुम॑दिषीमहि॥ रक्षा॑णोऽप्र॑युचन्पु॒बुधेनः॑
पुन॑स्सुधि॥ २४॥ पुन॑र्मनः॥ पुन॑र्मनः॥ पुन॑रायुर्मः॥ आगु॑
न्युनः॥ प्राणः॥ पुन॑रात्मा॑मः॥ आग॑न्युनश्चक्षुः॥ पुनः॥ श्रोत्रं
मः॥ आग॑न॥ वैश्वान॑रोऽप्र॑दब्धस्तनूपाः॥ अग्नि॑र्नः॥ पा
तुङ्गरि॑तादवु॒द्यात्॥ २५॥ त्वम॑ग्ने॥ वृ॒त॒पाः॥ असि॑देवः॥
आम॑र्त्येषा॥ त्वं॒य॒ज्ञेष्वा॑ड्येन॥ रा॒स्वेय॑त्सो॒मानू॑यो॒नरः॥

अ. ४

३०

क्षत्रियासि पुत्रियास्य दितिरस्यु नयतः नृणां हिनी ॥ सा चो. ५

देवो नः सविता च सो दृता च स्वदात ॥ १६ ॥ गुषाते ॥ शुक्र
तनूरेत धर्षु सया संन वृत्रा जंगल ॥ जूर सिधृता मनसा
जुष्टा विस्पवे ॥ १७ ॥ तस्या सो ॥ सत्य संवसः प्रसवेत न्यो
यंत्र मन्त्री यु स्वादा ॥ शुक्रम सिचंद्रम समृत मसि वैश्व
देव मसि ॥ १८ ॥ विदसि ॥ मुना सिधीर सिदक्षिणा सि
नः सुषाची सु प्रतीये धि मित्रस्त्वा पदिव धीतां यूषा

संहिता

३९

ध्वनस्पात्विंश्रयाध्यक्षाय॥२९॥ अर्नुत्वा॥ मातामन्यताम
नुपितानुन्नातासगन्तेनुसरवासरूथ्यः॥ सादेविदेव।
मन्त्रेहीप्रायुसोमठः रुद्रस्त्वावर्तयतुस्वस्ति सोमसरवा
पुनरेहि॥३०॥ वस्वसि॥ वस्वस्पदितिरस्पादित्यासि।
रुद्रासिचंद्रासि॥ बृहस्पतिश्चासुम्नेरमणातुरुद्रोवसु
निरावर्के॥३१॥ अदित्यास्त्वा॥ मूर्धनाजिघर्मिदेवय।

अ.४

३९

जनेष्टि॒व्याऽऽ॒डाया॒स्प॒द॒म॒सि॒घृ॒त॒व॒त्स्वा॒हा॥ अ॒स्मे॒रा॒
म॒स्वा॒स्मे॒ते॒वं॒धु॒स्त्वे॒रा॒यो॒मे॒रा॒यो॒मा॒चु॒य॒ठ॒रा॒य॒सो॒षे॒रा॒
द्वि॒यो॒षु॒तो॒तो॒रा॒य॒॥ २२॥ स॒म॒स्वे॒॥ दे॒व्या॒धि॒या॒सं॒ह॒क्षि॒
रा॒यो॒रु॒च॒क्ष॒सा॒॥ मा॒म॒ऽ॒आ॒युः॒प्र॒मो॒षी॒मो॒ऽ॒अ॒हं॒त॒व॒च्ची॒रं॒
वि॒दे॒य॒त॒व॒दे॒वि॒सं॒ह॒न्नि॒॥ २३॥ ए॒ष॒ते॒॥ गा॒य॒त्रो॒ना॒ग॒ऽइ॒ति॒
मे॒सो॒मा॒य॒वृ॒ता॒दे॒ष॒ते॒त्रै॒ष्टु॒नो॒ना॒ग॒ऽइ॒ति॒मे॒सो॒मा॒य॒वृ॒ता॒

संहि.

३२

दृषते जा ग तो ना गी तौ ना गः इति मे सो मा य ब्रू ता चं हो ना मा
ना ठः सां म्रा ज्यं ग छे ति मे सो मा य ब्रू ता स्मा को सि शु क स्ते
ग्रह्यो वि चित स्त्वा वि चि न्वं तु ॥ २४ ॥ अ नित्यं ॥ दे व ठः स वि
तार मो णो षोः क वि क्र तु म च्चो मि स त्य स व ठः र त्त धा म नि
प्रियं म ति क वि म ॥ नु द्धो य स्मा म ति नाः अ हि च्छ त त्स वी
म नि हि र ण्य पा णि र मि मी त सु क्र तुः कृ पा त्सुः प्र जा न्य

अ. ४

३२

स्त्वाप्रजास्त्वानुप्राणतुप्रजास्त्वं मनुप्राणिहि॥२५॥शु
क्रंत्वा॥शुक्रेणक्रीणामिचंइचंइरेणमृतमृतन॥सग्मे
तेगोरस्मेतेचंद्राणितपसस्तनूरसिप्रजापतेर्धर्णःपरमे
णपुशुनाक्रीयसेसहस्वपोषंपुषेयम्॥२६॥मित्रोनः॥
मित्रोनःऽएहिसुमित्रधुःइन्द्रस्योरुमावित्रादक्षिणमु
त्रांनुत्रांतंॐस्योनःस्योनम्॥स्वानन्नाजांघोरेवंनारेह

संहि.

३३

स्तसुहस्तस्तुक्तशानवेतेवः सोमक्रयणास्तां नक्षध्वं मा। अ. ४
वोदन्नन॥२७॥ परिमा॥ ग्नेऽश्चरिताद्वाधुस्वामासुच॥
रितेनज॥ नदायुषास्वायुषोदस्वाममृताशौ॥ अनु॥ २८
प्रतिपंथा॥ प्रतिपंथा॥ मपद्यहिस्वस्तिगामनेहसम
येनविश्वः परिदिषोचुणक्तिविंदतेवसु॥ २९॥ अ.
दित्यास्त्वक्॥ अदित्यास्त्वगस्पदित्येसदः॥ आसीद॥ ३३

अस्तत्राद्यावृषुनोऽन्तरिक्षममिमीतचरिमाणां पृथि
व्याः॥ आसीद्विष्वाचुवनानि संग्राद्विश्वेता निवरुणा
स्पृष्टानि॥ ३७॥ वनेषु वि॥ वनेषु व्यंतरिक्षं ततानुवाज
मर्षं चूपयन् स्वियासु॥ हत्सुक्रतुंवरुणो विष्वाग्निं दिति
सूर्यमदधात्सोममद्रौ॥ ३८॥ सूर्यस्पृक्षः॥ सूर्यस्पृक्ष
राशे हाग्नेरुक्षः कुनीनकम्॥ यत्रैतज्ञे निरीयसे नृज

संहि.
३४

मानो विपश्चिता ॥३२॥ अस्त्रावेतं ॥ धूर्षाहो युज्ये ध्यामन
श्रुः अवी रहणो ब्रह्मचोदनो ॥ स्वस्ति यजमानस्पगृ
हानगच्छतम् ॥३३॥ नद्रो मे ॥ सिप्रच्यवस्व नुवस्पते वि
श्वान्यनिधामानि ॥ मात्वापरिपरिणो विदन्मात्वापरिपं
थिनो विदन्मात्वा वृकाः अघायवो विदन् ॥ श्रेणो नूत्वा
परापतयजमानस्पगृहानाच्छतन्तो संस्तुतम् ॥३४॥ न

अ. ४

३४

मो मित्रस्य॥ चरुणस्पृक्षसे मुहो देवा युतदृतं संपर्य
त॥ हुरे दृशो देवर्जिता यकेतवे दिवस्पृत्राय सूर्या यन्नां स
त॥ ३५॥ चरुणस्योत्तं नमः॥ चरुणस्योत्तं नमः सिवचरुण॥
स्पृक्षं नमः जीनीस्थो चरुणस्पः कृतसदं न्यसि चरुण॥
स्पः कृतसदनमसि चरुणस्पः कृतसदनमासीद॥ ३६॥
याते॥ धामानि हविषाय जंति ताते विश्वा परिचूरस्त य

संहि.
३५

हमः॥ अयुष्मानः पुतरणः सुवीरो वीरहा प्रचरा सोमदुर्वा
न॥ ३७॥ इति वाजसने संहितायां दत्तु यो ध्यायः॥ अग्ने-
स्तनूः॥ अग्नेस्तनूरसिद्धिस्तवेत्वा सोमस्तनूरसिद्धि-
स्तवेत्वा त्रिथ्यम् सिद्धिस्तवेत्वा श्रेणायत्वा सोम-
नृते विश्ववेत्वा ग्नयेत्वा रायस्यो षदे विश्ववेत्वा॥ १॥ अग्ने-
र्जनित्रम्॥ अग्नेर्जनित्रम् सिद्धिर्षणोः कुरुर्वर्षस्यायुर

अ. ५

३५

सिधुसुरवाः अ॒सि॒। गाय॒त्रे ए॒त्वा चंद॑सा मं॒थामि॒त्रे ह॒जेन॑
त्वा चंद॑सा मं॒थामि॒जा ग॑तेन॒त्वा चंद॑सा मं॒थामि॒॥ २॥ ज
व॑त॒न्तः॥ ज॒व॑त॒न्तः॒ सम॑न॒सो स॑चे॒तसा॒व॒रे॒पसो॑॥ मा॒यु
ज॑र्ह॒र्हि॒ सि॒ष्टं मा॒यु॒ज॒प॒तिं जा॒तवे॑ ह॒सो त्रि॒वो॒ज॒व॒तम॑द्य
न॒॥ ३॥ अ॒ग्नाव॒ग्निः॥ अ॒ग्नाव॒ग्निश्च॑र॒तिप्र॑वि॒ष्टः॒ ऋ॒षी॑॥
रा॒णं पु॒त्रोऽ॒नि॒श॒स्ति पा॒वा॑॥ स॒नः॒ स्प॒नः॒ सु॒य॒जा॒य॒जे॒ह

संहि.
३६

^{५८}
देवेभ्यो हव्यर्धं सदमप्रयुत्संवाहो ॥४॥ आपतयेत्वा परि
पतयेत् गृह्णामि तन्न श्रेणाक्क रायन्नाक्क नऽञ्जिष्टाय ॥
अनाधृष्टमस्पनाधुष्यं देवानामो जो न निशस्स निश
स्तिपाऽअन निशस्तेन्य मंजसा सत्यमुपगेष थं स्थिते ॥
माधाः ॥५॥ अग्ने ब्रूत पाः ॥ अग्ने ब्रूत पास्ते ब्रूत पाया तव
तनूरियर्धं सामयि यो मम तनूरेषा सा त्वयि ॥ सह नौ ब्रूत

अ. ५

३६

पतेबुतांन्यनुमेदीक्षांदीक्षापतिर्मन्पतामनुतपस्तपस्प
तिः॥६॥ अ० श्रु० श्रु० श्रु० देवसोमाप्यायतामिंद्रायैकध
नविदे॥ अ० तु० मि० मि० प्यायतामात्वमिंद्रायप्यायस्व॥
आप्याययास्मात्सरंवीत्संन्यामेधयास्वस्ति ते देवसोम
सुत्यामन्त्रीय॥ रा० रा० रा० यः प्रेषेन गायः कृतमृतवादि न्यो
नमो ह्यावा एषि वी न्याम॥७॥ या ते॥ अ० ग्ने० यः श्रुयात नृष्व

संहि.

३९

षिष्ठागक्षरेष्वा॥ नृग्रं च चोऽअपावधी त्वेषं च चोऽअपावधी अ. ५
त्स्वाहा॥ यातेऽअग्नेरजः शुयात नृर्वर्षिष्ठागक्षरेष्वा॥ नृ।
ग्रं च चोऽअपावधी त्वेषं च चोऽअपावधी त्स्वाहा॥ यातेऽअ
ग्ने हरि शुयात नृर्वर्षिष्ठागक्षरेष्वा॥ नृग्रं च चोऽअपावधी
त्वेषं च चोऽअपावधी त्स्वाहा॥ ८॥ त सायनीमे॥ सिधुनाय
नामे स्मवतां न्मानाथिता दवतां न्मात्मथितात॥ विदेह॥

३९

ग्निर्ननोनामाग्नेऽङ्गिरऽआयुनानाम्नेहियोऽसांष्ट
थिव्यामसियत्तेनाधृष्टं नामयज्ञियंतेनत्वादधेविदेह
ग्निर्ननोनामाग्नेऽङ्गिरऽआयुनानाम्नेहियोऽद्विती
यसांष्टथिव्यामसियत्तेनाधृष्टं नामयज्ञियंतेनत्वाद
धेविदेहग्निर्ननोनामाग्नेऽङ्गिरऽआयुनानाम्नेहि
यस्तृतीयसांष्टथिव्यामसियत्तेनाधृष्टं नामयज्ञियं

संहि

३८

तेन॒त्वा॒द॒धो॑॥ अ॒नु॒त्वा॒दे॒व॒दी॒तये॑॥ र्ण॑॥ सि॒थं॒त्वा॒ सि॑॥ स॒प॒त्न॑॥ अ॒५
सा॒ही॒दे॒वे॒न्यः॑ क॒त्य॒स्व॒ सि॒थं॒त्वा॒ सि॑ स॒प॒त्न॑ सा॒ही॒दे॒वे॒न्यः॑
शु॒ं॒ध॒स्व॒ सि॒थं॒त्वा॒ सि॑ स॒प॒त्न॑ सा॒ही॒दे॒वे॒न्यः॑ शु॒ं॒न॒स्व॑॥ र्ण॑
इ॒न्द्रो॒ष॒स्त्वा॒ व॒सु॒नि॒ प॒र॒सा॒त्या॒तु॒प्र॒चे॒ता॒स्त्वा॒ रु॒द्रैः॑
प॒श्चा॒त्या॒तु॒म॒नो॒ज॒वा॒स्त्वा॒ पि॒त॒नि॒र्द॒क्षि॒णा॒तः॑ पा॒तु॒वि॒श्व
क॒र्मा॒त्वा॒ दि॒त्यै॒रु॒त्त॒र॒तः॑ पा॒त्वि॒द॒म॒ह॒न्त॒ सं॒वा॒र्ब॒हि॒र्जा॒य॑॥ ३८

ज्ञांनिः सजामि॥२१॥ सि॒थं॒ त्वु॒सि॒॥ स्वा॒हा॒ सि॒थं॒ त्वु॒ स्यादि
त्य॒वनिः॒ स्वा॒हा॒ सि॒थं॒ त्वु॒ सि॒व्र॒त्य॒वनिः॒ क्षत्र॒वनिः॒ स्वा॒
हा॒ सि॒थं॒ त्वु॒ सि॒ सु॒प्र॒जा॒वनी॒ रा॒य॒स्यो॒ष॒वनिः॒ स्वा॒हा॒ सि॒
थं॒ त्वु॒ स्या॒ वह॒ दे॒वा॒ न॒म॒ज॒मा॒ना॒य॒ स्वा॒हा॒ नू॒ते॒ न्य॒स्त्वा॥२२॥
ध्रु॒वो॒ सि॒॥ ए॒धि॒वा॒ दृ॒ढं॒ ह॒ ध्रु॒व॒क्षि॒द॒सं॒ त॒रि॒क्षं॒ दृ॒ढं॒ हा
व्यु॒त॒क्षि॒द॒ सि॒ दि॒वं॒ दृ॒ढं॒ हा॒ग्नेः॒ पु॒री॒ष॒म॒सि॥२३॥ युं॒ज॒ते॒ म॒

सहि.
३०

नः॥ युजते मनः नुत युजते धियो वि प्रा वि प्र स्पृह तो वि
पश्चित्॥ वि हो त्रा द धे व यु ना वि दे कः इ न्म ही दे व स्पृ म ।
वितुः परि षु तिः स्वाहा ॥ १४ ॥ इ दं वि स्मृ ॥ इ दं वि स्मृ वि व
क मे त्रे धा नि द धे प द म् ॥ समू ह म स्प पा थं सुरे स्वाहा ॥
२५ ॥ इ रा व ती धे नु मा ता ॥ हि नू त र्क स य व सि नी मन वे
द श्वा स्पा ॥ च्म स्क न्ना रो द सी वि स्म वे ते दा ध र्थं द धि वी

अ. ५

३०

म॒नि॒तो॒म॒यू॒षेः॒ स्वा॒हा॒॥२६॥ दे॒व॒श्र॒क्तौ॒॥ दे॒व॒श्र॒क्तौ॒ दे॒वेषा॑॥
घो॒ष॒तं॒ प्रा॒ची॒प्रे॒त॒म॒धुरं॑ क॒ल्प॒यं॒ती॒ऽनु॒र्ध॒य॒ज्ञं॒ न॒य॒तं॒ मा॒॥
जि॒ह्वा॒र॒त॒म॒॥ स्व॒गो॒ष्ठ॒मा॒व॒द॒तं॒ दे॒वी॒ऽङ्ग॒ऽश्रा॒यु॒र्म॒णिं॒र्वा
दि॒ष्टं॒ पू॒जां॒ मा॒ नि॒र्वा॒दि॒ष्ट॒म॒त्र॒र॒मे॒थां॒ व॒र्षं॒ नृ॒थि॒व्याः॑॥२७॥
वि॒ष्मो॒नु॒॥ कं॒ची॒र्वा॒णि॒प्र॒वो॒चुं॒ यः॑ पा॒र्थि॒वा॒नि॒वि॒म॒मे॒र॒जा
थं॒ सि॒॥ यो॒ऽश्र॒स्क॒ना॒यु॒ड॒त्त॒र॒ठः॑ सु॒ध॒स्त्वं॒ वि॒च॒क्र॒मा॒ण॒सु॒॥

संहि.
धृष

धोरुगायो विस्मवेत्वा ॥ २८ ॥ दिवोवा ॥ विस्मः नुतवा पथि
व्यामहोवा विस्म नुरोरंतरिक्षात ॥ नुना हिरस्ताव सुना
पृणस्वा प्रयच्छदक्षिणादोत सव्यादि स्मवेत्वा ॥ २९ ॥ प्र
तत ॥ प्रतदिस्मस्तवते वीर्येणामृगो न नीमः कुचुरोगिरि
ष्ठाः ॥ यस्योरुषु त्रिषु चि क्रमणे ष्वधिक्षियंति नुव नानि
विम्वा ॥ ३० ॥ विस्मोर राटम ॥ विस्मोर राटमसि विस्मोः

च. ५

धृष

श्रीवैष्णोविष्णोः स्वरसिद्धिस्तोत्रं ॥ वैष्णवमसि
 विष्णवेत्वा ॥ २१ ॥ देवस्यत्वा ॥ सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहु
 न्यां पुष्पोरुस्तान्पाम ॥ अहं देनार्यसीदमहं रक्षसां
 ग्रीवाऽऽपि कंतामि ॥ अहं न सिद्धहृद्वाहृतीमिंद्रा
 युवाचंचद ॥ २२ ॥ रक्षोहरणं चलगहनं ॥ वैष्णवीमिदमहं
 तंचलगमुक्तिरामियं मे निह्येयममात्यो निचुखानेद ॥

संहिः

४२

महंतं वल गमुक्ति रामियं मे सामानो यम समानो निचुखा अ.५
नेद महंतं वल गमुक्ति रामियं मे सर्वं धुर्यम सर्वं धुर्निचु
खानेद महंतं वल गमुक्ति रामियं मे सजातो यम स
जातो निचुखानो लुत्पां कि रामि ॥ २३ ॥ स्वराडसि ॥ स
पत्नहा सत्रराडस्पनिमाति हाजन राडसि रक्षोहास
वराडस्प मित्रहा ॥ २४ ॥ रक्षो हणो वः ॥ रक्षो हणो वो वः ४२

लगुहन्ः प्रोक्षामि वै सुवान्रक्षो हणो वो बल गृह नो च न
यामि वै सुवान्रक्षो हणो वो बल गृह नो च स्तरा मि वै
सुवान्रक्षो हणो वां बल गृह नाऽनपद धामि वै सुवीर
क्षो हणो वां बल गृह नो पर्यहामि वै सुवी वै सवमसि
वै सुवा स्छ ॥ २५ ॥ देवस्पत्वा ॥ सवितुः प्रसवे श्विनो वा
ऊन्यां पूषो हस्ता न्याम ॥ आददे नार्चसी दम हर्ष

सहि.
४२

क्षसां ग्रीवाऽऽप्रपिच्छंतामि॥ यवो सियवया स्मद्वेषोजवया
राताहिर्वेत्वांतरिक्षायत्वाष्टयिव्येत्वाश्रुधंतांलोकाः पि
तृषदनाः पितृषदनमसि॥ २६॥ नदिवम॥ नदिवं स्तना
नांतरिक्षं पृणदृष्टं हस्वष्टयिव्यां चकृतानस्त्वामारुतोमि
नोतुमित्रावरुणोऽक्रवेणधर्मणा॥ ब्रह्मवर्नित्वाक्षत्रवनि
रायसोषुवनिपर्यहामि॥ ब्रह्मदृष्टं हृक्षत्रंदृष्टं हायुर्दृष्टं

अ. ५

४२

ह॒प्र॒जां॒दृ॒ष्ट॒ह॒॥२७॥ध्रु॒वा॒सि॒॥ध्रु॒वो॒यं॒य॒ज॒मा॒नो॒स्मि॒न्ना॒य॒त॒
ने॒प्र॒ज॒या॒प॒शु॒नि॒र्न॒या॒त॒॥घृ॒ते॒न॒द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी॒पू॒र्वे॒था॒भि॒
प्र॒स्प॒क्ष॒दि॒र॒सि॒वि॒श्व॒ज॒न॒स्य॒क्षा॒या॒॥२८॥परि॒त्वा॒॥गि॒र्व॒रो॒
गि॒र॒इ॒मा॒न॒वं॒तु॒वि॒श्व॒त॒॥वृ॒धा॒यु॒म॒नु॒वृ॒ध॒यो॒जु॒ष्ट॒न॒वं॒तु॒
जु॒ष्ट॒यः॒॥२९॥इ॒न्द्र॒स्य॒स्यूः॒॥इ॒न्द्र॒स्य॒स्यू॒र॒सो॒न्द्र॒स्य॒ध्रु॒वो॒सि॒
॥शे॒न्द्र॒म॒सि॒वै॒श्व॒दे॒व॒म॒सि॒॥३०॥वि॒नू॒र॒सि॒॥प्र॒वा॒ह॒रो॒घ॒

संहि.
४३

किरसिहव्यवाहनः॥ श्वानोसिप्रचेतास्तथोसिविश्वचे
दाऽनुशिगसि॥ ३२॥ नुशिगसि॥ कविरंधारिरसिवन्नारि
रवुस्पूरसिडवस्वांछुंधूरसिमाज्जालीय॥ संम्राडसि।
कृशानु॥ परिषद्योसिपवमानोनभोसिप्रतक्का मृषोसि
हव्यसूदनः॥ कृतधामासिस्वर्ज्योतिः॥ ३२॥ समुद्रोसि॥ वि
श्वव्यचाऽश्रुजोस्पेकपादहिरसिवुध्रोवागस्येन्द्रमसि

न्त्र. ५

४३

सदोऽष्टतस्य दारौ मामा संताममध्वनामध्वयते प्रमातिर
स्वस्ति मे स्मिन्पथि देवयाने नृत्यान्मित्रस्वमा ॥ ३३ ॥ मित्र
स्वमा ॥ चक्षुषेक्षधूमग्नयः सगराः सगरास्तु सगरेणा
नाम्नारौद्रेणा नीकेन पातमाग्नयः पिष्टतमाग्नयोगो
पायतमानमो वोस्तु मामा हिष्ठ ॥ ३४ ॥ ज्योतिरु
सि ॥ विश्वरूपं विश्वेषां देवानां थं सुमित ॥ त्वर्ह सोमत

संहि.
४४

नृकृशो वैषोऽन्योन्यः कृतेऽन्यः उरुबंता सिवुरुद्युथं स्वा ॥ अ. ५
होजुषारोऽश्रुपुराज्यस्पचेतुस्वाहा ॥ ३५ ॥ शतम् ॥ २०० ॥
अग्नेनयः ॥ सुपथारायेऽश्रुस्मान्विश्वानि देवव्युनानि ।
विद्वान् ॥ युयोध्यस्मज्जुजराणामेनो नृयिष्ठां ते नमः ॥ न
क्तिं विधेम ॥ ३६ ॥ अयं नमः ॥ अयं नोऽश्रुग्निर्वरिवस्त्वा
णोत्वयं मृधः ॥ पुरं रतुप्रनिंदन ॥ अयं वाजां जयतु च ॥ ४४

जं सा ता वु य र्त् न ष्च ज य तु ज ह षा णः स्वा हा ॥ ३७ ॥ उ रु वि
हो ॥ वि क्रु म स्वे रु क्ष या य न । स्तु धि ॥ धृ तां धृ त यो ने यि व
प्र प्र यु ज्ज प तिं ति रु त्वा हा ॥ ३८ ॥ दे व स वि तः ॥ दे व स वि तरे
ष ते सो म स्त र्क्ष सु मा त्वा द न न ॥ ए त त्वं दे व सो म दे
वो दे वा शौ ॥ न पा गा इ द म हं म नु ष्या त्स ह रा य स्यो षे ण
स्वा हा नि र्व रु ण स्य पा त्रां न्मु च्ये ॥ ३९ ॥ अग्ने ब्रू त पा ॥

संहिर्षं

धप

अग्ने॒ ब्र॒त॒पा॒स्त्वे॒ ब्र॒त॒पा॒या॒त॒व॒त॒न॒र्म॒न् न॒हे॒षा॒सा॒त्व॒यि॒यो॒ ॥ अ॒५
म॒म॒त॒न॒स्त्व॒न् न॒दि॒य॒ठ॒सा॒म॒यि॒ ॥ य॒था॒य॒थं॒ नो॒ ब्र॒त॒य॒ते॒ ब्र॒
तां॒ न्य॒नु॒मे॒दी॒क्षा॒दी॒क्षा॒य॒ति॒र॒म॒थं॒ स्ता॒नु॒त॒प॒स्त॒प॒स्प॒तिः॒ ॥
ध॒र्ष॒ ॥ न॒रु॒वि॒ष्णो॒ ॥ वि॒क्र॒म॒स्वो॒रु॒क्ष॒या॒य॒न॒स्कृ॒ति॒ ॥ घृ॒तं॒ घृ॒त॒
यो॒ने॒पि॒ब॒प्र॒य॒ज्ञ॒प॒तिं॒ ति॒रु॒त्स्वा॒हा॒ ॥ ध॒र॒ ॥ अ॒त्यं॒न्या॒न॒ ॥ अ॒
त्यं॒न्या॒ शं॒ ॥ अ॒गं॒न्ना॒न्यां॒ शं॒ ॥ न॒या॒गा॒म॒र्वा॒त्कि॒पा॒रे॒भ्यो॒ ॥ ध॒प

विदं पुरो वर्ण्यः॥ तं त्वा जुषामहे देव वनस्पते देव युज्याये
देवास्त्वा देव युज्याये जुषंतां विष्मवेत्वा॥ ३२ ॥ ऋषधे नाराय
स्वस्व धिते मे नः हिः सीः॥ ३३ ॥ द्याम्मा॥ लैषीरुं तरिक्षं
मा हिः सीः॥ एषि व्यासं न व॥ अयः हि त्वास्व धिति
स्तेति जानः॥ प्रणिनाय महते सो न गाय॥ अतस्त्वं देव
वनस्पते शत वल्गुः॥ विरोहस्तु हस्त वल्गुः॥ विबुयः॥

संहि.
धृद

सहेम॥४३॥ इति वाजसनेसंहि तायां पंचमोऽध्यायः॥ देवस्य॥ अ० ५
त्वा॥ सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्वाङ्मन्यां पूतो हस्ता न्याम॥ अ०
ददेनार्चसीदमहर्ः रक्षसां युः॥ अ० पिदंतामि॥ यवोसिबुव
यास्म देषोऽबुवयारातीर्दिवेत्वां तरिक्षायत्वा पृथिव्येत्वा शु
धं तां लोकाः॥ पितृषदनाः पितृषदनमसि॥ १॥ अ० ग्रेणीर
सि॥ स्वावे० राः ननेतृणामे तस्य वित्तादधित्वा स्थस्य तिदे

धृद

वस्त्वा सविताम धानक्तु सुपिप्पला न्यऽस्त्वो षधी न्यः॥ सा
मयेणा स्पृक्षुऽन्त्रातिरिक्षं मध्ये नाश्राः पृथिवीमुपरेणा
दृष्टं हीः॥ २॥ या ते॥ धामान् पुनर्मसि गमध्वेयत्रगावो नृरि
शृंगाऽप्रुया सन्॥ अत्राहतड रुगाय स्पृविष्मोः परमं पु
दमवन्नारि नृरि॥ ब्रह्मवनि त्वाक्षत्रुवनि रायस्योषुवनि
पर्यहामि॥ ब्रह्मदृष्टं हक्षत्रेदृष्टं हायुदृष्टं हप्रजां दृष्टं ह

संहि

४३

॥३॥ वि॒ल्लोः क॒र्माणि॥ प॒त्रप॒तय॒तो ब्र॒तानि॒प॒स्य॒शो॥ इ॒न्द्र॒स्य॒
यु॒ज्यः सर॒वा॥ ध॒त॒ वि॒ल्लोः॥ प॒र॒मं॒प॒द॒र्हः स॒दा॒प॒त्र॒प॒ति॒सूर॒यः॥
॥ दि॒वी॒व॒च॒क्षु॒रा॒त॒त॒म॥ प॥ प॒रि॒वार॒सि॥ प॒रि॒त्वा॒दै॒वी॒र्वि॒शो॒त्य॥
यं॒तां॒प॒री॒मं॒य॒ज॒मा॒न॒र्हः रा॒यो॒म॒नु॒ष्या॒णाम्॥ दि॒वः॒सु॒नुर॒
स्पे॒ष॒ते॒ष्टि॒व्यां॒लो॒कः॥ अ॒रा॒रं॒रा॒प॒स्त॒प॒श्वः॥ ६॥ न॒पा॒वी॒र॒सि॥
न॒पा॒वी॒र॒स्यु॒प॒दे॒वां॒दै॒वी॒र्वि॒शः॥ प्रा॒गु॒रु॒न्नि॒जो॒व॒न्नि॒त॒मा॥

अ॒दि

४३

न॥ दे॒व॒त्वं॒ष्टु॒र्व॒सु॒र॒म॒ह॒व्या॒ते॒स्व॒दं॒ता॒म॥७॥ रे॒व॒ती॒र॒म॒ध्व॒म॥ रे॒व॒
ती॒र॒म॒ध्वं॒ह॒स्प॒ते॒धा॒र॒या॒व॒स॒नि॥ क॒त॒स्य॒त्वा॒दे॒व॒ह॒विः॒पा॒
त्रो॒न॒प्र॒ति॒मु॒चा॒मि॒ध॒र्षा॒मा॒नु॒षः॥८॥ दे॒व॒स्य॒त्वा॒॥ स॒वि॒तुः॒प्र॒
स॒वो॒श्चि॒नो॒र्वा॒ज॒न्मां॒पू॒ष्मो॒ह॒स्ता॒न्या॒म॥ अ॒ग्नि॒षो॒मा॒न्मां॒
जु॒ष्टं॒नि॒यु॒न॒मि॥ अ॒श्व॒स्त्वो॒ष॒धी॒न्यो॒नु॒त्वा॒मा॒ता॒म॒न्य॒ता॒म॒
नु॒पि॒ता॒नु॒चा॒ता॒स॒ग॒न्मो॒नु॒स॒खा॒स॒व्यः॥ अ॒ग्नी॒षो॒मा॒

संहि.
४८

मां त्वा जुष्टं प्रोक्षामि ॥ १ ॥ अथांयेह ॥ अथांयेह सुरस्यावोदे
वाः स्वदंतु स्वात्तं चि यमदे वहविः ॥ संते प्राणो वाते न गच्छ
तां ॥ समंगानि यजत्रैः सं यज्ञपतिराशिखा ॥ २ ॥ घृते
नाक्तो ॥ पुष्टं स्त्रायेथां रेवति यजमाने प्रियंधाऽऽवि
श ॥ नरोरंतरिक्षात्स जुह्वेन चार्तेनास्पहविषस्तमानाय
जसमस्पतन्वानवा ॥ वर्षो वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिंधाऽस्वा

अ. ६

४८

हादेवे न्यो देवे न्यः स्वाहा ॥ १२ ॥ माहि ॥ माहिर्नूमा एदा कु
नमस्तः आतानानुवाप्रेहि ॥ घृतस्य कुत्मानयः कुतस्य प
य्याः अनु ॥ १३ ॥ देवी रायः ॥ शुद्धावोदुर्हः सुपरिविष्टा देवेषु
सुपरिविष्टा वयं परिवेष्टारो नूया स्म ॥ १४ ॥ वाचंते ॥ श्रुं धा
मि प्राणंते श्रुं धामि चक्षुस्ते श्रुं धामि श्रोत्रंते श्रुं धामि नानि
ते श्रुं धामि मेढंते श्रुं धामि पायुंते श्रुं धामि चरित्रंते श्रुं धा

रक्षो धमंतमो नयामि॥ घृतेन द्यावा पृथिवी प्रो र्गवा याम्॥
द्यावो वेस्तो कानां मग्निराज्यं स्पृशेत्तु स्वाहा स्वाहा कृतेऽम्
धनं न संमार्तुतं गच्छतम्॥ १६॥ इदमाप्य॥ प्रवहता वृधं वृ
मलं वृयत्॥ यस्मानिदु दोहानृतं यच्च शोभेऽप्रचीरुणाम्
आपो मातस्मादेनसुः पर्वमानश्च मुंचतु॥ १७॥ संते॥ संते
मनो मनसा संप्राणाः प्राणेन गच्छताम्॥ १८॥ स्पृग्निष्वा श्री

संहिष्ठ
५०

णात्वापस्त्वा समरिरुंन्वातस्पत्वा ध्रुजैपूष्मोरथंत्वाऽनुष्म
गोव्यथिषत्प्रयुतं दैर्ष्यं ॥ १० ॥ घृतं घृतपावानः ॥ पिवत च सां
वसापावानः ॥ पिवतां तरिक्षं स्पृह विरसि स्वाहा ॥ ११ ॥ ऐन्द्रः
प्राणः ॥ ऐन्द्रः प्राणोऽङ्ग्रेऽङ्ग्रे निदीध्वदैन्द्रऽनदानोऽङ्ग्रे
गेऽङ्ग्रे निधीतः ॥ देवत्वष्ट्रं रिते सठः समेतु सलक्ष्माव
दिषु रूपं न वाति ॥ देवत्रायं तमवसे सखा यो नुत्वा माता ॥

दिग्गोऽङ्ग्रेऽङ्ग्रे दिग्गो विष्णुः ॥
५० दिग्गोऽङ्ग्रेऽङ्ग्रे दिग्गोऽङ्ग्रेऽङ्ग्रे

पितरो म दंतु ॥ २० ॥ समुद्रं गच्छ ॥ स्वाहा त रिक्षं गच्छ स्वाहा दे
वर्हः स वि तारं गच्छ स्वाहा मित्रावरुणो गच्छ स्वाहा होरा
त्रे गच्छ स्वाहा चंद्रार्हः सि गच्छ स्वाहा द्यावा पृथिवी गच्छ स्वा
हा यज्ञं गच्छ स्वाहा सोमं गच्छ स्वाहा दिव्यं नभो गच्छ स्वाहा
ग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहा मनो मे हार्दियं च दिवते धूमो ग
च्छतुस्त्वर्ज्योतिः पृथिवीं च स्मृना पृण स्वाहा ॥ २१ ॥ मायः ॥

संहि ० मायोमोषधीर्हिर्धसीर्धाम्नो धाम्नो राजंस्ततो वरुणानोमुच्यते ॥ ५१ ॥
यदाङ्गुरघ्नाऽइतिवरुणोतिश्यामहेततो वरुणानोमुच्यते ॥
च॥ सुमित्रियानः॥ आपः॥ ऋषधयः॥ संतुष्टमित्रियास्त॥
संस्तुष्टोऽस्मां देष्टियं च वयं विष्णुः॥ २२॥ हविष्मतीरिमा
॥ हविष्मतीरिमाः॥ आपो हविष्मा शं॥ आविवा सति॥ हवि
ष्मा देवोऽध्वरो हविष्मा शं॥ अस्तु सूर्यः॥ २३॥ अग्ने ॥ ५२ ॥

र्व॥ अग्नेर्वोपेन गृहस्पसदसि सादयामी प्राग्नेर्नाग
धेयी स्तुमित्रावरुणा योर्नागधेयी स्तु चिश्वेषां देवानां
नागधेयी स्तु॥ अमूर्याऽनुपसूर्येयानिर्वोसूर्यः सह॥
तानो हि न्वं त्वधुरमा॥ १४॥ अतु देत्वा॥ मनसेत्वा दिवेत्वा स
र्यायत्वा॥ नुर्धमिममधुरं दिवि देवेषु होत्रावच्छ॥ १५॥
सोमराजन॥ सोमराजं निश्वास्त्वं प्रजाऽनुपावरो हवि

संहिर्ष
५२

श्रुत्वां प्रजाऽनुपावरो हंतु॥ शृणोत्वग्निः सुमिधा हवं
मे शृण्वंत्वा पोधिषणाश्च देवीः॥ आतां ग्रावाणो विदु
षो न यज्ञं र्दः शृणोतु देवः सविता हवं मे स्वाहा॥ २६॥ देवी
रापः देवी रापोऽन्नपां न्नपाद्योर्वऽनुर्मिर्ह विष्प इन्द्रिया
वान्मुदितं मः॥ तं देवे न्यो देवत्रा दत्तश्चक्रपे न्यो येषां ना
गश्च स्वाहा॥ २७॥ कार्ष्णि रसि॥ समुद्रस्य त्वाक्षित्वा जं न्ना

अ. ६

५२

यामि॥समायोऽञ्जिरग्मतुसमोषधीनिरोषधीः॥२८॥
यमग्ने॥॥एत्सुमत्यमवाचाजेषुयंजुनाः॥सयंतानाश्व
तीरिषुःस्वाहा॥२९॥देवस्यत्वा॥सवितुःप्रसवेद्विनेर्वा
जन्मांषुसोहस्तात्मा॥आदेदेरावासिगन्नीरमिममधुरं
हृधीदायसुषूतमम॥नुत्तमेनपविनोज्जस्वतमधुमेतंप
यस्वतंनिग्राह्यास्वदेवश्चतस्तर्पयतमामनोमे॥३०॥म।

संहि.
५३

नामे॥ तर्पयतु वांचं मे तर्पयत प्राणं मे तर्पयत चक्षुर्मे तर्पय। अ० इ
तश्चोत्रं मे तर्पयतात्मानं मे तर्पयत पूजां मे तर्पयत पुशूं मे
तर्पयत गुणान् मे तर्पयत गुणान् मे मा वितृष न॥ ३१॥ इंद्राय
त्वा॥ वृक्षं मते रुतं वत इंद्राय त्वादि त्वं वत इंद्राय त्वानि मा
तिघ्ने॥ त्रेपे नाय त्वा सोमं नृते ग्नये त्वा रायस्यो षदे॥ ३२॥
यन्त्रे॥ सोमदि विज्जेति र्यत्तृथिव्यां यदु रावुंत रिक्षे॥ तेना ५३

सोमं यजमाना यो रुरा ये ह्यधिदात्रे चोचः ॥ ३३ ॥ श्वात्रा
स्वः ॥ वृत्रहरो राधो गूर्त्ताः ॥ अमृतस्य पत्नी ॥ ता देवीर्देव
त्रिमं युजं न युतो पृहताः ॥ सोमस्य पितृताः ॥ ३४ ॥ माने ॥ मा
नेर्मासं विक्र्याः ॥ कुर्जं धत्स्वधिषणो वीड्री सती चिडयेथ
मूर्जं दधाम ॥ पाप्राह तो न सोमः ॥ ३५ ॥ प्रागपाकः ॥
प्रागपागुदगधुरा कसर्वतस्त्वादिनाः ॥ आधावंतु ॥ अंबनि

संहि.
५४

अरुसमराविदाम्॥३६॥त्वमंग॥प्रनार्दसिषोदेवःशवि
ष्टमर्त्यम्॥नत्वदंन्योमध्वंनस्तिमर्दितेद्रुवामितेवर्चः
॥३७॥इतिवाजसनेयीसंहितायाषष्ठोऽध्यायः॥वाचस्प
तये॥पवस्वृहृस्नोऽमूर्धःशुभ्रं गन्तस्तिष्ठतः॥देवोदेवेम
ःपवस्वयेषांजागोसि॥४॥मधुमतिर्नः॥मधुमतीर्नः॥
षस्तुष्टुधियत्तेसोमादाः॥नामजगृवितस्मेतेसोम॥

अ. ६

५४

सोमायुस्वाहा स्वाहावृत्तरिक्षमन्वेमिन्द्रां हतोसि॥२॥ स्वां॥
हतोसि विश्वेन्मः इन्द्रिये न्योदिव्येन्मः पार्थिवे न्यो मन॥
स्त्वाष्टु स्वाहा त्वास्तु नवसूयाय देवे न्यस्त्वा मरीचिपे न्यो
देवांश्च न्यो यस्मै त्वेदेतत्सुत्यमुपरिपुता नं गेन हतोसौ फ
ट् प्राणाय त्वा व्यानाय त्वा॥३॥ नुपयाम गृहीतोसि॥ नुपया
म गृहीतोस्यं तयं च मघव न्याहि सोमम्॥ नुरुष्युराय राषो

संहि.

५५

यजस्व॥४॥ अंतस्ते॥ द्यावीष्टिर्वीरधाम्पंतर्धधाम्पुर्वंतरी
क्षम॥ सजह्वेनिरवरैः परैश्चांतयामिमघवन्मादयस्व॥५॥
स्वां कृतोसि॥ विश्वेभ्यः इंद्रियेभ्यो दिवेभ्यः पार्थिवेभ्यो म
नस्त्वाष्टुस्वाहा त्वा सु नव सूर्याय देवेभ्यः स्वामरीचिपे
भ्यः नदानाय त्वा॥६॥ आवायो॥ नृष्यश्चिपाऽनर्पनः स
हस्रं ते निर्युतो विश्ववार॥ नृपो तेऽअंधो मक्षमया मिय॥

अ. ७

५५

स्पदेवदधिषेष्ट्वपेयंवायवेत्वा॥१॥ इन्द्रवायूं इमे॥ सुतान्
पप्रयो॥ निरागतम्॥ इन्द्रोवा मुञ्चाति हि॥ नुपयामगृहीतो॥
सिवायवः॥ इन्द्रवायुन्मां त्वेषते योनिः॥ सजोषोऽन्मात्वा॥
८॥ अयं वां॥ मित्रावरुणा सुतः सोमः॥ कृतावृधा॥ ममे
दिह श्रुतं॥ हवम॥ नुपयामगृहीतो सि मित्रावरुणा न्मां
त्वा॥ ९॥ रायावयम॥ रायावयर्तः॥ ससुवार्तः॥ सोमदेमह

संहि.
५६

येन देवा यवसेन गावः॥ तां धेनुं मित्रावरुणा युवन्नो विश्वा
हा धत्तमनपस्फुरंती मेषते योनिः॥ कृता युज्यां त्वा॥ २०॥ या
वाम॥ यावां कनूगामधुमत्पश्विना सनृतावती॥ तया युजं
मिमिक्षतम्॥ उपयामर्गहीतो स्पश्विन्मां त्वेषते योनिमभि
धीन्यां त्वा॥ २१॥ तं प्रत्नया॥ पूर्वथा विश्वये मया ज्येष्ठता
तिं बर्हिषदं स्वर्दिदम्॥ प्रतीची नं वृजनं दोहसेधुनि॥

अ. ३

५६

माञ्जयंत मनुया सुवदसि॥ नृपयाम गृहीतो सिन्धो डायत्वे
षतेयो निर्वीरतां पात्यपमृष्टः शंडो देवस्त्वाश्रुक्रपाः प्र
णयंतवना धृष्टासि॥ १२॥ सुवीरो वीरान् सुवीरो वीरान्
जनयन्परीत्य निरायस्योषेणायजमानम्॥ संजग्मानो
दिवा हृष्टिवाश्रुक्रः श्रुक्रो विषानिरस्तः शंडः श्रुक्रः
स्याधिष्ठानमसि॥ १३॥ अर्चिनस्पते॥ देवसोमसुवीर्य॥

संहि०

५९

स्य रायस्योषसददितारः स्याम ॥ सा प्रथमा संस्कृतिर्विम्ब
वारा सप्रथमो वरुणो मित्रोऽग्निः ॥ १४ ॥ स प्रथमाः स
प्रथमो ह्यहस्पतिश्चिकित्वांस्तस्माऽंद्राय सुतमा जुहो
त स्वाहा ॥ तं पंतु होत्रा मधोयाः स्विष्टायाः सुपीताः सु
कृताय त्स्वाहा यादुग्नीत ॥ १५ ॥ अयं वेनः ॥ अयं वेनश्च
दयत एभिर्गन्तु ज्योतिर्जरायूरजसो विमाने ॥ इमम ॥

अ. ७

५९

पाथं संगमे सूर्यस्य त्रिषुर्न विप्रामति नीरिहंति ॥ नृप ।
यामर्गहीतो सिमर्का यत्वा ॥ १६ ॥ मनो न ॥ येषु हवनेषु
तिग्मं विपुः शच्या वनुथो प्रवता ॥ आयुः शयी निस्त ॥
विनृमणोः अस्मा श्रीणी तादिशंग नस्तवेष्टते योनिः
प्रजाः पात्वप मृष्टेमर्का दिवास्त्वा मंथिपाः प्रणयं त्व
ना धृष्टा सि ॥ १७ ॥ स्तु प्रजाः प्रजाः ॥ प्रज नयं नपरीत्वा ।

संहि.
५८

य
निर्गस्योषेण यजमानम् ॥ संजग्मानो दिवा पृथिव्या ॥ अ. ७
मंथी मंथित्री विषानिरस्तो मर्कतं मंथिनी धिष्णन्सि ॥
२८ ॥ ये देवा सः ॥ ये देवा सो दिमे कादग्रास्तु पृथिव्या म
ध्ये कादग्रास्तु ॥ अप्सु क्षितो महि नै कादग्रास्तु ते देवा
सो यज्ञमिमं जुषध्वम् ॥ २९ ॥ नृपयामर्गृहीतो सि ॥ नृपया
मर्गृहीतो स्याग्रयणो सि स्वाग्रयणः ॥ पाहियज्ञं पाहि ॥ ५८

य॒ज्ञ॒प॒तिं॒वि॒ष्णु॒स्त्वा॒मि॒न्द्रि॒ये॒ण॒पा॒तु॒॥वि॒ष्णु॒त्वं॒पा॒तु॒न्नि॒स॒व॒।
ना॒नि॒पा॒हि॒॥२१॥सो॒मः॒प॒व॒ते॒॥सो॒मः॒प॒व॒ते॒सो॒म॒स॒रो॒सो॒
क्ष॒त्रा॒या॒सो॒म॒सु॒न्व॒ते॒य॒ज॒मा॒ना॒य॒प॒व॒तः॒॥इ॒षः॒ऋ॒ज॒र्ज॒प॒व॒
ते॒ऋ॒ज॒ः॒ऋ॒ष॒धी॒न्यः॒प॒व॒ते॒च्चा॒वा॒ष्ट॒थि॒वी॒न्यो॒प॒व॒ते॒सु॒न्व॒
ता॒य॒प॒व॒ते॒वि॒श्वे॒न्य॒स्त्वा॒दे॒वे॒न्यः॒॥इ॒ष॒ते॒यो॒नि॒र्वि॒श्वे॒न्यः॒
स्त्वा॒दे॒वे॒न्यः॒॥२२॥नु॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सी॒॥नु॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒

संहि.
पर

तोसी प्रायत्वा हृदयस्वतः नृत्वा व्यंगुलामि यत्तः ५५ अ. ७
प्रहृदयस्तस्मै त्वा विष्मवे त्वैष ते योनिः सुत्वे न्यस्त्वा
देवे न्यस्त्वा देवा व्यंगुलामि मित्रावरुणा
न्यां त्वा ॥ २२ ॥ मित्रावरुणा न्यां त्वा देवा व्यंगुलामि
हामि प्रायत्वा देवा व्यंगुलामि मित्रावरुणा न्यां ॥
त्वा देवा व्यंगुलामि मित्रावरुणा न्यां त्वा देवा

पर

व्यं यज्ञस्यायुषे गृह्णामीद्रावृहस्पतिन्मां त्वा देवा व्यं य
ज्ञस्यायुषे गृह्णामीद्राविष्णुन्मां त्वा देवा व्यं यज्ञस्यायु
षे गृह्णामि ॥ २३ ॥ मूर्ध्ना न दिवः ॥ मूर्ध्ना न दिवोऽन्तरितिंष्ट
यित्वा वैश्वानरमृतान्प्राजातमग्निम् ॥ कविर्धः संम्रा
जमतिथिं जनानामासं न्नापात्रं जनयंत देवाः ॥ २४ ॥
नृपयाम गृहीतोसि ॥ ध्रुवोसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ॥

संहि.
ईर्व

ध्रुवतमोच्युतानामच्युतक्षित्तमराषतेयोनिर्वैश्वानराय ॥
त्वा ॥ ध्रुवं ध्रुवेण मनसा वाचा सोममव नयामि ॥ अथान
ऽइन्द्रो दिशो सपत्नाः समनसस्करत ॥ २५ ॥ यस्ते ॥ दुष्य
स्कंदेति ॥ यस्ते ॥ अठः शुर्गो वच्युतो धिषणा यो रूपं स्थात ॥
अधुर्योर्वा परिवाचः पवित्रातं तेजुहोमिमनसा वर्षदू
तं ॥ स्वाहा देवानामुत्कर्मणमसि ॥ २६ ॥ प्राणायमे ॥ व

अ. ९

ईर्व

चोदावर्चसेपवस्वव्यानायमेवचोदावर्चसेपवस्वोदाना।
यमेवचोदावर्चसेपवस्ववाचेमेवचोदावर्चसेपवस्वक्रतु
दक्षान्मामेवचोदावर्चसेपवस्वश्रोत्रायमेवचोदावर्चसे
पवस्वचक्षुन्मामेवचोदासोवर्चसेपवेधामात्मनेमे॥२७॥
आत्मनेमेवचोदावर्चसेपावस्वोजसेमेवचोदावर्चसे।
पस्वायुषेमेवचोदावर्चसेपवस्वविश्वान्मामेप्रजान्मोव

संहि.

६२

सो॒द॒सो॒व॒र्ष॒से॒प॒वे॒याम॥२७॥को॒सि॥क॒त॒मो॒सि॒क॒स्पा॒सि॒को
ना॒मा॒सि॥य॒स्प॒ते॒ना॒मा॒म॒न्म॒हि॒यं॒त्वा॒सो॒मे॒ना॒ती॒त॒पाम॥नृ
नु॒वः॒स्वः॒सु॒प्र॒जाः॒प्र॒जा॒निः॒स्पा॒थं॒सु॒वी॒रो॒वा॒रैः॒सु॒पो॒षः
पो॒षैः॥२८॥न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॥म॒ध॒वे॒त्वा॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो
सि॒मा॒ध॒वा॒य॒त्वा॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॒श्रु॒का॒य॒त्वा॒प॒या॒म॒गृ॒
ही॒तो॒सि॒श्रु॒च॒ये॒त्वा॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॒न॒न॒से॒त्वा॒प॒या॒म॥

अ. ७

६२

गृहीतोसिननुस्पायत्वोपयामगृहीतोसीषेत्वोपयाम
गृहीतोस्पृज्जेत्वोपयामगृहीतोसिसहसेत्वोपयामगृ
हीतोसिसहस्पायत्वोपयामगृहीतोसितपसेत्वोपया
मगृहीतोसितपस्पायत्वोपयामगृहीतोस्यर्द्धहसस्प
तयेत्वा॥३॥ इन्द्राग्नीऽन्नागतम॥ इन्द्राग्नीऽन्नागतर्द्ध
सुतंगीर्निर्निर्द्धरेणपम॥ अस्म्यपातंधियेषिता॥ नपया

संहि.

६२

नैः॥

मगृहीतोसिंद्वाग्निन्मां त्वेषते यो निरिद्वाग्निन्मां त्वा॥॥
३१॥ आघाये॥ आघाये अग्निमिंधते स्तृणंति बहिरानु
षक॥ येषामिंद्रो युवा सवा॥ नुपयामगृहीतो स्पग्नीद्रा॥
न्मां त्वेषते यो निरग्नीद्रा न्मां त्वा॥३२॥ ॐ मा स श्रुषणी
धृतो विश्वे देवा स आगत॥ दाश्वान् सो दाश्वः सुतम्
॥ नुपयामगृहीतो सि विश्वे न्यस्त्वा देवे न्यः एषते यो॥

अ. ३

६२

निर्विश्वे न्मस्त्वा देवे न्मः ॥ ३३ ॥ विश्वे देवा सः ॥ विश्वे देवा सः
आगतश्चरुतामः ॥ इमर्षः हवमः ॥ राहं बर्हिणिषीदत ॥ नृप
यामगृहीतो सि विश्वे न्मस्त्वा देवे न्मः ॥ राषते यो निर्विश्वे
न्मस्त्वा देवे न्मः ॥ ३४ ॥ इन्द्रमरुत्वः ॥ इन्द्रमरुत्वः ॥ इन्द्रपाहि
सोमं यथा न्नायति ॥ अपिबः सुतस्य ॥ तव प्रणीती तव श्रू
रशर्मन्ना विवा संति कवयः ॥ सुयज्ञाः ॥ नृपयामगृहीतो

संहि.
६३

सी॒द्राय॒त्वा म॒रुत्वं॒ तः रा॒षते॒ यो नि॒रि॒द्राय॒त्वा म॒रुत्वं॒ ते ॥ ३५ ॥

अ. ७

म॒रुत्वं॒ तं वृ॒ष॒जं ॥ वा॒ह॒ ध॒न॒म॒क॒ वा रि॒द्रि॒व॒र॒ठः ॥ आ॒स॒ मि॒न्द्र॒म॒

वि॒श्व॒आ॒सा॒ह॒म॒व॒से॒नू॒त॒ना॒यो॒ य॒र॒ठः ॥ स॒हो॒ दा॒मि॒ ह॒त॒ठः ॥ कु॒वे॒म॒

॥ न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो सी॒द्राय॒त्वा म॒रुत्वं॒ तः रा॒षते॒ यो नि॒रि॒द्राय॒

या॒त्वा म॒रुत्वं॒ ते ॥ न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो सि॒म॒रु॒तां त्वो॒ज॒से ॥ ३६ ॥

स॒जो॒षा॒ इ॒न्द्र॒ ॥ स॒ग॒रो॒ म॒रु॒द्रि॒ः सो॒मं॒ पि॒ब॒त॒त्र॒ हा॒श्रू॒र॒ वि॒धा

६३

न॥ ज॒हि॒त्रा॒त्रुं॒ शौं॒ र॒प॒म॒ध्वे॒ नु॒द॒स्वा॒या॒ न॒यं॒ क॒ण॒हि॒वि॒श्व॒तो
नः॥ नु॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒ सं॒ी॒द्रा॒य॒त्वा॒ म॒रु॒त्व॒तः॒ ऽ॒र॒ष॒ते॒ यो॒ नि॒रि॒ंद्रा॒
य॒त्वा॒ म॒रु॒त्व॒ते॥ ३७॥ म॒रु॒त्वा॒ शौं॒ इं॒द्रा॒ ह॒व॒ष॒जो॒ र॒णा॒य॒पि॒वा
सो॒म॒म॒नु॒ष॒धं॒ म॒हा॒य॥ अ॒सि॒च॒स्व॒ज॒ग॒रे॒म॒ध्व॒कु॒मि॒त्वा
ठ॒ रा॒जा॒ सि॒प्र॒ति॒प॒त्स॒ता॒ना॒म॥ नु॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒ सं॒ी॒द्रा॒य॒
त्वा॒ म॒रु॒त्व॒तः॒ ऽ॒र॒ष॒ते॒ यो॒ नि॒रि॒ंद्रा॒य॒त्वा॒ म॒रु॒त्व॒ते॥ ३८॥ म॒हा

संहि.
६४

शं॥ इन्द्रं॥ महाशं॥ इन्द्रो नृवदा च वर्षणि प्राऽनुत विवर्ही अ॥ अ. ७
मिनः सहो निः॥ अस्मद्गवा चृधे वीर्या योरुः पृथुः सुक्
तः कर्तुं नि नूत॥ नृपयाम गृहीतो सिमहेन्द्राय त्वेष ते यो॥
निर्महेन्द्राय त्वा॥ इत्यं॥ महाशं॥ इन्द्रं॥ महाशं॥ इन्द्रो यः
ॐ जसा पुज्जं न्यो चृष्टि मा शं॥ इव॥ स्तोमैर्वत्स स्य वा चृधे
॥ नृपयाम गृहीतो सिमहेन्द्राय त्वेष ते यो निर्महेन्द्राय त्वा॥ ६४

धर्ष॥ न॒दु॒त्यं॥ जा॒तवे॒दसं॒ दे॒वं॒ ब॒हं॒ ति॒ के॒तवः॒ दृ॒शे॒ वि॒श्वाय॑॥
सूर्य॑ ॥ स्वा॒हा॥ ४१॥ वि॒त्रं॒ दे॒वा॒ना॒म्॥ वि॒त्रं॒ दे॒वा॒ना॒मु॒द्गा॒ह
नी॒कं॒ च॒ क्ष॒मि॒त्र॒स्प॒व॒र॒ण॒स्पा॒ग्ने॑॥ आ॒प्रा॒द्या॒वा॒ ए॒धि॒वीः
अ॒न्तरि॑ क्ष॒र्दः॒ सूर्य॑ आ॒त्मा॒ ज॒ग॒त॒स्त॒स्व॒र्ष॒श्च॒ स्वा॒हा॥ ४२॥
अ॒ग्ने॒न॒ य॑॥ सु॒प॒था॒ रा॒येः॒ अ॒स्मा॒न्वि॒श्व॑ दि॒व॒व॒यु॒ना॒नि॒ वि॒
द्वान॑॥ यु॒यो॒ ध्य॒स्म॒ज्जु॒ह॒ रा॒ण॒मे॒नो॒ न॒रि॒ष्ठां॒ ते॒ न॒मः॑ न॒ किं॑॥

सं हि.
ईय

विधेमस्वाहा॥४३॥ अयं नः॥ अयं नोऽ॥ अग्निर्वरिवस्त्रुणो
त्वयं मृधः॥ पुरा तु प्रनिंदन॥ अयं वाजं जयतु वाजसाता
वयं ऋचं जयतु जफाणाः॥ स्वाहा॥४४॥ रूपेण वः॥ रूपे
ण वो रूपमन्त्यागां तु यो वो विश्वं वेदा विनजतु॥ कृतस्य पु
था घेतं चंद्रक्षिणा विश्वः॥ पश्यत्येतं रिक्षं यतस्व सदस्ये
॥४५॥ ब्राह्मणमस्य॥ विदेयं पितृमंतं पेतमत्यमृषिमार्षयः॥

अ. ३

ईय

सुधातुदक्षिणाम॥ अस्मिन् प्राता देवत्रागच्छत प्रदाता रमा
विनात॥ ४६॥ अग्नयेत्वा॥ मत्वं चरुणो ददातु सोमृतत्वम
शीया युर्हात्रराधिमयो मत्वं प्रतिग्रहीत्रे रुद्राय त्वाम॥
त्वं चरुणो ददातु सोमृतत्वमशीय प्राणो दात्रराधि
वयो मत्वं प्रतिग्रहीत्रे बृहस्पतये त्वामत्वं चरुणो ददा
तु सोमृतत्वमशीयत्व गदात्रराधिमयो मत्वं प्रतिग्रही॥

संहि.
६६

वे॒य॒मा॒य॒त्वा॒म॒त्वं॒वरु॑णो॒द॒हा॒तु॒सो॒म॒त॒त्त्व॒म॒न्त्री॒य॒ह॒यो॒हा॒
व॒र॒धिव॒यो॒म॒त्वं॒प्रति॒ग्र॒ही॒त्रे॥४९॥को॒हा॒त॒को॒हा॒त्क॒स्मा॑
अ॒हा॒त्का॒मो॒हा॒त्का॒मा॒या॒हा॒त॒का॒मो॒हा॒ता॒का॒मः॒प्रति॒ग्र॒
ही॒ता॒का॒मै॒त॒त्रे॥५०॥इति॒वा॒ज॒स॒ने॒यी॒सं॒हि॒ता॒यां॒स॒प्त॒मो
ध्या॒यः॥न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सि॥न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒स्पा॒दि॒त्ये॒भ्यः
स्त्वा॥वि॒ष्मः॒न॒रु॒गा॒यै॒ष॒ते॒सो॒म॒स्त॒र्हः॒र॒क्ष॒स्व॒मा॒त्वा॒द॒न्न॒

अ. ९

६६

॥१॥ कदाचन॥ स्तरीरसिनेंद्रस्यश्च सिदाश्रुषे॥ नपोपेनुम॥
धवन्नयुः इल्लुतेदानंदेवस्य पच्यतः आदित्ये न्यस्त्वा॥२॥
कदाचन॥ प्रयुष्ठसुनेनियसिजन्मनी॥ तुरीयादित्यस
दनंतः इन्द्रियमातस्त्वावमृतं दिव्यादित्ये न्यस्त्वा॥३॥ यज्ञो
देवानाम्॥ प्रत्येति सुग्नमादित्या सो न वतामृतं यंतः॥ आ
वोर्वाची सुमतिर्वृत्त्यादरु॥ हो श्रिद्यावरिवो वित्त रासदा

संहि.
६७

दिसे न्यस्त्वा ॥४॥ चिर्वस्वनादित्वा ॥ चिर्वस्वनादित्येषते सोमं
पीयसास्मिन्मस्व ॥ अदस्मे नरो वचसे दधात नय दान्नीर्ही
दंषती वाममश्नुत ॥ पुमान्पुत्रो जायते विंदते वस्वधा चि
श्वाहारु परा धते गृहे ॥५॥ वाममद्या ॥ सवितर्वा ममुश्वादि
वेदि वे वाममस्मन्मर्दे सावी ॥ वामस्पृहिक्षयस्पदे वच
रेरयाधिया वामनाजः स्पाम ॥६॥ नुपयामगृहीतोसि ॥

ब्र. ७

६७

॥ सावित्रो सिचनो धाश्चनो धाऽन्नसिचनो मयि धेहि ॥ जित्वय
जं जित्वयज्ञपतिं न गायदेवाय त्वा सवित्रे ॥ १ ॥ अतमम् ॥ ३७७ ॥
नुपयामगृहीतोसि ॥ सुशर्मासि सुप्रतिष्ठानो बृहदक्षाय
नमः ॥ विश्वे न्यस्त्वा देवेभ्यः ॥ एष ते योनिर्विश्वे न्यस्त्वा देवेभ्यः
॥ ८ ॥ नुपयामगृहीतोसि ॥ बृहस्पति सुतस्य देवसोमत इं
दोरिन्द्रियावतः पत्नीवतो ग्रहां शं ॥ ध्यौं क्रूं सम ॥ अहंपर

संहि.
६८

स्तोदुहमवस्ताद्यहं। तरिक्षं तद्वमेपितान्नृत॥ अहर्हः सूर्यमु
नयतोददशाहं देवानां परमं गुहायत॥ ए॥ अग्न्या ३५ इप
त्नीवन॥ अग्न्या ३५ इपत्नीवंत्सुजहृदेन त्वष्टा सोमं पिब॥
स्वाहा॥ प्रजापतिर्हृषासिरेतो धारेतो मयि धेहि प्रजापते
स्ते हृषासिरेतो धसोरेतो धाम गीय॥ ए॥ नृपयाम गृहीतो सि
॥ हरिरसिहारियो जनो हरिन्पात्वा॥ हवीर्धुना स्वसह॥

अ. ८

६८

सोमाऽऽप्राय॥२१॥यस्ते॥अश्वसनिर्नक्षोयोगोसनि॥
स्तस्यतऽऽष्टयजुषस्तुतस्तोमस्य॥शुस्तोस्तुस्योपह
तस्योपहृतोन्नक्षयामि॥२२॥देवकृतस्येनसः॥देवक
तस्येनसोव्यजजनमसिमनुष्यकृतस्येनसोव्यज
नमसिपितृकृतस्येनसोव्यजनमस्यात्मकृतस्येनसो
व्यजनमस्येनसः॥एनसोव्यजनमसि॥यच्चाहमेनो॥

संहि
द्वि

वि॒शंश्च॒कार॒य॒च्चावि॒शंस्त॒स्य॒सर्व॒स्येन॒सोच॒यज॑नमसि ॥ अ. ८
॥ १३ ॥ सं॒वर्च॑सा॒॥ प॒यसा॒संत॒नूनि॒रेगं॑न्महि॒मन॑सा॒सठः॑ ।
शि॒वेन॑ ॥ त्व॒ष्टासु॒दत्रो॒विद॑धातु॒रायो॒नुमा॑र्षु॒तन्वो॒यदि॑
लि॒ष्टम् ॥ १४ ॥ स॒मि॒द्र ॥ शो॒मन॑साने॒षि गो॒निः॒सठः॑ सु॒
रि॒न्निर्म॑घ॒वुंत्सं॑ स्व॒स्त्या ॥ सं॒ब्र॒ह्म॒णा दे॒वर्क॑तं॒यद॑स्ति
सं॒दे॒वा नो॑ सं॒सु॒म॒तो॒य॒ज्ञिया॑ना॒ं स्वा॒हा ॥ १५ ॥ सं॒वर्च॑

द्वि

सा॥ प॒यसा॒ संत॒नु नि॒रग॒न्महि॒मन॒सा स॒ठः शि॒वेन॑ ॥ त्व॒ष्टा
सु॒द॒त्रो वि॒दधा॒तु रा॒यो नु॒मा ष्टु॒त न्वो॒य दि॒लिष्ट॒म ॥ १६ ॥ धा॒
ता रा॒तिः ॥ स॒वि॒ते दं॒जु षं॒तां प्र॒जाप॑ति॒र्निधि॒पा दे॒वोऽश्रु॑
ग्निः ॥ त्व॒ष्टा वि॒ष्मः प्र॒जया॑ स॒ठः र॒राणा॑ य॒जमा॑ना य॒द्रा
वि॒रां दधा॑त॒स्वाहा ॥ १७ ॥ सु॒गाव॑ ॥ सु॒गावो॑ दे॒वाः स॒दना॑
ऽअ॒कर्म॑यऽअ॒ज॒ग्मे द॒ठः स॒र्वं न॑ जु॒षाणा॑ ॥ अ॒र॒माणा॑

संहि.
७८

ब॒ह॒मा॒ना॒ह॒वी॒थं॒ष्प॒स्मे॒ध॒त्त॒व॒स॒वो॒व॒स॒नि॒स्वा॒हा॥१८॥या॒शं॒ न्म्र॒.८
आ॒व॒ह॥न॒ना॒तो॒दे॒व॒दे॒वां॒स्ता॒न्ये॒र॒य॒स्वेऽन्म॒ग्ने॒स॒ध॒स्ते॥
ज॒श्चि॒वा॒र्ध॒ः॒सं॒प॒पि॒वा॒थं॒सं॒श्च॒वि॒श्वे॒सु॒घ॒र्म॒थं॒स्व॒रा॒ति॒ष्ठ
ता॒नु॒स्वा॒हा॥१९॥व॒य॒र्ध॒ः॒हि॒त्वा॥प्र॒य॒ति॒यु॒जेऽन्म॒स्मि॒न॒।
ग्ने॒हो॒ता॒र॒म॒वृ॒णी॒म॒ही॒हा॥क॒र्ध॒ग॒याऽक॒र्ध॒गु॒ता॒ना॒मि
षाः॥प्र॒जा॒नं॒न्य॒ज्ञ॒मु॒प॒या॒हि॒वि॒षां॒त्स्वा॒हा॥२०॥दे॒वा॒गा ७८

तुविदः॥ देवा गातुविदो गातुं वित्वा गातुमितः॥ वनसस्पतः॥
५५ मंदेवयुजः॥ स्वाहावातेधाः॥ २५॥ यजयजं॥ गच्छयुजः॥
पतिंगच्छ स्वां योनिंगच्छ स्वाहा॥ राषते यज्ञो यज्ञपते सुह
सक्तवाकः॥ सर्ववीरस्तं जुषस्व स्वाहा॥ २५॥ माहिः॥ मा
हिर्नृमर्माष्टदाकुः॥ नुरुदः॥ हिराजा वरुणाश्चकार सूर्या
यपं ध्यामन्वेतवान्॥ नृपदेपाहा प्रतिधातवे कुरुतापव

संहि.

७१

का हृदया विधे स्थित ॥ नमो चरुणा यानिष्ठितो चरुणा ॥ अ. ८
स्पृष्टान् ॥ २३ ॥ अग्ने रनीकम् ॥ अग्ने रनीकम् ॥ आ विवे
शा पां न्न पात्यति रक्षं न सूर्यम् ॥ दमे दमे समिधं यक्ष्वग्ने
प्रति ते जिह्वा घृतमुच्चरं ण्यत्स्वाहा ॥ २४ ॥ समुद्रे ते ॥ अद्वय
मस्तुतः संत्वा चित्रां त्वोषधी रुता प ॥ यज्ञ स्पृत्वा यज्ञ प
ते सुक्ते कौ नमो वाके विधेम यत्स्वाहा ॥ २५ ॥ देवी रापः

७१

दे॒वा रा॒पऽए॒ष वो॒गर्न॒स्त॒र्हः सु॒प्री॒त॒र्हः सु॒च॒र॒तं वि॒नृ॒त॥ दे॒
व॒ सो॒मै॒ष ते॒ लो॒क॒स्त॒स्मिं॒ न्छं॒ व॒व॒क्षु॒परि॒च॒व॒क्षु॒॥ २६॥ अ॒
व॒ नृ॒थ नि॒चुं॒पु॒ण॥ नि॒वे॒रु॒र॒सि नि॒चुं॒पु॒णः॥ अ॒व॒दे॒वैर्दे॒व॥
कृ॒त॒मे॒नो॒या॒सि॒ख॒म॒व॒म॒त्ये॒म॒त्य॒कृ॒तं॒पु॒रु॒रा॒वो॒गो॒दे॒व॒रि॒
ष॒स्पा॒हि॒दे॒वा॒नां॒ थं॒ सु॒मि॒द॒सि॥ २७॥ रा॒ज॒तु॒द॒श॒मा॒स्प॒॥
रा॒ज॒तु॒द॒श॒मा॒स्यो॒ग॒र्नो॒ज॒रा॒यु॒णा॒स॒ह॥ य॒था॒यं॒वा॒यु॒रे॒

संहि.

१२

जति॒यथा॑ स॒मुद्रः॑ राज॒ति॥ ए॒वायं॑ द॒शमा॑ स्योऽ॒श्वस्रज्जरा॑
यु॒गास॒ह॥ २८॥ य॒स्यै॒ते॥ य॒ज्ञि॒यो॒ग॒र्नो॒य॒स्ये॒यो॒नि॒र्हि॒र॥
ए॒प॒यी॥ अ॒ंगं॒ न्य॒ज॒ता॒य॒स्य॒तं॒ मा॒त्रा॒स॒म॒जी॒ग॒म॒धं॒ स्वा॒
हा॥ २९॥ पु॒रु॒द॒स्मो॒ वि॒षु॒रूपः॑॥ पु॒रु॒द॒स्मो॒ वि॒षु॒रूपः॑
ऽइ॒न्द्रं॒ त॒र्म॒हि॒मा॒न॒मा॒नं॒ ज॒धी॒र॥ ए॒कं॒ प॒दी॒वि॒प॒दी॒ त्रि॒प॒
दी॒ च॒तु॒ष्प॒दी॒ म॒ष्टा॒ प॒दी॒ च॒तु॒र्व॒ना॒नु॒ष॒थं॒ ता॒धं॒ स्वा॒हा॥ ३०॥

अ. ८

१२

मरुतो यस्य ॥ हि क्षये पाथा दिवो वि महसः ॥ स सुगोपा
तमो जनः ॥ ३१ ॥ महीद्योः ॥ पृथिवी च नः ॥ इमं युजं मिमिक्ष
ताम् ॥ पिष्टतान्नोन्नरीमन्निः ॥ ३२ ॥ आतिष्ठ ॥ वृत्रहं नृ
पं युक्ता ते ब्रह्मणा हारी ॥ अर्वाची नर्हः सुते मनोगावा ॥
कृणोतु वग्नुना ॥ नृपयाम गृहीतो सीद्राय त्वा षोडशिन
ः ॥ एष ते यो निरिन्द्राय त्वा षोडशिनः ॥ ३३ ॥ युक्षवाहि ॥ के नि

संहि.

७३

नाहृशृषणा कक्षप्रा॥ अथानः इंद्रसोमपागिरामुपश्रु
तिंचर॥ नुपयामगृहीतोसीद्रायत्वाषोडशिनः एषतेयो
निरिंद्रायत्वाषोडशिनः॥३४॥ इंद्रमित॥ इंद्रमिद्ररीव
हतोप्रतिधृष्टनावसम॥ कृषीणां वस्तु तीरुपयज्ञंच
मानुषाणाम॥ नुपयामगृहीतोसीद्रायत्वाषोडशिनः ए
षतेयोनिरिंद्रायत्वाषोडशिनः॥३५॥ यस्मांत॥ यस्मा

अ. ८

७३

न॒जा॒तः॒प॒रोऽ॒न्योऽ॒स्ति॒यः॒आ॒वि॒वे॒श॒नृ॒व॒ना॒नि॒वि
श्वा॑॥पु॒जा॒प॒तिः॒पु॒ज॒या॒स॒र्द॒र॒रा॒ण॒स्त्री॒णि॒ज्यो॒ती॒र्द॒षि॒स
व॒ते॒स॒षो॒ड॒शी॑॥३६॥इ॒न्द्र॒श्च॑॥सं॒म्रा॒ड्द॒रु॒रा॒श्च॒रा॒जा॒तौ॒ते
नृ॒क्षं॒च॒क॒तु॒र्यः॒ए॒त॒म॑॥त॒यो॒रु॒ह॒म॒नु॒नृ॒क्षं॒क्ष॒या॒मि॒वा
ग्दे॒वी॒जु॒षा॒णा॒सो॒म॒स्प॒त॒प्प॒तु॒स॒ह॒षा॒णो॒नृ॒स्वा॒हा॑॥३७॥अ
ग्ने॒प॒व॒स्व॑॥स्व॒पाऽ॒स्मे॒व॒र्वः॒सु॒वी॒र्य॑म्॥द॒ध॒प्र॒यि॒म॒यि॒पो

संहि.
७४

षम॥ न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒स्प॒ग्न॒ये॒त्वा॒वर्च॑सः॒रा॒ष॒ते॒यो॒नि॒र॒ग्न॒
ये॒त्वा॒वर्च॑से॥ अ॒ग्ने॒वर्च॑स्वि॒न्वर्च॑स्वा॒स्त्वं॥ दे॒वेष॑सि॒वर्च॑॥
स्वा॒न॒हं॒म॒नु॒ष्ये॒षु॒नू॒या॒स॒म॥ ३७॥ न॒ति॒ष्ठ॒न्तो॒ज॒सा॥ सु॒ह॥
पी॒त्वा॒शि॒षेऽ॒त्र॒वे॒प॒यः॥ सो॒म॒मि॒दं॒च॒मू॒सु॒त॒म॥ न॒प॒या॒म॒
गृ॒ही॒तो॒सी॒दा॒य॒त्वो॒ज॒सः॒रा॒ष॒ते॒यो॒नि॒रि॒ंद्रा॒य॒त्वो॒ज॒से॥ ३८॥
द्रो॒जि॒ष्ठा॒जि॒ष्ठ॒स्त्वं॒दे॒व॒स्यो॒जि॒ष्ठा॒हं॒म॒नु॒ष्ये॒षु॒नू॒या॒स॒म॥

अ. ८

७४

॥३॥ अहश्चमस्य ॥ केतवो विरत्रम योजनाशौ ॥ अनु ॥
 च्राजंतो अग्नयो यथा ॥ नपयामगृहीतो सि सूर्याय ॥
 त्वा च्राजायेषते योनिः ॥ सूर्याय त्वा च्राजाय ॥ सूर्या ॥
 च्राजिष ॥ जिष्ठस्त्वं देवेष्वसि च्राजिष्ठो हं मनुष्येषु च नूया सम ॥ ४ ॥
 ॥ नदुत्पं ॥ जातवेदसं देवं ब्रह्मंति केतवः ॥ दृशो विश्वा
 य सूर्याय ॥ नपयामगृहीतो सि सूर्याय त्वा च्राजायेषते

संहि.
७५

योनिः सूर्यायत्वा ब्राजाय ॥४१॥ अजिघ्रुकलनां मत्वात्वा अर्ध
विशं त्विंदवः ॥ पुनरुज्जा निवर्त्तस्वने सहस्रं धक्ष्वोरु
धारणाय स्वती पुनर्मा विशाता द्रुयिः ॥४२॥ इडे रंते ॥ ह
ये काम्ये चंद्रो ज्योते दिति सरस्वतिम हि विश्रुति ॥ एता
तेऽ अघ्नो नामा निदेवे न्यो मा सुहृत्तं ब्रूतात् ॥४३॥ वि
नः ॥ विन इन्द्रमृधोजहि नीचाय च पतंत्यतः ॥ यो अस्मि ७५

शं॥ अ॥ नि॒हा॒स॒त्य॒ध॒रं॒ग॒म॒या॒त॒मः॥ न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॥
सी॒दा॒य॒त्वा॒ वि॒मृ॒धः॒ ऽ॒ण॒ष्टे॒यो॒नि॒रिं॒दा॒य॒त्वा॒ वि॒मृ॒धे॥ ४
४॥ च्वा॒सो॒वे॒ति॥ वि॒श्व॒क॒र्मा॒णामृ॒तये॒मनो॒जु॒वं॒चा॒जे॒ऽ॒
अ॒ध्मा॒ज॒वे॒म॥ स्त॒नो॒ वि॒श्वा॒नि॒ह॒व॒ना॒नि॒योष॒दि॒ श्व॒शं॒
नृ॒व॒से॒सा॒ध॒क॒र्मा॥ न॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒सी॒दा॒य॒त्वा॒ वि॒श्व
क॒र्मा॒णामृ॒ष्टे॒यो॒नि॒रिं॒दा॒य॒त्वा॒ वि॒श्व॒क॒र्म॒णो॥ ४५॥ वि॥

सं हि.
७६

श्वकर्मन्हुविषा॥वर्धनेनत्रातारमिंद्रमहृणोरवुध्यम
॥तस्मेविद्वाःसमनमतपूर्वीरयमुग्रोविहव्योयथास
त॥नपयामगृहीतोसीद्रायत्वाविश्वकर्मणाःएषते।
योनिरिंद्रायत्वाविश्वकर्मणो॥धर्द॥नपयामगृहीतोसि
॥नपयामगृहीतोस्पग्नयेत्वागायत्रच्छंदसंगृह्णामीद्रा
यत्वात्रिष्टुप्छंदसंगृह्णामिविश्वेन्यस्त्वादेवेन्योजग

अ. ८

७६

छंदसंगुलाम्पनुष्टुप्तेनिगरः॥४७॥ध्वेत्रीनांत्वा॥पत्माना
धूनोमिकुक्कुननांत्वापत्मानाधूनोमिनंदनांत्वा
पत्मानाधूनोमि॥मदितमानांत्वापत्मानाधूनोमिमधूं
तमानांत्वापत्मानाधूनोमिशुक्रंत्वाशुक्रः॥आधूनोम्प
होरूपेसूर्यस्परमिषु॥४८॥ककुनर्दःरूपं॥वृषुनस्य
राचतेवृहबुकःशुक्रःस्यपुरोगाःसोमःसोमःस्यपुरो

संदिर्ष

७७

गा॥ यत्ते सोमा दा न्यं नाम जागृ वितस्मै त्वा गृह्णामि तस्मै ते
सोम सोमायु स्वाहा॥ ४४॥ नृशित्कं॥ देव सोमाग्नेः प्रि
यं पाथो पीहि च न्री त्वं देव सोमे प्र स्प प्रियं पाथो पीत्व
स्मत्सखा त्वं दे॥ व सोम विश्वेषा देवानां प्रियं पाथो
पीहि॥ ५४॥ इहरति॥ इहरति रिहर मध्व मिह धृति रि
ह स्व धृतिः स्वाहा॥ नृप सुजं धुरु रणं मात्रे धुरु रणो मात

अ. ८

७७

रुंधयन॥ रायस्योषमस्मासुदीधरत्वाहा॥ ५१॥ सत्रस्य
ऽक्रुदि॥ सत्रस्य ऽक्रुदिरस्यगन्मज्ज्योतिरमृताऽअनू
म॥ दिवंष्टयि व्याऽअध्यासुहा माविदामदेवांस्वर्जो
ति॥ ५२॥ युवंतम॥ युवंतमिद्रापर्वतापुरोयुधायो न
ऽमृतन्यादपतंतमिष्टतं वज्रेण तंतमिष्टतम॥ दूरे चत्ता
यमच्छंत्स जह नं वदिन क्षत॥ अस्माकं ठं शत्रून्परि

संहि.

७८

शूरविश्वतोदुर्मादर्षीष्टविश्वतः॥ नृर्नृवः सुः सुप्र
जाः प्रजानिः स्याम सुवीरावीरैः सुपोषाः पोषैः॥ ५३॥
परमेष्ठ्यनिधीतः॥ प्रजायति च्वाचिव्याहुता नानाया मंधो
ः अलैतः सविता सन्यां विश्वकर्मादीक्षायां पूषा सो
मक्रयरापामिंद्रश्च॥ ५४॥ इंद्रश्च मरुतश्च क्रयायो
पोल्लितोस्करः पुरापमानो मित्रः कीतो विश्वः शिपि

अ. ८

७८

विष्टः कुरावासन्नो विष्णुर्नरं धिषः प्रोत्त्व माणः सोमः
म॥ ५५ ॥ प्रोत्त्व माणः सोमः आगतो वरुणः आसं द्या
मासं नो ग्निराग्नीध्रः इंद्रो ह विष्णो नेथर्वो पाव क्रिय
माणो विश्वे देवाः ॥ ५६ ॥ विश्वे देवाः अर्हः शुभं न्युप्तो वि
ष्णुराप्तीतयाः आप्यायमानो यमः सूर्यमानो विष्णु
सं न्रियमाणो वायुः पूयमानः शुक्रः पूतः शुक्रः

संहि.
७८

क्षीरश्रीर्मथीसक्तुश्रीर्विश्वेदेवाः॥५७॥विश्वेदेवाश्चमसे
षुन्तीतोसुर्होमायोद्यतो रुद्रो हूयमानो वातो न्याहृतो
नृचक्षाः प्रतिख्यातो नक्षो न क्षमाणाः पितरो नारागा
र्हसाः सन्नः सिंधुः॥५८॥संनः सिंधुरव नृथायोद्यतः
समुद्रो न्यवक्रियमाणाः सलिलः प्रप्लुतो ययोरोजसा
स्कनिता रजाथं सिद्धीर्थे निर्वीरतमाशुविष्ठा॥यापत्ये

अ.८

७८

तेऽअप्रतीतासहोनिर्विष्णूऽअगंवरुणापूर्वस्ततो
॥५॥ देवादिवम॥ देवादिवमगंन्यस्ततोमाद्रविण
मष्टुमनुष्मानंतरिक्षमगंन्यस्ततोमाद्रविणमष्टुपि
तृण्यिवीमगंन्यस्ततोमाद्रविणमष्टुयंकचलोक
मगंन्यस्ततोमेन्द्रमनूत॥६॥ चतुस्त्रिंशत्तत्तवः
॥ चतुस्त्रिंशत्तत्तवोयेविततिरेयऽइमंयज्ञंस्वधः॥

संहि.
८४

याददंते॥तेषांछिन्नं संवेतदधामिस्वाहाघर्मोऽत्र अ.८
मेतुदेवान्॥ई३॥यज्ञस्यदोहः॥यज्ञस्यदोहोविततः॥पु
रुत्रासोऽश्रष्टधादिवमंन्वाततान॥सयज्ञधुक्ष्वमहि
मेप्रजायाथं रायसोषुविश्वमायुरशीयस्वाहा॥ई३॥
आपवस्व॥हिरण्यवदश्ववत्सोमवीरवत॥वाजंगोमं
तमानरस्वाहा॥ई३॥इतिवाजसनेयीसंहितायांअष्ट ८४

मोध्यायः॥ देवसवितुः॥ देवसवितुः॥ प्रसुवयज्ञं प्रसुवय
ज्ञपतिं नगाय॥ दिव्यो गंधर्वः केतुपूः केतन्नः पुनातु च
वस्पतिर्वाजन्नः स्वदतु स्वाहा॥ १॥ अक्षुषदं त्वा नृषदं
मनः सदमुपयामगृहीतो सी प्रायत्वा जुष्टं गृह्णाम्येष
ते यो निरिंद्रायत्वा जुष्टं तमम॥ अशुषदं त्वा घृतं सदं
व्योम सदमुपयामगृहीतो सी प्रायत्वा जुष्टं गृह्णाम्ये

संहिर्ष
८२

षते यो निरिंद्राय त्वा जुष्टं तमम् ॥ एथि वि स दं त्वां तरि क्ष स दं
दिवि स दं देव स दं ना क स दं मु प या म गृ ही तो सी द्रा य त्वा जु
ष्टं गृ क्षा म्ये ष ते यो निरिंद्राय त्वा जुष्टं तमम् ॥ २ ॥ अथा थं र
स म् ॥ अथा थं र स मु ष य स र्ऽ सूर्ये सं त र्ऽ स मा हि त म् ॥ अ
था थं र स स यो र स सं त वो गृ क्षा म्यु त्त म मु प या म गृ ही तो सी
द्राय त्वा जुष्टं गृ क्षा म्ये ष ते यो निरिंद्राय त्वा जुष्टं तमम् ॥ ३ ॥

अ. ८१

८२

ग्रहाऽनुज्ज्वालितयः॥ ग्रहाऽनुज्ज्वालितयोर्व्यंतो विप्रायम
 तिम॥ तेषां चिप्रियाणां बोहमिषमूज्ज्वाः समग्रनमुप॥
 यामग्रहीतोसीद्रायत्वा जुष्टं गृह्णाम्येषते योनिरिंद्रायत्वा
 जुष्टतमम॥ संष्ट्वौ स्त्रुः संमाजुदेराष्टं दूः विष्ट्वौ स्त्रुविमा
 पापनाष्टं दूः म॥ ४॥ इष्टस्य च ज्ञः॥ इष्टस्य च ज्ञो सिचाज॥
 सास्त्वयायं चाज्ञः सेत॥ चाजस्य नुष सवेमातरं महीम॥

संहि.

८२

दितिं नाम बर्चसा करामहे । तस्यामिदं विश्वं नुवनमाविवेश ।
तस्याहो देवः सविता धर्मसाविषत ॥ ५ ॥ अश्वंतः ॥ अश्वंत
रमृतमश्वनेषु जमपासु तपशस्तिष्वश्वानवतवाजिनमहे
वीरायो यो वः कुर्मिः प्रतूर्तिः कुकुन्मान्वाजुसास्तेनायं वा
जदः सेत ॥ ६ ॥ वातो वा ॥ मनो वा गंधर्वाः सप्तविदः शक्तिः ॥ ते
ऽग्नेश्च मयुं जं स्ते अस्मिं जवमादधुः ॥ ७ ॥ वातरदः हान

अ. ८

८२

व॥ वा॒जिन्यु॒ज्यमा॒नः॑ इ॒न्द्र॒स्येव॒दक्षि॑णः॒ श्रियै॑धि॒ यंजं॑तु॒त्वाम्
रुतो॑ वि॒श्ववे॑द॒सः॑ अ॒तो॒ त्वष्टा॑ पु॒त्स॒ज्वं॑ द॒धातु॑ ॥ १ ॥ ज॒वो॒यः
॥ ज॒वो॒यस्ते॑ वा॒जिनि॑हि॒तो॒ गुहा॑यः॒ नृपे॑ने॒परि॑तोः॒ अ॒वस्व॑
वा॒ते॒ तेन॑ नो॒ वा॒जिन्व॑ल॒वान्व॑ले॒न वा॒जि॒ज्व॒नव॑स॒मने॑च॒
पा॒रयि॑ष्मुः॒ वा॒जि॒नो॒ वा॒जि॒तो॒ वा॒ज॒र्हः॑ स॒रि॒ष्मं॒ तो॒ वृ॒हस्प॑
ते॒र्ना॒गम॑व॒जिघ्र॑त॒ ॥ २ ॥ दे॒व॒स्मा॒हम्॑ दे॒व॒स्मा॒हर्हः॑ स॒वितुः॑

संहिर्घं

८३

सवेसत्यसवसो बृहस्पतेरुत्तमं नाकर्तुं रुहेयम् ॥ देवस्याह
र्तुं सवितुः सवेसत्यसवसः इन्द्रस्योत्तमं नाकर्तुं रुहेयम्
देवस्याहर्तुं सवितुः सवेसत्यप्रसवसो बृहस्पतेरुत्तमं
नाकर्तुं रुहेयम् ॥ देवस्याहर्तुं सवितुः सवेसत्यप्रसवसः इं
द्रस्योत्तमं नाकर्तुं रुहेयम् ॥ २४ ॥ बृहस्पतेर्वाजं ॥ जय बृहस्प
ते ये वाचं वदत बृहस्पतिं वाजं जापयत ॥ इन्द्रवाजं जये ॥

अ. २४

८३

प्रायश्चित्तं च दत्ते प्रंवाजं जापयत ॥ २१ ॥ एषावः ॥ एषावः सास
त्पासं वागं नूद्य यावद्दुस्मृतिं वाजं मजीजं पुताजीजं पत
दुस्मृतिं वाजं च न स्पतयो द्विमुच्यध्वम् ॥ एषावः सासत्पा
सं वागं नूद्य ये प्रंवाजं मजीजं पुताजीजं पते प्रंवाजं च न स्प
तयो द्विमुच्यध्वम् ॥ २२ ॥ देवस्माहम् ॥ देवस्याहर्त्तं सवितुः
सवे सत्यं सवसो च दुस्मतेर्वाजं जितो वाजं जेषम् ॥ वाजि ।

संहि

८४

नोच्चाजजितो धनस्कन्नुवंतो योजनामिमो नाः काष्ठांगच्छत
॥ २३ ॥ एषस्य वाजी क्षिप्रं तुरंगपतिग्रीवायां बुद्धोऽपि क
क्षः श्रुसनि कतुंदधिकाऽनुसर्हः सनिष्पदस्य थामं
काथं स्पन्वाघनीफरात्स्वाहा ॥ २४ ॥ नुतस्मा नुतस्मा स्पद्र
वतस्तु रणपतः पूर्णनवेरनुवाति प्रगुर्धनि ॥ इषेनस्येव
ध्रजतोऽन्यं कसंपरिदधिकावाः सहोज्जेति रित्रतः स्वा

८४

हा॥ १५॥ शं न॥ नानो न वंतु वाजिनो हवेषु देवता तामितद्
वः स्वर्काः॥ जं न युतो हिं वृक हः रक्षां॥ सिसने म्पस्मद्यु
यवन्नमीवा॥ १६॥ ते न॥ तेनो अर्चतो हवन शुतो हवुश्चि
प्रेष्टृ एव तु वाजिनो मितद् वः॥ सहस्र सामेधसा तासः
निष्पवो महोये धन हः समिथेषु जन्निरे॥ १७॥ वाजे वाजेव
त॥ वाजिनो नो धनेषु चिप्राऽऽमृताऽऽकृतज्ञाः॥ अस्म

संहिर्ष

८५

धुं॥ पि॒वत॒मा॒दयं॑ धुं॒तु॒ष्ठा॒यात॑ प॒थि॒नि॒र्दे॒व॒यानैः॑ ॥ १८ ॥ आ॒मा ॥ अ॒र्ष
॥ वा॒ज॒स्प॒प्र॒सु॒वो॒ज॒ग॒म्पा॒दे॒मे॒द्या॒वा॒प॒थि॒वी॒वि॒श्व॒रूपे॑ ॥ आ
मा॒गं॒तां॒ पि॒तरा॒मा॒तरा॒वा॒मा॒सो॒मोऽ॒मृ॒त॒त्वे॒न॒गं॒म्पा॒त॑ ॥
वा॒जि॒नो॒वा॒ज॒जि॒तो॒वा॒ज॒र्द॒स॒स्व॒वा॒सो॒ बृ॒ह॒स्प॒ते॒ना॒ग॒म॒व॒
जि॒घ्र॒त॒नि॒मृ॒जा॒नाः ॥ १९ ॥ आ॒प॒ये॒स्वा॒हा ॥ स्वा॒प॒ये॒स्वा॒हा
पि॒जा॒य॒स्वा॒हा॒क्र॒त॒वे॒स्वा॒हा॒व॒स॒वे॒स्वा॒हा॒ह॒र्ष॒त॒ये॒स्वा॒हा

८५

हेमुग्घायस्वाहामुग्घायवेनर्हः शिनायस्वाहाविनर्हः शि
नः आंत्यायनायस्वाहांत्यायनौवनायस्वाहानुवनस्वा
पतयेस्वाहाधिपतयेस्वाहा॥२०॥ अयुर्जज्ञेन॥ कल्पतां
प्राणायज्ञेन कल्पतांचक्षुर्जज्ञेन कल्पतां ध्योत्रयज्ञेन
कल्पतां दृष्टयज्ञेन कल्पतां यज्ञोयज्ञेन कल्पतां म॥ प्रजा
पतेः प्रजाः अन्नमस्वर्देवाः अगन्मामृता अन्नम॥२१॥

संहिप
८६

अस्मेव॥ अस्मेवोऽस्त्विन्द्रियमस्मेनृमगमुतक्रतुरस्मे
वर्चां० सिसंतुवः॥ नमो मात्रेष्टयित्वेनमात्रेष्टयित्वाऽ॥
यंतेराड्यंतासियमनोध्रुवोसिध्रुसराः॥ कृष्येत्वाक्षेमाय
त्वारयेत्वापोषायत्वा॥ २२॥ वाजस्येमम॥ वाजस्येममप्रसवः
सुषुवेयेसोमर्हः राजानमोषधीष्वशः॥ ताऽअस्मन्पमधु
मतीर्नवंतुच्यदः॥ राड्रेजागृयामपुरेहिताः स्वाहा॥ २३॥ वा

अ. ४
मो

८६

जस्येमां॥ प्रसवः॥ त्रि॥ श्रिये॥ दिव॥ मिमा॥ च॥ विश्वा॥ नुव॥ नानि॥ सं॥ ग्रा॥
ह॥ अ॥ दि॥ थ्यं॥ तं॥ दा॥ प॥ यति॥ प्र॥ जा॥ नं॥ त्स॥ नो॥ र॥ यि॥ ह॥ सर्व॥ वी॥ रं॥ निय॥
ह॥ तु॥ स्वा॥ हा॥ २४॥ वा॥ ज॥ स्य॥ नु॥ प्र॥ स॥ वः॥ आ॥ ब॥ न॥ द॥ वे॥ मा॥ च॥ विश्वा॥
नु॥ व॥ नानि॥ सर्व॥ तः॥ स॥ नो॥ मि॥ रा॥ जा॥ परि॥ या॥ ति॥ वि॥ द्वा॥ न्य॥ जं॥ उ॥
ष्टि॥ ब॥ र्द॥ य॥ मा॥ नो॥ ॥ अ॥ स्मे॥ स्वा॥ हा॥ २५॥ सो॥ म॥ ह॥ रा॥ जा॥ न॥ म॥ सो॥
म॥ ह॥ रा॥ जा॥ न॥ म॥ व॥ से॥ ग्नि॥ म॥ न्वा॥ रं॥ नाम॥ हे॥ ॥ अ॥ दि॥ त्या॥ न्वि॥ स्मृ॥ ह॥

मं हि.
८७

सूर्यं ब्रह्माराणं च बृहस्पतिर्हः स्वाहा ॥ २६ ॥ अर्यमणं च बृहस्पतिर्हः स्वाहा ॥ २६ ॥ अर्यमणं च बृहस्पतिर्हः स्वाहा ॥ २६ ॥ अर्यमणं च बृहस्पतिर्हः स्वाहा ॥ २६ ॥
मिंद्रं दानाय चोदय ॥ वाचं विष्णुर्हः सरस्वतीर्हः सविता रश्मिर्हः
जिनश्च स्वाहा ॥ २७ ॥ अग्नेऽश्विनः अग्नेऽश्विनः अग्नेऽश्विनः
प्रतिनः सुमनो नव ॥ प्रनो यत्स सहस्रजित्त्वर्हः हि धनदा ॥
असि स्वाहा ॥ २८ ॥ प्रनः ॥ प्रनो यच्छत्वर्यमा प्रहृषा प्रहृहस्पतिः ८७

॥ प्रवाग्देवी ददातु नः स्वाहा ॥ २९ ॥ देवस्य त्वा ॥ सवितुः प्रसवे श्वि
नोर्वाङ्म्यां पुलोहस्ता न्याम ॥ सरस्वत्ये वाचो यंतु वं त्रिये ॥
दधामि बृहस्पते द्वासां ग्राज्येनामिषिंचाम्पसौ ॥ ३० ॥ अग्नि
रेकाक्षरेण ॥ प्राणमुदजयत्तमुज्जेषमुश्विनो घृक्षरेण दि
पहोमनुष्पानुदजयतां तानुज्जेषं विष्णुस्त्र्यक्षरेण त्रीध्वो
कानुदजयत्तानुज्जेषुर्ध्वं सोमश्चतुरक्षेण चतुष्पदः पशून्

संहिर्
८८

सप्तग्राम्यान्पशूनुदज^{धु}शास्तानुज्जेषं^८बृहस्पतिरक्षाक्षरेण ओं.३
दजयत्तानुज्जेषं^{धु}पूषापंचाक्षरेण॥३१॥पूषापंचाक्षरेण॥पंचदि
शानुदजयत्तानुज्जेषं^{धु}सविताषडक्षरेणषट्पशूनुदजय
तानुज्जेषं^{धु}मरुतःसप्ताक्षरेणगायत्रीमुदजयत्तामुज्जेषंमि
त्रोनवाक्षरेण॥३२॥मित्रोनवाक्षरेणत्रिचतुर्दस्तोममुदज
यत्तामुज्जेषं^{धु}वरुणोदशाक्षरेणविराजमुदजयत्तामुज्जेषं
मिंद्राकादशाक्षरेणत्रिष्टुप्मुदजयत्तामुज्जेषंविश्वेदेवा

अ. ८

८८

वा॒द॒शा॒क्ष॒रे॒ण॒ज॒ग॒ती॒मु॒द॒ज॒य॒ शौ॒ स्ता॒मु॒ज्जे॒षं॒च॒स॒व॒स्त्र॒यो॒द॒
शा॒क्ष॒रे॒ण॥३३॥ च॒स॒व॒स्त्र॒यो॒द॒शा॒क्ष॒रे॒ण॥ त्र॒यो॒द॒शा॒ थं॒ स्तो॒
म॒मु॒द॒ज॒य॒ शौ॒ स्त॒मु॒ज्जे॒ष॒र्द॒स॒द्वा॒श्च॒तु॒र्द॒शा॒क्ष॒रे॒ण॒च॒तु॒र्द॒शा॒
थं॒ स्तो॒म॒मु॒द॒ज॒य॒ शौ॒ स्त॒मु॒ज्जे॒ष॒मा॒दि॒त्याः॒ पंच॒द॒शा॒क्ष॒रे॒
ण॒पंच॒द॒शा॒ थं॒ स्तो॒म॒मु॒द॒ज॒य॒ शौ॒ स्त॒मु॒ज्जे॒ष॒म॒दि॒तिः॒ षो॒ड॒शा॒
क्ष॒रे॒ण॒षो॒ड॒शा॒ थं॒ स्तो॒म॒मु॒द॒ज॒य॒ त्र॒मु॒ज्जे॒षं॒प्र॒जा॒प॒तिः॒ स॒प्त

संहिर्ष
र्ष

दे॒वाक्ष॑रेण स॒तद॒वाथं॑ स्तोममु॒दज॒यत्तमु॒ज्जेष॑म॥३॥र॒ष
ते॥निः कृ॒तेना॒गस्तंजु॑षस्व॒स्वाहा॒ग्निने॑त्रे॒न्योदे॒वेभ्यः॑ पु
रः स॒द्भ्यः॒ स्वाहा॒ यम॑नेत्रे॒न्योदे॒वेभ्यो॑ दक्षि॒णास॒द्भ्यः॒ स्वा
हा॒ वि॒श्वदे॒वने॑त्रे॒न्योदे॒वेभ्यः॑ प॒श्चात्स॒द्भ्यः॒ स्वाहा॒ मि॒त्राव
रु॒णने॑त्रे॒न्योवा॒मरु॑नेत्रे॒न्योवा॒दे॒वेभ्यः॑ न॒क्षरा॒सद्भ्यः॒ स्वा
हा॒ सोम॑नेत्रे॒न्योदे॒वेभ्यः॑ न॒परि॒सद्भ्यो॒ न्वस्व॒द्भ्यः॒ स्वाहा॑

अ० र्ष

र्ष

३५॥ ये देवाः॥ ये देवाः अग्निनेत्राः॥ पुरः सदस्ते न्यः॥ स्वाहा ये
देवा यमनेत्राः॥ दक्षिणा सदस्ते न्यः॥ स्वाहा ये देवा विश्वदेव
नेत्राः॥ पश्चात् सदस्ते न्यः॥ स्वाहा ये देवा मित्रावरुणनेत्रा वाम
रुनेत्रा वातरा सदस्ते न्यः॥ स्वाहा ये देवाः सोमनेत्राः॥ नृपरि
सहो दुर्वस्वतस्ते न्यः॥ स्वाहा॥ ३६॥ अग्ने सहस्र॥ एतनाः अ
ग्निमातीरपास्प॥ दुष्टरस्तं नरातीर्क्वर्षा धां यज्ञवाहसि॥ ३७

संहिर्
रुर्ध्व

देवस्यत्वा॥ सवितुः प्रसवेच्चिनोर्वाजिन्मोहस्तान्पाम ॥ अ. ९
गुपां गोर्वायेरा जुहोमि हतवः रक्षः स्वाहा रक्षसांत्वा ॥
वधायावधिष्मरक्षोवधिष्मामुमसौ हतः ॥ ३७ ॥ सवितात्वा
॥ सुवानां सुवतामग्निर्गृहपतीनां सोमो वनस्पतीना
म॥ बृहस्पतिर्वचिः इंद्रो जैष्ठ्या यरुद्रः पशुन्यो मित्रः स॥
त्यो चरुणो धर्मपतीनाम॥ ३८ ॥ इमं देवाः ॥ इमं देवाः अस ॥ ९०

पत्नर्दः सवधं महते क्षत्राय महते ज्यैष्ठ्याय महते जानरा
ज्मायेन्द्रस्येन्द्रियाय ॥ इमममुष्पुत्रममुष्पुत्रमस्येचित्र
ऽएषवोमीराजा सोमोस्माकं ब्राह्मणानां राजा ॥ ४ ॥ इ
ति वाजसनयी संहिता यां नवमोऽध्यायः ॥ अथो देवाः ॥
अथो देवामधुमती रगृक्षां नूज्जस्वती राजा सुश्रिता ना
॥ यानि मित्रा वरुणा वज्रपिबं न्या निरिन्द्रमनयं न त्वरा

संहिर्

र

ताः॥१॥ वृष्मऽनु मिर्गि वृष्मऽनु मिर्गसिराष्टु दाराष्टु मे देहि स्वा
हा वृष्मऽनु मिर्गसिराष्टु दाराष्टु ममुषौ देहि वृषसे नो सि
राष्टु दाराष्टु मे देहि स्वाहा वृषसे नो सिराष्टु दाराष्टु ममुषौ
देत्यर्थे तस्त्वं ॥२॥ प्रथेतस्त्वं राष्टु दाराष्टु मे दत्त स्वाहा र्थे
तस्त्वं राष्टु दाराष्टु ममुषौ दत्तौ जस्वती स्त्वं राष्टु दाराष्टु मे
दत्त स्वाहौ जस्वती स्त्वं राष्टु दाराष्टु ममुषौ दत्तायः परिवा

प्र. र्थ

र

हिणीस्त्रराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहापःपरिवाहिणीस्त्रराष्ट्र
दाराष्ट्रममुषैदत्तापांपतिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रंमेदेहिस्वाहा
पांपतिरसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुषैदेत्वापांगनीसिराष्ट्रदाराष्ट्र
ष्ट्रंमेदेहिस्वाहापांगनीसिराष्ट्रदाराष्ट्रममुषैदेहिसूर्य॥
त्वचसस्त्र॥३॥सूर्यत्वचसस्त्र॥राष्ट्रदाराष्ट्रंमेदत्तस्वाहास
ूर्यत्वचसस्त्रराष्ट्रदाराष्ट्रममुषैदत्तसूर्यत्वचसस्त्रराष्ट्र॥

सं. ११.
१५२

हा राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा सूर्यवर्चसस्तु राष्ट्रं मे दत्त मां
दास्तु राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा मां दास्तु राष्ट्रं मे दत्त
मुष्मै दत्त वृजक्षितस्तु राष्ट्रं मे दत्त स्वाहा वृजक्षित
स्तु राष्ट्रं मे दत्त वानास्तु राष्ट्रं मे दत्त
स्वाहा वानास्तु राष्ट्रं मे दत्त नाविषास्तु राष्ट्रं
दाष्ट्रं मे दत्त स्वाहा नाविषास्तु राष्ट्रं मे दत्त

अ. ११

१५२

करीस्त्रराष्ट्रदाराष्ट्रमेदत्तस्वाहाशक्रीस्त्रराष्ट्रदाराष्ट्रमु
भैदत्तजननृत्तस्त्रराष्ट्रदाराष्ट्रमेदत्तस्वाहाजननृत्तस्त्रराष्ट्र
दाराष्ट्रमुभैदत्तविश्वनृत्तस्त्रराष्ट्रदाराष्ट्रमेदत्तस्वाहावि
श्वनृत्तस्त्रराष्ट्रदाराष्ट्रमुभैदत्तापःस्त्रराजस्त्रराष्ट्रदारा
ष्ट्रमुभैदत्तामधुमतीर्मर्कमतीनिःष्ट्व्यंतामहि क्षत्रंक्ष
त्रियायवन्वानाऽऽनोद्यष्टःसीदत्तसहोजसोमहिक्ष

संहिर्षं
१०३

त्रंक्षत्रियायदधतीः॥४॥ रातम॥ धर्षं॥ सोमस्पत्विषिः॥ सोमस्प
त्विषिरसितवेवमेत्विषिर्नूयात्॥ अग्नये स्वाहा सोमाय स्वा
हा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्टे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहा
जाय स्वाहा घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहा शंशाय स्वाहा नगा
य स्वाहा र्यमो स्वाहा॥५॥ पवित्रे स्तुः॥ पवित्रे स्तोत्रे स्मव्यो स
वितुर्वः सवः न तु नाम्पच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्परस्मि

अ. १०

१०३

नि॥ अनि॥ मसिवाचो बंधुस्तयोजाः सोमस्य दात्रमसिस्वा
हाराजस्वः॥६॥ सधमादोद्युग्मिनी॥ सधमादोद्युग्मिनीरा
पः॥ एताः अनाद्यष्टाः अप्सो वसानाः पस्यास्तु च के वरु
राः सधस्तु मपाथं निश्चिन्मातृ तमास्वतः॥७॥ क्षत्रस्योत्त
म॥ क्षत्रस्योत्तमसि क्षत्रस्य जराक्षू सि क्षत्रस्य योनिरसि
क्षत्रस्य नानिरसी प्रस्य वार्ध्वमसि मित्रस्यासि वरुण

संहिर्ष
रुध

स्यासित्वयायं चृत्रं वधेत ॥ इवासिरुजासि शुमासि ॥ पातैनं
प्राचं पातैनं प्रुत्सं च पातैनं तिग्मं च दिग्मः पात ॥ ७ ॥ आविर्मया
॥ आवित्तोऽग्निर्गृहपतिरावित्तः शंभो हृष्यश्वाऽआवि
तौ मित्रावरुणो धृतवृता वावित्तः पूषा विश्ववेदाऽआवित्ते
द्यावापृथिवी विश्वानं च वावावित्तादितिरुरुग्राम्मा ॥ ८ ॥
अवेष्टा दं दृष्टूकाः ॥ प्राचीमारोह गायत्री त्वावतुरथं तरु ॥

अ. र्ध

रुध

सामत्रिष्टुतोमोवसंतऋतुर्वत्सपविणंदक्षिणामारोह॥२०॥
दक्षिणामारोहत्रिष्टुत्वावतुष्टहथ्यामपंचदशस्तोमोग्रीष्म
ऋतुःक्षत्रंपविणंप्रतीचीमारोह॥२१॥प्रतीचीमारोहजगा
तीत्वावतुवैरुपठःसामसप्तदशस्तोमोवर्षाऋतुर्विद्वविण
मुदीचीमारोह॥२२॥उदीचीमारोहानुष्टुत्वावतुवैराजठःसा
मैकविठःशस्तोमःशरदृतुःफलंपविणमूर्ध्वमारोह॥२३॥ऊ

संहिर्ष
रूप

धर्ममारोह॥पुंङ्गुःस्त्वावतुशाकारैर्वृतेसामनीत्रिणवत्रयस्त्रि॥ अ. २४
हृःशोस्तोमोहेमंतत्रिशिरावृत्तवृद्धेदिविणंप्रत्यस्तनमुचेःशि
र॥ २४॥ सोमस्पृत्विषि॥ सोमस्पृत्विषिरसितवेवमेत्विषिर्नृ
यात॥ मृत्योःपात्वाजोसिसहोस्पृत्तमसि॥ २५॥ हिरण्यरूपा
नुषस॥ हिरण्यरूपानुषसोविरोकःनुन्नाविंशुद्विद्यःसूर्य॥
अ॥ आरोहतंचरुणमिन्नगर्तततश्चक्षायामदितिदितिचमि रूप

त्रो॒सि॒व॒रु॒गो॒सि॒॥२६॥सोम॑स्प॒त्वा॒॥ह॒न्ने॒ना॒नि॒षि॒चाम्प॒ने॒जु॒
ज॒सा॒स॒र्य॒सु॒व॒र्च॒से॒न्द्र॒स्ये॒न्द्रि॒ये॒रा॒॥क्ष॒त्रा॒णां॒क्ष॒त्र॒प॒ति॒रे॒ध्म॒ति॒।
दि॒द्यं॒न्या॒हि॒॥२७॥इ॒मं॒दे॒वाः॒॥इ॒मं॒दे॒वाः॒अ॒स॒पु॒त्र॒र्ह॒स्व॒व॒धं
म॒ह॒ते॒क्ष॒त्रा॒य॒म॒ह॒ते॒ज्ये॒ष्या॒य॒म॒ह॒ते॒जा॒न॒रा॒ज्या॒ये॒न्द्र॒स्ये॒न्द्रि॒
या॒य॒॥इ॒म॒म॒मु॒ष्य॒पु॒त्र॒म॒मु॒ष्यै॒पु॒त्र॒म॒स्यै॒वि॒त्राः॒रा॒ष॒वो॒मी॒रा॒।
जा॒सो॒मो॒स्मा॒कं॒ब्रा॒ह्म॒णा॒ना॒थं॒रा॒जा॒॥२८॥प्र॒प॒र्व॒त॒स्य॒॥वृ॒ष॒

संहि.
१६

नस्पष्टं नानावश्रंतिस्वसिचः प्रयानाः ॥ ताः आर्ववृचं नधः
रागुदक्ताः अहिबुध्ममनुरीयमाणाः ॥ विष्मोर्विक्रमणम
सि विष्मोर्विक्रांतमसि विष्मोः क्रांतमसि ॥ १६ ॥ प्रजापतेन
त्वदेतान्यन्यो विश्वारूपाणि परितावचूव ॥ यत्कामास्तेज
जुमस्तनोः अस्त्वयममुष्य पितासावस्पितावयथं स्या
मपतयोरयाणां स्वाहा ॥ रुद्रयत्नेन विपरं नाम तस्मिन्

अ. १६

१६

तमस्पमेष्टमसिस्वाहा॥२०॥ इन्द्रस्पवज्र॥ इन्द्रस्पवज्रोसि
मित्रावसराणयोस्त्वाप्रणास्त्रोः प्रसिषायुनयि॥ अथवा
येत्वास्वधायेत्वारिष्टोऽर्जुनोमरुतां प्रसवेनजयायाम
मनसासमिन्द्रियेण॥२१॥ मोते॥ मातः इन्द्रतेवयंतुराषाड्यु
क्तासोऽब्रुहताविदसाम॥ तिष्ठारथमधियंवज्रहस्ता
रत्रंमीदेवयमसेश्वश्वान्॥२२॥ अग्नयेग्रहपतये स्वाहासो

संहिर्
रु३

मायुचनस्यतये स्वाहा मरुतामोजसे स्वाहेन्द्रस्येन्द्रियाय स्वाहा ॥ य
थिविमातर्मा माहिर्ः सीमोः अहंत्वाम् ॥ २३ ॥ हर्ः सः शुचिषत ॥
हर्ः सः शुचिषदस्करंतरिक्षस्योतावेदिषदोथिङ्गोरासत ॥ ति
नृषधरसदृतसद्योमसदब्जागोजाः कृतजाः अद्रिजाः कृतं
बृहत् ॥ २४ ॥ इयदसि ॥ इयदस्यायुरस्यायुर्मयि वेहियुङ्ः सि
वर्चोसि वचोमयि धेत्यूर्गस्यूर्जमयि धेहि ॥ इन्द्रस्य वां वीर्यं क

रु३

तो वाहूः अन्धूपावहरामि ॥ २५ ॥ स्योनासि ॥ सुषदासि क्षत्रस्य
योनिरसि ॥ स्योनामासीदसुषदासीदक्षत्रस्य योनिमासी
द ॥ २६ ॥ निषसाद ॥ धृतवृत्तो वरुणः पस्त्यास्वा ॥ साम्राज्याय
सुकृतुः ॥ २७ ॥ अनिन्नूरसि ॥ अनिन्नूरस्तेतास्तेपंचदिशः
कल्पं तां ब्रह्मस्त्वं ब्रह्मासि सवितासि सत्यप्रसवो वरुणो
सि सत्यौजाः इंद्रोसि विश्वौजारूद्रोसि सुश्रोव ॥ ब्रह्मका

मा

संहिर्ष
र्ष

र॒श्रेय॑स्कर॒ज्य॑स्करें॒द्र॒स्पृ॒व॒जो॑सि॒तेन॑मे॒र॒ध्व॑॥२५॥ अ॒ग्निः
दृ॒ष्टुः॥ अ॒ग्निः दृ॒ष्टुर्द॑र्म॒ण॒स्पति॑र्जु॒षा॒णोऽ॒ग्निः दृ॒ष्टुर्द॑
र्म॒ण॒स्पति॑रा॒ज्य॑स्य॒वेत॑स्वाहा॒स्वाहा॑कृ॒ताः स॒र्य॑स्य॒र॒न्मि॑नि
र्य॒त ध॒र्ष॑ स॒जा॒ता॒नां॑ म॒ध्य॑मे॒ष्ट्या॑य॥२६॥ स॒वि॒त्रा॒प्र॒स॒वि॑॥
त्रा॥ स॒र॒स्व॒त्या॒वा॒चा॒त्वष्ट्रा॑रू॒पैः पू॒सा॒प॒शु॒भि॒रि॒न्द्रे॒णा॒स्मे
वृ॒ह॒स्पति॑ना॒ब्र॒ह्म॒ण॒व॒रु॒णेनो॑ज॒सा॒ग्नि॒ना॒तेज॑सा॒सोमे॑

अ॒२६

र्ष

नराज्ञाविष्णुनादशम्पादेवतयाप्रसूतः प्रसर्पामि ॥ ३९ ॥ शु
श्विन्यापच्यस्व ॥ सरस्वत्यैपच्यस्वेन्द्रायसुत्रामोपच्यस्व ॥
वायुः पृतः पवित्रेण प्रत्यंक्सोमोऽन्प्रतिस्सुतः ॥ इन्द्रस्य यु
ज्यः सरस्वा ॥ ४० ॥ कुविदंग ॥ यवमंतो यवं चिद्यथादांत्यनु
पूर्वविष्टय ॥ इहेहैषां कृणुहि नो जनानि रेवर्हिषो नम
ऽनुक्तिं यजंति ॥ नृपयामगृहीतोऽस्य श्विन्यां त्वासरस्व

संहिर्
र्ष

येत्वेन्द्रायत्वा सुवामो ॥ ३२ ॥ युवठः सुरामम ॥ युवठः सुरा
ममश्चिन्नानमुच्चावा सुरेसवा ॥ द्विपिपानाश्चुन्नस्पती ॥
इं कर्मस्वावतम ॥ ३३ ॥ पुत्रमिव पितरौ ॥ पुत्रमिव पिंरौ ॥ त
श्चिनेनेन्द्राय युः काव्यैर्हृदः सनानि ॥ ययुरामं व्यपिबुः ॥
वाचीनिः सरस्वती त्वामघवं न निष्क ॥ ३४ ॥ इति वाजस
नेयी संहितायां दशमोऽध्यायः ॥ युं जानः प्रथमम ॥ युं जानः ॥

अ. १०

त

रुप

प्रथमं मनस्तत्त्वाय सविता धियः ॥ अग्ने ज्योतिर्निचाय्य पृथि
व्याऽअधा ^{११} रतः ॥ १ ॥ युक्ते न मनसा ॥ चर्य देवस्य सवितुः स
वे स्वर्ग्याय राक्तया ॥ २ ॥ युक्ताय सविता देवांस्वर्यतो धि
या दिवम् ॥ बृहज्योतिः करिष्यतः सविता प्रसूवाति तान् ॥ ३
युंजते मनः ॥ युंजते मन उत युंजते धियो विप्रा विप्रस्यस्य च
हतो विपश्चितः ॥ विहोत्रा दधे च युना विदेकः इन्मही दिवा

संहिर्ष
१००

ससवितुः परिष्टुतिः ॥ ४ ॥ युजेवाम ॥ युजेवां ब्रह्म पूर्वममो जिह्वि
श्लोकः एतु पृथ्येव सुरैः ॥ शृण्वतु विश्वेः अमृतस्य पुत्राः ॥
आयेधामानि दिव्यानि तस्तुः ॥ ५ ॥ वस्य प्रयाणम् ॥ यस्य प्र
याणमन्वपः इधु युर्देवा देवस्य महिमानमोजसा ॥ यः पा
थिर्वानि विममेसः एत शोरजा ॥ सिद्धेवः सविता महित्व
ना ॥ ६ ॥ देवसवितुः ॥ प्रसुवय जं प्रसुवय जपति न गाय ॥ दि

अ. २२

१००

योगंधर्वः केतुर्ः केतन्नः पुनातु वाचस्पतिर्वचिन्नः स्वदतु
१॥ इमन्नः॥ इमन्नो देवसवितुर्ः प्रणयदेवायुर्ः सखिवि
दः सत्राजितं धनजितं स्वर्जितम्॥ रुचास्तोमः समर्द्धय
गायत्रेण रथं तरुहं यत्र वर्तति स्वाहा॥ ७॥ देवस्य त्वा
सवितुः प्रसवेऽश्विनो ब्रह्मन्यां हुस्मो हस्तान्याम॥ आर्द्धदेगा
यत्रेण चंदसांगिरस्वस्त्यिवाः सुधस्त्रादग्निं पुरीष्यम॥

सं. १०१

गिरुस्वदा नरुत्रेष्टुनेन चंदसांगिरुस्वत ॥ १० ॥ अत्रिरसि ॥ नार्यसि ॥ ११ ॥
त्वया वयमग्निर्हः शक्रे मरुव नितुर्हः सधस्त्रु ॥ जा गते न चंद
सांगिरुस्वत ॥ १२ ॥ हस्त ॥ धाय ॥ सविता वित्रुद त्रिर्हः हिरुं
एपयीम् ॥ अग्ने ज्योतिर्निवाय्य पृथिव्याऽन्ध्रध्यान् नरुदानुष्टु
नेन चंदसांगिरुस्वत ॥ १३ ॥ प्रतूर्त्तवाजिन ॥ प्रतूर्त्तवाजिन्ना ॥
प्रवृष्टरिष्टामनु संवतम् ॥ दिविते जन्म परम मंतरिक्षे तवना ॥ १४ ॥

निःपृथिव्यामधियोनिरित् ॥ १२ ॥ युंजाथाथं रासनं ॥ युवमस्मिं
न्यामेवृषं रावसू ॥ अग्निं न रंतमस्मयुम् ॥ १३ ॥ योगे योगे तु व
स्तरं ॥ वाजे वाजे हवामहे ॥ सखायुः इंद्रमृतये ॥ १४ ॥ प्रतर्तु
नेहि ॥ प्रतर्तुने त्ववक्रामं नशस्तीरुद्रस्य गार्गापत्यं मये नृ
रेहि ॥ नुर्वृतरिक्षं वीहि सुस्तिगव्यूतिरन्नयानि कुरावं न्यूस्मा
सयुजा सह ॥ १५ ॥ पृथिव्याः सधस्छात ॥ पृथिव्याः सधस्छा

संहिर्ष
१७२

दुग्निं पु॒रीष्यमंगि॒रस्वदान॑गुग्निं पु॒रीष्यमंगि॒रस्ववृ॑त्ते मोग्निं । अ० ११
पु॒रीष्यमंगि॒रस्वद्व॑रिष्यामः ॥ १६ ॥ अ॒न्व॒ग्निः ॥ अ॒न्व॒ग्निरु॒षः ॥
साम॑ग्रम॒ख्यदं॑ न्वहानि प्रथ॒मो जा॒तवे॑दाः ॥ अ॒नु॒स॒र्य॑स्य पु॒रु
वाच॑र॒न्मीन॑नुद्यावा॒ ए॒धिवीऽ॒प्रात॑तंथ ॥ १७ ॥ आ॒ग॒त्य॒वा
जी ॥ आ॒ग॒त्य॒वा॒ज्य॒धान॑न॒र्हः॒ स॒र्वमि॒धो॒वि॒ध॒नु॒ते ॥ अ॒ग्नि॒र्हः॒ स
स्तेम॑ह॒ति॒चक्ष॑षा॒नि॒चि॒की॒षते ॥ १८ ॥ आ॒क्रं॒म्य॒वा॒जिन॑ ॥ आ १७२

क्रम्यवाजिनृथिवीमग्निमिच्छरुचात्वम॥ नम्यावृत्तायनोब्र
ह्मवतः स्वनेमंतं वयम् ॥ २५ ॥ द्यौस्ते ॥ एष्टंष्टथिवीसुधस्त्वमा
त्मातरिक्षं समुद्रो योनिः ॥ विरव्यायुवक्षुषात्वमग्निमिष्ट
तं न्यतः ॥ २६ ॥ उत्क्राम ॥ महते सौ न गायामाहा स्थाना प्रविणो
दावाजिन ॥ वयं स्याम सुमते एथिव्याऽन्त्रग्निं रवनंतऽनुप
स्तेऽन्त्रस्याह ॥ २७ ॥ नदं क्रमीत ॥ नदं क्रमी प्रविणो दावा ज्यवा

संहिर्ष

१७३

कः सुलोकार्कः सुदृढं तं पृथिव्याम् । ततः खने मसुप्रतीकमग्निः ॥ २१ ॥
ॐ स्वो रुहाणाः अधिना कमुत्तमम् ॥ २२ ॥ आत्वा ॥ जिघर्मि म
नसा घृतेन प्रतिक्षिप्यं तं नुवनानि चिश्वा ॥ पृथुतिरश्वावयसा
वृहंतं व्याविष्मं नैरनसंदृशानम् ॥ २३ ॥ आविष्यते ॥ प्रसं
वजिघर्मरक्षसामनसा तज्जुषेत ॥ मर्यश्रीस्पृहयद्दरोऽत्र
ग्निर्नानि मृशेत न्वाजर्तु राणाः ॥ २४ ॥ परिवाजपतिः कविरग्निः ॥ २५ ॥

अ. ११

१७३

हृद्या न्यक्रमीत॥ दधु इत्तानि हाश्रुषे॥ २५॥ परित्वा॥ ग्नेषुरं वयं वि
प्रहं सहस्य धीमहि॥ धृष दृणी दिवे दिवे हंतारं नंगुरावताम्॥ २६॥
६॥ त्वमग्ने॥ ह्यनि स्त्वमाश्रुश्रु क्षणि स्त्वमज्य स्त्वमन्नमन्नस्य
रि॥ त्वं वने न्यस्त्वमोषधी न्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे श्रुचि॥ २७॥
देवस्य त्वा॥ सवितुः प्रसवे श्विनो ब्रह्म ज्योतुस्ते हस्ता न्याम॥ २८॥
ध्रिवाः सधस्त्वा दग्निं प्ररुष्यमंगिरस्त्वत्तव नामि॥ ज्योतिषं ते त्वा

संहि ०
१०४

नेस्तु प्रतीक मजस्त्रेण जानुना दीर्घतम ॥ शिवं प्रजान्यो हि रं संतंष्ट
थि व्याः सधस्त्रो दग्निं पुरीष्यमंगिरस्वतर्वनामः ॥ १० ॥ अपांष्टुष
म ॥ अपांष्टुषमसियो निरग्नेः समुद्रमनितः पितृन्वमानम् ॥ च
र्मानो महाशो ॥ आचक्षुर्धरे दिवो मात्रया वरिमाणा प्रथस्व ॥ ११ ॥
गार्मवस्त्रो वर्मवस्त्रो छिद्रे बज्रलेऽनुने ॥ व्यचस्वती संवसा
यां नृतमग्निं पुरीष्यम् ॥ १२ ॥ संवसायाम् ॥ संवथाथं सुर्विदा ॥

अ. ११

१०४

सुमीचीनरसात्मना॥ अग्निमंतर्नरिष्यंतीज्योतिषांतमजस्व
मित॥ ३२॥ पुरीष्योसि॥ विश्वनराऽअथर्वात्वाप्रथमोनिर्मं
थदग्ने॥ त्वामग्नेषुष्करादध्यथर्वानिर्मंथत॥ मूर्ध्नोविश्वस्य
वाघत॥ ३३॥ तमुत्वा॥ दध्यंद् पिः पुत्र ईधेऽअथर्वणः॥ वृ
ब्रह्मणं पुरंदरम्॥ ३४॥ तमुत्वा॥ पाथ्यो वृषा समीधेदस्युहेतम
म्॥ धनंजयर् रशोरणे॥ ३५॥ सीदुहोतः॥ स्वऽजलोकेविकि।

संहिर्

२०५

त्वांत्सादयायज्ञं स कृतस्योनौ ॥ देवावीर्देवान्हविषायजा ॥ अ. २१
स्यग्नेहृद्यजमानेवयोधाः ॥ ३५ ॥ निहोता ॥ होतृषदनेविहा
नस्तेषोदीदिवा शं ॥ असदत्सु दक्षः ॥ अदक्षवतप्रमतिव
सिष्ठः सहस्रसूरः शुविजिह्वाः अग्निः ॥ ३६ ॥ सठः सीदस्व
महा शं ॥ असिशोचस्वदेववीतमः ॥ विधुममग्नेः अरुषं
मियेध्यसृजप्रनास्तदनुतमः ॥ ३७ ॥ अयोदेवी ॥ अयोदेवी ॥ २०५

रुपसृजमधुमतीरयक्ष्मायप्रजान्य॥ तासामास्थानाडुज्जि
हतामोषधयः सुपिप्पलाः॥ ३९॥ संते॥ वायुर्मातरिश्वाहधातु
तानायाहृदयंयदिकस्तम॥ योदेवानांचरसि प्राणथेनकसे
देववृषडस्तुन्यम॥ ४०॥ सुजातो ज्योतिषा॥ सहशर्मवस्तु
मासदत्त्व॥ वासोऽन्वग्नेविश्वरूपं संव्ययस्वविनावसो॥
४१॥ उडुतिषा॥ स्वधुरावानोदेव्याधिया॥ दृशेच नासाचहता

संहि.
१०६

कुर्वः कुषुण

सुश्रुक् निराग्नेया हि सुश्रुस्ति निः॥४१॥ कुर्वः कुषुणः कुतये।
तिष्ठा देवो न स विता॥ कुर्वो वाजस्य स निता यदंति निर्वाघ नि
र्विवा यामहे॥४२॥ सजातः॥ सजातो गन्तः॥ अत्र सिरो दस्यो रग्ने
चारुर्वि नृतं कुषधीषु॥ चित्रः शिशुः परितमांथं स्य कल्पमा
तृप्तोऽप्रधिक निःक दजाः॥४३॥ स्थिरो न व॥ वीडुः गः प्राशु
न ववाज्जपर्वन॥ एषु न वसुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहसः॥४४॥

अ. ११

१०६

शिवो न व ॥ प्रजा न्यो मानुषी न्यस्त्वमंगिरः ॥ माद्या वा एषि ॥
वीऽअनिशोची ममति रिक्षं मा च न स्पती न ॥ ४५ ॥ वैतु ॥ वाजी क
नि क दं न्नान द द्रा स नः पत्वा ॥ न रं न ग्निं पुरी ष्यं मा या द्या यु ॥
षः पुरा ॥ वृषा ग्निं वृषां न रं न पां ग न र्दः समुद्रिय म ॥ अग्निऽ
आ या हि वी त ये ॥ ४६ ॥ कृत र्दः स त्प म ॥ कृत र्दः स त्प म त र्दः स
त्प म ग्निं पुरी ष्यं मंगिर स्वप्न रामः ॥ कुं ष द्यः प्रति मो ह धूम ॥

संहि.

१७५

ह

ग्निमेतर्दृशिवमायंतमन्यत्रयुष्माः॥व्यस्यंन्विष्वाऽअनिराऽ
अमीवानिषीदंनोऽअपडुर्मतिंजहि॥४३॥अंयधयुःप्रति॥
गृन्गीतुषुष्यवतीःसुपिप्पलाः॥अयंवेगर्नःकृत्वियःपु
त्नर्दृसुधस्तुमासदत्॥४४॥विपाजसा॥दृयुनान्रोश्चुचा
नोबाधस्वदिषोरक्षसोऽअमीवाः॥सुत्रार्मणोदृहृतःश
र्मणिस्सामुनेरुहर्दःसुर्वस्पप्रणीतो॥४५॥आपोहि॥ष्टाम

अ. ११

१७३

योनुवस्तानःनुज्जेदधतन॥महेरणायुवक्षसे॥५०॥बोव॥
शिवतमोरसस्तस्यनाजयतेहनः॥नुवातीरिवमातरः॥५१॥त
स्माः॥अरं॥गमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ॥आपोजनयथा
वनः॥५२॥मित्रः॥सर्दः॥सृज्य॥एधिवाँनूमिचज्योतिषासह॥
सुजातंजातवेदसमयक्ष्मायत्वासर्दः॥सृजामिप्रजान्य॥५३॥
सृष्टाः॥सर्दः॥सृज्य॥एधिवाँबृहज्योतिः॥समीधिरे॥तेषांनानु॥

संहिर्ष
१५८

रजसुश्चुकोदेवेष्वरोचते॥५४॥सर्दःसर्दःष्टां वस्तुनि॥सर्दःसर्दः
ष्टां वस्तुनीरुदैर्दीरैःकर्मण्युपांमृदम्॥हस्तान्यामृदीकुत्वासि
नीवालीकुरोतुताम्॥५५॥सिनीवालीसुकपदी॥सुकुरीग
स्वोपना॥सातुन्यमदितेमत्वेष्टां दधातुहस्तयोः॥५६॥नुर्व
कुरोतु॥नुरवाकुरोतुशक्त्यावाङ्मन्यामदितिर्द्विधा॥माता॥
पुत्रं यथोपस्ते साग्नित्विन्नर्तुगर्नन्त्रा॥मखस्य निरोसि॥५७॥

अ. ११

१५८

वृ॒स॒व॒स्त्वा॥ कं॒र॒वं॒तु॒गा॒य॒त्रे॒ण॒ छंद॑ सां॒गि॒र॒स्व॒धु॒वा॒सि॒ष्टि॒
वृ॒सि॒धा॒र॒या॒म॒यि॒प्र॒जा॒ं रा॒य॒सो॒ष॒गो॒प॒त्य॒र्ह॒ सु॒ची॒र्य॒र्ह॒ स॒
जा॒ता॒न्य॒ज॒मा॒ना॒ रु॒द्रा॒स्त्वा॒ कं॒र॒वं॒तु॒त्रै॒ष्टु॒न्ने॒न॒ छंद॑ सां॒गि॒र॒स्व॒
धु॒वा॒स्यं॒त॒रि॒क्ष॒म॒सि॒धा॒र॒या॒म॒यि॒प्र॒जा॒ं रा॒य॒सो॒ष॒गो॒प॒त्य॒र्ह॒
सु॒ची॒र्य॒र्ह॒ स॒जा॒ता॒न्य॒ज॒मा॒ना॒या॒दि॒त्या॒स्त्वा॒ कं॒र॒वं॒तु॒जा॒ग॒ते॒
न॒ छंद॑ सां॒गि॒र॒स्व॒धु॒वा॒सि॒द्यो॒र॒सि॒धा॒र॒या॒म॒यि॒प्र॒जा॒ं रा॒य॒

संहि.
२०२

स्योषंगोपत्यर्ः सुवीर्यर्ः सजा^{ता}न्यजमाय^{ता}चिश्चेत्वादेवावैश्वा
नुराः कंरावंतानुष्टुनेनछंदसांगिरुस्वक्रुवासिदिशोसिधार
यामयिप्रजाथं रस्योषंगोपत्यर्ः सुवीर्यर्ः सजा^{ता}न्यजमाना
य॥५८॥ अदित्येरास्ना॥ स्पदितिषेचिलंगुनगातु॥ कृत्वायुसा
महीमुखामृन्मयीयोनिमुग्नये॥ पुत्रेन्मः प्रायच्छददितिः श्रु
पयानिति॥५९॥ चसंवस्त्वा॥ धूपयंतुगायत्रेणछंदसांगिरु॥

अ. २२

२०२

स्वदुःसास्त्वा धूपयंतु वैष्टुनेन छंदसांगिरस्वदित्यास्त्वा धू
पयंतु जागतेन छंदसांगिरस्वदिवेत्वा देवा वैश्वर धूपयंतु न
नुष्टुनेन छंदसांगिरस्वदिंद्रस्त्वा धूपतु वसरास्त्वा धूपयंतु वि
ष्णुस्त्वा धूपयंतु ॥ ईष ॥ अदिति द्वा ॥ देवी विश्वदेव्या वती पृथि
व्याः सधस्ते अंगिरस्वतर्वनत्ववट देवानां त्वापत्नी देवी विश्व
देव्या वतीः पृथिव्याः सधस्ते अंगिरस्वदधत्स्वे धिषणास्त्व

संहिर्ष
२१४

ब्रुपयंत षेनास्त्वा देवी विश्वदेव्या वतीः पृथिव्याः सुधस्ते अंगिरस्व २३
देवी विश्वदेव्या वतीः पृथिव्याः सुधस्तेऽ अंगिरस्वदन्ती धता ॥ अ. २१
मुखे चरुनी द्वा देवी विश्वदेव्या वतीः पृथिव्याः सुधस्तेऽ अंगि
रस्वत्पंचतरे जनयस्त्वा छिनपत्रा देवि विश्वदेव्या वतीः पृथि
व्याः सुधस्तेऽ अंगिरस्वत्पंचतरे ॥ ६१ ॥ मित्रस्प चर्षणी घृतः
॥ मित्रस्प चर्षणी घृतो वो देवस्पसानुसि ॥ द्युमनं चित्रश्रवस्त
मम् ॥ ६२ ॥ देवस्त्वा ॥ सवितो वपतु सपाणिः स्वंगुरिः सुवा ॥ २१०

कुरुतशक्त्या॥ अथथमानादृष्टिव्यामानादिनाः॥ आष्टेण
ई३॥ नुत्वायदृहती॥ नवोडतिष्ठध्रुवात्वम॥ मित्रैतांतः॥ नुखा
परिदहंम्पनित्याः॥ एषमानेदि॥ ई४॥ वसवस्त्वा॥ वृंहंतु
गायत्रेण॥ वृंहंतसांगिरस्वपुषास्त्वा॥ वृंहंतुवैष्टुनेन॥ वृंहंतसां॥ ई
गिरस्वदादित्यास्त्वा॥ वृंहंतुजागतेन॥ वृंहंतसांगिरस्वधि
श्वेत्वादेवावैश्वानराः॥ आ॥ वृंहंतुपुष्टुनेन॥ वृंहंतसांगिर

संहर्ष

१११

स्वत॥ ६५॥ आ॒क॒ति॒म॒ग्निं॥ प्र॒यु॒ज॒ठ॒स्वा॒हा॒म॒नो॒मे॒ध॒म॒ग्निं॥
प्र॒यु॒ज॒थं॒ स्वा॒हा॒ चि॒त्तं॒ चि॒ज्ञा॒त॒म॒ग्निं॒ प्र॒यु॒ज॒थं॒ स्वा॒हा॒ वा॒वो॒
वि॒धृ॒ति॒म॒ग्निं॒ प्र॒यु॒ज॒थं॒ स्वा॒हा॒ प्र॒जा॒प॒त॒ये॒म॒न॒वे॒ स्वा॒हा॒ ग्न॒
ये॒वे॒श्वान॒रा॒य॒ स्वा॒हा॥ ६६॥ वि॒श्वो॒ दे॒व॒स्प॒ने॒ तु॒र्म॒तौ॒ वि॒री॒त॒
स॒ख्य॒म्॥ वि॒श्वो॒ रा॒य॒ इ॒षु॒ ध्य॒ति॒द्यु॒ग्मं॒ वृ॒णी॒त॒ पु॒ष्प॒से॒ स्वा॒हा॒
६७॥ मा॒सु॒ नि॒त्वा॒ मा॒सु॒ रि॒षो॒ ब॒धु॒ सु॒वी॒र्य॒ स्व॒सु॒॥ अ॒ग्नि॒

अ० ११

१११

श्वेदं करिष्यथ ॥ ६८ ॥ दृढं हस्व ॥ देवि दधि विस्वस्तयः ॥ अत्रा ॥
सुरीमाया स्वधं या कृतासि ॥ जुष्टं देवेभ्यः इदमस्तु ॥ वम
रिष्ठात्त्वमुद्विहियज्ञे ॥ अस्मिन् ॥ ६९ ॥ इन्नः सर्पिरासुतिः ॥
प्रतो होता वरेण्यः ॥ सहसस्पुत्रोऽप्रजुतः ॥ ७० ॥ शतम् ॥ ५०० ॥
परस्माः अधि ॥ संवतो वराशः ॥ अन्वातरा ॥ यत्राहमस्मितां
शः ॥ अत्र ॥ ७१ ॥ परमस्माः परावतः ॥ परस्माः परावतो रो

संहिठ

११२

हिदश्चऽइहागहि॥पुरीष्य॥पुरुप्रियोग्नेत्वंतरामृध॥७३॥य
दग्ने॥कानिकानिविहातेदारूणिदध्वासि॥सर्वतदस्ततेष्टु
तंतज्जुषस्वयविष्ट्य॥७३॥यदत्ति॥यदत्तुपजिह्वाकायधुर्मे
प्रतिसर्पति॥सर्वतदस्ततेष्टुतंतज्जुषस्वयविष्ट्य॥७४॥अ
हरहरप्रयावम॥अहरहरप्रयावनरंतोश्वायेवतिष्ठतेघा
समसे॥रायस्पोषेणसमिषामदंतोग्नेमातेप्रतिवेशारि

अ. ११

११२

षाम्॥३५॥नानापृथिव्याः॥समिधुनेऽभ्रग्नौरायस्योषायवृ
हतेहवामहे॥इरंमदंवृहउवघंयजत्रंजेतारमग्निंएतनासु
सासुहिम॥३६॥याःसेनाः॥याःसेनाःऽभ्रनीत्वंराव्याधि
नीरुगणाःनुत॥येस्तेनायेचतस्करास्तांस्तेऽभ्रग्नेपिदधा
म्यास्ये॥३७॥दधं प्राम्यांमलिंम्लंजंन्यैस्तस्कराशंऽनुत॥ह
नुम्याधंस्तेनानृगवस्तांस्त्वंषादसुखादितान॥३८॥वेज

संहि.

१२३

नेषु॥ मुलिं ग्लवस्तेना सस्तस्करावने॥ येकक्षेष्वायवस्तां॥ अ. १२
सोदधामिजं भयोः॥ ७१॥ योऽनुस्मन्यम॥ योऽनुस्मन्यमरा॥
तीयाद्यश्च नोदेषते जनः॥ निंदाद्योऽनुस्मां धिषाच्च सर्वतं म
स्मसां कुरु॥ ७२॥ स हं शितं मे॥ ब्रह्मसहं शितं वीर्यं बलम्॥ स
हं शितं क्षत्रं जिह्मय स्याह मस्मिपु रोहितः॥ ७३॥ उदेषां॥
बाह्यऽन्तरि मुखेऽनुश्रयो बलम्॥ क्षिरोगे मिब्रह्मणामित्रा॥ १२३

नुंनयामिस्वाशां अहम॥५२॥ अन्नपतेन्नस्प नोदेत्यनमीव
स्यशुष्मिणाम॥ प्रप्रदातारं तारिषुः ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्प
दे॥५३॥ इति वाजसनेयी संहिता यां एकादशोऽध्यायः॥ दृशो
नो रुक्मः॥ दृशो रुक्मः नुर्व्याव्यद्यो दुर्मः ऋषमायुः प्रिये रुचा
नः॥ अग्निर्मृतोः अन्नवद्धयोन्निर्यदेनंद्योरजनयत्सुरेताः
॥ नक्तोषासा समनसा॥ विरूपेधा पर्येते शिशुमेकं समी॥

नो

संहिर्ष
११४

चा॥ द्यावा॒क्षमा॒रु॒कमोऽ॒श्रु॒त वि॒ना॒ति॒दे॒वाऽ॒ग्नि॒ध॒र॒यं॒द्र॒वि॒णो॒दा॒ अ० १२
॥१॥ द्वि॒श्वा॒रूपा॒णि॥ प्र॒ति॒मु॒च॒ते॒ क॒विः॒ प्रा॒सा॒वी॒द्भु॒द्रं॒ वि॒प॒दे॒र्व॒ष्य॒प॒म॒ तु
दे॥ द्वि॒ना॒क॒म॒र॒व्य॒त्स॒वि॒ता॒व॒रे॒ण्यो॒नु॒प्र॒या॒ण॒मु॒ख॒सो॒ वि॒रो॒ज॒ति॥ ३
सु॒प॒र॒णो॒सि॥ ग॒रु॒त्मा॑ स्त्रि॒वृ॒त्ते॒ शि॒रो॒गा॒य॒त्रं॒ च॒क्षु॒र्हृ॒द॒यं॒ त॒रे॒प॒म॒
क्षौ॥ स्तो॒मऽ॒त्रा॒त्मा॒च्छं॒दा॒थं॒ स्पं॒गा॒नि॒य॒जू॒थं॒ वि॒ना॒म॥ सा॒म॒ते॥
त॒नू॒र्वा॒मि॒दे॒व्यं॒ य॒ज्ञा॒य॒ज्ञि॒यं॒ पु॒च्छं॒ धि॒ह्य॒पाऽ॒शु॒फाः॥ सु॒प॒र॒णो॒सि॥ ११४

गुरुत्मादिवंगच्छस्वः पतः॥४॥ विस्मोः क्रमः॥ विस्मोः क्रमो
सि सपत्नहा गायत्रं चंदः आरोह पृथिवीमनु विक्रमस्व वि
स्मोः क्रमो स्पन्निमातिहात्रैष्टु नं चंदः आरोहांतरिक्षमनु
विक्रमस्व विस्मोः क्रमो स्परातीयुतो हंता जागतं चंदः आ
रोह दिवमनु विक्रमस्व विस्मोः क्रमो सिन्धूयुतो हंतानुष्टु
नं चंदः आरोह दिशो नु विक्रमस्व॥५॥ अक्रंददग्निः॥ अ

संहिर्ष

११५

क्रंददग्निस्तनयं निवृद्धोः क्षामा रेह वीरुधः समजनः स
द्योजज्ञानोच्च हीमिधोऽप्रख्यदारोदसी नानुनानात्यंतः
६॥ अग्ने न्यावति नः अग्ने न्यावति नः निमानि वर्त्त स्वायु
षावर्त्त सा प्रजया धनेन ॥ संन्यामेधया रय्या पोषेण ॥ ७ ॥ अ
ग्ने अंगिरः ॥ शतं ते संत्वा दृतः सहस्रं तः उपा दृतः ॥ अधा
पोषस्प पोषेण पुनर्नो नष्टमाकृधि पुनर्नो रयिमाकृधि

अ. १२

११५

ॐ॥ पुनरुज्जो॥ निवर्त्तस्व पुनरग्नः इषायुषा॥ पुनर्नः पात्व
हंसः॥ १०॥ सहरया॥ निवर्त्तस्वाग्नेपिन्वस्वधारया॥ विश्वप
न्ना विश्वतस्परि॥ १०॥ आत्वा॥ हार्षमंतरनूक्कवस्तिष्ठाक्विवा
चलिः॥ विश्वास्त्वा सर्वा विच्छंतु मात्वद्वा इमं धिन्नशत॥ ११॥ न
उत्तमं॥ वरुणायानमस्मदवाधुमं विमं ध्यमथं अथाय॥ अथा
वयमादित्यवृतेतषानागसोऽप्रदितयेस्याम॥ १२॥ अग्नेवृह

संहि.
११६

न॥ अग्ने हृह नृष सामू र्धोऽ॥ अ॒स्थानि जर्ज गं न्वा तम सो ज्योति ।
षागात॥ अ॒ग्निर्नानुना सु त्रा ता स्वंगऽ॥ अ॒जातो विश्वा स द्वां
न्य॒प्राऽ॥ १३॥ हृ हः सः शु॒ विष॒ त॥ हृ हः सः शु॒ विष॒ द॒ स्फ॒ रं॒ त॒ रि॒क्ष
स॒धो॒ता॒ वे॒दि॒ष॒ द॒ ति॒ थि॒ ड् रो॒ण॒ स॒ त॥ नृ॒ष॒ द॒ र॒ स॒ द॒ त॒ स॒ ध्यो॒ म॒ स
द॒ ज्ञा॒ गो॒ जाऽ॒ कृ॒ त॒ जाऽ॒ अ॒द्रि॒ जाऽ॒ कृ॒ तं॒ हृ॒ ह॒ त॥ १४॥ सी॒ द॒ त्वं॒ मा
तु॒ र॒ स्याऽ॒ नृ॒ प॒ स्ते॒ चि॒ श्वा॒ न्य॒ग्ने॒ वृ॒ यु॒ ना॒ नि॒ वि॒ दान्॥ मे॒ नां॒ त॒ प॒ सा॥

अ॒ १२

११६

मार्चिषानि शोचीरुंतरं स्यात् शुक्रं ज्योतिर्विना हि ॥ १५ ॥ अं
तरंगे ॥ रुचा त्वमुखायाः सहने स्वे ॥ तस्यास्त्वर्दः हरसा तपं जा
तवेदः शिवो नव ॥ १६ ॥ शिवो नृत्वा ॥ मत्त्वमग्नेऽन्धो सीद
शिवस्त्वम ॥ शिवाः कृत्वा हि शः सर्वाः स्वयोनिमिहा सहः
१७ ॥ दिवस्पति ॥ प्रथमं यज्ञेऽग्निरस्मद्वितीयं परिजातवेदा
ः ॥ तृतीयं मृगं नृमणाऽंजं सुमिंधानः एनं जरते स्वाधीः

संहि

११७

१०॥ विद्याते॥ अग्नेत्रेधात्रयाणि विद्याते धाम विनृता पुरु॥ अ॥ ११॥
त्रा॥ विद्याते नाम परमं गुहाय विद्यात मुत्संयतः॥ अ॥ जगंथ॥
११॥ समुद्रेत्वा॥ नृमणा अश्चंतर्चक्षाः॥ ईधे दिवो अग्न ऊ
धन॥ तृतीयेत्वारजसितस्त्विवा ॐ समुपा मुपस्ते महिषा अ
वर्धन॥ १२॥ अक्रंददग्निः॥ अक्रंददग्निस्तनयं निवृद्धोः क्षा
मारे रिहृषीसुधः॥ समं जन॥ सुद्योजज्ञानो विहीमिषो अख्य

११७

हारेदसीनानुनानात्पंतः॥२१॥ श्रीणामुदारः॥ श्रीणामुदारे
धरुणोरथीणांमनीषाणांप्रार्थणः॥ सोमगोयाः॥ वृक्षः॥ सुनुः
सहसोऽश्वशुराजाविनात्पयनृषसामिधनः॥२२॥ विश्वम
स्यकेतुः॥ नृवंनस्पगर्जः॥ आरोदसीऽअष्टराज्जायमान
ः॥ विदुंविददिमनिनत्परायंजनायदग्निमयंजंतपंच॥२३॥
नृशिक्यावृकः॥ नृशिक्यावृकोऽअरतिः॥ सुमेधामर्हेष्वग्नि

संहि.
११८

नि
रुमृतो धागि॥ इयत्ति धूममरुषं नरि नृड बुक्के राशो विषाद्या
मिनक्षन॥ १४॥ हृन्ना नो रुक्मः॥ हृन्ना नो रुक्मः नृत्वा विद्यो
दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः॥ अग्नि रुमृतोऽ अन्नवद्दयो नि
वदेनं द्यौरजनयत्स्फुरेता॥ १५॥ वस्ते॥ अर्धकृणवद्गदशो
विष्टुपं देवघृतवंतमग्ने॥ प्रतं नय प्रतरं वस्योऽ अन्नानि सुमं
देव नक्तं यविषा॥ १६॥ आतम॥ आतं नजसौ श्ववसेष्वग्नः॥

अ. १२

११८

तुः॥ न तुः॥ अन्नं जन्तुस्य माने॥ प्रियः सूर्यः प्रियोऽग्नौ न वा
तुज्जातेन न निनदुडु नि त्वे॥ २७॥ त्वामग्ने॥ यजमानाऽअ
नुघ्नन्निश्वावस्कंदधिरवार्याणि॥ त्वया सह प्रविणमिह मा
नावुजंगो मंतमुशिजो विववुः॥ २८॥ अस्ताव्यग्निः॥ अस्ति
व्यग्निर्नराथं सुशोवो वैश्वानरः॥ रुषिभिः सोमगोपाः॥ अ
दिषेद्यावा पृथिवी जवेमदेवा धृतरयिमस्मे सुवीरम्॥ २९॥

संहि.
११७

समिधाग्निं॥ उवस्पतद्युतेर्बोधयुतातिथिम॥ आस्मिन्दूया अ. १२
जुहोतन॥ ३०॥ उडत्वा॥ विश्वेदेवाऽअग्नेनरंतुचित्तिनिः॥
सतोन्नवशिवस्त्वर्धः सुप्रतीकोविनावसुः॥ ३१॥ प्रेत॥ प्रेदे
ग्नेज्योतिष्मांन्नादिशिवेनिरर्चिनिष्म॥ बृहद्विजनिनुनिजा
सुन्माहिर्धः सीस्तन्वापूजा॥ ३२॥ अक्रंददग्निः॥ स्तनयंनि
वद्योः क्षामारेरिहदीरुधः समंजन॥ सद्योयज्ञानोविही॥ ११७

मिधोऽप्रख्यदारोहसी नानुना नात्यंतः॥३३॥ प्रप्रायम॥ प्र
प्रायमग्निर्नरुतस्य शृंगे वेदियत्सुर्यो निरोचते बृहद्गाः॥ अ
नियः पुरुषं पतनास्तस्त्वेदीदायदैव्योऽप्रतिथिः शिवो नः
३४॥ प्रायो देवीः॥ प्रतिगृन्नाति नस्मे तत्स्योने कृणु धर्तः सु
रुजाः नलोके॥ तस्मै नमंतां जनयः सुपत्नी म्माते वषुत्रं वि
नृताप्तेनत॥३५॥ प्रसृग्ने॥ सधिष्टवसोषधीरनुसृग्ने॥

संहि.
२२०

गर्नेसंजायसेषुन॥३६॥गर्नोऽश्रसि॥गर्नोऽश्रस्योषधीनां
गर्नोचनस्पतीनाम्॥गर्नोविश्वस्यनूतस्माग्नेगर्नोऽश्रपा
मसि॥३७॥प्रसद्यन्नस्मना॥योनिमपश्चपृथिवीमग्ने॥सं
सृज्यमातृनिष्ठंज्योतिष्मान्पुनरासदः॥३८॥पुरोनेसद्य॥स
दनमपश्चपृथिवीमग्ने॥शेषेमातुर्यथोपस्तेतरस्याथं॥
त्रिवर्तमः॥३९॥पुनरुज्जा॥निवर्तस्वपुनरग्नः॥इषायुषा

अ. २२

२२०

॥ पुनर्नः पात्सर्वं हंसः ॥ ४७ ॥ सह रय्या ॥ निर्वर्त्त स्वाग्नेपिन्वस्व
धारया ॥ विश्वप्रन्या विश्वतस्परि ॥ ४८ ॥ बोधामि ॥ अस्पवच
सोऽबिषुमर्हः हि षस्पप्रनृतस्वस्वधावः ॥ पायतित्वोऽत्र
नुत्वोगृणातिबुंदासुष्टेतन्वंबंदेऽत्रग्ने ॥ ४९ ॥ सबोधि ॥ सुर्मि
घवावसुपतेवसुदावन ॥ युयोध्यस्मदेषां ॥ सिद्विश्वक
र्मणोस्वाहा ॥ ५० ॥ पुनस्तवा ॥ दित्यासुद्रावसवः ॥ समिंधतां प्र

सं. १२२

१२२

न ब्रह्माणो वृक्ष नील यज्ञैः ॥ घृतेन त्वं तन्वुं वर्धयस्व सत्याः सं
तु यजमानस्य कामाः ॥ ४४ ॥ अथैतं ॥ वीतं विवर्षता तोये
वृच्छं पुराणा ये च नूतनाः ॥ अहाद्य मोक्षानं पृथिव्याऽत्र
क्रं निमं पितरो लोकमस्मै ॥ ४५ ॥ संजानमसि ॥ कामधरं
मयिते कामधरं नूयात् ॥ अग्नेर्नस्मा स्यग्नेः पुरीषम
सिचितं स्वपरिचितं ॥ नृचुचितं ॥ अथाधम ॥ ४६ ॥ अथैतं

अ. १२

१२२

सः॥ अ॒य॒र्हः सो॒ अ॒ग्नि॒र्य॒स्मि॒त्सो॒म॒मि॒न्द्रः॒ सु॒तं॒ द॒धे॒ज॒व॒रे॒वा॒व
शानः॥ स॒ह॒स्वि॒यं॒ वा॒ज॒म॒त्य॒न्न॒ स॒मि॒र्हः॒ स॒स॒वा॒त्सं॒स्तू॒य॒से॒।
जा॒त॒वे॒दः॥४७॥ अ॒ग्ने॒य॒त॥ अ॒ग्ने॒य॒त्ते॒ दि॒वि॒व॒र्चः॒ पृ॒थि॒व्या॒य
दो॒ष॒धी॒षु॒ष्वा॒व॒ज॒त्र॥ ये॒ना॒न्त॒रि॒क्ष॒मु॒र्वा॒त॒तं॒थ॒त्वे॒षः॒ स॒न्ना॒नु॒।
र॒रा॒वो॒ नृ॒च॒क्षाः॥४८॥ अ॒ग्ने॒ दि॒वः॥ अ॒ग्ने॒ दि॒वो॒ऽअ॒र॒ण॒म॒।
छा॒ जि॒गा॒स्य॒ छा॒ दे॒वा॒शः॥ नृ॒ वि॒षे॒ धि॒ह्या॒ये॥ या॒ रो॒च॒ने॒प॒र॒।

संहि.
१२२

स्तात्सूर्यस्यावावस्ताडपुतिष्ठंतः श्रापः ॥ ४८ ॥ पुरीष्पासो अ
ऽऽग्नयः ॥ प्रावरोनिः सजोषसः ॥ जुषंतां यजमुदुहोनमी ॥
वां षोमही ॥ ४९ ॥ इडामग्ने ॥ पुरुदृष्टः सः ॥ सुनिंगोः शश्व
सुमर्तः ॥ हवमानायसाधः ॥ स्पान्तः ॥ सनुस्तनयो विजावाग्ने
साते सुमतिर्नृत्वस्मे ॥ ५० ॥ अयंते ॥ योनिः ॥ रूत्वियो यतो जा
तो ॥ अरोचथाः ॥ तं जानन्नग्नः ॥ आरोहायानो वर्धयारुयि ॥ १२२

म॥५२॥वि॒द॒सि॒॥त॒या॒दे॒व॒त॒यां॒गि॒र॒स्व॒ध्रु॒वा॒सी॒द॒परि॒चि॒सि॒दे॒
त॒या॒दे॒व॒त॒यां॒गि॒र॒स्व॒ध्रु॒वा॒सी॒द॥५३॥लो॒कं॒ष्ट॒णा॥छि॒दं॒ष्ट॒णा
थो॒सी॒द॒ध्रु॒वा॒त्व॒म॥इ॒न्द्रा॒ग्नी॒त्वा॒ह॒स्प॒ति॒र॒सि॒मं॒नो॒ना॒व॒सी॒ष
द॒न॥५४॥ताऽ॒श्र॒स्य॥सू॒द॒दो॒ह॒सः॒सो॒मं॒थं॒श्री॒णं॒ति॒ष्ट॒श्र॒यः॒
ज॒न्म॒ने॒वा॒नां॒वि॒त्रा॒स्त्रि॒धा॒रो॒च॒ने॒दि॒व॒॥५५॥इ॒न्द्रं॒वि॒श्व॒ा॥
इ॒न्द्रं॒वि॒श्व॒ाऽ॒श्र॒वी॒वृ॒धं॒त्स॒मु॒द्र॒व्य॒च॒सं॒गि॒र॒॥र॒थी॒त॒म॒र्ह॒र॥

संहि.
१२३.

थीनां च जीनां च सप्त ति पति म॥ ५६॥ समित म॥ समित र्दं सं
कल्पेथा च सं प्रियो रो विष्णु र्क मन स्प मानो॥ इष मूर्ज मनि
संव सानो॥ ५७॥ सं वृ॥ मनां च सिसं वृता समु विज्ञान्या कर
म॥ अग्ने पुरीषा धिपा न वृत्वं नः इष मूर्जं यज माना यधे॥
हि॥ ५८॥ अग्ने त्वं॥ पुरीषो रयि मान् पुष्टि मा शं॥ असि॥ त्रि
वाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वं यो नि मिहा सदः॥ ५९॥ न व त नः

अ. १२

१२३

समनसो सचेत सावरेपसौ॥ मायज्ञः हिः सिष्टं मायज्ञपतिं
जादवेदसौ शिवौ नवतमद्यन॥ ६०॥ मातेवपुत्रं॥ पृथिवीपु
शीष्पमग्निं स्वेयोनावनारुषा॥ तां विश्वेदेवैः कृतुनिःसं
विदानः प्रजापतिर्विश्वकर्माविमुंचतु॥ ६१॥ असुन्यंतमय
जमानम्॥ असुन्यंतमयजमानमिच्छसेनस्पेत्यामन्विहि
तस्करस्प॥ अन्यमस्मदित्ससातः इत्यानमो देविनिःकृ

संहर्ष
१२४

ते तु न्यमस्तु ॥ ईश ॥ नमः सुते ॥ निःकृतेति गमते जो यस्मयं विच
ता बंधमेतम ॥ यमेन त्वं यम्पा संविदानोत्तमेनाकेऽअधिरो
हयेनमः ॥ ईश ॥ यस्यास्तो ॥ घोरऽआसं जुहोम्येषां बंधानाम
वुसार्जनाय ॥ यां त्वाज नो न्मिरिति प्रमंदते निःकृतिं त्वा
हं परि वेद विष्णुतः ॥ ईश ॥ यं ते ॥ देवानिऽकृतिराबु बंधुपारां
श्री वास्व विचुत्यम् ॥ तं ते विष्णो म्पायुषो नमः ध्यादयेतं पि

अ. १२

१२४

तुमहि प्रसूतः नमो नृत्ये येदं चकार ॥ ६५ ॥ निवेशनः संग
मनः ॥ निवेशनः संगमनो वसूनां विश्वारूपा निचष्टेशची
निः ॥ देवः इव सविता सत्पधुर्मेदो नतस्छो समुरेपथी नाम ॥
६६ ॥ सीरायुंजंति ॥ कुवयो युगावितन्वते पृथक् ॥ धीरा देवेषु
सुमनया ॥ ६७ ॥ युनक्तु सीरा ॥ द्वियुगात्तनुध्वं कृते योनौ वपते
हवीजम ॥ गिराव शुष्टिः सनराः असंनोते दीयः इत्सरायः ॥ ६८ ॥

संहिर्ष

१२५

कमेयात॥ ईर्ष॥ शुनर्दः सु॥ फालाविक्षुपंतुन्मिर्दः शुनंकीना
शाः अनियंतुवाहेः॥ शुनासीराहविषातोनामानांसुपिप्प
लाभं षधीः कर्तनासमे॥ ईर्ष॥ दृतेनसीता॥ दृतेनसीतामधु
नासमज्यतांविश्वेदेवैरनुमतामरुद्रि॥ उर्जस्वतीपयसा
पितृमानास्मांत्सीतेपयसान्पावदृत्स्व॥ उर्ष॥ लांगलंपवीर
वत॥ लांगलंपवीरवत्सुत्रोवर्दः सोमपितृसु॥ तद्वदपति॥

अ. २२

१२५

गामविप्रफुल्लचिपीवरीप्रस्त्वावदयवाहरगम॥११॥ कामंका
मडुघे॥ धुश्चमित्रायवसरगायच॥ इंद्रायाश्चिन्मापूत्मेप्रजा
न्यः॥ अर्षधीन्यः॥१२॥ विमुचध्वम॥ विमुचध्वमद्यादेवया
नाः॥ अर्गन्मृतमसस्यारमस्या॥ ज्योतिरापाम॥१३॥ सजूरह
॥ सजूरहोः॥ अयवोनिः॥ सजूसुषाः॥ अरुणीनिः॥ सजोष
सावश्चिनादृष्टः॥ सोनिः॥ सजूरः॥ एतन्नोनसजूर्वैश्वान

संहि.
१२६

२ऽइडया घृतेन स्वाहा ॥ ७४ ॥ याऽं ऋषधीः ॥ पूर्वा ज्ञात वेदे न्यस्त्रि
युगं पुरा ॥ मनै नुवन्नूणा मुहर्षः शतं धामानि सुसर्व ॥ ७५ ॥ शतं
व ॥ शतं वोऽं व धामानि सहस्रमुत वो रुह ॥ अधा शतक
त्वो यय मिमं मेऽं अगु दं कृत ॥ ७६ ॥ ॐ ऋषधीः प्रति ॥ मोद ध्वं पु
ष्पवतीः प्रसूवरीः ॥ अश्वोऽं श्वस जित्वरी वीरुधः पारयि स्तु
॥ ७७ ॥ ॐ ऋषधीरिति ॥ मातरस्त दो देवी रूपं बुवे ॥ सनेय मश्च ॥

अ. १२

१२६

गांवासेऽऽत्मानंतवपुरुष॥३८॥अश्वत्थेवम्॥अश्वत्थे
वेनिषदनंपुरोवोवसतिष्कृता॥गोत्राजयिकिलासथयच
नवथपुरुषम्॥३९॥यत्रौषधीः॥समग्मतराजानुःसमिता
विव॥द्विप्रःसःनुच्यतेनिषयक्षोहामीवचातनः॥४०॥अ
श्वावतीथं सोमावतीम्॥अश्वावतीथं सोमावतीमूर्जयं
तीमुदोजसम्॥आवित्सि सर्वांशं षधीरस्माः॥अरिष्टतात

संहि.
१२७

ये॥८१॥उचुष्माः॥उचुष्माः॥ॐ षधीनांगावोगोष्ठादिवेरते॥ध अ.१२
नर्हः सनिष्पंतीनामात्मानंतवह्रसुष॥८२॥इष्टुतिनमि॥वोमा
ताथोयुयर्हः सुनिष्पंतीः॥सीराः पंतत्रिणीस्तुनयदामयति
निष्पंथ॥८३॥अतिविश्वाः॥अतिविश्वाः परिष्ठास्तेनः इववु
जमक्रमुः॥ॐ षधीः प्राचुच्यवुयत्किंचतंत्योरप॥८४॥य
दिमाः॥यदिमावाजयंनहमोषधीहस्तः आदधे॥आत्माव १२७

क्षमस्य नरपतिपुत्राजीवगृहो यथा ॥ ८५ ॥ यस्यौषधीः ॥ प्रस
पुथांगमंगं परुषसु ॥ ततो यक्षमं चिवाधध्वः ॥ नृगोमध्यमन्त्री
रिव ॥ ८६ ॥ साकं यक्षमु ॥ प्रपतचाषेण किकिदी विना ॥ साकं वा
तस्य ध्राज्या साकं नरपतिहाकया ॥ ८७ ॥ नरातम् ॥ ८८ ॥ अन्त्या
वः ॥ अन्त्यावोः अन्त्यामवत्त्वं न्यान्पस्याः ॥ नृपावतः ॥ ताः सर्वभि
संविदानाः ॥ इदं मे प्रवृत्ता वचः ॥ ८९ ॥ याः फलिनीः ॥ याः फ

संति.
१२८

लिनीयाः अफलाः अषुष्यायाश्च पुष्पिणीः ॥ ८ ॥ हस्पतिप्रस
तास्तानो मुंचंत्वर्ः हसः ॥ ९ ॥ मुंचंतुमा ॥ शपथ्यादयो वसुरणा
उत ॥ अथोयुमस्पपडू ॥ शात्सर्वस्मादेव किं विषात ॥ १० ॥ ॥
अवपतंती ॥ रवदंदि वं ऋषधयुस्परि ॥ यं जीवमश्रवामहे
न सरिष्याति पूरुषः ॥ ११ ॥ या ऋषधीः ॥ सोमराज्ञीर्बुद्धीः ॥ श
तविचक्षणा ॥ तासामसित्वमुत्तमार्कामायुशार्कः ॥ १२ ॥ ॥ १२८

याः ऋषधीः सोमराज्ञीर्विष्टिताः पृथिवीमनु॥ सहस्रतिष
सूताः अस्यैसंदत्तवीर्यम्॥ ३॥ याश्च॥ याश्चैदमुपशृंगवति
याश्चैदुरंपरागताः॥ सर्वाः संगत्पवीरुधोऽस्यैसंदत्तवीर्यम्
॥ ४॥ माव॥ मावोरिषत्वनितायस्मैचाहंस्वनामिव॥ विपा
वतुष्पादस्माकर्तुः सर्वमस्त्वनातुरम्॥ ५॥ ॐ षधयः स
म॥ ॐ षधयः समब्रदंत सोमेन सह राज्ञा॥ यस्मै कुरोति ब्रा

संहि.
१२२

सुरास्तर्हः राजं न्यारयमसि ॥ १५६ ॥ नात्रा यित्री बलासस्य ॥ नात्रा
यित्री बलासस्यार्शसि ॥ नृपचितामसि ॥ अथोत्रा तस्य यक्ष्मा
राणां पाकारो रसि नात्रा नी ॥ १५७ ॥ त्वां गंधुर्वा ॥ त्वां गंधुर्वा ॥ अ
खनं स्वामिं दुस्त्वां हस्पति ॥ त्वामोषधे सोमो राजा विद्वा
न्यक्ष्मा दमुच्यत ॥ १५८ ॥ सह स्वमे ॥ अराती ॥ सह स्वपत नाय
त ॥ सह स्वसर्वपाप्मानं ॥ सह मानास्योषधे ॥ १५९ ॥ दीर्घायु

अ. १२

१२२

सो॥ दीर्घायुस्तः ऋषधेरवनितायस्मै च त्वारवनाम्पहम् ॥ अथो
त्वं दीर्घायुर्नृत्वा नूतवल्गुा विरोहतात ॥ २०० ॥ त्वमुत्तमा ॥ स्यो
षधेतव वृक्षाः नृपस्तयः ॥ नृपस्तिरस्तसोऽस्माकं योऽश्रुस्मा
शं ॥ अन्निदासति ॥ २०१ ॥ मामा ॥ हिर्षः सीज्जनितायः पृथिव्या
योवादिर्वर्षः सत्यधर्मा व्यानर ॥ यश्चापश्चंद्राः प्रथमोज्जान
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ २०२ ॥ अन्यावत्तस्वि ॥ पृथिवियजेन

संहि.

१३४

पयसा सह। वापांतेऽग्निं रिषितोऽग्नेरहत॥१०३॥ अग्ने यत॥
अग्ने यते शुक्रं यच्चुं दं यत्सुतं यच्च यजियम्। तद्देवेभ्यो न राम।
सि॥१०४॥ इषमूर्ज्जम॥ इषमूर्ज्जमहमितः। आदमृतस्य योनिं म
हिषस्य धाराम॥ आमा गोषु विश्वात्वा तनूषु जहामि सेदिमनि
राममीवाम॥१०५॥ अग्ने तव॥ श्वो वयो महिचा जंतेऽर्च्यो
विना वसो॥ हह द्रानो श्वसा वाजमुत्क्ष्वंदधा सिदा शुषेक

अ. १२

१३०

के॥१॥६॥पा॒व॒क॒व॒र्चाः॥शु॒क्र॒व॒र्चाः॥अ॒न॒न॒व॒र्चाः॥उ॒द॒ि॒यः॥ऋषि
जानुना॥पु॒त्रो॒मा॒तरा॒वि॒च॒रं॒नु॒पा॒व॒सि॒ष्ट॒राक्षि॒रो॒द॒सीः॥नु॒ने॥
१०॥७॥कु॒ज्जै॒नि॒पा॒त॥कु॒ज्जै॒नि॒पा॒ज्ञा॒त॒वे॒दः॥सु॒श्रु॒स्ति॒नि॒र्म॒द॒स्व॥
धा॒ति॒नि॒हि॒तः॥त्वे॒ऽइ॒षः॥सं॒द॒धु॒र्नृ॒रि॒व॒र्ष॒स॒श्चि॒त्रो॒त॒यो॒वाम॒जा
ताः॥१०॥८॥इ॒र॒ज्यं॒न॒ग्ने॥प्र॒थ॒य॒स्व॒जं॒तु॒नि॒र॒स्मे॒रा॒योः॥अ॒म॒र्त्य॥
स॒द॒श्रु॒ति॒स्य॒व॒षु॒षो॒वि॒रा॒ज॒सि॒ष्ट॒राक्षि॒सान॒सिं॒क्र॒तु॒म्॥१०॥९॥

संहि.

१३१

इक्षुर्त्तारमधुरस्य॥ प्रचेतसंक्षयंतर्हः राधसोमहः॥ रातिंवाम
स्यस्कन्नगांमहीमिषंदधासिसानसिर्हः शयिम॥ ११७॥ कृता
वानंमहिषं॥ विश्वदर्शितमग्निर्हः सुम्नायदधिरेषुरेजेना॥
अत्कर्णर्हः सप्रथस्तमंत्वागिरा॥ देव्यंमानुषायुगा॥ ११८॥ अ
प्यायस्व॥ समेतुतेविश्वतः सोमवृक्ष्यम॥ नवाचाजस्यसंग
थे॥ ११९॥ संते॥ संतेपयाथं॥ सिसमुयंतुवाजाः संवृक्ष्यान्पनि

अ. १२

१३१

मातिषाह॥ आप्यायमानोऽमृतायसोमदिविप्रवाथंस्पु
तमानिधिष्व॥२३॥ आप्यायस्व॥ मदितमसोमविश्वेनिरुठ्
शुनिः॥ नवानः सप्रथस्तमः सखावृधे॥२४॥ प्रातेवृत्सो
मनोयमत्परमावित्सधस्छात॥ अग्नेत्वांकामयागिरा॥२५॥
तुम्पताः॥ तुम्पताः अंगिरस्तमविश्वाः सुक्षितपुः पृथक्॥
अग्नेकामाययेमिरे॥२६॥ अग्निः प्रियेषु॥ धामसुकामो

सहि.
१३२

नूतस्य नवस्य संम्राडे को द्विराजति ॥ ११७ ॥ इति वाजसने सं
हितायां द्वादशोऽध्यायः ॥ मयि गृह्णामि ॥ मयि गृह्णाम्यग्रे ॥ अ
ग्निर्हः रायस्योषायस्तु प्रजास्त्वाय सुवीर्याय ॥ मामुद्देवताः
सत्वंताम् ॥ १ ॥ अर्षां पृष्ठम् ॥ अर्षां पृष्ठम् सियो निरग्नेः समु
द्रमनितः पितृन्मानम् ॥ वर्धमानो महाशौः ॥ आचूषक्रे दिवो
मात्रया वरिणा प्रथस्व ॥ २ ॥ ब्रह्मजज्ञानम् ॥ ब्रह्मजज्ञानं प्र

अ. ११

१३२

थुमंपुरस्तादिसीमतः कुरुचोवेनः श्रावः स बुध्याः जप
माः श्रस्प विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च चिवः ॥ ३ ॥ हिरण्यग
र्जः समः ॥ हिरण्यगर्जः समवर्तताग्रे नृतस्य जातः पतिरेक
ऽश्राप्सीत ॥ सदाधार पृथिवीद्या मुतेमां कस्मै देवाय हवि
षा विधेम ॥ ४ ॥ इषश्च स्कंदः ॥ पृथिवी मनुद्या मिमंच योनि
मनुयश्च पूर्वः ॥ समानं योनिमनु संवरं तं इषं जुहोम्यनु

संहिर्ष
२३३

सप्तहोत्रा॥५॥ नमोस्तु॥ स॒र्पे॒न्यो॒वे॒के॒च॒ष्टि॒वी॒म॒नु॥ वेऽन्यं॥
त॒रि॒क्षे॒वे॒दि॒विते॒न्यः॥ स॒र्पे॒न्यो॒नमः॥ ६॥ याऽ॒श्व॒व॥ याऽ॒श्व॒वो
या॒तु॒ध॒ना॒नां॒ये॒वा॒व॒न॒स्प॒ती॥ र॒नु॒ये॒वा॒व॒टे॒षु॒शो॒र॒ते॒ते॒न्यः॥ स॒
र्पे॒न्यो॒नमः॥ ७॥ ये॒वा॥ ये॒वा॒मी॒रो॒च॒ने॒दि॒वो॒ये॒वा॒स॒र्य॒स्य॒र॒न्मि॒
षु॥ ये॒षा॒मु॒शु॒स॒द॒स्त॒तं॒ते॒न्यः॥ स॒र्पे॒न्यो॒नमः॥ ८॥ क॒रा॒घ॒पा
जः॥ क॒रा॒घ॒पा॒जः॒प्र॒सि॒तिं॒न॒ष्ट॒न्वी॒या॒हि॒रा॒जे॒वा॒म॒वा॒शः॥ ९॥

अ. २३

२३३

नेन॥ तृष्ठीमनुप्रसितिंपूरुणानोस्तासि विध्यैरक्षसुस्तपिष्ठैः॥
॥ तवचुमासः॥ तवचुमासः॥ त्राशुयापतंसनुस्पृशधृषता
शोशुचानः॥ तपूथं व्यग्ने जुह्वापतंगानसंदितो विसृजवि
षगुल्काः॥ ॥ प्रतिस्पृशः॥ प्रतिस्पृशो विसृजतूरिर्गितमो न
वापायुर्विशोः॥ अस्या अदब्धः॥ योनो हरे अघ्नो हः सो यो
ः अंत्सग्ने माकिष्टे व्यथिरादधर्षीत॥ ११॥ नदग्ने॥ तिष्ठ प्र॥

सं. १३४

१३४

त्पातनुषुन्पमित्रां शं ॐ षतातिगमहेते ॥ यो नोऽप्ररातिर्हः समि ॥ १३३ ॥
धानवुक्ते नीचीतं धक्ष्यत सन्न शुक्लम् ॥ १२॥ ऊर्ध्वं नव ॥ प्रति
विध्याध्यस्मदा विष्णुं शुष्मैर्वा न्यग्ने ॥ अवे स्थिरा तनूहि
यातुजूनां जा मिमजा मिं प्रमृणीहि रात्रून् ॥ अग्ने द्वा तेज
सा सा दयामि ॥ १३॥ अग्निमूर्धा ॥ दिवः ककुत्पतिः पृथि
व्याः श्रूयम् ॥ अपाथं रेताथं सिजिन्वति ॥ इन्द्रस्य त्वोजसा ॥ १३४ ॥

सादयामि॥१४॥नुवोवज्जस्व॥रजसश्चनेतायत्रानियुद्भिःस
चसेत्रिवानि॥दिविमृर्षानंदधिषेस्वर्वाजिक्तामनेचक्त
षेहव्यवाहम्॥१५॥ध्रुवासि॥ध्रुरणास्तताविश्वकर्मणा॥
मात्वासमुद्रनदधीन्मासपरोन्यथमानापथिवीदृढः॥
ह॥१६॥प्रजापतिष्वा॥सादयत्वापांपृष्टेसमुद्रस्येमन॥य॥
चस्वतीप्रथस्वतीप्रथस्वपथिव्यसि॥१७॥नूरसि॥नूर

संहि.

१३५

सिन्धुमिरस्पदितिरसिबिष्वधायाविष्वस्पनुवनस्पधत्री॥

अ. १३

पृथिवीयच्छपृथिवीदृढं ह पृथिवीमाहिर्हं सी॥ १८॥ वि॥

श्वस्मैप्राणाय॥ विष्वस्मैप्राणायोपानायव्यानायोदाना॥

यप्रतिष्ठार्थैचरित्राय॥ अग्निश्चानिपातुमत्वास्वस्त्याच्छ

र्हिषान्नान्मेनतयादेवतयाङ्गिरस्वधुवासीद॥ १९॥ कांडा

त्कांडात्पूरोहंति॥ कांडात्कांडात्पूरोहंतीपरुषः परुषस्प॥

१३५

रि॥ ए॒वानो॑ ह॒र्षे प्र॒तनु॑ सह॒स्वे रा॒शु ते न॑ च॥ २०॥ या॒शु ते न॑॥ प्र॒तनो॑
षि सह॒स्वे रा॒शु वि॒रो ह॑ सि॥ त॒स्पा स्ते दे॒वीष्व॑ के॒ द्विधे॑ म॒हवि॑षा॒च्य
म॥ २१॥ या॒स्ते॥ अ॒ग्ने स॒ूर्ये स॒चो दि॒व मा॒त॑ न्वंति॒ रुन्मि॑ नि॥ ता॒
नि॒र्नोऽ॒च्य स॒र्वा नी॒रु॒चे ज॒ना य॒न स्तु॑ धि॥ २२॥ या॒व॥ या॒
वो दे॒वाः स॒ूर्ये स॒चो गो॒ष्वश्वेषु॑ या॒रु॒च॥ इ॒न्द्रा॑ ग॒नी ता॒ निः स॒र्वा
नी॒रु॒चं नो॑ ध॒त्त ब॒ह स्प॑ते॥ २३॥ वि॒राड् ज्यो॑तिः॥ वि॒राड् ज्यो॑तिः

संहिर्
१३६

रधारयत्स्वरङ्गोतिरधारयत॥ प्रजापतिश्चासादयतुष्टेषु
थिच्वाज्योतिष्मतीम्॥ विश्वस्मै प्राणायोपानायव्यानाय॥
विश्वं ज्योतिर्यच्छ॥ अग्निष्टेधिपतिस्तया देवतयांगिरस्त्व
वासीद॥ २४॥ मधुश्च॥ माधवश्च वासंति कावृतः॥ अग्नेरं
तः॥ श्लोषोसिकल्पेतां द्यावा पृथिवी कल्पंता माप ऊर्षध
यः॥ कल्पंता मग्नयः॥ पृथङ्मज्येष्ठाय सब्रताः॥ वेऽश्रु

अ. २३

१३६

गनयः समनसोतराद्यावापृथिवीऽइमे॥ वासंतिकावृत्तऽअ
निकल्पमानाऽइंद्रमिवदेवाऽअनिसंबिन्नांतुतयादेवतया
गिरस्वधुवेसीदतम्॥२५॥ अषाढासि॥ सहमानासहस्राराती
ऽसहस्रपतनायतः॥ सहस्रवीर्यासिसामाजिन्व॥२६॥ मधुर्व
ता॥ मधुवाताऽकृतायतेमधुक्षरंति सिध्वः॥ माघीर्नऽसं
त्वोषधीः॥२७॥ मधुनक्तम्॥ मधुनक्तमुतोषसोमधुमत्पार्थि

संहि ८
१३७

वृ० रजः॥ मधुद्यौरस्त नः पिता ॥ २० ॥ मधुमानः॥ मधुमाः ॥ अ० १३
नोव नः स्म मधुमा शं अस्त स र्वा मा धी ग वी न वं तु नः ॥
२० ॥ अ० पांगं न नः ॥ अ० पांगं न त्सी द मा त्वा स र्वा नि ता प्री
न्माग्निर्वै श्वानरः ॥ अ० छिन्न पत्राः प्रजा अनुची क्षु स्वा नु
त्वा दिव्या वृष्टिः स च ता म् ॥ ३० ॥ त्रीत्स मुद्रा नः ॥ त्रीत्स मुद्रां
त्स म स प त्सु र्ग नि पां प ति वृ ष न इ ष क्ता ना म् ॥ पुरी षं व सा नः ॥ १३७

सकृत्तस्यलोकेतत्रगच्छयत्रपूर्वेपरैता॥३१॥महिद्योः॥६॥
थिवीचनः॥५॥मंयज्ञंमिमिक्षताम्॥पिष्टतान्नोन्नरीमनिः॥३२॥
द्विस्मोःकर्मणि॥परपतयतोब्रूतानिपस्यशे॥५॥प्रस्ययुज्यः
सखा॥३३॥ध्रुवासि॥धरुणे तो जज्ञे प्रथममेन्यो नो निन्यो
ऽअधिजातवेदाः॥सगायत्र्यात्रिष्टुप्नानुष्टुप्नाचक्षुवेन्यो ह ।
व्यं ब्रह्म तु प्रजानन्॥३४॥५॥परायो॥रमस्वसहसेद्युम्नः॥नुर्जे

संहि.
१३८

अपत्पाय॥संम्राडसिस्वराडसिसारस्वतोत्वोश्रीप्रावताम॥ अ.१३
३५॥अग्नेयुश्च॥अग्नेयुश्चाहियेतवाश्वासोदेवसाधवः
अरं ब्रह्मतिमन्यवे॥३६॥युश्चाहि॥देवहूतमाशंअश्वाशं
अग्नेरुथारिव॥निहोतापूर्वःसह॥३७॥संमपक्स्ववन्ति॥
सरितोनधेनाऽअंतर्दृष्टामनसापूयमानाऽ॥घृतस्यधारा
अनिवाकशमिहिरंरपयोवेतसोमध्मेऽअग्नेः॥३८॥रुचे १३८

त्वा॥ रुचेत्वा नासेत्वा ज्योतिषेत्वा॥ अन्तर्दिदं विश्वस्य जुर्वनस्य
वाजिनमग्नेर्ध्वान रस्पेव॥ ३४॥ अग्निज्योतिषा॥ ज्योतिषं
ब्रुकमो ब्रुवसा ब्रुवस्वान्॥ सहस्रदाः॥ असि सहस्रायत्वा॥ ४४॥
आदित्यंगर्जन्॥ पयसा समं द्विः सहस्रस्य प्रतिमां विश्वरूप
म्॥ परिचृद्धिं॥ हरसामानिर्मथं स्वाः॥ शतायुषं कणुहि वीर्य
मानः॥ ४५॥ वातस्य जूतिं॥ वरुणस्य नानिमर्षं जज्ञानः॥ ४६॥

संहि.
१३९

रिरस्पमध्ये॥ निशुं नदीनाथं हरिमप्रिबुध्रमग्नेमाहिर्ः सीः
परमेव्योमन॥ ४२॥ अजस्वमिडम॥ अजस्वमिडमरुषंनुर
एषुमग्निमीडेष्टुर्वचित्तिन्नमोनिः॥ सपर्वनिः कृतुशः क
ल्पमानोगांमाहिर्ः सीरदितिं विराजम॥ ४३॥ वरुंतीत्वष्टु
॥ वरुंतीत्वष्टुर्वरुणस्पनानिमविंयज्ञानाथं रजसः पर
स्मात्॥ महीथं साहस्त्रीमस्त रस्पमायामग्नेमाहिर्ः सीः

अ. १३

१३९

परमेवोमन॥४४॥ योऽग्निः॥ योऽग्निरुग्नेरध्यजायत
शोकात्स्थित्वाऽनुतवादि वस्परि॥ येन प्रजा विश्वकर्माज
जानुतमग्नेहेडुपरितेवृणक्तु॥४५॥ चित्रंदेवानाम्॥ चित्रंदे
वानामुदगादनीकंचक्षमित्रस्ववसुणस्पाग्नेः॥ आग्रा
द्यावाएथिवीऽन्तरिक्षं॥ सूर्यः॥ आत्माजगतस्तस्वुषश्च
४६॥ इमंमा॥ हिं॥ सीर्षिपादपशुर्ह॥ सहस्राक्षोमेधायवी

संहि.
२४०

यमानः॥ मयुं पशुं मेधमग्ने जुषस्व ते न चिन्वानस्तन्वो निषीद॥
मयुं ते शुगृच्छतु यं दिष्मस्तं ते शुगृच्छतु॥ ४७॥ इमं मा॥ हिं सी रे
कं रा फं पशुं कनिक्कदं वाजिनं वाजिनेषु॥ गोमौ रेरपमनु
ते दिशा मिते न चिन्वानस्तन्वो निषीद॥ गोरं ते शुगृच्छतु यं दि
ष्मस्तं ते शुगृच्छतु॥ ४८॥ इमं र्सा रुस्वम॥ इमं र्सा रुस्व र्सा रु
तधारमुत्सं व्यच्यमानं र्सा रुस्वमध्वे॥ घृतं दुहानामदि

अ. २३

२४०

तिजनायाग्नेमाहिर्ऋसीः परमेव्योमन॥ गवयमारंरयमनुतेदि
शामितेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद॥ गवयंतेश्वरुचतुयंदिषास्तं
तेश्वरुचतु॥ धर्ष॥ इममूर्णायुम॥ इममूर्णायुंवरुणास्पनानि
त्वचंपशूनांदियदां वतुष्यदाम्॥ त्वष्टुः प्रजानांप्रथमंजनित्रु
मग्नेमाहिर्ऋसीः परमेव्योमन॥ नष्टुमारंरयमनुतेदिशामि
तेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद॥ नष्टुंतेश्वरुचतुयंदिषास्तंतेश्वरु॥

संहि.

२४२

गृच्छतु॥५०॥ अजोहि॥ अजोत्वेनेरजनिष्टशोकात्सोऽप्य
अपज्जनितारुमग्ने॥ तेन देवा देवतामग्रमायं स्तेनरोहमायं
नुपमेध्यासः॥ शरन्नमारुण्यमनुतेदिशामितेन चिन्वानम
स्तन्वो निषीद॥ शरन्नंते शुगृच्छतुयं विष्मसंते शुगृच्छतु॥५१॥
त्वं वस॥ दाशुषो नृः पाहिष्टृणुधीरभारक्षा लोकमुतत्मना॥
५२॥ आपात्वा॥ आपात्वेमं त्मादयां म्यपात्त्वो नं त्मादयां म्य

अ.२३

२४२

पांत्वाञ्च संत्सादयां म्यपांत्वा ज्योतिषि सादयां म्यपांत्वा य
ने सादयां म्यर्णवेत्वा सदने सादयामि समुद्रेत्वा सदने साद
यामि सरिरेत्वा सदने सादयां म्यपांत्वा क्षये सादयां म्यपां
त्वा सधिषि सादयां म्यपांत्वा सदने सादयां म्यपांत्वा सध
स्ते सादयां म्यपांत्वा यो नौ सादयां म्यपांत्वा पुरीषे सादयां
म्यपांत्वा पार्थसि सादयामि गायत्रेणत्वा चंदसा सादया ॥

संहि.

१४२

मित्रेष्टुनेनत्वाछंदसासादयामिजागतेनत्वाछंदसासादयाम्
म्पानुष्टुनेनत्वाछंदसासादयामिपाङ्गेनत्वाछंदसासादया
मि॥५३॥ अयं पुरः॥ अयं पुरोचुवस्तस्य प्राणो नो वायु नो व
संतः प्राणायुनो गायत्री वा संती गायत्र्ये गायत्रं गायत्रा
उपाथं चुरुपाथं चोस्त्रिवृत्तितोरयं तरं वसिष्ठः कृषि
प्रजापति गृहीतया त्वया प्राणं गृह्णामि प्रजान् ॥५४॥

अ. १३

१४२

अ॒यं द॒क्षि॒णा॑ ॥ वि॒श्वक॑र्म्म॒तस्म॑ नो वै॒श्वक॑र्म्म॒रां ग्री॒ष्मो मा॑
न॒सस्त्रि॑ष्टु॒बौष्ठी॑ त्रि॒ष्टुजः॑ स्वार॒थं स्वा॒राद॑ त॒यमि॑त॒वामा॑त्यं
च॒दशः॑ प॒ंचद॑शा॒हह॑र॒रक्ष॑जः॒ऋषिः॑ प्र॒जाप॑तिगृहीत॒याम॑
त्व॒याम॑ नो॒गृह्णा॑मि प्र॒जान्य॑ ॥ ५५ ॥ अ॒यं प॒श्चात् ॥ अ॒यं प॒
श्चा॒दि॒श्वव्य॑वा॒स्तस्म॑ च॒क्षवै॑श्व॒व्यच॑ संव॒र्षाश्चा॑ शु॒ष्यो ज॑ग॒
ती॒र्षी॑ ज॒गत्या॑ऽऋ॒क्स॑म॒मृक्स॑मा॒बुक्ः॑ शु॒क्रात्स॑ च॒दशः॑

संहि.
१४४

पारागाश्विनाध्वर्यसादयतामिहत्वा॥१॥ कुलायिनीघृतवतीः
कुलायिनीघृतवतीपुरंधिः स्योनेसीदसदनेष्टयित्वा
अनित्वा रुद्रावसवोगृणां त्विमाब्रह्मपीपिहि सौमगायाश्वि
नाध्वर्यसादयतामिहत्वा॥२॥ स्वेर्दक्षैः स्वेर्दक्षैर्दक्षपितेह
सीददेवानां सुम्नेहतेररायः पितेवैधिसूनवः आ
सुरोवास्वावेनातं न्वासंविशस्वाश्विनाध्वर्यसादयतामि

अ. १४

१४४

संहि.

१४३

सप्तदशाक्षैरूपं जमदग्निः ऋषिः प्रजापती गृहीतया त्वया च । अ. २३
क्षैर्गृह्णामि प्रजा न्यः ॥ ५६ ॥ इदमुत्तरात् ॥ इदमुत्तरात् स्वस्त ।
स्पश्रोत्रं सोवर्तं शरच्छोऽनुष्टुप् शारद्यनुष्टुप् ॥ ऐडमैडा
न्यामंथिनः एकविंशं शरकविंशं शाक्षैराजं विश्वामित्र
ऋषिः प्रजापति गृहीतया त्वया श्रोत्रं गृह्णामि प्रजा न्यः ॥
५७ ॥ इदमुपरि ॥ मतिस्तस्यैवां ज्ञात्वा हे मंतो वाच्यः पंडितैर्ह ॥ १४३

हत्वा॥३॥एथिव्याःपुरीषम॥एथिव्याःपुरीषमस्यश्वोना।
मंतांत्वाविश्वेऽअनिगृणंतुदेवा॥सोमएषाघृतवतीहसी
दप्रजावदस्मेदविणायजस्वाश्विनाधुर्यसादयतामिह
त्वा॥४॥अदित्वास्त्वा॥एषेसादयाम्यंतरिक्षस्यधुत्रीवि
ष्टंननीदिशमधिपत्नीनुवनानाम॥कुर्मिर्दशोऽअपा।
मसिविश्वकर्मातऽरुषिरश्विनाधुर्यसादयतामिहत्वा॥५॥

सं. २४५

शुक्रश्च॥ शुचिश्चयैष्वाहृतः अग्नेरंतः श्लेषोसिकल्पेतां द्या
वापृथिवीकल्पंतामापुं षधयुः कल्पंतामग्नयुः पृथुङ्ग
मज्जैष्यायसब्रताः॥ येऽ अग्नयुः समनसोतराद्यावापृथ
थिवीऽ इमे॥ यैष्वाहृतः अनिकल्पमानाऽ इन्द्रमिव देवाऽ अ
निसंचिन्नांतुतया देवतयांगिरस्वक्कुवेसीदतम्॥ हि॥ सजूर्क
तुनिः॥ सजूर्विधानिः सजूर्देवैः सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये

अ. २४

२४५

त्वावैश्वानरायाश्विनाध्वर्युसादयतामिहत्वासजःऋतुनिः
सजर्विधानिःसजर्वसुनिःसजर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वा
वैश्वानरायाश्विनाध्वर्युसादयतामिहत्वासजःऋतुनिः
सजर्विधानिःसजरुदैःसजर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वावै
श्वानरायाश्विनाध्वर्युसादयतामिहत्वासजःऋतुनिः
सजर्विधानिःसजरादित्यैःसजर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वा

संहिर्
२४६

वैश्वानरायाश्विनाध्वर्युसादयतामिहत्वासजःऋतुनिःस
जृत्विधानिःसजृत्विश्वेदेवैःसजृदेवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वावै
श्वानरायाश्विनाध्वर्युसादयतामिहत्वा॥३॥प्राणंमेपा
त्यपानंमेपाहिव्यानंमेपाहिचक्षुर्मनुर्वीक्षिनाहिश्चोत्रंमे
श्लोकय॥अपःपिन्वौषधीर्जिन्वद्विपादवचतुष्पात्याहिति
वोचृष्टिमेरय॥५॥मूर्धावयः॥प्रजापतिश्छंदःक्षत्रं वयोम

अ. २४

२४६

यंदं चंदो विष्टं नो च योधि पति ष्टं दो विष्ट क म्मा च यः परमे ।
षी चंदो वस्तो च यो चि वलं चंदो च मि च यो चि शा लं चंदः पु
रुषो च यस्तं दं चंदो व्याघ्रो च यो नाधृष्टं चंदः सिर्षः हो च यश्च
दिष्टं चंदः पष्ठ वा दूयो च हती चंदः नुक्षा च यः क ऊ ष्टं चंदः रु
ष नो च यः सतो च हती चंदो नडूगं च यः ॥ १ ॥ अनडूगं च यः
॥ पट्टिः ष्टं दो धेनुर्वयो जगती चंदः स्या विर्वयः सिष्टं चंदो ।

संहि.

२४७

दित्यवाङ्मयो विराड्दुः पञ्चाविर्वयो गायत्री चंदस्त्रिवत्सोचय
ऽनुस्मिक्कुंदस्तर्वाङ्मयो नुष्टुपुंदो लोकं ताऽइंद्रम॥ २४८॥ इंद्रा
ग्नीऽअव्ययमानाम॥ इंद्राग्नीऽअव्ययमानामिष्टकां दृढह
तं युवम॥ पृष्ठे नद्याका पृथिवीऽअंतरिक्षं च विवाधसे॥
२१॥ विश्वकर्मात्वा॥ सादयत्वं तरिक्षस्पृष्टे व्यचस्वती प्र
थस्वती मंतरिक्षं यच्छांतरिक्षं दृढं हांतरिक्षं माहिर्दसीः॥

अ. २४

२४७

विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानाय प्रतिष्ठायै च रि
त्राय ॥ वायुष्वा निपातु मृत्या स्वस्त्वा छर्दिषा त्रान्त मे न तथा
देवतयांगिरस्वक्रवासीद ॥ २२ ॥ शतम ॥ ३० ॥ राज्ञा सि ॥
प्राची दिग्विराडसि दक्षिणा दिक् संम्राडसि पूरुषी दिक्
राडस्युदीची दिग्धिपत्यसि बृहती दिक् ॥ २३ ॥ विश्वकर्मा
त्वा ॥ सादयत्वं तरिक्षस्पष्टेष्वोतिष्मतीम् ॥ विश्वस्मै प्रा

संहि.
२४८

गायापानायव्यानायुर्विश्वं ज्योतिर्यच्छावायुष्टेधिपतिस्तयादे
वर्तयांगिरस्वकुवासीद॥२४॥ ननश्च॥ ननस्पश्चवार्षिकावृत्त
ऽग्नेरंतः श्लोषोसिकल्पेतां द्यावापृथिवीकल्पंतामाप
ः ऊषधयः कल्पंतामग्नयः पृथंङ्ममज्येष्ठायुसवृताः॥
यः अग्नयः समनसोंतराद्यावापृथिवी इमे॥ वार्षीकावृत्त
ः अन्निकल्पमानाः इन्द्रमिव देवाः अग्निं संविशंतु तया॥

आ. २४

२४८

त्रि

देवतयांगिरस्वध्रुवेसीदतम् ॥ २५ ॥ इषश्च ॥ इषश्चोर्जश्चशा
रदावृतः अग्नेरंतः श्लेषोसिकल्पेतांद्यावापृथिवीकल्पं
तामापृषयः कल्पंतामग्नयः पृथंङ्मज्ज्येष्यायस
वृताः ॥ येऽअग्नयः समनसोंतराद्यावापृथिवीऽइमे ॥
शारदावृतः अन्निकल्पमानाऽइमिवदेवाऽअन्निसं
विशंतुतयादेवतयांगिरस्वध्रुवेसीदतम् ॥ २६ ॥ आयुर्मे

संहि.
१४९

पाहिप्राणंमेपात्त्वपानंमेपाहिव्यानंमेपाहिवक्षुर्मेपाहिश्चोत्रं
मेपाहिवाचंमेपिन्वमनोमेजिन्यात्मानंमेपाहिज्योतिर्मय
॥ १७ ॥ माच्छंदः॥ प्रमाच्छंदः॥ प्रतिमाच्छंदोऽसुखीवयुश्च
दः॥ पुंदिः॥ श्चंदः॥ नुस्मिक्छंदोवृहतीछंदोनुष्टुप्छंदोविराड्छं
दोगायत्रीछंदस्त्रिष्टुप्छंदोजगतीछंदः॥ पृथिवीछंदः
पृथिवीछंदोतरिक्षंछंदोद्यौश्छंदः॥ समाश्चंदोनक्षत्रा

अ. १४

१४९

णि॒च्छंदो॒ वाक्छंदो॒ मनश्छंदः॒ सु॒वि॒श्वं॒ दो॒ हि॒ र॒णं॒ चंदो॒ गो॒ श्वं॒ दो॒ ।
जा॒ चंदो॒ श्व॒ श्वं॒ दं॒ ॥ १९ ॥ अ॒ग्नि॒र्दे॒वता॒ ॥ वा॒तो॒ दे॒वता॒ स॒र्यो॒ दे॒
वता॒ चंद्र॒मा॒ दे॒वता॒ व॒स॒वो॒ दे॒वता॒ रु॒द्रा॒ दे॒वता॒ दि॒त्या॒ दे॒वता॒
म॒रु॒तो॒ दे॒वता॒ वि॒श्वे॒ दे॒वा॒ दे॒वता॒ बृ॒ह॒स्प॒ति॒र्दे॒वता॒ प्रो॒ दे॒वता॒ च
रु॒णो॒ दे॒वता॒ ॥ २० ॥ मूर्॒खा॒ सि॒ ॥ रा॒हु॒वा॒सि॒धु॒रु॒णा॒ धृ॒त्र्य॒सि॒ध॒र
णी॒ ॥ आ॒यु॒षे॒त्वा॒ ब॒र्च॒से॒त्वा॒ कृ॒ष्ये॒त्वा॒ क्षे॒मा॒य॒त्वा॒ ॥ २१ ॥ यं॒त्रा॒ ।

संहि.
१५४

राट्। मंत्री राड्यं असि यमनी ध्रुवा सिधरित्री॥ इषे त्वोर्जे त्वारये
त्वापोषयित्वा लोकं ताऽइंद्रम्॥ १२॥ आशुस्त्रिदत्त॥ आशुस्त्रि
दत्ताः पंचदशो व्योमा सप्तदशो धुरुणाः शकविर्हः शः प्र
तर्तिरष्टादशस्तपो नवदशो जीवुर्हः सविर्हः शो बर्हो द्वावि
र्हः शः संचरणास्त्रयो विर्हः शो यो निश्चतुर्विर्हः शो षाण्यः
पंचविर्हः शः अजस्त्रिणावः क्रतुरेकविर्हः शः प्रतिष्ठात्रय

अ. १४

१५४

स्त्रि॒र्हः॒ शो॒ब॒ध॒स्त्रि॒ष्ट॒प॒चतु॒स्त्रि॒र्हः॒ शो॒ना॒कः॒ ष॒ड्भि॒र्हः॒ शो॒वि॒वः॒
त्रो॒ष्टा॒च॒त्वा॒रि॒र्हः॒ शो॒ध॒त्रि॒च॒तु॒ष्टो॒मः॥२३॥ अ॒ग्ने॒न॒गिः॥ अ॒ग्ने
न॒गो॒सि॒द्दी॒क्षा॒याः॒ आ॒धि॒प॒त्यं॒ ब॒र्ह॒स्त्रि॒व॒त्सो॒मः॒ इ॒न्द्र॒स्य
ना॒गो॒सि॒चि॒त्तो॒रा॒धि॒प॒त्यं॒ क्ष॒त्र॒थं॒ स्त्रि॒व॒त्सो॒मो॒ नृ॒च
क्ष॒सां॒ ना॒गो॒सि॒धा॒तु॒रा॒धि॒प॒त्यं॒ ज॒नि॒त्र॒थं॒ स्त्रि॒व॒त्सो॒मो॒ नृ॒च
स्तो॒मो॒ मि॒त्र॒स्य॒ ना॒गो॒सि॒च॒स॒रा॒धा॒धि॒प॒त्यं॒ दि॒वो॒ वृ॒ष्टि॒व॒र्ति॒स्त्रि॒व॒त्सो॒मो॒ नृ॒च

संहिर्षं

१५२

तऽराकविर्दः शस्तोमोवसूनां नागः ॥ २४ ॥ वसूनां नागोसिरुद्रा
राधिपत्यंचतुष्पात्सृतंचतुर्विर्दः शस्तोमऽआदित्यानां नागो
सिमरुतामाधिपत्यंगर्जासृताः पंचविर्दः शस्तोमोदित्ये ॥
नागोसिपूष्मऽआधिपत्यमोजसृतं त्रिणवस्तोमोदेवस्य
सवितुर्गोसिबृहस्पतेराधिपत्यर्दः समीचीर्द्विनासृता ॥
अतुष्टोमस्तोमोयवानां नागः ॥ २५ ॥ यवानां नागोस्ययवा

अ. २४

१५२

नामाधिपत्यं प्रजासृताश्चतुश्चत्वारिहः शस्तोमः क्रन्तूणां
नागोसिधिवेषां देवानां नामाधिपत्यं नूतनं सृतंत्रयसिद्धिः
शस्तोमः सहश्च ॥ २६ ॥ सहश्च सहस्पश्च हैमंतिकावृत्तः अ
ग्नेरंतः श्लेषोसिकल्पेतां द्यावापृथिवीकल्पेतामापुः कर्षध
यः कल्पेतामग्नयः पृथुङ्मज्जेष्ट्यायुः सवृताः ॥ २७ ॥ अग्ने
यः समनसोऽंतराद्यावापृथिवीः ॥ २८ ॥ हैमंतिकावृत्तः अत्रिक

संहिर्ष
२५२

व्यमानाऽइंद्रमिव देवाऽअनिशं चिंशंतुतया देवतयांगिरस्व
धुवेसीदमैते ॥ १७ ॥ एकयास्तवत ॥ प्रजाऽअधीयंत प्रजाप
तिरधिपतिरासीत्तिस्रनिरस्तवत ब्रह्मा स्रज्यत ब्रह्मणस्प
तिरधिपतिरासीत्यंचनिरस्तवत नूतान्यस्रज्यंत नूतानां
पतिरधिपतिरासीत्सप्तनिरस्तवत सप्तऽऋषयो स्रज्यं
तधाताधिपतिरासीन्नवनिरस्तवत ॥ १८ ॥ नवनिरस्तवत

अ. १४

२५२

पितरोऽसृज्यं तादितिरधिपत्यासीदेकादशानिरस्तवतः
रुतवोऽसृज्यं तार्त्तवाः अधिपतयः आसंस्त्रयोदशानिरस्तु
वतमासाः असृज्यं तसंबत्सरोधिपतिरासीत्पंचदशानिर
स्तवतश्चतुर्मसृज्यं तंद्रोधिपतिरासीत्सप्तदशानिरस्तव
तग्राम्याः पुत्रावोऽसृज्यं तच्चहस्यतिरधिपतिरासीन्नवदश
निरस्तवतः ॥ २४ ॥ नवदशानिरस्तवतश्चतुर्माससृज्येताः

संहि.

१५३

महोरात्रेऽधिपत्नीऽआस्तामेकविंशत्यास्तुवतेकश
फाः पुत्रावोसृज्यंतवरुणोधिपतिरासीत्रयोविंशत्या
स्तुवतक्षुद्राः पुत्रावोसृज्यंतपूषाधिपतिरासीत्पंचविंश
शत्यास्तुवतारुण्यः पुत्रावोसृज्यंतवायुरधिपतिरासी
त्सप्तविंशत्यास्तुवतद्यावाष्ट्रिवीर्येतां वसवोरुद्राः
आदित्याऽअनुव्यायंस्तः एवाधियतयऽआसंनवविंश

अ. १४

१५३

शत्पास्तुवत॥३॥ नवविहः शत्पास्तुवतु नस्पतयो सृज्यं
तसोमो धियति रासी देकं विहः शत्पास्तुवत प्रजाः अस्मज्यं
तयवाश्चायवाश्चा धियतयः आसं स्वयस्विहः शत्पास्तुवत
नृतां न्यनृतां न्यनुजायतिः परमेष्ठ्य धियति रासी ह्यो कंताः
इंद्रम्॥३॥ इति वायसने संहितायां चतुर्दशोऽध्यायः॥ अ
ग्ने जातान्॥ अग्ने जातान् प्रणुदानः सुपत्नान् प्रसजातान्
स

संहि.
२५४

हजातवेदः॥ अधिनो बृहिसुमनाः अहे इं सवस्यामशर्मस्त्रि
वरुथः जुज्ञो॥ १॥ सहसा जा^{ता}न॥ सहसा जातान्प्रणदानः सुय
त्तान्प्रत्यजातां जातवेदो नुदस्व॥ अधिनो बृहिसुमनस्पमा
नो वृयथं स्यामप्रणुदानः सुयत्तान॥ २॥ षोडशीस्तोमः॥
षोडशीस्तोमः॥ ॐ जोद विरिणं च श्रुत्वारिठः रास्तोमो वचो प्र
विराम॥ अग्नेः पुरीषमस्य शोनामतां त्वा चिश्वेः अग्निर्ग

अ. २५

२५४

रांतुदेवाः॥ स्तोमपृष्ठाद्युतवतीहसीदप्रजावदस्मेप्रविणा
यजस्व॥३॥ एवुश्वंदः॥ एवुश्वंदोवरिवुश्वंदः॥ शंनूश्वंदः॥
रिन्नुश्वंदः॥ आच्छब्दोमनूश्वंदोव्यवश्वंदः॥ सिंधुश्वंदः॥ स
मुद्रश्वंदः॥ सरिरंश्वंदः॥ ककुश्वंदः॥ खिकुश्वंदः॥ काव्यंश्वंदो
ः॥ अंकुपंश्वंदोक्षरपंतिः॥ श्वंदः॥ पदपंतिः॥ श्वंदोविष्टारपं
तिः॥ श्वंदः॥ क्षुरोन्नजश्वंदः॥ आच्छब्दः॥ प्रच्छब्दः॥४॥

संहि.

२५५

आच्छंदः प्रच्छंदः संयच्छंदो वियच्छंदो वृहच्छंदो रथंतरं
छंदोनिकायश्चंदो विविधश्चंदो गिरिश्चंदो नृजश्चंदः स
ॐ स्तश्चंदो नृष्टश्चंदो रावश्चंदो वरिवश्चंदो वयश्चंदो वय
स्तच्छंदो विष्यर्धाश्चंदो विशालंछंद दिश्चंदो हरो हरणं
छंदस्तं प्रच्छंदो अंकांकं छंदः॥५॥ रश्मिना सत्पाय सत्सं
जिन्वप्रेतिना धर्मणा धर्मजि न्वान्वि त्पादिवा दिवजि न्वा

अ. २५

२५५

संधिनांत रिक्षेणांत रिक्षंजिन्वप्रतिधिनापृथिव्यापृथिवी
जिन्वविष्टंनेनवृष्ट्यावृष्टिं जिन्वप्रवयाक्ताहर्जिन्वानुया
रात्रारात्रीजिन्वोत्रिजावृक्षंन्योवृक्षंजिन्वप्रकेतेनादित्ये
न्यःत्रादित्यांजिन्वतंतुनारायः॥६॥तंतुनारायस्योषेरा
रायस्योषंजिन्वसर्दःसूर्येणश्रुतायश्रुतंजिन्वेडेनोषधीनि
रोषधीजिन्वोत्तमेनतनूनिस्तनूजिन्ववयोधसोधीतेना

संहि.
२५६

धीतंजिंन्वा निजिता तेजसा तेजो जिन्वा ॥ ७ ॥ प्रतिपदसि ॥ प्रतिप
देत्वानुपदस्पनुपदेत्वासंपदसिसंपदेत्वा तेजोसितेजसेत्वा
विवृदसि ॥ ८ ॥ विवृदसिविवृतेत्वा प्रवृदसिप्रवृतेत्वा विवृ
दसिविवृतेत्वासुवृदसिसुवृतेत्वा क्रमोऽस्याक्रमायत्वा ।
संक्रमोसिसंक्रमायत्वोत्क्रमोऽस्युत्क्रमायत्वोत्क्रांतिरस्यु
त्क्रांत्येत्वाधिपतिनोजेर्जिंन्वा ॥ ९ ॥ राजसि ॥ प्राचीदिग्वत्

अ. २५

२५६

सर्वस्ते देवाः अधिपतयोऽग्निर्हतीनां प्रतिधुक्ता विवृत्वास्तो
मः हविष्याथं श्रयत्वा ज्यमुच्छुमव्यथा येस्तन्नातुरयंत।
रठः सामप्रतिष्ठित्याऽश्रुत रिक्षः कृषयस्त्वा प्रथमजा देवे
षु दिवो मात्रया ह्वरिं मणा प्रयंतु विधुक्ता वायमधिपति श्रुते
त्वा सर्वसंविदा नाना कस्य पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सा
दयंतु ॥ २० ॥ विराडसि ॥ दक्षिणा दिशु दास्ते देवाः अधिप

संहिर्

२५३

तयुः॥ इन्द्रो हेतीनां प्रतिधुर्त्तायै वदन्नास्त्वास्तोमः॥ पृथिव्याथं॥ अ
यतुषः॥ नगमुत्सुमव्यथायैस्तन्नातुहृत्सामप्रतिष्ठित्याः॥
अंतरिक्षः॥ कृषयस्त्वाप्रथमजा देवेषु दिवोमात्रया चरिमाण
प्रथंतु विधुर्त्तायाय मधिपतिश्चुते त्वा सर्वे संविदानानाकस्य
पृष्ठे स्वर्गे लोके यजमानं च सादयंतु॥ २५॥ संम्राडसि॥ प्रती॥
वादिगादित्यास्ते देवाः॥ अधिपतयो चरुणो हेतीनां प्रतिधु

अ. २५

२५३

तासि सप्तदश स्त्वा सोमः पृथिव्या चं अयत्तु मरुत्वतीयमुख्यम्
अथाथैस्तन्नातु वैरुपट्टि साम् प्रतिष्ठित्याऽश्रुतरिक्षः क्रुष
यस्त्वा प्रथमजादेवेषु दिवो मात्रया च रिभगा प्रथं तु विधुर्ता
चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदानानाकस्पष्टेष्वे स्वर्गे लो
के यजमानं च सादयंतु ॥ २१ ॥ स्वरांड सि ॥ स्वराडस्युदीचीदि
अरुतस्ते देवाः अधिपतयः सोमे हेतीनां प्रतिधुर्वैकम्

सं हि.

१५८

वि० शस्त्वास्तोमः पथित्वाथं अयतु निष्केवलम् मुच्छ मयथा
येस्तन्नातुवै राजर्षः सामुप्रतिष्ठित्याः श्रुंतरिक्षः कृषयस्त्व
प्रथमजादेवेषु दिवोमात्रया च रिमणः प्रथंतु विधुत्तचाय
मधिपतिश्च ते त्वासर्वे संविदानानाकस्पष्टेष्वर्गेलोके य
जमानं वसादयंतु ॥ १३ ॥ अधिपत्पसि ॥ बृहतीदिग्विश्चेते
देवाः अधिपतयो बृहस्पतिर्हतीनां प्रतिधुर्त्ता त्रिणवत्रय

अ. १५

१५८

सि॒र्द्धः शो॒त्वा॒स्तोमो॑ऽप॒थि॒व्या॒थं॒ श्र॒य॒तां॒ वैश्व॑दे॒वाग्नि॑मा॒रुते॒
नु॒च्छेऽ॒श्र॒व॒य॒था॒ये॒स्त॒न्नी॒ता॒थं॒ श्रा॒क्करे॑व॒ते॒ साम॑नी॒प्रति॑
षि॒त्याऽ॒श्र॒न्तरि॑क्षऽ॒रु॒ष॒य॒स्त्वा॒प्रथ॑म॒जा॒दे॒वेषु॑दि॒वोमात्र॑
या॒च्च॒रि॒माणा॑प्र॒यंतु॑वि॒ध॒त्त॒चा॒य॒म॒धि॒य॒ति॒श्रु॒ते॒त्वा॒सर्वे॑सं॥
वि॒दा॒ना॒ना॒क॒स्प॒ष्टे॒स्वर्गे॒लो॒के॒य॒ज॒मा॒नं॒च॒सा॒द॒यंतु॑॥
२४॥ अ॒यं॒पु॒रः॥ अ॒यं॒पु॒रो॒ह॒रि॒के॒शः॒सूर्य॑र॒श्मि॒स्तस्य॑रथ

संहि.

२५०

थ

गृत्सश्चरथौजाश्चसेनानीग्रामरूपौ॥घुंजिकस्तुलाचक्रतु
स्तुलाचस्यस्यैदक्षिणावपुशवोहेतिः पौरुषेयोबुधः प्रहे
तिस्तेन्योनमोः अस्तुतेनोवंतुतेनोमृडयंतुतेयं द्विभोव
श्चनोषोष्टितमेषांजंनेदध्मः॥२५॥ अयंदक्षिणा॥ विश्व
कर्मातस्यरस्वनश्चरथेचित्रश्चसेनानीग्रामरूपौ॥मेनक
चसहजंन्याचाश्चरसौयातुधानाहेतीरक्षाथं सिप्रहे॥

अ. २५

२५०

तिस्तेन्योनमोऽप्रस्तुतेनोवंतुतेनोमृडयंतुतेयंदिषोय
श्चनोदेष्टितमेषांजंनेदध्मः॥२६॥अयंपश्चात्अयंप
श्चादिश्वत्वास्तस्यरथप्रोतश्चासमरथश्चसेनानीया
मरणौ॥प्रम्लोचंतीचानुम्लोचंतीचाप्सरसौव्याघ्राहेतिःस
पः॥प्रहेतिस्तेन्योनमोऽप्रस्तुतेनोवंतुतेनोमृडयंतुते
यंदिषोयश्चनोदेष्टितमेषांजंनेदध्मः॥२७॥अयमुत्तरा

संहि-
२६८

त॥ अ॒यमु॒त्तरा॒त्सं॒यव॒स्त॒स्त॒स्पता॒क्ष्यश्वा॒रि॒ष्टने॒मिश्च॒सेना
नी॒ग्राम॒ण्यो॥ वि॒श्वाची॒चघृ॒ताची॒वाश्र॒रसा॒वापो॒हेति॒वृत्तिः
प्र॒हेति॒स्तेभ्यो॒नमो॥ अ॒स्त॒तेनो॒वंतु॒तेनो॒मृड॒यंतु॒तेयं॒दि
भो॒यश्च॒नो॒घेष्टि॒तमे॒षांजं॒नेद॒ध्वाः॥ २८॥ अ॒यमु॒परि॒
यमु॒पर्य॒र्वाग्व॒सुस्त॒स्प॒सेन॒जिह्व॒स्त॒षेरा॒श्च॒सेना॒नीग्राम
ण्यो॥ उ॒र्व॒र्व॒शीच॒पूर्व॒चित्ति॒श्वाश्र॒रसा॒वव॒स्फूर्ज॒हेति॥

अ. २५

२६८

विद्युत्प्रहेति स्तेन्योनमोऽप्रस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुते
यन्दिषोयश्चनोद्वेष्टितमेरवांजम्रेदध्मः॥२०॥ अग्निर्मृ
ष्टि॥ दिवः ककुत्पतिः पृथिव्याऽश्रयम्॥ अर्पाठः रेताथं
सिजिन्वति॥२१॥ अयमग्निः सहस्रिणोवाजस्पृशति
नस्पतिः॥ मूर्धा कवीरयाणाम्॥२२॥ त्वामग्ने॥ पुष्करदम्
ध्यथर्वा निरमंथत॥ मूर्ध्ने विश्वस्पृशतः॥२३॥ जुवोय

संहि.
१६१

ज्ञस्प॥ रजसंश्चनेतायत्रानियुद्धिः सचसेनिवाति॥ दिवि
मूर्ध्ना नंदधियेस्वर्षाज्जिह्वा मग्नेचक्षुषे हव्यवाहम्॥ २३
अबोध्यग्निः॥ समिधा जनानां प्रतिधेनुमिवायुतीमुखा
सम॥ युक्ताः श्वप्रवयामुज्जिह्वाः प्रज्ञानवः॥ सिसृतेना
कमच्छ॥ २४॥ अबोचामकुवये॥ मेधायवचोबुंदारुहृषु॥
नायवृक्षे॥ गविष्टिरो नमसास्तोममग्नेो दिवीवरुक्ममुरु

अ. २५

१६१

व्यं च मयेत ॥ २५ ॥ अयमिह ॥ प्रथमो धायि धात्रे निहेतिाय ॥
जिष्ठोऽप्रधुरेषी ड्यः ॥ यमप्रवानो नृगवो विरुसुचुर्वनेषु
चित्रं विन्वं विरो विरो ॥ २६ ॥ जनस्पगोपाः ॥ जनस्पगोपाः
अजनिष्टजागृविरग्निः सुदक्षः सुवितायुनव्यसे ॥ घृ
तप्रतीको हृतादि विस्पृशाद्युमदिनातिनरतेन्यः शु
चिः ॥ २७ ॥ त्वामग्ने ॥ अंगिरसो गुहाहितमं न्वविन्दं छिप्रि

संहि.

१६२

या रां वने वने॥ स जायसे मथ्यमानः सहो महत्वामा जुः स
ह स सुत्रमंगिरः॥ २६॥ सर्वायुः सम॥ सर्वायुः संवः सं
मंच मिषं स्तोमं चाग्नये॥ वर्षिषाय क्षितीनामूर्जो न
षे सह स्वते॥ २७॥ सठः सुमित॥ सठः समिधं वसे वषं न
ग्ने चिश्वां न्ययः॥ २८॥ इडस्पदे समिध्यसे स नो वसू न्याज
र॥ २९॥ त्वां चित्रश्रवस्तम॥ हवन्ते चिक्क जंतवः॥ शोचिक्के

अ. २५

१६२

शं धुरु प्रियाग्ने हव्याय बोहवे ॥ ३१ ॥ एनाव ॥ एनावो ॥ अग्निं
नम सो जे निपातमाहुवे ॥ प्रियं चेति षमरतिं स्वधुरं वि
श्वस्प दूतममृतम ॥ ३२ ॥ विश्वस्प दूतममृतं ॥ विश्वस्प दूतम
त मम ॥ सयोजते ॥ अरुषा विश्व नोजसा सड प्रवत्स्वाहुत ॥
३३ ॥ सड प्रवत ॥ सड प्रवत्स्वाहुत ॥ सड प्रवत्स्वाहुत ॥ सु
वत्सा युजः सुशमी वसूनां देवर्षी राधो जनीनाम् ॥ ३४ ॥

संहि.
२६३

अग्नेचाजस्य॥ गोम॒तः॒ ई॒शानः॒ सहसो॒य॒हो॥ अ॒स्मे॒धं॒ हि॒जा॒त
वे॒हो॒म॒हि॒ अ॒व॒॥ ३५॥ सः॒ ई॒धा॒नः॥ सः॒ ई॒धा॒नो॒ व॒सु॒क्क॒ वि॒र॒ग्नि
री॒डि॒न्यो॒ गि॒रा॥ रे॒व॒द॒स्म॒न्म॒ पु॒र्व॒णी॒ क॒दा॒दि॒हि॥ ३६॥ क्ष॒पो॒ रा॒
ज॒न॥ क्ष॒पो॒ रा॒ज॒न्नु॒त॒त॒म॒ ना॒ग्ने॒ व॒सो॒ रु॒तो॒ष॒सः॥ स॒ति॒ग्मं॒ जं॒न
क्ष॒सो॒ द॒ह॒ प्र॒ति॥ ३७॥ न॒द्रो॒ न॥ न॒द्रो॒ नो॒ऽ अ॒ग्नि॒ रा॒ज॒ तो॒ न॒द्रा
रा॒तिः॒ स॒ न॒ ग॒ न॒द्रो॒ अ॒धु॒रः॥ न॒द्रा॒ न॒त॒ प्र॒श॒स्त॒ य॒॥ ३८॥

अ. २५

२६३

नु॒दाऽनु॒त॥ प्र॒शस्त॒वो न॒दं म॒नः॒ कृ॒ण॒व॒च॒वृ॒त्त॒र्ये॥ ये॒ना॒स॒म॒त्सु
सा॒स॒ह॒॥ ३॒॥ ये॒ना॒स॒म॒त्सु॥ सा॒स॒हो॒व॒स्ति॒रा॒त॒नू॒हि॒नू॒रि॒त्रा॒ई
ता॒म॥ च॒ने॒मा॒तेऽ॒श्रु॒नि॒ष्टि॒निः॥ ४॒॥ अ॒ग्निं॒न्त॥ म॒म॒न्त्ये॒रो॒व॒स्फ
र॒सं॒यं॒ति॒धे॒न॒वः॥ अ॒स्त॒म॒र्व॒तः॒ आ॒श॒वो॒स्त॒नि॒त्या॒सो॒बा॒जि॒नु
ऽइ॒ष॒थं॒ स्तो॒त॒न्यः॒ आ॒न॒र॥ ४॒॥ सो॒ अ॒ग्निः॥ सो॒ अ॒ग्नि॒वे॒वि॒सु
र्गु॒रो॒सं॒य॒मा॒यं॒ति॒धे॒न॒वः॥ स॒म॒र्व॒तो॒ र॒घु॒दु॒वः॒ स॒र्व॒सु॒जा॒ता॒सिः॥

संहि.
२६४

सूर्यः इषं स्तोतुन्यः आनरः ॥ ४२ ॥ नृनेस्तं श्रुतः ॥ सर्पिषो दाम ॥ अ२५
वी आणीष आसनि ॥ नृतो नृः नृत्पु पूर्या नृच्छे पुत्राव सस्यते ॥
इषं स्तोतुन्यः आनरः ॥ ४३ ॥ अग्ने तम ॥ अग्ने तम द्या श्रु
न स्तो मेः कतुं न नृद्रुः हृदि स्पृशाम ॥ रुध्या मातः ॥ अ२६ ॥ ४४
अधा हि ॥ अधा त्वग्ने कतो नृद्रुस्पृशाम साधोः ॥ रुथीः रु
तस्पृशाम हतो नृद्रुस्पृशाम ॥ ४५ ॥ एनिर्नृः ॥ एनिर्नृः ॥ अर्को नृवानो ॥ २६४

ॐ अ॒व॒वि॒स्व॒र॒ज्जि॒पो॒तिः॑॥ अ॒ग्ने॒वि॒श्वे॒निः॑ सु॒म॒नाः॑ अ॒नी॒केः॑॥ ४
६॥ अ॒ग्नि॒र्हो॒ता॒रं॑॥ म॒न्ये॒दा॒स्व॒तं॒व॒स्स॒र्ध॒ः॒सू॒नु॒र्ध॒ः॒सह॑ सो॒जा
त॒वे॒द॒सं॒वि॒प्र॒न॒जा॒त॒वे॒द॒सम॑॥ य॒जु॒र्ध॒यो॒स्व॒धु॒रो॒दे॒वो॒दे॒वा॒म्मा
॒कृ॒पा॑॥ द्यु॒त॒स्य॒वि॒त्रा॒ष्टि॒म॒नु॒व॒ष्टि॒शो॒वि॒षा॒जु॒क्ता॒न॒स्य॒स॒र्पि॒षः॑
४७॥ अ॒ग्ने॒त्व॒म॑॥ अ॒ग्ने॒त्वं॒नोः॑ अ॒न्त॒म॒नु॒त॒त्रा॒ता॒त्रि॒वो॒न॒वा
व॒रु॒ण्यः॑॥ व॒स्स॒र॒ग्नि॒र्व॒स्स॒अ॒वाः॑ अ॒त्मा॒न॒क्षि॒द्यु॒म॒त्त॒म॒र्ध॒ः॒र॒म्॥

संहि.
१६५

यिंदा॥ तं त्वा॥ गोविष्टदीदिवः सु॥ म्नाय॥ नूनमी॥ महे॥ सखि॥ नमः॥
४७॥ येनः॥ कृषयः॥ येनः॥ कृषयः॥ सप्त॥ सासु॥ च॥ मायं॥ निंधा॥ नाः॥
अ॥ ग्नि॥ थं॥ स्व॥ रा॥ न॥ रं॥ तः॥ त॥ स्मि॥ न॥ हं॥ नि॥ द॥ धे॥ ना॥ केः॥ अ॥ ग्नि॥ य॥ मा॥
ज॥ र्मे॥ न॥ व॥ स्ती॥ ण॥ बि॥ दि॥ ष॥ म॥ ४८॥ तं॥ पा॥ त्नी॥ निः॥ तं॥ प॥ त्नी॥ नि॥ र॥
नु॥ ग॥ छे॥ म॥ दे॥ वाः॥ पु॥ त्रे॥ च्चा॥ त॥ नि॥ रु॥ त॥ वा॥ हि॥ रं॥ ण॥ पोः॥ ना॥ किं॥ गृ॥ न्णा॥
नाः॥ सु॥ कृ॥ त॥ स्य॥ लो॥ के॥ तृ॥ ती॥ ये॥ पृ॥ षेः॥ अ॥ धि॥ रो॥ च्च॥ ने॥ दि॥ वः॥ ४९॥

अ. १५

१६५

आवाचः॥ आवाचो मध्यमसुहृदुरणपुरयमग्निः सत्यति
श्रेयैर्कितानः॥ एषेष्टयिमानिहितोदविद्यतदधस्पदं ह
रातां वेष्टतं न्यवः॥ ५१॥ अयमग्निः॥ अयमग्नीर्वीरतमो
वयोधाः सहस्रियोद्योततामप्रयुत्सन॥ विन्नाजमानः स
रिरस्पमध्यः॥ उपप्रयाहिदिमानिधाम॥ ५२॥ संप्रच्यवधु
मुप॥ संप्रयाताग्नेपथोदेवयानान्कणध्वम॥ पुनः कुरावा

संहि.
१६६

नापितरायुवानां न्वाताथं सीत्वयितंतु मे तम ॥ ५३ ॥ उबुध्यस्व
उबुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहित्वमिष्टापूर्ते सठः सृजेयामयंच
॥ अस्मिंन्सुधस्तेऽअधुत्तरस्मिंन्विश्वे देवा यजमानश्च
सीदत ॥ ५४ ॥ येन चरुसि ॥ सहस्रं येनाग्ने सर्ववेदसमातेनेमं
यज्ञं नो नयस्व देवेषु गंतवे ॥ ५५ ॥ अयं ते ॥ योनिः कृत्वियोय
तो जातोऽअरोचथाः ॥ तं जानन्नग्नः आरोहाथानो वृद्धिः

अ. २५

१६६

यारयिम् ॥ ५६ ॥ तपश्च ॥ तपस्वश्च शैशिराहूतः अग्नेरतः श्ले
षोसिकल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पंतामापः ॥ ५७ ॥ ऋषधयः कल्पं
ताममयः पृथुंश्च मज्जेस्थाय सवृताः ॥ ५८ ॥ येऽअग्नयः समन
सोऽन्तरा द्यावापृथिवी इमे ॥ शैशिराहूतः अन्निकल्पमानाः
इमिव देवाः अन्निसंविशन्तु तया देवतयांगि रस्वदुवेसीदत
म् ॥ ५९ ॥ परमेषित्वा ॥ सादयतु दिवस्पृष्टे ज्योतिष्मतीम् ॥ वि

संहि.
१६३

सुसोप्राणायापानायव्यानायविश्वंजोतिर्यच्छ॥सूर्यस्तेधिय
तिस्तयादेवतयांगिरस्वध्रुवासीद॥५८॥लोकंष्टरा॥छिद्रं
ष्टराथोसीदध्रुवात्वम्॥इंद्राग्नीत्वाहस्पतिरस्मिन्तो
नावसीषदम्॥५९॥तान्प्रस्प॥सूतदोहसुःसोमंशंश्रीरां
तिष्टमयः॥जन्मंदेवानांविनास्त्रिषारोचनेदिवः॥६०॥इ
ंद्रंविश्वान्॥अवीरुधंत्समुप्रव्यचसंगिरः॥रथीतमठः॥

अ.१५

१६३

धीनां वा जानाथं सत्यंति पतिम् ॥ ६१ ॥ प्रोथुदश्च न ॥ प्रोथुदश्चो ॥
नयवसे विष्यं न्यहामहः संवरणाद्यस्वात ॥ आदस्पवातोः
अनुवातिशोचिरधस्मते बुज नं कृष्णमस्ति ॥ ६२ ॥ आयोष्ठा
॥ सदेने सादयां म्यवतश्चायायाथं समुद्रस्पष्टदंये ॥ रन्मी ॥
वतीनास्वतीमायाद्यां नास्याष्टथिवीमोर्वतरिक्षम् ॥ ६३ ॥
परमेष्ठित्वा ॥ सादयवुदिवस्पष्टे व्यवस्वती प्रथस्वती दिव्य ॥

संहि.
१६८

छदिवंदृष्टं हृदिवं माहिर्दृष्टं सीः॥ विश्वस्मे प्राणायापानायवा
नायोदा नायप्रतिष्ठाये च रित्राय॥ सूर्यस्त्वानिपातुमत्वास्व
स्याच्छदिषां तमेन तया देवतयांगिरस्व बुवेसीदतम॥ ४॥
६४॥ सुरुस्वस्पृमा॥ सिसहस्वस्पृतिमा सिसहस्वस्योन्म
सिसाहस्वोसिसहस्वायत्वा॥ ६५॥ इति वाजसने संहितायां
पंचदशोऽध्यायः॥ नमस्ते॥ नमस्ते रुद्रमन्यवस्तु तः इषवे

अ. १५

१६८

नमः॥ वाङ्मन्यामुत ते नमः॥ १॥ याते॥ रुद्रनिवातनूरघोरा
पापकाशिनी॥ तद्यानस्तन्वाश्रान्तमयागिरिश्रान्तानिवाक
शीहि॥ २॥ यामीषुम॥ यामिषुंगिरिश्रान्तहस्तेविनर्षस्तवे॥ ३॥
शिवांगिरिश्रान्तकुसुमाहिर्ः॥ सीःपुरुषंजगता॥ ३॥ शिवेन
वचसा॥ त्वागिरिश्रान्तवदामसि॥ यथानुःसर्वमिज्जगद
युष्मर्ः॥ सुमनाः॥ असत॥ ४॥ अर्ध्यवोचत॥ अर्ध्यवोचद

संहि.
१६४

धिवक्ताप्रथमोदैवोनिषक॥ अहिंश्चर्वजिनयंत्सर्वश्चयातु
धान्योधराचीः परास्तव॥ ५॥ असौयः॥ असौयस्ताम्रोऽअ
रुणाऽनुतवृक्तः स्तुमंगलः॥ येवैनर्ठः रुद्राऽअनितोदिक्ष
प्रिताः सहस्रत्रोवैषाथंहेडः इमहे॥ ६॥ असौयः॥ असौ
योवुसर्पतिनीलयीवोविलोहितः॥ नुतैनंगोयाऽअदृश्यंन
दृश्यंनुदहार्यः सहस्रोमृडयातिनः॥ ७॥ नमोस्तु॥ नील

अ. १६

१६४

ग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे ॥ अथो वेऽप्रस्य सत्त्वानो हंते
न्यो करुं नमः ॥ ८ ॥ प्रमुंचु ॥ धन्व नस्त्वमुनयो रात्र्यो ज्यमि ॥
वाश्च ते हस्त इषवः परातान गवो वप ॥ ९ ॥ विज्यं धनुः ॥ कप
दिनो विना ल्यो वारा वा शोऽनुत ॥ अनेनान्नस्य वाऽइषवः
आचुरस्य निषगाधिः ॥ १० ॥ यार्ते ॥ हेती मी ॥ दृष्टमहस्ते वचूव
ते धनुः ॥ तया स्मान्निश्चतस्त्वमय क्षमया परि नृज ॥ ११ ॥ परि

संहि.
१७४

ते॥ धन्व॒नो॒हेति॒र॒स्मान्नु॒णक्तु॒वि॒श्वतः॥ अ॒थो॒यः॥ इ॒षु॒धिस्त॒वा
रेऽ॒स्म॒निर्ध॒हित॒म॥ १२॥ अ॒व॒त॒त्य॒ध॒नुः॥ अ॒व॒त॒त्य॒ध॒नु॒ष्ट
सह॒स्वाक्ष॒राते॒षु॒धे॥ नि॒शी॒र्य॒रा॒त्यानां॒मु॒खा॒शि॒वो नः॒सु॒म
ना॒न॒व॥ १३॥ न॒म॒स्ते॥ न॒म॒स्तुः॒आ॒यु॒धा॒या॒ना॒त॒ताय॒धृ॒ष्म॒वे॥
नु॒जा॒न्या॒मु॒त॒ते॒न॒मो॒बा॒हु॒न्या॒त॒व॒ध॒न्व॒ने॥ १४॥ मा॒नः॥ मा॒नो
म॒हा॒न्त॒मु॒त॒मा॒नोऽ॒र्ज॒कं॒मा॒नः॒नु॒क्ष॑न्त॒मु॒त॒मा॒न॒नु॒क्षि॒त॒म॥ १५॥

मानो॒व॒धीः॒पि॒तरं॒मो॒त॒मा॒तरं॒मा॒नः॒प्रि॒या॒स्त॒न्वो॒रु॒द्र॒री॒रि॒षः॑

अ॒२६

१७४

मानसोके॥ तनयेमानः॥ आयुषिमानोगोपुमानोः॥ अश्वेषुरी
रिषः॥ मानोवीरानुप्रनामिनोवधीर्हविर्भूतः॥ सदमित्वाहवाम
हे॥ १६॥ शतध॥ ८८८॥ नमो हिरण्यवाहवे॥ सेनान्येदिशां च
पतयेनमोनमो हृक्षे न्यो हरिकेशो न्यः॥ पशूनां पतयेनमोन
मः॥ अश्विंजराय त्विषीमतेयथीनां पतयेनमोनमो हरिकेशा
योपवीतिने पुष्टानां पतयेनमोनमो बन्धुनाय॥ १७॥ नमो

संहिर्ष

१७१

बन्क शाय व्याधिने नानां पतये नमो नमो नवस्पहे त्वे जगतां
पतये नमो नमो रुद्राय ततायिने क्षेत्राणां पतये नमो नमो
सुताया हृदये नानां पतये नमो नमो रोहिताय ॥ १७१ ॥ नमो
रोहिताय सुष्ठु पतये हृक्षाणां पतये नमो नमो नुवंतये वारि
वस्तुतायौषधीनां पतये नमो नमो मंत्रिणो वारिजाय क
क्षाणाम् पतये नमो नमो नृदैर्घोषाया क्रुद्धयते पतीनाम्प

अ. १६

१७२

तयेनमोनमः कृत्स्नायतया ॥ २४ ॥ नमः कृत्स्नायतया धाव
ते सत्त्वाणां पतयेनमोनमः सहमानाय निव्याधि नः आ व्या
धिनीनां पतयेनमोनमो निषंगिरो ककुनाय स्तेनानां प
तयेनमोनमो निवेरवे पस्चिरायारं एषानां पतयेनमोनमो
ब्रंचते ॥ २५ ॥ नमो ब्रंचते परिब्रंचते स्तायूनां पतयेनमोनमो
निषंगिरोऽश्चुधिमते तस्कराणां पतयेनमोनमो सका

संदि.
१७२

वि॒न्यो॒जि॒घा॒थं॒ स॒ज्ञो॒मु॒ल्ल॒तां॒ प॒तये॒न॒मो॒न॒मो॒सि॒म॒ज्ञो॒न॒क्तं॒
च॒र॒ज्ञो॒वि॒हं॒ता॒नां॒ प॒तये॒न॒मः॥२१॥ न॒म॒न॒स्मा॒षि॒णो॒॥ गि॒रि॒च॒
रा॒य॒क॒लुं॒चा॒नां॒ प॒तये॒न॒मो॒न॒मः॥ इ॒ष्टु॒म॒ज्ञो॒ध॒न्वा॒यि॒न्य॒श्च॒
वो॒न॒मो॒न॒मः॥ आ॒तं॒न्वा॒ने॒न्यः॥ प्र॒ति॒द॒धा॒ने॒न्य॒श्च॒वो॒न॒मो॒न॒मः॥
आ॒य॒च्छ॒ज्ञो॒स्प॒ष्ट॒श्च॒वो॒न॒मो॒न॒मो॒वि॒सृ॒ज॒ज्ञः॥२२॥ न॒
मो॒वि॒सृ॒ज॒ज्ञो॒वि॒ध्य॒श्च॒वो॒न॒मो॒न॒मः॥ स्व॒प॒ज्ञो॒जा॒ग्र॒ज्ञः॥

अ. २६

१७२

श्ववोनमोनमः शायानेन्यः आसीनेन्यश्ववोनमोनमः स्ति
षड्गोधावज्यश्ववोनमोनमः सनान्यः ॥ २३ ॥ नमः सनान्य
ः सनापतिन्यश्ववोनमोनमोश्चेन्मोश्चपतिन्यश्ववोनमो
नमः आवाधिनीन्यो द्विविध्यंतीन्यश्ववोनमोनमः नुगणा
न्यस्तुर्हतीन्यश्ववोनमोनमोगरोन्यः ॥ २४ ॥ नमोगरोन्य
गणापतिन्यश्ववोनमोनमोवातेन्योवातपतिन्यश्ववोन

संहि.

१७३

मो न मो गृत्से न्यो गृच्छ पति न्यश्च वो न मो न मो विरूपे न्यो विश्व
रूपे न्यश्च वो न मो न मः सेना न्यः ॥ १५ ॥ न मः सेना न्यः सेना भ
नि न्यश्च वो न मो न मो रथि न्योः अरथे न्यश्च वो न मो न मः
क्षत्र न्यः संगृहीत न्यश्च वो न मो न मो मह न्योः अर्जके न्यः
श्च वो न मो न मः ॥ १६ ॥ न मः स्तक्ष न्यः ॥ न मः स्तक्ष न्यो रथ का
रे न्यश्च वो न मो न मः कुला ले न्यः कमारे न्यश्च वो न मो न मो

अ. १६

१७३

निषादेन्यः पुंजिष्टेन्यश्चो नमो नमः शुनिन्यो मृगयुन्यश्च
चो नमो नमः शुन्यः ॥ २७ ॥ नमः शुन्यः शुपतिन्यश्चो नमो न
न मो नवायच रुद्राय च नमः शर्वार्यच पशुपतये च नमो निलग्री।
वायच शितिकं वायच नमः कपर्दिने ॥ २८ ॥ नमः कपर्दिने।
च मुक्तके शायच नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वे च नमो।
गिरिशायच शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषमते च

संहिर्ष

१७४

नमोऽस्तु स्वाय ॥ २८ ॥ नमोऽस्तु स्वाय च वामनाय च नमोऽस्तु हते च व
षीयसे च नमो वृक्षाय च सहध्वे च नमो ग्याय च प्रथमाय च नम
ः आशवे ॥ ३० ॥ नमः आशवे चाजिराय च नमः शीघ्राय च
शीघ्राय च नमः कुम्पयिचा वस्वन्पाय च नमो नादेयाय
च दीप्याय च ॥ ३१ ॥ नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्व
जाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगुह्याय च नमो जा

अ. १६

१७४

हं न्यायचबुध्यायचनमः सो न्याय ॥ ३२ ॥ नमः सो न्यायचप्र
ति सूर्यायचनमो वाग्यायचक्षेम्यायचनमः श्लोक्यायचा
वसां न्यायचनमर्गुर्व्यायचखल्यायचनमो वं न्याय ॥ ३३ ॥
नमो वं न्यायचकक्ष्यायचनमः श्रवायचप्रतिश्रवायचन
मः श्राश्रुषेणायचाश्रयायचनमः शूरायचावनेदिनेच
नमो बिल्मिने ॥ ३४ ॥ नमो बिल्मिनेचकवचिनेचममो वर्मि

संहि.

१७५

लोचव॒रु॒थिने॒च॒नमः॑ श्रु॒ताय॑च॒ श्रु॒तसे॒नाय॑च॒नमो॑ दु॒न्दु॒म्याय॑
वा॒हनं॑ न॒प्याय॑च॒नमो॑ धृ॒स्मवे॑ ॥ ३५ ॥ नमो॑ धृ॒स्मवे॑च॒ प्र॒मु॒खाय॑च॒
नमो॑ नि॒षंगि॑रो॒चेषु॑ धि॒मते॑च॒नम॑ स्ती॒क्ष्णो॑षवे॒चायु॑ धिने॒च॒
नमः॑ स्वा॒यु॒धाय॑च॒ सु॒धन्वे॑नेच॒ ॥ ३६ ॥ नमः॑ सु॒त्याय॑ च॒ प॒थ्य॑
यच॒नमः॑ का॒ट्याय॑च॒ नी॒प्याय॑च॒नमः॑ कु॒ल्पाय॑च॒ सर॒स्पा॑
यच॒नमो॑ ना॒दे॒याय॑च॒ वै॒रा॒ताय॑च॒नमः॑ क॒प्याय॑च॒ ॥ ३७ ॥ न

अ. १६

१७५

मः कृष्णाय च वाव धाय च नमो वीध्याय च तप्याय च नमो मे
ध्याय च विष्णुत्पाय च नमो वर्षाय च वा वर्षाय च नमो वात्या
य च ॥ ३८ ॥ नमो वात्याय च रेष्णाय च नमो वास्तव्याय च वास्त
पाय च नमः सोमाय च रुद्राय च नमः स्ताम्राय च सुरणाय च न
मः शंगवे ॥ ३९ ॥ नमः शंगवे च पशुपतये च नमः नुग्राय च
नामाय च नमो ग्रेवधाय च हरे वध्याय च नमो हंवे च हनीयसे

संहि.
२७६

वनमोहृक्षेन्पोहरिकेशेन्पोनमस्ताराय॥४६॥ नमः शंनवा
य॥ चमयोन्नवायचनमः शंकुरायचमयस्करायचनमः
शिवायचशिवतरायव॥४७॥ नमः पार्याय॥ चावाय्यायचन
मः प्रतरणायचोत्तरणायचनमुस्तीर्थ्यायचकल्यायचन
मः शष्पायचफेन्यायचनमः सिकत्याय॥४८॥ नमः सि
कल्यायचप्रवात्यायचनमः किठः शिलायचक्षयुरणायच

अ. २६

२७६

नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमः इरिंरापाय च प्रपृथ्याय च न
मो ब्रज्याय ॥ ४३ ॥ नमो ब्रज्याय च गोष्ठ्याय च नमस्तल्प्याय च गो
स्थाय च नमो हृदयाय च निवेश्याय च नमः काद्याय च गङ्गारे ॥
स्थाय च नमः शुक्राय ॥ ४४ ॥ नमः शुक्राय च हरित्याय च न
मः पाथं स्वाम्याय च रजस्याय च नमो लोप्याय च लप्याय च न
मः नव्याय च सूव्याय च नमः पराग्याय ॥ ४५ ॥ नमः पराग्याय च ष

संहि.

१७७

ए॒तादाय॑च॒नमः॑ न॒जु॒रमा॑णाय॒वानि॑ घृ॒तेच॒नमः॑ अ॒रि॒वि॒द॒तेच॑ प्र
रि॒वि॒द॒तेच॒नमः॑ इ॒षु॒क॒ज्यो॒धनु॑ क्ष॒प्त्य॒श्वो॒नमो॑ नमो॒वः॑ कि॒रि
के॒न्यो॒दे॒वा॒ना॒ठः॑ ह॒द॒ये॒न्यो॒नमो॑ नमो॒वि॒चि॒न्व॒त्के॒न्यो॒दे॒वा॒ना॒मो
वि॒क्षि॒ण॒त्के॒न्यो॒दे॒वा॒ना॒मः॑ अ॒नि॒र्ह॒ते॒न्यो॒दे॒वा॒न्य॑ ॥४६॥ प्रा॒येऽ॒म्रं
ध॒सः॑ ॥ स॒ते॒द॒रि॒द्र॒नी॒ल॒लो॒हित॑ ॥ आ॒सां॒प्र॒जा॒ना॒मे॒षां॒य॒शू॒नां॒मा
ने॒मा॒रो॒ड्मो॒च॒नः॑ किं॒च॒ना॒म॒म॒त॑ ॥४७॥ इ॒मा॒रु॒द्रा॒य॑ त॒व॒से॒क॒प॑

अ. १६

१७७

हिने क्षय द्वी राय प्रने राम हे मतीः ॥ यथा राम स विपदे वतुष्य
हे विश्वं पुष्टं ग्रामेः अस्मिन् नातु रम ॥ ४८ ॥ याते रुद्र शिवा त
नूः शिवा विश्वाहाने षजी ॥ शिवा सत स्यने षजी तया नो मृड
जीवसे ॥ ४९ ॥ परि नः ॥ परि नो रुद्र स्य हे ति ह्वं एतु परित्वेष स
उर्मति रघा योः ॥ अ व स्त्रि राम घ व ज्य सतनु धु मी दु स्तो का य
त न या य मृड ॥ ५० ॥ मी दु ष्ट म शिव तम ॥ शिवो नः सु म नान

संहि.
१७८

व॥ परमेवृक्षः आयुधंनिधायुक्तंचित्तंसानः आचरपिनाकंचि
त्रदागहि॥ ५१॥ विकिरिद्रविलोहित॥ नमस्तेऽअस्तुनगवः॥ वा
स्तेसुहस्वर्धहेतयोन्यमस्मंनिवपंतुताः॥ ५२॥ सुहस्वाशिसुह
स्वशः॥ सुहस्वाशिसुहस्वशोबाहोस्तवहेतयः॥ तासामीनाः
नोनगवः पराचीनामुखाह्वधि॥ ५३॥ असंख्यातासुहस्वाशि
येरुद्राः अधिनूम्याम॥ तेषांसुहस्वयोजनेवधन्वानितन

अ. २६

१७८

सि॥५४॥ अस्मिन्महति॥ अस्मिन्महत्पुण्यं तं रिक्षेन्नवा अधि
॥ तेषां सहस्रयोजने बुधन्वानितन्मसि॥५५॥ नीलग्रीवाः श्रि
तिकंठः॥ नीलग्रीवाः श्रितिकंठः दिवर्षः सुद्राः नृपश्चिताः॥ ते
षां सहस्रयोजने बुधन्वानितन्मसि॥५६॥ नीलग्रीवाः श्रि
तिकंठः॥ शूर्वाः शुधः क्षमाचराः॥ तेषां सहस्रयोजने बुध
न्वानितन्मसि॥५७॥ रेहृषेः शेषः॥ शृषिंजरा नीलग्रीवा विलो

संहि.
१७४

हिताः॥तेषां॥सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥५॥येचूताना
म्॥येचूतानामधियतयोविशिषासम्कपदिनम्॥तेषां॥सह
स्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥५॥येपथा॥पथिरक्षयःरोल
हदाः॥प्रायुर्बुधम्॥तेषां॥सहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥
६॥येतीर्थानि॥प्रवरंतिस्काहस्तानिषंगिणम्॥तेषां॥सह
स्रयोजनेवधन्वानितन्मसि॥६॥येनेषु॥विविधंतिपात्रेषु

अ.१६

१७४

पिबते जनान् ॥ तेषां सहस्रयोजने वधन्वानितन्मसि ॥ ६२ ॥
यः शतावन्तः ॥ यः शतावन्तश्च न्यूयां सश्च दिशो रुद्रावित ॥
स्थिरे ॥ तेषां सहस्रयोजने वधन्वानितन्मसि ॥ ६३ ॥ नमो
स्तु ॥ रुद्रन्यो वेदिविषेयां च वर्षमिषवः ॥ ते न्यो दन्ना प्राचीर्द्वाद ॥
क्षिणा दन्ना प्रतीचीर्द्वाद ॥ दीचीर्द्वाद ॥ ते न्यो नमो अस्तुते ॥
नो वन्तु ते नो मृडयन्तु ते वंदिष्याम्यश्च नो वेदितमेषां जने दध्नाः ॥

संहि.

१८४

६४॥ नमोस्तु॥ रुद्रे न्योऽन्तरिक्षे वेषां चातुः षवः॥ ते न्यो दश॥
प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशो दीचीर्दशो धा॥ ते न्यो
नमोऽश्रुस्तु ते नो वंतु ते नो मृडयंतु ते वं धिषो यश्रु नो षष्टि
तमेषां जंने दध्मः॥ ६५॥ नमोस्तु॥ रुद्रे न्यो वेष्टि व्यं वेषां म
न्मिषवः॥ ते न्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशो
दीचीर्दशो धा॥ ते न्यो नमोऽश्रुस्तु ते नो वंतु ते नो मृडयंतु ते

अ. १६

१८४

यं दि भो य श्च नो दे ष्टि त मे षां जं ने द ध्मः ॥ इति वाजसने
संहितायां षोडशोऽध्यायः ॥ अ॒नु॒मं॒नू॒ज्ज॒म ॥ अ॒नु॒मं॒नू॒ज्ज॒प॒र्व
ते॒ नि॒ शि॒ श्रि॒ या॒ रा॒ण॒ म॒ झः ॥ अ॒ ष॒ धी॒ न्यो॒ च॒ न॒ स्य॒ ति॒ न्योः ॥ अ॒ धि॒ सं॒ न्त
तं॒ प॒ यः ॥ तां॒ नः ॥ इ॒ ष॒ मृ॒ ज्ज॒ ध॒ त्त॒ म॒ रु॒ तः ॥ स॒ र्ठः ॥ रा॒ रा॒ रा॒ ग॒ ॥ अ॒ न॒ मं॒ से
क्ष॒ न्म॒ यि॒ तः ॥ नृ॒ ग्यं॒ दि॒ भ॒ सं॒ ते॒ श्रु॒ गृ॒ च॒ तु ॥ १ ॥ इ॒ मा॒ मेः ॥ अ॒ गु॒ नः ॥ इ
ष्ट॒ का॒ धे॒ न॒ वः ॥ सं॒ त्वे॒ का॒ च॒ द॒ श॒ च॒ द॒ श॒ च॒ श॒ तं॒ च॒ श॒ तं॒ च॒ स॒ ह॒ स॒ व॒ स॒

संदि.

१८१

हं संचायुतं वायुतं च नियुतं च नियुतं च प्रयुतं च बृहंतं च न्युतं च बृहंतं च ॥ अ. २६
समुद्रश्च मध्यं चांतश्च पराद्धं चैतामैः अग्नः इष्टं काधेन वः सं
त्वमुत्रा मुष्णिं लोके ॥ २ ॥ रुतवस्त्व ॥ रुतावृधः ॥ रुतुषास्त्व ॥ रु
तावृधः ॥ द्युतश्चुतो मधुश्चुतो विराजो नाम काम उद्याः अ ॥
क्षीयमाणाः ॥ ३ ॥ समुद्रस्पत्वा ॥ वक्त्राग्नेपरिव्ययामसि ॥
पावकोऽश्मन्यर्द्धं शिवो नव ॥ ४ ॥ हिमस्पत्वा ॥ जरायुणा ॥ १८२

ग्नेपरिव्ययामसि॥ पावको ऽ अस्मन्पठः शिवो नव॥ ५॥ नृप॥
अन॥ नृपवेतसेवतरनदीषा॥ अग्नेपित्तमपामसिमंडूकि
तानिरागहिसेमं नो यज्ञं पावकवर्णः शिवं हवि॥ ६॥ अया
मिदम्॥ अयामिदन्पयनः समुद्रस्य निवेशनं॥ अन्यांस्ते
ऽ अस्मत्पंतुहेतयः॥ पावको ऽ अस्मन्पठः शिवो नव॥ ७॥ अ
ग्नेपावक॥ रोक्षिषामंद्रयादेवजिह्वया॥ आदेवान्यक्षिब॥

संहि.

१८२

क्षिच॥८॥सन॥पावकदीदिवोग्नेदेवाशं॥इहावहानययुजर्ह॥

अ.१३

हविश्चनः॥९॥पावकयायः॥पावकयायश्चित्तयत्साहपा

क्षामंनुरुचः॥उषसोननानुना॥तुर्वनयामंनेतनास्पनूरणा

ः॥आयोद्युणेनततृषारोः॥अजर्ह॥१०॥नमस्ते॥हरसेशोवि

षेनमस्ते॥अस्त्वचिषे॥अंन्यांस्ते॥अस्मत्तपंतुहेतयः॥पावके

ः॥अस्मन्पठ॥शिवोर्जव॥११॥नृषदेवेत्॥नृषदेवेडशुषदेवे

१८२

द्वः ऋषदेवेद्वनसदेवेद्वर्विदेवेद्व॥२२॥ ये देवाः ॥ ये देवा देवानां
यजियायजि ॐ यानाथं संवत्सरीणमुपनागमासते ॥ अङ्गु
तादोहविषोयजेऽस्मिंस्त्वयंपिबंतुमधुनोद्युतस्य ॥२३॥ ये
देवाः ॥ ये देवा देवेष्वधिदेवत्वमायं न्येब्रह्मणः पुरः एतारो
ऽस्म्य ॥ ये न्योनः कृते पवते धाम किंच न न ते दिवोन पृथिव्य
ऽधिस्तुषु ॥२४॥ प्राणदाः ॥ अपानदाः ॥ प्राणदाः ॥ अपान

संहि. हाव्यानदावर्बोदावरिवोदाः॥ अन्वासे अस्मत्तपंतुहेतयः पा २७
१८३ वकोः अस्मन्पठे शिवो न च ॥ १५ ॥ अग्निस्तिग्मेन ॥ शोचिषा ।
यासदिश्वं न्यत्रिणम ॥ अग्निर्नो वनते रयिम ॥ १६ ॥ यः इमा
विश्वानुवनानि जुक्त्वा दधिर्होतान्यसीदत्पितानम ॥ सः आ
शिषा इदिणमिच्छमानः प्रथमुच्छदवैराशाः ॥ आविवेश ॥ १७ ॥
किं च स्वित् ॥ किं च स्विदासीदधिष्ठानमारं नरां कतमश्नि ॥ १८ ॥

त्कथासीत्॥ यतो नृमिजुनयं निश्चकर्मा विद्यामोर्गो न्महि
ना विश्वचक्षा ॥ २० ॥ विश्वतश्चक्षुस्त ॥ विश्वतो मुखो विश्व
तो वाङ्मृत विश्वतस्पात ॥ संवाङ्मन्या धर्मति संयतत्रैद्या ।
वानृमिजुनयंदेवः एकः ॥ २१ ॥ किं च स्मित ॥ किं च स्विद्वनं
कवुसहृक्षः ॥ आसयतो द्यावापृथिवी निष्ठतक्षः ॥ मनी ।
षिणो मनसा पृच्छते ॥ तद्यदध्यतिष्ठन्नुर्वनानि धारयन् ॥

संहि.

१८४

२०॥ याते॥ धामानि परमाणि यावमायामध्यमा विश्वकर्मनुते
मा॥ निक्षासखि न्योह विषि स्वधावः स्वयं यजस्व तन्वंह्व
नः॥ २१॥ विश्वकर्मह्विषा॥ वाह्वधानः स्वयं यजस्व पृथिवी
मुत द्याम॥ मुखं॥ त्वन्येऽश्रु नितः सपत्नीः इहास्माकं मघ
वा सूरिरस्त॥ २२॥ वाचस्पतिं॥ विश्वकर्मणि मृतये मनोजु
वं वाजेऽश्रु द्याहुवेम॥ मनो विश्वा निहव नानि जोष दिश्वना

अ. १९

१८४

नृरवसेसाधककर्मा॥२३॥विश्वकर्मन्दविषा॥वर्द्धनेनत्रातार
मिंद्रमकृणोरवुध्यम्॥तस्मैचिन्ताःसमनमंतपृथ्वीरयमु
ग्रोविहव्योयथासत्॥२४॥चक्षुषःपिता॥मनसाहिधारोद्यु
तमेनेऽञ्जनंनमन्माने॥यदेदंताञ्चाददहंतपृथ्वीऽआदि
द्यावापृथिवीऽअप्रयेताम्॥२५॥विश्वकर्माविमनाः॥वि
श्वकर्माविमनाऽआदिहायाधाताविधातापरमोतसंदक

संहि.

१८५

तेषां मिष्टानि स मिषा म दंति यत्रा स सः कृषी न्य रः एक मा
॥ २६ ॥ योनः ॥ पिता जनिता बोधि धाता धामा निवेदक
वनानि विश्वा ॥ यो देवानां नाम धाः एकः एव तर्हः संपृष्टं
लुवना यं त्यं न्या ॥ २७ ॥ तः आयजंत ॥ इति एतर्हः समस्माः
कृषयः पूर्वैर्जरितारो न नूना ॥ असृर्त्तैर्त्तैर् रजसि निषत्ते
ये नूतानि समह एव निमानि ॥ २८ ॥ परो दिवा ॥ परः एना

अ. १७

१८५

पृथिव्यापुरोदेवेनिरस्करैर्यदस्ति॥ कथंस्विर्जनैप्रथमंद॥
धुः॥ आपोयत्रदेवाः समपन्नयंतपूर्व॥ २६॥ तमित॥ तमिजनै
प्रथमंदधुः॥ आपोयत्रदेवाः समगच्छंतविश्वे॥ अजस्यना॥
नावध्येकमपितंयस्मिंन्विश्वानिनुवन्नानितस्युः॥ ३०॥ नत
म॥ नतंविदाथयइमाजजानान्यद्युष्माकमंतरंबन्धव॥ नी
हारेणप्रार्हताजल्य्याचासुतपुच्छुनासश्चरंति॥ ३१॥ वि॥

संहि.
१८६

श्वकर्माहि॥ विश्वकर्मात्यजनिष्टदेवश्चादिजंधर्वेन्प्रनववि
तीयम्॥ तृतीयः पिताजनितीषधीनामपांगर्नवृहधात्पुरु
षा॥ ३२॥ आशुः शिशानः॥ आशुः शिशानोवृषजोन
नीमोघनाघनः क्षोभेणश्वर्षणीनाम्॥ संक्रंदनो निमिष
राकवीरः शतर्हः सेनाः अजयत्सकिमिन्द्रम्॥ ३३॥ संक्रंदने
नानिमिषेण॥ जिह्मुनाबुत्कारेण उश्ववनेन धृमुना॥ ता

अ. १७

१८६

दिंद्रोराजयततत्सहध्वंयुधोनरः॥३४॥सः
इष्टहस्तेः॥सनिषंगिनिर्वशीसथं सृष्टासयुधः॥इंद्रोराजो
न॥सृष्टः सृष्टजित्सोमपावाकृत्राध्वुग्रधंत्वाप्रतिहितानिर
स्ता॥३५॥हृहस्पतेपरि॥दीयारथेनरक्षोहामित्राशौः॥अप
बाधमानः॥प्रनंजंत्येनाः॥प्रमृणोयुधाजयनस्माकमे
ध्ववितारथानाम्॥३६॥बलविज्ञायस्त्वैरः॥प्रवीरः॥स

संहि.

१८७

हस्वान्वाजी सहमानः जुयः ॥ अनिवीरोः अनिसत्वा सहो
जाजैत्रमिंद्र रथुमातिष्ठ गोवित् ॥ ३७ ॥ गोत्रनिदं गोविदं ॥ वज्र
बाहुं जयंत मय्यप्रभृतांतमोजसा ॥ ३८ ॥ सजाताः अनुवीर
यधुमिंद्र सखायोः अनुसर्तः रत्नधूमः ॥ ३९ ॥ अनिगोत्रा
णि ॥ सहसागाहमानो दयो वीरः शतमत्सुरिंद्र ॥ ४० ॥ अवन
ः एतन्नाषाडयुध्योस्माकर्तः सेनाः अवलुप्युथु ॥ ४१ ॥ इंद्र

अ. १७

१८७

ॐ आसां॥ ने तावुहस्पतिर्दक्षिणायज्ञः पुरः रतुसोमः॥ देव
सेनानामनिनंजतीनां जयंतीनां मरुतो यं त्वयम्॥ धर्मः॥ इ
न्द्रस्पृहस्मभ॥ इन्द्रस्पृहस्मोवरुणास्पराज्ञः॥ आदित्यानां मरु
तां नार्क्षः॥ नृयम्॥ महामनसां नुवतव्यवानां घोषो देवा
नां जयतामुदस्त्रात्॥ धर्मः॥ नृधर्मय॥ मघवं नायुधान्युत्सव
नां मामुक्तानां मनां नृसि॥ नृहृत्रहन्ता जिनां वाजिनां नृपुत्र

संहि० पानां जयतां यंतु घोषाः॥४२॥ अस्माकमिंद्रः॥ समृतेषु ध्व
१८८ विजेष्वस्माकं ईषवस्ताजयंतु॥ अस्माकं वीराऽनुत्तरे न वंतु।
स्माशाऽनुदेवाऽश्रवता हवेषु॥४३॥ अमीषां चित्रं॥ प्रतिलो
नयंती गृहाराणां गान्धेयरेहि॥ अनिषेहि निर्दह हृत्कशे
कैरंधेना मित्रास्तमसा सचंताम॥४४॥ अश्वसृष्टायरा॥ यत
शरव्ये बलसद्वि० शिते॥ गच्छामित्रान्प्रपद्यस्व मामीषां कं॥ १८८

२८८

चुनोच्छिषः॥४५॥येत॥षोताजयतानरःइंद्रोवुःशर्मयच्छतु
नुग्रावःसंतुवाहवोनाधुष्यायथासथ॥४६॥असौया॥
सेनामरुतःपरेषामन्यैतिनः॥४७॥जसास्पर्द्धमाना॥तांगृह
ततमसायब्रतेनयथामीः॥अन्योःअन्यंनजानन्॥४८॥
यत्रवाणाः॥संपतंतिकुमाराविविशिषाःइवतन्नःइंद्रोवु
हस्पतिरदितिः॥शर्मयच्छतुविश्वाहाशर्मयच्छतु॥४९॥म

संहि.
१८९

मा॒रि॒ति॒॥ व॒र्म॒रा॒च्छा॒द॒या॒मि॒सो॒म॒स्त्वा॒रा॒जा॒मृ॒ते॒ना॒नु॒व॒स्ता
म॒॥ न॒रो॒र्वी॒री॒यो॒व॒रु॒रा॒से॒ह॒र॒णो॒तु॒ज॒य॒तं॒त्वा॒नु॒दे॒वा॒म॒ह॒न्तु॒॥
९॥ न॒दे॒न॒म॒॥ न॒दे॒न॒मु॒क्ष॒रां॒न॒या॒ग्ने॒घृ॒ते॒ना॒ज्जा॒त॒॥ रा॒य॒स्यो॒षे॒ण
स॒ठ् स॒ज॒प्र॒ज॒या॒च॒व॒ज्जं॒ह्विः॒॥ ५०॥ न॒त॒म॒॥ १०००॥ इ॒न्द्रे॒मं
प्र॒त॒रां॒न॒य॒स॒जा॒ता॒ना॒म॒स॒ध॒न्वी॒॥ स॒मे॒नं॒व॒र्च॒सा॒स॒ज॒दे॒वा
नां॒ना॒ग॒दा॒श्र॒स॒त॒॥ ५१॥ य॒स्य॒कु॒र्मः॒॥ य॒स्य॒कु॒र्मो॒गृ॒हे॒ह॒वि॒॥

अ. १३

१८९

स्त्वमग्ने चर्या त्वम॥ तस्मै देवाः अधिब्रवन् यंच ब्रह्मणस्प
तिः॥ ५२॥ उडत्वा॥ विश्वे देवाः अग्ने न रंतु चित्रिनिः॥ स नो न
व शिवस्त्वर्धः सुप्रतीको विनावसुः॥ ५३॥ पंचदिनाः॥ पं
चदिशो दैवी यज्ञमवतुं देवीरपामतिं दुर्मतिं बाधमानाः
॥ रायस्योषे यज्ञपतिमानजंती रायस्योषेः अधियज्ञोऽत्र
स्थात॥ ५४॥ समिद्धोऽग्नौ॥ समिद्धेऽग्नौ अधिमामहा

संहि.
१००

ननुचुपत्रऽइड्योगृहीतः॥ तसंघर्मपरिगृत्वा यजंतो ज्जा।
यद्यज्ञमयजंत देवाः॥ ५५॥ देव्या यधुर्वे॥ जोष्टे देवुः श्रीः श्री
मनाः शतपयाः॥ परिगृत्वा देवा यज्ञमायं देवा देवेभ्यो
ऽअध्वर्यतो अस्त्वुः॥ ५६॥ वीतठः हुविः॥ शमितठः शमि
ता यजध्वेतुः शियो यज्ञो यत्र हव्यमेति॥ ततो वाकाऽअ
शिषो नो जुषंताम्॥ ५७॥ सूर्यरश्मिर्हरिकेशः॥ पुरस्ता

अ. २९

१००

॥
त्सवि॒ता॒ ज्योति॒रु॒द॒या॒ शं॑ ॥ ५ ॥ अ॒र्ज॒स्र॒म॑ ॥ तस्य॑ पू॒षा॒ प्र॒स॒वे॒या॑ ॥
ति॒ वि॒ द॒त्सं॒ प॒ न॒रु॒पं॒ न्वि॒ श्वा॒ नु॒ व॒ नानि॒ गो॒ याः ॥ ५७ ॥ वि॒ मानः॑
रा॒ यः ॥ वि॒ मानः॑ रा॒ य॒ दि॒ वो॒ म॒ ध्यः ॥ आ॒ स्तः ॥ आ॒ प॒ पि॒ वा॒ ब्रो॒ द॒ ॥
सो॒ अ॒न्त॒ रि॒ क्ष॒ म॑ ॥ स॒ वि॒ श्वा॒ ची॒ रु॒ नि॒ च॒ षे॒ ह॒ ता॒ ची॒ रं॒ त॒ रा॒ पू॒ व॒
म॒ प॒ रं॒ च॒ के॒ तु॒ म॑ ॥ ५८ ॥ न॒ क्षा॒ स॒ मु॒ द्रः ॥ न॒ क्षा॒ स॒ मु॒ द्रोः ॥ अ॒ रु॒
राः ॥ स॒ प॒ र्णः ॥ पू॒ र्व॒ स्य॒ यो॒ नि॒ पि॒ तु॒ रा॒ वि॒ वे॒ श॒ म॒ ध्ये॒ दि॒ वो॒ नि॒

संहि ४
२७१

हितः पश्चिरश्मा विचक्रमे रजसस्पात्यंतौ ॥ ६६ ॥ इन्द्रस्य विश्वा
॥ इन्द्रस्य विश्वाः अवीरुधं तस्मिन् प्रव्यवसंगिरम् ॥ रथीतमर्हः
रथीनां वाजानां सत्यं तिपतिम् ॥ ६७ ॥ देवहूतयज्ञः ॥ देवहू
तयज्ञः आक्षवक्षत्सु मनुहूतयज्ञ आक्षवक्षत् ॥ वक्षदग्निर्दे
वो देवाः ॥ आक्षवक्षत् ॥ ६८ ॥ वाजस्पमा ॥ प्रसवः ॥ नुजुने
णोदयनीत ॥ अधासपत्नानिंदो मे निग्रानेणाधराशौ ॥

अ. २३

२७१

अ॒कः॥६३॥उ॒ज्ज॒नं॒च॥नि॒ग्र॒नं॒च॒ब्र॒ह्म॒दे॒वाः॒अ॒वी॒ह॒ध॒न॥अ॒
धा॒स॒प॒त्ना॒नि॒द्रा॒ग्नी॒मे॒वि॒ष्टू॒ची॒नां॒न्य॒स्य॒ता॒म॥६४॥क॒र्म॒ध॒म॒
ग्नि॒ना॥ना॒क॒मु॒र॒त्य॒र्ह॒ह॒स्ते॒षु॒वि॒न्न॒तः॥दि॒व॒स्प॒ष्ट॒ं॒स्व॒र्ग॥
त्वा॒मि॒श्रा॒दे॒वे॒नि॒रा॒ध॒म॥६५॥प्रा॒ची॒म॒नु॥प्र॒दि॒शं॒प्रे॒हि॒वि॒दा
न॒ग्ने॒र॒ग्ने॒षु॒रोः॒अ॒ग्नि॒र्न॒वे॒ह॥वि॒श्व॒ः॒आ॒ना॒दि॒द्या॒नो॒वि॒
ना॒त्तू॒र्ज॒नो॒धे॒हि॒द्वि॒प॒दे॒च॒तु॒ष्प॒दे॥६६॥ए॒धि॒व्याः॒अ॒ह॒म॥

संहि ०

१४२

ए॒धि॒व्याः अ॒हं॒मु॒दं॒त॒रि॒क्ष॒मा॒रु॒हं॒ह॒मं॒। त॒रि॒क्ष॒ा॒दि॒व॒मा॒रु॒ह॒म॒॥ दि॒
वो॒ना॒क॒स्य॒ष्ट॒ष्ठा॒त्स्व॒ज्यो॒ति॒र॒गा॒म॒ह॒म॒॥ ६७॥ स्व॒र्व॒तः॒॥ स्व॒र्व॒तो॒
ना॒पे॒क्षं॒तः॒। आ॒द्या॒थं॒ रो॒हं॒ति॒रो॒द॒सी॒॥ य॒ज्ञं॒वे॒वि॒श्व॒तो॒धा॒र॒हं॒सु॒
वि॒दा॒रु॒ः सो॒वि॒ते॒नि॒रे॒॥ ६८॥ अ॒ग्ने॒प्र॒॥ अ॒ग्ने॒प्रे॒हि॒प्र॒थ॒मो॒दे॒व॒।
य॒तां॒च॒क्ष॒र्दे॒वा॒ना॒मु॒त्त॒म॒र्त्या॒ना॒म॒॥ इ॒य॒क्ष॒मा॒णा॒नृ॒गु॒निः॒स॒
जो॒षाः॒ स्व॒र्व॒तु॒य॒ज॒मा॒नाः॒ स्व॒स्ति॒॥ ६९॥ न॒क्तो॒षा॒सा॒स॒म॒न॒सा॒

अ. १७

१४२

॥ विरूपे धापयेते निशुमे कर्दः समीची ॥ द्यावा क्षामा रुक्मोऽ ।
अंतर्विनीति देवाः अग्निं धारयं प्रविणोदाः ॥ ७० ॥ अथै सह
स्वाक्ष ॥ नूतमूर्धं चतंतै प्राणाः सह संव्यानाः ॥ त्वर्ः साहस्र
स्परायः ॥ इति शेषे तस्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा ॥ ७१ ॥ सुपरो सि
गरुत्मान् नृषेष्ट धिक्वाः सीद ॥ नासांत रिक्षमाष्टरा ज्योति
षा दिव सुतं नान तेजसा दिशः नृहर्ह ॥ ७२ ॥ अजुक्ता नः सु

संहि.

१५३

प्रतीकः॥ अजुक्ता नः सुप्रतीकः पुरस्तादग्नेस्वयोनिमा ॥ अ-१७
सीदसाधुया॥ अस्मिं सधस्तेः अथुतरस्मिं विश्वे देवाय
जमानश्च सीदत॥ ७३॥ तां सवितुः॥ तां सवितुर्वरेण्य
स्पृष्ट्वामाहं वृणोस्तु मतिं विश्वजन्ताम्॥ यामस्पृकारवोः
अहर्हृत्सर्पानां सहस्रधारं पर्यसामहंगाम्॥ ७४॥ वि
धेमते॥ परमेजन्म नग्ने विधेमस्तोमै रवरे सधस्ते॥ वस्म ॥ १५३

द्योनेरुदारिया यजेतं प्रत्वे हवींषि जुहुरे समिद्धे ॥ ३५ ॥
षेदोऽग्ने ॥ दीदिहि पुरो नोज स्रया सूर्याय विष्णु ॥ त्वां
वा श्वंतः न पयंति वाजाः ॥ ३६ ॥ अग्ने तम ॥ अग्ने तम द्या
श्वं न सोमैः कतुं न न द्रुतः हृदि स्पृशाम ॥ रुध्या मातुं न ह
३७ ॥ चित्तिं जुहोमि ॥ मनसा घृते न यथा देवाः इहा गमन्तीति
होत्राः कृता च ध्वं ॥ पत्ये विश्वं स्पृशन् मनोजुहोमि विश्वं कर्म

संहि.
१८५

रोविश्वाहादाऽपठः हविः॥ ७८॥ स॒त्ते॒ते॒॥ अ॒ग्ने॒स॒मि॒धः॒ स॒
स॒जि॒ह्वाः॒ स॒प्तः॒ कृ॒ष॒यः॒ स॒प्त॒धा॒म॒प्रि॒या॒णि॒॥ स॒प्त॒हो॒त्राः॒ स॒
स॒धा॒त्वा॒य॒जं॒ति॒ स॒प्त॒यो॒नी॒रा॒ष्ट॒रा॒स्व॒ष्ट॒ते॒न॒ स्वा॒हा॒॥ ७९॥ शु॒
क्र॒ज्यो॒ति॒श्च॒॥ चि॒त्र॒ज्यो॒ति॒श्च॒ स॒त्य॒ज्यो॒ति॒श्च॒ ज्यो॒ति॒ष्मां॒श्च॒॥
शु॒क्र॒श्च॒ कृ॒त॒पा॒श्चा॒त्य॒र्षः॒ हा॒॥ ८०॥ ई॒हं॒द्रु॒॥ ई॒हं॒द्रु॒न्या॒हं॒
ई॒ स॒हं॒द्रु॒ प्र॒ति॒ स॒हं॒द्रु॒॥ मि॒त॒श्च॒ सं॒मि॒त॒श्च॒ स॒न॒रा॒॥ ८१॥

अ. २७

१८५

कृतञ्च॥ सत्यञ्च॥ ध्रुवञ्च॥ धरुणञ्च॥ धृत्तचि॥ विधृत्तचि॥ विधार
यः॥ ८२॥ कृतजिह्व॥ सत्यजिह्व॥ सेनजिह्व॥ सुषेणञ्च॥ अंति॥
मित्रञ्च॥ हरेः॥ अमित्रञ्च॥ गण॥ ८३॥ इन्द्रक्षी॥ सरता॥ दक्षा॥ स
॥ इन्द्रक्षी॥ स॥ सरता॥ दक्षा॥ स॥ कुषुणाः॥ सदृक्षा॥ सुः॥ प्रतिसदृ
क्षा॥ स॥ रतन॥ मिता॥ सञ्च॥ संमिता॥ सोनो॥ अद्य॥ सन्न॥ रसोम
रुतो॥ यज्ञे॥ अस्मिन्॥ ८४॥ स्वत॥ चाञ्च॥ प्रघ्ना॥ सीचि॥ सांतप॥ न

संहि.
१८५

श्रृगृहमेधीच॥ क्रिडाचनाराखाचोजेषी॥ ८५॥ इंद्रं देवी॥ इं
द्रं देवी वित्रो मरुतो नुवर्त्मानो नवन्पथे इंद्रं देवी वित्रो मरुतो
नुवर्त्मानो नवन॥ एवमिमं यजमानं देवी श्रृवित्रो मानुषी॥
श्रृानुवर्त्मानो नवन्तु॥ ८६॥ इमं स्तनम्॥ इमं स्तनम्॥
ज्जिस्वतंधयापां प्रपीनमग्ने सरिरस्युमध्ये॥ नत्संजुषस्व मधु
मंतमर्ध्वत्समुद्रियुटं॥ सद नमा वित्रास्व॥ ८७॥ दृतं मिमिक्षे

श्रृ. १९

१८५

॥ घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतं मय्यस्य धाम ॥ अनुषुधमा
बृहमादयस्व स्वाहा कृतं वृष न वक्षि हव्यम् ॥ ॐ ॥ समुद्राह
मिः ॥ समुद्राह मिर्मिधुमा ॥ नदीरुडयाथ शुना सममृतत्व
मानत् ॥ घृतस्य नाम गुत्तुं यदस्ति जिह्वा देवानां मृतस्य ना
निः ॥ ॐ ॥ वयं नाम ॥ प्रब्रवामा घृतस्यास्मिं न्यजेधारयामा
नमो निः ॥ उपब्रह्मास एव वृत्तस्य मानं चतुः शृंगो वमी जौ ।

संहि.
१५६

१५ रातत ॥ १५ ॥ चत्वारिष्टुंगा ॥ चत्वारिष्टुंगात्रयोऽश्रस्पपा ॥ अ. १७
हावेनारीषेसप्तहस्तासोऽश्रस्प ॥ त्रिवेधांश्चोष्टुषुनोरोरवीति
महोदेवोमर्त्याशांऽश्राविवेना ॥ १५ ॥ त्रिधाहितं ॥ परिनि
र्गुत्तमानंगविदेवासोऽघृतमन्वेचिंदन ॥ इन्द्रऽराकर्तः सूर्यऽ
राकांजजानवेनादेकं स्वध्यानिष्टतक्षः ॥ १५ ॥ राताऽ
अर्षेति ॥ हद्यात्समुद्राच्छतवृजारिषुणानावुचक्षे ॥ घृत ॥ १५६

स्प॒धाराः॑ अ॒निचा॑क॒शीमि॒हिरं॑ ण॒ योवे॑त॒ सोम॑ ध्यः॒ आ॒
सा॒म॒॥ ए॒३॥ सं॒म्यक् स॑वंति॒॥ स॒रितो॑ न॒ धेनाः॑ अ॒तर्ह॑दाम॒न
सा॒पूय॑मा॒नाः॒॥ ए॒ते अ॒र्षे॒त्यूर्म॑यो॒ घृत॑ स्य॒ मृगाः॑ इ॒व क्षि॑प॒रणा
री॒षमा॑णाः॒॥ ए॒४॥ सि॒ंधो॒रिव॑ प्रा॒धुने॒॑॥ शू॒घना॑ सो॒वात॑ प्र॒
मि॒यः प॑त॒यंति॒ यु॒क्ताः॒॥ घृत॑ स्प॒धाराः॑ अ॒रुषो॑ न॒ वाजी॒॑॥
का॒ष्ठा नि॑दं॒ नृमि॒निः पि॑न्व॒मानः॒॥ ए॒५॥ अ॒निप्र॑वंत॒॥ स॒

संहिर्घ
१९७

मनेवयोषाः कल्याणः स्मयमाना सोऽग्निम् ॥ घृतम् ॥ अ. १७
धाराः समिधो न संतता जुषारो हवति जातवेदाः ॥ १६ ॥
कन्याः श्ववह तुम् ॥ कन्याः श्ववह तुमेतवाः ॥ अंजं जा
नाः अग्निवाकशीमि ॥ यत्र सोमः सूर्यते यत्र यज्ञो घृत
स्य धाराः अग्नि तत्पवंते ॥ १७ ॥ अन्पुषत ॥ स एतिंगव्यमा
जिमस्मास्त न द्राष्ट विरगानि धत्त ॥ इमं यज्ञं नयत देवता ॥ १८ ॥

नोद्युतस्य धारामधुमत्यवंते ॥ र्थ ॥ धामंते ॥ विश्वं च नमधि
श्रितमंतः समुद्रे हृद्यं तरायुषि ॥ अरुपा मनीके समिधेय
ऽअर्चतस्तमन्नुपाममधुमंतंतऽनुमिमि ॥ र्थ ॥ इति वाजस
नेसंहितायां सप्तदशोऽध्यायः ॥ वाजश्व ॥ मे प्रसवश्च मे प्र
यतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे श्लो
कश्च मे श्रवश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सूश्च मे यज्ञेन ।

संहि.
१८८

कल्पंताम् । प्राणश्च ॥ मेपानश्च मेव्यानश्च मेसश्च मेचित्तं च मः ।
आधीतं च मेवाक्च मेमनश्च मेचक्षश्च मे श्रोत्रं च मेदक्षश्च मे
बलं च मेयज्ञेन कल्पंताम् ॥ २ ॥ अजश्च ॥ मेसहश्च मः आत्मा
च मेतनश्च मेत्राश्च मेवर्मश्च मेगानि च मेस्थीनि च मेपरु
ष्पि च मेनारीणाश्च मः आयुश्च मेजराश्च मेयज्ञेन कल्पं
ताम् ॥ ३ ॥ जैष्ट्यश्च ॥ मः आधिपत्यं च मेमनुश्च मेनामश्च मे

अ. २८

१८८

म॒श्वमे॑न॒श्वमे॑जे॒माच॑मे॒महि॑माच॒मेव॑रि॒माच॑मे॒प्रथि॑माच॒मेव॑
षि॒माच॑मे॒प्राधि॑माच॒मेव॑दं॒चमे॑व॒दिश्व॑मे॒यजे॑न॒कल्पं॑ताम्॥४॥
स॒त्यं॑च॥मे॒श्व॒दाच॑मे॒जग॑च॒मेध॑नं॒चमे॑वि॒श्वं॒॑चमे॑मह॒श्वमे॑॥
क्री॒डाच॑मे॒मोद॑श्च॒मेजा॑तं॒चमे॑ज॒निष्य॑मा॒रां॑च॒मेसू॑क्तं॒चमे॑॥
स॒कृ॒तं॑च॒मेय॑जे॒न क॑ल्पं॒ताम्॥५॥॒कृ॒तं॑च॒मे॒मृ॒तं॑च॒मेय॑क्ष्मं॒च॒
मे॒नाम॑य॒चमे॑जी॒वातु॑श्च॒मेदी॑र्घा॒युत्वं॑च॒मेन॑मि॒त्रं॑च॒मेन॑यं

संहि.

१५५

चमेसु रवंचमेरायनंचमेसु रवाश्चमेसु दिनंचमेयज्ञेकनेसं
ताम्॥६॥यं ताच॥मेधु त्रविमेशेमश्चमेधु तिश्चमेद्विम्बच।
मेमहश्चमेसं विचमेज्ञा वंचमेसुश्चमेप्रसुश्चमेसीरंचमेल
यश्चमेयज्ञेन कल्पंताम्॥७॥त्रांच॥मेमयश्चमेप्रियंचमेनु।
कामश्चमेकामश्चमेसौमनसश्चमेनगश्चमेप्रविणंचमे
नप्रंचमेप्रियश्चमेवसीयश्चमेयज्ञाश्चमेयज्ञेन कल्पंताम्॥

अ. १८

१५६

८॥ ऊ॥ ऊ॥ मे॒सू॒न॒ता॒च॒मे॒प॒य॒श्च॒मे॒र॒स॒श्च॒मे॒घृ॒तं॒च॒मे॒म॒धु॒च॒
मे॒स॒ग्धि॒श्च॒मे॒स॒पी॒ति॒श्च॒मे॒हृ॒षि॒श्च॒मे॒हृ॒ष्टि॒श्च॒मे॒जै॒त्रं॒च॒मु॒ऽ॥
श्रौ॒द्भि॒द्यं॒च॒मे॒य॒ज्ञे॒न॒क॒ल्पं॒ता॒म॥ ९॥ रा॒यि॒श्च॒मे॒रा॒य॒श्च॒मे॒
पु॒ष्टं॒च॒मे॒पु॒ष्टि॒श्च॒मे॒वि॒नु॒च॒मे॒पु॒नु॒च॒मे॒पू॒रं॒च॒मे॒पू॒रं॒त॒स्व॒
मे॒ऊ॒र्य॒वं॒च॒मे॒क्षि॒तं॒च॒मे॒नं॒च॒मे॒क्षु॒च॒मे॒य॒ज्ञे॒न॒क॒ल्पं॒ता॒म॥ १०॥
वि॒तं॒च॒मे॒वे॒द्यं॒च॒मे॒नू॒तं॒च॒मे॒न॒वि॒ष्य॒च॒मे॒सु॒गं॒च॒मे॒सु॒प॒थ्यं॒

संहि ०

२००

चमः कृष्णं चमः कृष्णं चमः कृष्णं चमः कृष्णं चमः कृष्णं चमः कृष्णं चमः कृष्णं चमः
तिश्चमेयज्ञेन कल्पंताम् ॥ २१ ॥ व्रीहयश्च ॥ मेयवाश्चमेमारवा
श्चमेतिलाश्चमेमुजाश्चमेखल्वाश्चमेप्रियंगवश्चमेराव
श्चमेरूपामाकाश्चमेनीवाराश्चमेगोधूमाश्चमेमसूराश्च
मेयज्ञेन कल्पंताम् ॥ २२ ॥ अरमाच ॥ मेमृत्तिकाचमेगिरय
श्चमेयवतीताश्चमेसिकताश्चमेवनस्पतयश्चमेहिरण्यपंचु

अ. २०

२००

मेवश्चमेरुपामंचमेलोहंचमेसीसंचमेवउचमेयज्ञेनकल्पं
ताम्॥१३॥अग्निश्च॥मःआपश्चमेवीरुधश्चमः॥अधय
श्चमेकृष्टयश्चमे।कृष्टयश्चमेग्राम्याश्चमेपशवः
आरंरापाश्चमेवित्तंचमेवित्तिश्चमेनूतंचमेनूतिश्चमेयज्ञे
नकल्पंताम्॥१४॥वस्कंचमेवसतिश्चमेकर्मचमेशक्ति
श्चमेर्थश्चमः॥रामश्चमइत्याचमेगतिश्चमेयज्ञेनकल्पंता

संहिर्ण
२४१

म॥१५॥ अग्निश्च॥मः इंद्रश्चमे सोमश्चमः इंद्रश्चमे सविता च
मः इंद्रश्चमे सरस्वती चमः इंद्रश्चमे पूषा चमः इंद्रश्चमे वृ
हस्पतिश्चमः इंद्रश्चमे यज्ञेन कल्पंताम्॥१६॥ मित्रश्च॥म
ः इंद्रश्चमे वरुणाश्चमः इंद्रश्चमे धाता चमः इंद्रश्चमे त्व
ष्टा चमः इंद्रश्चमे मरुतश्चमः इंद्रश्चमे त्विर्वेचमे देवाः इं
द्रश्चमे यज्ञेन कल्पंताम्॥१७॥ पृथिवी च॥मः इंद्रश्चमे त

अ० १८

२४२

रिश्चंचमः इंद्रश्चमे द्यौश्चमः इंद्रश्चमे समाश्चमः इंद्रश्च
मेनक्षत्राणिचमः इंद्रश्चमे दिशाश्चमः इंद्रश्चमे यज्ञेन क
ल्यंताम् ॥ १८ ॥ अर्हः शुश्रू मेरुत्रिमश्चमे दान्पश्चमे धिपति
श्चमः नृपांश्चमे तर्गामश्चमः रोंद्रवायवश्चमे मैत्राव
रुणाश्चमः आश्विनश्चमे प्रतिप्रस्थानश्चमे शुक्रश्चमे मं
थीचमे यज्ञेन कल्यंताम् ॥ १९ ॥ आग्रयणश्च मे वैश्वदेव

संहि.
२५२

अमेध्रुवश्चमेवैश्वानरश्चमऽरेंद्राग्नश्चमेमहावैश्वदेवश्च ॥ अ. २८
मेमरुत्वतीयाश्चमेनिर्धेवल्पश्चमेसावित्रश्चमेसारसुतः
श्चमेपात्नीवृतश्चमेहारियोजनश्चमेयज्ञेनकल्पंतामः ॥ २९ ॥
अचश्च॥ मेचमसाश्चमेवायव्यानिचमेद्रोणकलन्दाश्च
मेग्रावाणश्चमेधिषवरोचमेष्टुन्धमऽआधवनीयः
श्चमेचेदिश्चमेबर्हिश्चमेवनृत्यश्चमेस्वगाकारश्चमेयु

२५२

संहिर्ष
२०३

चमेनवचमः एकादशचमः एकादशचमेत्रयोदशचमेत्रयो
दशचमेपंचदशचमेपंचदशचमेसप्तदशचमेसप्तदश
चमेनवदशचमेनवनेदशचमः एकविंशतिश्चमः एका
कविंशतिश्चमेत्रयोविंशतिश्चमेत्रयोविंशतिश्चमे
पंचविंशतिश्चमेपंचविंशतिश्चमेसप्तविंशतिश्चमे
सप्तविंशतिश्चमेनवविंशतिश्चमेनवविंशतिश्चमे

अ. २०

२०३

[illegible]

संहिर्ष

२७४

तुश्चत्वारिंशः शतमे चतुश्चत्वारिंशः शतमेष्टा चत्वारिंशः शतम् ॥ अ. १७
मेयुजेन कल्पंताम् ॥ २५ ॥ अविश्च ॥ मेऽप्रचीचमेदित्यवा द्व
मेदित्योहीचमेपंचाविश्चमेपंचाचीचमेत्रिवत्सश्चमेत्रिवत्स
चमेतुर्यवा द्वमेतुर्योहीचमेयुजेन कल्पंताम् ॥ २६ ॥ पष्ठवा द्व
मेपष्ठोहीचमः नक्षत्राचमेवृक्षाचमः रुषजश्चमेवेहचमेनडा
श्चमेधेनुश्चमेयुजेन कल्पंताम् ॥ २७ ॥ वाजाय स्वाहा ॥ प्रसवाय ॥ २०४

स्वाहा पिजाय स्वाहा कतवे स्वाहा वसवे स्वाहा हर्षितये स्वाहा नै
मुग्धाय स्वाहा मुग्धाय वै न ठं त्रिनाय स्वाहा चि न ठं त्रि नः आं
त्याय नाय स्वाहा त्याय नो वनाय स्वाहा नुवनस्पतये स्वाहा धि प
पतये स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ॥ इयं ते राशि मन्त्राय यं ता सि य म
न कुर्जे त्वा च स्थे त्वा प्रजानां त्वा धि प त्या य ॥ २८ ॥ अथ यज्ञेन ॥
कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतां चक्षु यज्ञेन कल्पतां श्रोत्रं च

संहि.

२५

जेन कल्पतां वाग्पजेन कल्पतां मनो यजेन कल्पतां मात्मा यजे
न कल्पतां बुद्ध्या यजेन कल्पतां ज्योतिर्यजेन कल्पतां चं सूर्य
जेन कल्पतां दृष्टं यजेन कल्पतां यज्ञो यजेन कल्पताम् ॥ स्तोम
श्रुयजुश्च रुक्सा मचष्ट हस्वरथं तरं च ॥ स्वर्देवाः अगन्मा
मृताः अन्नम प्रसी जायतेः प्रजा अन्नम वेद्वाहा ॥ २५ ॥ वाज
स्पनु ॥ प्रसवे मातरं महीमदिति नाम वचसा क रमहे ॥

अ. २५

२५

स्यमिदं विश्वं नुवनमा विवे शतस्यां नो देवः सविता धर्मसा ॥
विषत् ॥ ३२ ॥ विश्वे अद्य ॥ मरुतो विश्वं कृती विश्वे नवं त्व
ग्रयः समिधाः ॥ विश्वे नो देवाः ॥ अवसागमंतु विश्वमस्त
द्विरां वा जोः ॥ अस्मे ॥ ३१ ॥ वा जो नः ॥ सप्तप्रदिशश्चत
स्रो वा यशवतः ॥ वा जो नो विश्वे हर्धे न साता विहावतु
३२ ॥ वा जो नः ॥ वा जो नोः ॥ अद्य प्रसू वाति दानं वा जो दे

वे शः

संहिर्ष वांशैः कृतुनिः कल्पयाति॥ वाजोहिमासर्ववीरं जजान॥ अर्ष १८
२४६ विश्वांश्चाशावाजपतिर्जयेयम्॥ ३३॥ वाजः पुरस्तात्
वाजः पुरस्तादुत्तमं ध्यतो नो वाजो देवान् हविषा ब्रुव
याति॥ वाजोहिमासर्ववीरं चकार सर्वाऽश्वाशावा
जपतिर्नवेयम्॥ ३४॥ संमा॥ सृजामि पयसा पृथि॥
व्याः संमा सृजाम्यग्निरोषधीनिः॥ सोहं वाजठं स २४६

नेयमग्ने॥३५॥ पयः पृथिव्या॥ पय ऊर्षधीषु पयो दि
व्यं तरिक्षे पयो धा॥ पयस्वतीः प्रदिशः संतुमहम्॥
३६॥ देवस्य त्वा॥ सवितुः प्रसवे श्विनो बज्रि न्या पूष्णो
हस्ता न्याम्॥ सरस्वत्ये वाचो यंतु यंत्रेणाग्नेः साम्ना
ज्येना निषिंचामि॥३७॥ कृताया द्रुतक्षमा॥ गिरिं
धर्वस्तस्योषधयो सरसो मुदो नाम॥ स न इदं ब्रह्म

संहि.

२०७

क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाङ्मन्यः स्वाहा ॥ ३८ ॥ सूर्यः हितो अ. २५
विश्वसामा ॥ सूर्यो गंधर्वस्तस्य मरीचयोऽक्षरसः आयुवो
नाम ॥ सनः इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाङ्मन्यः स्वा
हा ॥ ३९ ॥ सुषुम्णाः सूर्यरश्मिः ॥ सुषुम्णाः सूर्यरश्मि
श्रुं प्रमा गंधर्वस्तस्य नक्षत्राण्यक्षरसोऽनेक रयो नाम
सनः इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाङ्मन्यः स्वाहा ॥ ४० ॥ २५७

इ॒षि॒रो॒वि॒श्व॒व्य॒चाः॥ वा॒तो॒गं॒ध॒र्व॒स्त॒स्या॒पोऽ॒श्र॒स॒र॒सः॥
ऽ॒नु॒ज्यो॒ना॒म॥ स॒नः॒इ॒दं॒ब॒र्ह॒क्ष॒त्रं॒पा॒तु॒त॒स्मे॒स्वा॒हा॒वा॒हा॥
न्यः॒स्वा॒हा॥ ध॒र॥ नु॒ज्युः॒स॒प॒र्णः॥ नु॒ज्युः॒स॒प॒र्णो॒वि॒ज्ञा॥
गं॒ध॒र्व॒स्त॒स्य॒दक्षि॒णाऽ॒श्र॒स॒र॒स॒स्ता॒वा॒ना॒म॥ स॒नः॒इ॒दं॒ब॒र्ह॒क्ष॒त्रं॒पा॒तु॒त॒स्मे॒स्वा॒हा॒वा॒हा॒न्यः॒स्वा॒हा॥ ध॒श॥ प्र॒जा॒य॒ति॥
वि॒श्व॒क॒र्मा॥ म॒नो॒गं॒ध॒र्व॒स्त॒स्यऽ॒नु॒क्त्वा॒मां॒न्य॒श्र॒स॒र॒स॒ये

संहिर्
२०८

ष्टयोनाम॥सनः॥द्वंद्वस्त्रक्षत्रं पातुतस्मै स्वाहा वा दृता॥ अर्ध
न्यः स्वाहा॥४३॥सनः॥सतो नुवनस्य ते प्रजापते यस्य
तः न परिगृहा यस्य वेह॥ अस्मै ब्रह्मणे स्मै क्षत्राय महि
त्रा मीय च स्वाहा॥४४॥समुद्रोसि॥नन स्वाना प्रदानुः
शं नूर्मयो नूर्निमा वाहि स्वाहा॥मारुतोसि मरुतां गण
ः शं नूर्मयो नूर्निमा वाहि स्वाहा॥४५॥यास्ते॥अग्नेसु
वत्सु रसिदुस्वात्सु रसिपो हरिमा मा वाहि स्वाहा॥४६॥

२०८

येसुचोदिवमातन्वंतिरुन्मिनिः॥ तानिर्नोऽश्रुद्यं सर्वाङ्गी
सुचेजनायस्सुधि॥४६॥ यावः॥ यावो देवाः सूर्येसुचो गो
षश्चेष्टुयासुचः॥ इन्द्राङ्गीतानिः सर्वाङ्गीसुचं नो धत्त ह
स्पते॥४७॥ सुचं नः॥ सुचं नो धेहि ब्राह्मणेषु सुचुर्हः राजसु
नस्सुधि॥ सुचं विन्नेषु शूद्रेषु मयि धेहि सुचासुचम्॥४८॥
तत्त्वा॥ यामि ब्रह्मणा बद्धमानस्तदा ग्रास्ते यजमानो हविः॥

संहि
२०२

जि॥ अहे उमा नो वरुणो हवी ध्यु रुशठः समानः आयुः अपरं
प्रमोषीः ॥ ४२ ॥ स्वर्गाघर्मः ॥ स्वाहा स्वर्गावर्कः स्वाहा स्वर्गा
शुक्रः स्वाहा स्वर्गाज्योतिः स्वाहा स्वर्गसूर्यः स्वाहा ॥ ४३ ॥
अग्निं युनयि ॥ शवसा दृतेन दिव्यः स परं वियसा हं
तम ॥ तेन वयं गमेम ब्रध्नस्य विष्टपः स्वो रुहाणाः अधि
नाकमुत्तमम् ॥ ४४ ॥ शतम् ॥ ४५ ॥ इमो ते ॥ पक्षावजरो ॥ २०२

पतत्रिरोगोवाच्यां रक्षां स्पृहं स्यग्ने॥ तान्यापतेम॥
सुकृतामुलोकं चत्रः कृषयोजग्मुः प्रथमजाः पुराणाः॥
५२॥ इंदुर्दक्षः॥ त्रयेनः कृतावाहिरं पक्षः स कुनोनु॥
रं पक्षः॥ महान्मधस्तेषु वः आनिषत्तो नमस्तेऽस्तुमा॥
माहिर्हसीः॥ ५३॥ दिवोमूर्धा॥ सिष्टयिमानानिरुर्गपामो॥
वधीनाम्॥ विश्वायुः शर्म सप्रथानमस्यथे॥ ५४॥ विश्वस्य

संहि ४
२१४

मूर्ध्म॥ विश्वस्य मूर्ध्मन्न धितिः सिञ्चितः समुद्रे तेऽहं दयम॥
स्वायुरापो दत्तो दधिं निनू॥ दिवस्पृजं न्यादंत रिक्षा त्स्थि
व्यास्ततो नो हृष्याव॥ ५५॥ इष्टो यज्ञः॥ इष्टो यज्ञो नृगुनिरा
शीर्द्वा वसुनिः॥ तस्य नः इषुस्य प्रीतस्य प्रविरो हागमेः॥
५६॥ इष्टो अग्निः॥ इष्टो अग्निराहुतः पिपत्तुनः इष्टो
हविः स्वर्गे दं देवेभ्यो नमः॥ ५७॥ यदा कृतात्॥ यदा कृतात्

अ. १४

२१४

त्समसुखोद्दोवामनसोच्चासंचृतं चक्षुषोवा ॥ तदनुप्रे
तसुहृतामुलोकं यत्रऽक्षयोजगमुः प्रथमजाः पुराणा
ः ॥ ५८ ॥ एतर्हः सधस्त्वा ॥ परितेदधमिवमावहाचेवधिंजा
तवेदाः ॥ अन्वागंतायुजपतिर्वाऽअत्रतथं स्मजानीतप
रमेव्योमन् ॥ ५९ ॥ एतंजानाथ ॥ परमेव्योमं देवाः सधस्त्वा
विदरूपमस्य ॥ यदागच्छात्यथिनिर्द्वायानैरिष्टापूर्वेकंण

संहिर्ष

२२२

वाथा विरस्मै॥ ईर्ष॥ नुबुध्यस्व॥ नुबुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहित्व॥
मिष्टापूर्ते सठः सृजेथा मयंच॥ अस्मिंस्सधस्तेऽअध्युत्तर॥
स्मिंन्विश्वे देवा यजमानश्च सीदत॥ ई॥ येन ब्रह्मसि॥ सहसं
येनाग्ने सर्ववेदसम्॥ तेनेमं यजं नोनयस्वर्देवेषु गंतवे॥
ई॥ प्रस्तरेण परिधिना॥ स्कचावेद्याचबर्हिषा॥ रुचेमं य
जं नोनयस्वर्देवेषु गंतवे॥ ई॥ यदुतं॥ यदुतं यत्यरादानं॥

अर्ष २०

२२२

यत्पूर्तयाश्चदक्षिणाः॥ तद्गतिर्वैश्वकर्म्मणः स्वर्देवेषु नो
दधत॥ ६४॥ यत्रुधाराः॥ यत्रुधाराः अनपेतामधोर्धृतस्य च
याः॥ तद्गतिर्वैश्वकर्म्मणः स्वर्देवेषु नोदधत॥ ६५॥ अग्नि
रस्मि॥ जन्मना जातवेदा घृतं मे चक्षुरमृतं मः आसनं॥ अ
र्कस्त्रिधातुरजसो विमानो जस्रो घर्मो हविरस्मिनाम॥ ६६॥
रुचो नाम॥ रुचो नामास्मियजूंषि नामास्मिसामानि

संहिर्ष

२१२

नामासि॥ येऽश्रुग्नयः पांचजंन्याऽश्रुस्यांष्टयिव्यामधि॥ ते
षामसित्वमुत्तमः प्रनोजीवातवेस्रव॥ ६७॥ चार्त्रहत्यायुना
वसे॥ एतनाषात्वायव॥ इंदुत्वावृत्तयामसि॥ ६८॥ सहदा
नुष्ठुरुहृत॥ क्षियंतमहस्तमिंद्रुसंपिणकुणारुम॥ अग्नि
वृत्रंवर्द्धमानंपियासुमपादमिंद्रुतवसाजघंथ॥ ६९॥ चिनः
॥ चिनः इंद्रुमृधोजहिनीवार्यच्छ एतंतन्यतः॥ योऽश्रुस्मांशः॥

अ० १०

२१२

अ॒नि॒दा॒स॒त्य॒ध॒रं॒ग॒म॒या॒त॒मः॑॥३०॥मृ॒गो॒न्न॒नी॒मः॑॥कु॒व॒रो
गि॒रि॒ष्वाः॑प॒रा॒व॒तः॑आ॒ज॒गं॒था॒प॒र॒स्याः॑॥सृ॒क॒र्ठः॑स॒र्ठः॑ना॒य
प॒वि॒र्मि॒द्र॒ति॒ग्मं॑वि॒त्रा॒चू॒ता॒दि॒वि॒मृ॒धो॑नु॒द॒स्व॑॥३१॥वै॒श्वान॒।
रो॒नः॑॥वै॒श्वान॒रो॒नः॑कु॒त॒यः॑आ॒प्र॒या॒तु॒प॒रा॒व॒तः॑॥अ॒ग्नि
न्तः॑सु॒ष्टु॒ती॒रु॒पः॑॥३२॥ए॒ष्टो॒दि॒वि॑॥ए॒ष्टोः॑अ॒ग्निः॑ए॒थि॒व्यां
ए॒ष्टो॒वि॒श्व॑अ॒रु॒ष॒धी॒रा॒वि॒वे॒त्रा॑॥वै॒श्वान॒रः॑स॒ह॒सा॒ए॒ष्टोः॑अ॒

संहर्ष

२१३

ग्निः स नो दिवा सरिष स्या तु नक्तम् ॥ ७३ ॥ अत्रयाम तं ॥ काम
मग्ने त वो ती अत्रयाम रयि ठः रयिवः सु वीरम् ॥ अत्रयाम
वाज मग्नि च्वा जयं तो त्रयाम द्यु म्भ म ज रा ज रं ते ॥ ७४ ॥ वृ यं ते ॥
अद्य र रि मा हि का म मु त्ता न ह स्ना न म सो य स द्य ॥ य जि छे
न म न सा य क्षि दे वा न सै ध त्ता म न्म ना वि प्रो ॥ अग्ने ॥ ७५ ॥ धा
म च्छ द्ग्निः ॥ धा म च्छ द्ग्नि रि प्रो ब्र ह्मा दे वो बृ ह स्प ति न स च्चे

अ. २८

२१३

तसोविश्वेदेवायजं प्रावतुनः शुने ॥ ३६ ॥ त्वं यविषा ॥ हा शुषो
नृः पाहि शृणु धीगिरं ॥ रक्षा तो कमुत तमना ॥ ३७ ॥ इति वा
जसने संहितायां अष्टादशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ स्वा दीत्वा ॥ स्वा
डना तीव्रांती वृणा मृता मृतेन ॥ मधुमती मधुमता सृजा
मिसर्धः सोमेन ॥ सोमो स्य श्विन्यां पच्यस्व सरस्वत्ये पच्यस्व
प्राय सुत्राम्णो पच्यस्व ॥ ३९ ॥ परीतः ॥ परितो पिंचता सुतर्धः सो

संहिर्ष

२१४

मो॒यः॒ न॒त॒म॒र्धः॒ ह॒विः॑॥ द॒धं॒ न्व॒यो॒ न॒ र्योः॑ अ॒सु॒त॒ रा॒ स॒खा॒ वु॒ सो

अ॒२१४

म॒म॒ प्रि॒ निः॑॥ २॥ वा॒योः॑ पू॒तः॑॥ प॒वि॒त्रे॒ण॒ प्र॒ त्यं॒ क॒ सो॒ मोः॑ अ॒ति॒

पु॒तः॑॥ इ॒न्द्र॒ स्य॒ यु॒ज्यः॑ स॒खा॑॥ वा॒योः॑ पू॒तः॑ प॒वि॒त्रे॒ण॒ प्रां॒ क॒ सो॒ मोः॑

अ॒ति॒ पु॒तः॑॥ इ॒न्द्र॒ स्य॒ यु॒ज्यः॑ स॒खा॑॥ ३॥ पु॒ना॒ ति॒ ते॑॥ प॒रि॒ स्क्रा॒ त॒ र्धे॑

सो॒म॒ र्धः॑ सूर्य॒ स्य॒ दु॒ हि॒ ता॑॥ वा॒रे॒ण॒ श॒ श्र॒ ता॒ त॒ ना॑॥ ४॥ ब्र॒ह्म॒ क्ष॒ त्रं॑॥

प॒व॒ ते॒ ते॒ जः॑ इ॒न्द्रि॒ य॒ र्धः॑ स॒ र॒ या॒ सो॒मः॑ सु॒तः॑ आ॒ स॒ तो॒ म॒ दा॒ यः॑॥ २१४

शुक्रेण देवदेवताः पिष्टग्निरसेनां न यजमानाय धेहि ॥
५॥ कुविदंग ॥ यवमंतो यवं विद्यथा दांत्यनुष्टुवं विद्यय ॥ इहे
हैषां क्षणुहि नो जना निवे बहिषो नमः नुक्तिं यजंति ॥ उपम
याम गृहीतोस्य श्विच्यां त्वासरस्वत्यै त्वे प्रायत्वा सुत्राम्णाः
एष ते वो निस्तेजसे त्वावीर्याय त्वावलाय त्वा ॥ ६ ॥ नाना हि ॥ वो
देव हितर्हः सदस्सुतं मासर्वः सृक्षायां परमेव्यो मनः ॥ सु ।

संहिर्ष

२१५

रात्वमसि शुष्मिणी सोमः षमा माहिर्दः सीः स्वां योनिमा
द्विरांती ॥ ७ ॥ नुपयामगृहीतोसि ॥ नुपयामगृहीतोस्य ॥
श्विनं ते यः सारस्वतं वीर्यं मे प्रबलम् ॥ एष ते योनिमेदि
यत्त्वानंदाय त्वामहसेत्वा ॥ ८ ॥ तेजोसि ॥ तेजोमयि धेहि ॥
वीर्यमसि वीर्यं मयि धेहि बलमसि बलं मयि धेत्वा जोस्यो
जोमयि धेहि मन्पुरसि मन्तुमयि धेहि सहोसि सहोमयि

अ. २१

२१५

धेहि॥२०॥याव्याघ्रं॥विष्टविको नौहृकचूरक्षति॥श्रेयनंपत
त्रिणां॥सिद्धिः॥हृष्टः॥सेमंपात्वर्हः॥हंसः॥२१॥यदापिपेषा॥मा
तरं॥छत्रः॥प्रमुदितो॥धयन॥एतत्तदगतेऽन्ननृणोन्नवांम्यह
तोपितरोमया॥संपृचस्वसंमानिद्रणाष्टदू॥विष्टवस्त्ववि
मापाप्मानाष्टदू॥२२॥देवायुज्जम॥देवायुज्जमतंन्वतनेषजं
निषजाश्विना॥वाचासरस्वतीनिषगिंद्रायेन्द्रियाणिद

संहिर्ष
२२६

धतः॥२२॥दीक्षार्थैरूपम॥दीक्षार्थैरूपठः॥नाष्पाणिप्रायः
णीयस्युतोक्मानि॥क्रयस्परूपठः॥सोमस्यलाजाः॥सोमा
थं॥नावोमधु॥२३॥आतिथ्यरूपं॥मासरंमहावीरस्यनग
रु॥रूपमुपसहामेतत्तिस्वोरात्रीः॥सुरासता॥२४॥सो
मस्यरूपं॥क्रीतस्यपरिसुत्परिषिच्यते॥अश्विन्पांडुगंधने
षजमिंद्रार्थैः॥सरस्वत्या॥२५॥आसंदीरूपम॥आसं

अ.२२६

२२६

हीरूयर्हः राजासंघेवेद्यैकुंजीस्तराधनी॥ अंतरः नंतरवे
द्यारूपं कारोतरोनिषक॥ १६॥ वेद्यावेदि॥ समाप्यतेबहि
षाबुहिरिद्रियम॥ यूयेनयूपः प्राप्यतेप्रणीतोअग्निरा
ग्निना॥ १७॥ हविर्दानंयत॥ हविर्दानंयदश्विनाग्नीध्रंय
त्सरस्वती॥ इंद्रायेंद्रः सदस्कुतंपत्नीशालंगार्हपत्यः
१८॥ प्रेषेनिः प्रेषान्॥ प्रेषेनिः प्रेषानामोत्याप्रीतिराप्री

संहिर्

२१७

यज्ञस्य॥ प्रयाजे निरनुयाजान्वषट्कारे निराकृतीः॥ २१७॥ प

अ. २१७

श्रुतिः पशून्॥ पशुनिः पशूनाप्नोति पुरोडाशो हवींश्च

॥ छंदोनिः सामिधेनीयाज्यानि च षट्कारान्॥ २१८॥ धाना

किरुंनः॥ सक्तवः परीवापः पयोदधिः॥ सोमस्य रूपं

हविषः॥ आमिक्षा वाजिनं मधु॥ २१९॥ धानानां हः रूपं

ऊवले परीवापस्य गोधूमाः॥ सक्तनाथं रूपं वदरमुप

२१७

वाकाः करुं न स्य ॥ २२ ॥ पयसो रूपं ॥ यघर्वाद् ध्नो रूपं क
र्कधूनि ॥ सोमस्य रूपं वाजिनः ॥ सोम्यस्य रूपमा मिक्षा
॥ २३ ॥ आश्रावय ॥ आश्रावयेति स्तोत्रियाः ॥ प्रत्याश्रा
वोऽनु रूपः ॥ यजेति धाय्य रूपं प्रगाथाये यजामहा
ः ॥ २४ ॥ अर्धः ॥ रुचैः सुत्वा नाम् ॥ अर्धः ॥ रुचैः सुत्वा नाथं
रूपं पदे राप्नोति निविदः ॥ प्रणवैः ॥ आस्त्राणां रूपं पय

संहि.
२१८

सा सोमऽप्राप्यते ॥ २५ ॥ अश्विनीं प्रातः सवनं ॥ अश्विनीं
प्रातः सवनं मिंद्रं गेंद्रं माध्यं दिनम् ॥ वैश्वदेवर्षः सरस्व
त्यात्तृतीयमासर्षः सवनम् ॥ २६ ॥ वायव्यैर्वायव्यानि ॥ वाय
व्यैर्वायव्या न्याप्नोति सतेन द्रोणकलशम् ॥ कुंजीन्या
मंभृणोऽसुते स्खाली निस्खाली राप्नोति ॥ २७ ॥ यजुर्निरा
प्यते ॥ ग्रहाग्रहैस्तोमाश्च विष्टुताः ॥ छंदो निरुच्छान्स्वा ॥ २८

शि साम्ना व नृथः प्राप्यते ॥ २७ ॥ इडा निर्नक्षान ॥ इडा नि
र्नक्षाना प्रोति सूक्त वा के ना निरख ॥ शुं यु ना पत्नी संया ॥
जांत्स मिष्टय जुषा स थं स्छाम ॥ २८ ॥ वृते न दीक्षाम ॥ वृते न
दीक्षामा प्रोति दीक्ष या प्रोति दक्षिणाम ॥ दक्षिणा श्रद्धा ॥
मा प्रोति श्रद्ध या स त्प माप्यते ॥ २९ ॥ एता व द्रुपं ॥ यज्ञस्य व
हे वै ब्रह्मणा कृतम् ॥ तदेतत्सर्व मा प्रोति यज्ञे सौत्रा मणी ॥

संहिर्ष
२१७

सुते॥३१॥सुरावतं॥बर्हिषदर्थः॥सुवीरंयजर्हः॥हिन्वंतिमहि
षानमोनिः॥दधानाः॥सोमंदिविदेवतासुमदेमंप्रयज
मानाः॥सुक्ताः॥३२॥यस्ते॥रसः॥संनृतः॥अपधीषुसोम
स्यशुभः॥सुरयासुतस्य॥तेनजिन्वयजमानंमदेनसर
स्वतीमश्विनाविप्रमग्निम॥३३॥यमश्विना॥नमुचेरासुरा
दधिसरस्वत्यस्कनोदिंद्रियाय॥इमंतर्हः॥शुक्रंमधुमंतमि

अ. २१७

२१७

ॐ सोमं राजानमिह न क्षयामि ॥ ३४ ॥ यदत्र रिपुं र
सिनः सुतस्य यद्विंदोऽपि ब्रह्मचरिणः ॥ अहंतदस्य म
नसा शिवेन सोमं राजानमिह न क्षयामि ॥ ३५ ॥ पितृभ्यः
स्वधा यिन्यः स्वधानमः पितामहेभ्यः स्वधा यिन्यः स्व
धानमः प्रपितामहेभ्यः स्वधा यिन्यः स्वधानमः ॥ अक्षि
तरोमीमदंत पितरो तीत पंत पितरुः पितरुः शुं धधम ॥ ३६ ॥

संहिर्
२२०

पुनंतुमा॥पितरः॥सोम्यासः॥पुनंतुमापितामहाः॥पुनंतु
प्रपितामहाः॥पवित्रेणाश्रतायुषा॥पुनंतुमापितामहा
पुनंतुप्रपितामहाः॥पवित्रेणाश्रतायुषाविश्वमायुर्व्य
श्वे॥३७॥अग्नः॥आयूथं॥षि॥पवसः॥आसुवोर्जमि
षचनः॥आरेबाधस्वडुक्षुनाम॥३८॥पुनंतुमा॥देवज
नाः॥पुनंतुमनसाधियः॥पुनंतुविश्वाचूतानिजातवेदः॥

अ. २२०

२२०

पुनीहिमा॥३९॥पवित्रेणपुनीहिमा॥पुत्रेणदेवदीद्यत
॥अग्नेहृत्वाक्रतूँरनु॥४०॥यस्ते॥पवित्रमर्घ्यग्नेवि
ततमंत॥ब्रह्मतेनपुनातुमा॥४१॥पवमानःसः॥पवमा
नःसोऽश्रद्यनःपवित्रेणद्विचर्षणिः॥यःपोतासपुनातु
मा॥४२॥ननान्याम॥ननान्यादेवसवितःपवित्रेणसवे
नच॥मांपुनीहिविश्वतः॥४३॥वैश्वदेवीपुनती॥देव्यागा

संहिर्ष

२२२

ब्र
द्यास्यामि मां कृ॒तन्वो॒ची॒त॒ष्ट॒ष्ठाः॑॥ त॒याम॒हंतः॑ स॒ध॒मा॒देशु॑ ।
व॒यं च॑ स्याम॒यत॑यो र॒यी॒णाम्॑॥ ४४॥ ये स॒मा॒नाः॑ स॒म॒न॒सः॑
पि॒त॒रो॒ यम॑राज्ये॥ ते षां लो॒कः॑ स्व॒धा न॒मो॒ य॒ज्ञो॒ दे॒वेषु॑ क॒स्य
ताम्॑॥ ४५॥ ये स॒मा॒नाः॑ स॒म॒न॒सो॒ जी॒वा जी॒वेषु॑ मा॒म॒काः॑
॥ ते षां च॑ श्री॒र्मयि॑ क॒व॒ल्य॒ता॒म॒स्मिं॒ लो॒के॒ नृ॒त॒र्हः॑ स॒मा॒नाः॑॥ ४६॥
दे॒स॒त॒ती॑॥ अ॒ष्ट॒ष्ट॒ण॒वंपि॒त॒णाम॒हं॒ दे॒वा॒ना॒मु॒त॒म॒र्त्या॒नाम्॑॥ ४७॥

अ. २२

२२२

ता॒न्या॒मि॒दं॒वि॒श्वमे॒ज॒ज॒मे॒ति॒व॒दं॒त॒रा॒पि॒त॒रं॒मा॒त॒रं॒च॥४७

इ॒द॒दं॒ह॒विः॥प्र॒ज॒न॒नं॒मेऽ॒श्र॒स्त॒द॒श॒वी॒र॒रुः॒सर्व॒ग॒ण॒ं

स्व॒स्त॒ये॥आ॒त्म॒स॒नि॒प्र॒जा॒स॒नि॒प॒शु॒स॒नि॒लो॒क॒सं॒न्य॒न

य॒स॒नि॥अ॒ग्निः॒प्र॒जां॒ब॒हु॒लां॒मे॒क॒रो॒त्वं॒नं॒प॒यो॒रे॒तोऽ॒श्र

स्मा॒स्त॒ध॒त॥४८॥न॒दी॒र॒ता॒म॥न॒दी॒र॒ता॒म॒व॒र॒ऽनु॒त्प॒रा॥

स॒ऽनु॒न्म॒ध्य॒माः॒पि॒त॒रः॒सो॒म्या॒स॒न॥अ॒सु॒वऽइ॒धु॒र॒वृ॒क

सहिर्ष

२२२

ऽकृतजास्तेनोवंतुपितरोहवेषु॥४॥अंगिरसोनः॥पि॥अ. १॥
तरोनवगवाऽअथवारिणोनगवःसोम्यासम॥तेषांबुयदः
सुमतोयज्ञियानामपिनदेसोमनसेस्याम॥५॥येन
॥पूर्वपितरःसोम्यासोनूहिरेसोमपीयंवसिष्ठाः॥
तेनिर्व्यमासर्धःरराणोहवीथंष्फुरांनुराद्भिःप्रतिक
ममतु॥५॥त्वर्धःसोम॥प्रविकितोमनीषात्वर्धःरजिष्ट २२२

मनुनेषिपंथाम्॥ तव प्रणीती पितरो नः इंदो देवेषु रत्नम्
मनजंतधीराः॥ ५२॥ त्वया हि नः॥ पितरः सोमपूर्वे कर्मा
णि च कुः पवमानधीराः॥ वृन्व न वातः परिधीरां रपोणु
वीरे निरश्वैर्मघवानवानः॥ ५३॥ त्वरः सोम॥ पितृभिः
संविहानो नुद्यावापृथिवीऽऽप्राततंथ॥ तस्मै तः इंदो हवि
षा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम्॥ ५४॥ बर्हिषदः पि

संहिर्ण

२२३

तरः॥ ब॒र्हिष॒दः॒ पि॒तरः॒ कु॒त्प॒र्वा॒ गि॒मा॒वो॒ ह॒व्या॒ च॒ रु॒मा॒ जु॒ष॒धे
म॥ तः॒ आ॒ग॒ता॒ व॒सा॒ श॒ंत॒ मे॒ ना॒थानः॒ शं॒यो॒ र॒र॒पो॒ द॒धा॒त॥ ५
५५॥ आ॒हं॥ पि॒त्तं॒ त्सु॒ वि॒द॒त्रा॒ शं॥ अ॒वि॒त्सि॒न॒पा॒ तं॒ च॒ वि॒क्र
म॒रां॒ च॒ वि॒स्मो॒ न॥ ब॒र्हिष॒दो॒ ये॒ स्व॒ध॒या॒ सु॒त॒ स्य॒ न॒ जं॒त॒ पि॒त्व
स्तः॒ इ॒हा॒ ग॒ मि॒षाः॥ ५६॥ उ॒प॒हृ॒ताः॒ पि॒तरः॒ सो॒ म्या॒ सो॒ ब
हि॒ष्पे॒ सु॒ नि॒धि॒षु॒ प्रि॒येषु॥ तः॒ आ॒ग॒मं॒ तु॒तः॒ इ॒ह॒ श्र॒वं॒ त्व॒ धि॒बु

अ. २५

२२३

वंतुतेवंत्वस्मान्॥५७॥आर्यंतुनः॥पितरःसोम्यासोऽग्नि
ष्वात्ताःपृथिनिर्देवयानैः॥अस्मिन्न्यज्ञेस्वध्यामदंतो
धिवुवंतुतेवंत्वस्मान्॥५८॥अग्निष्वात्ताःपितरः॥एहा
गच्छतसदःसदःसदतस्तुप्रणीतयः॥अत्ताहवीं
षिप्रयतानिबर्हिष्पथारयिठःसर्ववीरंदधातन॥
पर्य॥येऽअग्निष्वात्ताः॥येऽअग्निष्वात्तायेऽअनग्निः॥

संहिर्षं

२२४

षात्तामध्वेदिवः स्वधयामादयते॥ तेन्यः सु राडस्क नी॥ अ. २२४
तिमेतां वथा वृशंतन्वं कल्पयाति॥ इर्ष॥ अग्निषात्तानृ
तुमते॥ अग्निषात्तानृ तुमतो ह वा महे नारा शर्षः से।
सोमपीथं यः आशुः॥ ते नो विप्रासः सुहवा नवं तु व
यं स्याम पतयो रयीणाम॥ इ२॥ आच्याजा नृदक्षि।
एतो निषद्ये मं यज्ञमनिगृणीत विश्वे॥ माहिर्षः सिष्टपि

२२४

तरः केन चिन्वो यद्ऽआगः पुरुषता कराम ॥ ईश ॥ आ
सीना सोऽअरुणीनां ॥ मुपस्ते रयंधत्तदा शुषेमर्त्या वि
पुत्रे न्यः पितरस्तस्य वस्वः प्रयच्छततः इहोर्जिदधात ॥
ईश ॥ यमगते ॥ कव्यवाहनत्वं चिन्मन्त्यसे रयिम ॥ तन्नो गी
र्निः श्रवायं देवत्राप नया युजम ॥ ईध ॥ यो अग्निः ॥ क
व्यवाहनः पितृन्पक्षदत्ता दृध ॥ प्रेड हव्यानि वोचति ।

संहि.

२२५

देवेन्यश्च पितृन्यः॥ ६५ ॥ त्वमग्ने॥ त्वमग्नेऽदितः॥ क
व्यवाहनावाह्यव्यानिस्करुनीणि कृत्वी॥ प्रादाः पितृन्य
स्वधयातेऽक्षनदित्वंदेवप्रथताहवीथंषि॥ ६६ ॥ ये
च॥ येचेहपितरोयेचनेहयांश्चविस्नयाशांऽनचनप्रवि
न्ना॥ त्वंवेच्छयतितेजातवेदः॥ स्वधानिर्यज्ञः॥ सक्तंजु
षस्व॥ ६७ ॥ इदं पितृन्यः॥ इदं पितृन्यो नमोऽस्त्वद्य

२२५

ये पूर्वसोयः परासः इयुः ॥ ये पाथिविरजस्यानिषत्ता
ये वानूनर्हः सवृजनासविष्णुः ॥ ईर्णः ॥ अधा यथानः ॥ पि
तरः परासः पुत्रो सोऽग्निः रुतमाशुषारणाः ॥ शुची
दयं दीधितिः शसः क्षामा मिदंतोऽप्रसुणी रपव्रत
ईर्णः ॥ नृशंतस्त्वा ॥ निधीमत्सुशंतः समिधीमहि ॥ नृशंतु
शतः आर्वह पितृव्येऽन्नतवे ॥ ३० ॥ अपां फेनेन ॥ नमु

संहिर्ष
२२६

चेऽगिरऽइन्द्रोदवर्त्तयः॥ विश्वावदजयस्पृधम॥ ७१॥ सोमो
राजा॥ मृतं सतऽरुजीषेणाजहान्मृत्युम्॥ रुतेन स
त्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमंधसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिन्द्रिय
यो मृतं मधु॥ ७२॥ अग्न्यः क्षीरम्॥ व्यपिबत्कुङ्गां गिरसो
धिया॥ रुतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमंधसऽइन्द्रस्ये
न्द्रियमिन्द्रिययो मृतं मधु॥ ७३॥ सोममग्न्यः॥ सोममग्न्यो व्य

अ. १९

२२६

पिब॑च्छंद॑साहु॑र्हः सः॑ शुचि॑षत॑ ॥ कृ॒ते न॑ स॒त्य मि॑न्द्रि॒यं वि॒पा
न॑र्हः शु॒क्र म॑ंध॒सः इं॑द्र॒स्येंद्रि॑य मि॒दं प॒यो मृ॑तं म॒धु ॥ ७४ ॥
ना॒तम॑ ॥ २२ ॥ अ॒न्ना॒त्य रि॑क्षु॒तः ॥ अ॒न्ना॒त्य रि॑क्षु॒तो र॑सं॒व
त्स॒रा व्या॑पि॒वत् क॑त्रं॒ ययः॑ सो॒मं प्र॑जाप॒तिः ॥ कृ॒ते न॑ स॒त्य मि॑
द्रि॒यं वि॒पा न॑र्हः शु॒क्र म॑ंध॒सः इं॑द्र॒स्येंद्रि॑य मि॒दं प॒यो मृ॑तं म॒
धु ॥ ७५ ॥ रे॒तो मू॑त्रं ॥ वि॒ज॒हा॒ति यो॒निं प्र॑वि॒त्रादि॑न्द्रि॒यम् ॥ ग५ ॥

संहर्ष

२२३

नीजरायुणावृतः नुल्वजहातिजन्मना ॥ कृतेन सत्यमिन्द्रियं विपानर्तः शुक्रमंधसः इंद्रस्येन्द्रियमिदं पयोमृतं मधु ॥ ३६ ॥ दृष्टारूपे ॥ व्याकरोत्सत्यानृते प्रजापतिः ॥ अश्वामनृते दधाच्छाशं सत्ये प्रजापतिः ॥ कृतेन सत्यमिन्द्रियं विपानर्तः शुक्रमंधसः इंद्रस्येन्द्रियमिदं पयोमृतं मधु ॥ ३७ ॥ वेदेन रूपे ॥ व्यपिबत्सुतासुतौ प्रजापतिः ॥

अ. २६

२२७

रुतेन सत्यमिन्द्रियं विपानर्दः शुक्रमंधसः इंद्रस्येन्द्रिय
मिदं पयोमृतं मधु ॥ ७८ ॥ दृष्ट्वा परिस्तुतः ॥ दृष्ट्वा परिस्क
तो रसं दः शुक्रेण शुक्रं व्यपिबत्ययः सोमं प्रजापतिः ॥
रुतेन सत्यमिन्द्रियं विपानर्दः शुक्रमिंधसः इंद्रस्येन्द्रिय
मिदं पयोमृतं मधु ॥ ७९ ॥ सीसेन तंत्रं ॥ मनसा मनीषिणः
नर्या सूत्रेण कवयो वयंति ॥ अश्विना यज्ञं दः सविता ॥

संहिर्षं
२२८

सरस्वतीप्रसरूपं वरुणो निषज्यं न ॥ ८४ ॥ तदस्या रूपं म
मृतं नृची निस्तिस्त्रोदधर्देवताः सठः रराणाः ॥ लोमा
निनाष्यैर्वज्रधानतो कम निस्त्वगस्पमाथं समनवन्न ॥
लाजाः ॥ ८५ ॥ तदश्विना ॥ निषजासुप्रवर्तनी सरस्वती च
यतिपेशोऽश्रंतरम ॥ अस्मि मज्जानं मासरेः कारोतरेण
दधतो गवां त्वचि ॥ ८६ ॥ सरस्वती मनसा ॥ पेशालं वस्तुना

अ. २२८

२२८

सत्यान्यावयतिदृतिं वपुः॥ रसं परि सुतानरो हितं नय
ऊर्ध्वीरस्तसरं नवेम॥ ८३॥ पयसा शुक्रम॥ पयसा शुक्र
ममृतं जनिवृद्धं॥ स्फुर्यामूत्राज्जनयंतरेतः॥ अपाम
तिष्ठुर्मतिं बाधमानाऽकुवध्यं वातर्द्धं॥ सचुंतदारात्॥ ८४
इंद्रः स्फुरामा॥ क्रुदयेन सत्यं पुरोडाशेन सविता जजा
न॥ यक्षुः कुमानं वरुणो निषज्यं नमतस्ते वायुव्योर्नमि

संहिर्ष
२२२

नातिपित्तम॥८५॥ अत्राणिस्त्रालीः॥ अत्राणिस्त्रालीर्म
धुपिन्वमानागुदाः पात्राणिस्तु घानधेनुः॥ त्र्येनत्र्य
पत्रंनक्षीहाश्वीनिरासंदीनानिस्तदरंनमाता॥८६॥ कुं
नोवनिष्ठुः॥ कुंनोवनिष्ठुर्जनितान्श्वानिर्वास्मिन्यये॥
योन्यागर्जोऽश्रंतः॥ प्राशिर्यक्तः शतधरः नत्सोडहे॥
नकुंजीस्वधांपित्तन्यः॥८७॥ मुखर्षः सतः॥ मुखर्षः स

अ. २२

२२२

स्यत्रिरः इच्छतेन जिह्वापवित्रमश्विना संत्सरस्वती॥ च
प्यनपायुर्निषगस्यत्वालोच्चस्तिर्नशोपोहरसातरुस्वी॥
८८॥ अश्विन्यांचक्षः॥ अश्विन्यांचक्षुरमृतं ग्रहान्या
च्छागेन तेजो हविषा शृतेन॥ पक्ष्माणि गोधूमैः कुर्वन्ते
रुतानि येनो न श्रुमसितं वसाते॥ ८९॥ अर्विन॥ मेघो न
सिद्धीर्याय प्राणा स्य पंथाः॥ अमृतो ग्रहान्याम॥ सरस्व

संहि.
२३०

त्युपवाकैर्व्यानं न स्या निबर्हिर्बहरेर्जजान ॥ २३० ॥ इन्द्रस्य रु
पम् ॥ इन्द्रस्य रूपमृष नो बलाय कारा न्याथं श्रोत्रममृ
तं ग्रहा न्याम ॥ यवान बर्हिर्बु वि के स राणि कर्क धुया
जे म धु सार धं मुखात् ॥ २३१ ॥ आत्मं नुपस्ते ॥ न ह कस्य
लोम मुखे न म श्रूणि न व्याघ्र लोम ॥ के शान न शी रेषं न्य
त्रा से ष्प्रियै त्रि खा सि ह ॥ हस्य लोम त्वि वि रिं प्रियाणि

अ. २२

२३०

॥ २॥ अंगान्यात्मं ॥ निषजातदृष्टिनात्मानमंगैः समधा
त्सरस्वती ॥ इन्द्रस्य रूपरुद्रात्मानमायुश्चंद्रेण ज्योतिर
मृतं दधाना ॥ ३॥ सरस्वती योन्यां ॥ गर्भं मृतं रश्मि
न्यां पत्नी सक्तं बिजर्ति ॥ अथाथं रसेन च सरो न सा
म्लेच्छं श्रियै जनयं न पुराजा ॥ ४॥ तेजः पशूनाम्
॥ तेजः पशूनां हविरिन्द्रियावत्परि सुतापयसासा

संहिर्ष

२३१

रुप्यं^{द्वं}मधु॥ अश्विन्यां^५ गधं निषजा सरस्वत्या सुता सु॥
तान्याममृतः सोमः^५ इन्द्रः॥ र्य५॥ इति वाजसनेयिसं॥
हितायां एकोनविंशतिमोध्यायः॥ ॐ॥ क्षत्रस्य यो
नि॥ क्षत्रस्य यो निरसि क्षत्रस्य नानिरसि॥ मात्वा हि र्द
सीन्मामा हि र्दः सीः॥ १॥ निषसा ह॥ धृतवृत्तो वरुणः॥ प
स्त्या स्वा॥ साम्राज्याय सुक्रतुः॥ मृत्योः पाहि विद्यो॥

अ. र्य

२३१

त्याहि॥२॥देवस्यत्वा॥सवितुःप्रसवेष्टिनोर्बुद्धिन्यांपू॥
लोहस्तान्याम॥अष्टिनोर्नेषज्येनतेजसेब्रह्मवर्चसा
याभिषिंचामिसरस्वत्यैवैषज्येनद्वीय्यायान्नाद्याया
निषिंचामीन्द्रस्येन्द्रियेणबलायष्ट्रियेयशसेनिषिंचा
मि॥३॥कोसि॥कतमोसिकसमैत्वाकायत्वा॥सुश्लो॥
कसुमंगलसत्यराजन॥४॥शिरोमे॥शिरोमेष्ट्री॥

संहर्ष

२३२

व्यंशो मुखन्त्रिषिः केनाश्चरम्मश्चूणी॥ राजा मे प्रा
णोऽमृतं सम्प्राट् चक्षुर्विराट् श्रोत्रम्॥ ५॥ जिह्वा
मे॥ नयं वाङ्मनो मन्युः स्वराङ्गमश्च॥ मोक्षः प्रमो
दाऽङ्गुलीरङ्गानिमित्रमेस्व॥ ६॥ बाह्वमे॥ बाह्वमे
बलमिन्द्रियं हस्तौ मे कर्मवीर्यम्॥ आत्मा क्षत्रमु
रो मम॥ ७॥ पृष्ठी मे राष्ट्रमुदरमर्धः सोऽग्रिवाश्च श्रोणी

अ. २४

२३२

ऊरुऽश्चरत्नीजानुनीचित्रोमेंङ्गानिसर्वतः॥ ७ ॥ नानि
र्मे॥ चित्रं चिज्ञानं पायुर्मेयचितिर्न सतः॥ आनंदनंदाव
राडोमेनगः सौजाग्यं पसः॥ जंघान्यापद्मां धर्मोस्मि
चित्रि राजाप्रतिष्ठितः॥ ८ ॥ प्रतिक्षेत्रे॥ प्रतिक्षेत्रेप्रतिति
ष्टामिराष्ट्रेप्रत्यश्वेषुप्रतितिष्टामिगोषु॥ प्रत्यङ्गेऽपुप्र
तितिष्टाम्यात्मं प्रतिप्रारोषुप्रतितिष्टामिंषुष्टृप्रतिद्या

संहिर्ण

२३३

वा॒ए॒थि॒व्योः॑ प्र॒ति॒ति॒ष्ठा॒मि॒य॒ज्ञे॑॥२०॥ त्र॒या॒दे॒वाः॑॥ त्र॒या॒दे॒
वाः॑ ए॒का॒द॒शा॒त्र॒य॒स्त्रि॒ष्टु॒तः॑॥ श्रा॒ः॒स॒रा॒ध॒सः॑॥ बृ॒ह॒स्प॒ति॒पु॒
रो॒हि॒ता॒दे॒व॒स्य॑ स॒वि॒तुः॑ स॒वे॑॥ दे॒वा॒दे॒वै॒र॒वं॒तु॒मा॑॥२१॥ प्र॒थ॒
मा॒दि॒ती॒यैः॑॥ प्र॒थ॒मा॒दि॒ती॒यै॒र्दि॒ती॒या॒स्तृ॒ती॒यै॒स्तृ॒ती॒याः॑
स॒त्ये॒न॒स॒त्यं॒य॒ज्ञे॒न॒य॒ज्ञो॒य॒जु॒र्नि॒र्य॒जु॒ः॒ध॒ि॒सा॒म॒निः॑
सा॒मा॒न्व॒ग्निः॑ रू॒चः॑ पु॒रो॒नु॒वा॒क्या॒निः॑ पु॒रो॒नु॒वा॒क्या॑॥ २३३

व्याज्यानि^१र्याज्यावषट्कारैर्वषट्काराः॥ आहुति^२निराहु-
तयोमे^३कामा^४त्ममर्दय^५तुन्तः॥ स्वाहा॥ १२॥ लोमानि^६प्रय-
तिः॥ लोमानि^७प्रयति^८र्मम^९त्वङ्मः॥ आन^{१०}तिरागतिः॥ म-
थं^{११}संमः॥ नय^{१२}नतिर्वस्व^{१३}स्विभज्जामः॥ आन^{१४}तिः॥ १३॥ य-
द्देवाः॥ यद्देवादेव^{१५}हेडनं^{१६}देवासश्च^{१७}कृमाव्यमः॥ अग्नि-
र्मातस्मादेन^{१८}सोविश्वान्मुच्यत्व^{१९}ठः॥ हसः॥ १४॥ यद्विदि-

संहिर्

२३४

वा॥ यदि न क्तमेनां ॐ सिचकु मावयम॥ वायुर्मातस्मादेन

सोविश्वात्मं च त्वर्हः हसः॥ १५॥ यदि जाग्रत॥ यदि यागु

द्यदि स्वप्नः एनां ॐ सिचकु मावयम॥ सर्वे मातस्मादे

न सोविश्वात्मं च त्वर्हः हसः॥ १६॥ यद्रामे॥ यदरणेय

यानायां यदि द्रिये॥ यद्देयदयेयदेनश्चकु मावयं

यदेकस्याधिधर्मणितस्यावयजनमसि॥ १७॥ यदा

अ. २४

२३४

म

पः॥ यदापोऽश्वाऽइति वरुणेति शायामहेततो वरुण
नो मुंच॥ अवनृथ निचुं पुण निचे सरसि निचुं पुणः॥ अ
वदे वै ह्वितमे नो यश्यवत्यैर्मत्यक्तं पुरुषाणां देवा
रिषस्याहि॥ २८॥ समुद्रेते॥ फदयमश्वंतः संत्वा विशंतो
षधीरुतापः॥ सुमित्रियानुऽप्रापऽश्वधयः संतु उमि
त्रियास्तसैः सन्तु योऽस्मां देष्टियं च वयं विष्मः॥ २९॥ पुप।

संहिर्ष

२३५

हादिवमुमुचानः॥स्निंनःस्नातोमलादिव॥पूतंपवित्रेण
वाज्यमायःश्रद्धंतुमैतसः॥२०॥नद्वयम्॥नद्वयंतमस
स्परिस्वःपश्यंतःनत्तरम्॥देवंदेवत्रासूर्यमन्मज्ज्योतिरु
त्तमम्॥२१॥अपोऽब्रुह॥अपोऽब्रुहान्वचारिषर्हःरसे
नसमसक्ष्महि॥पर्यस्वानग्नःआगमंतंमासर्हःसृजव॥
र्वसाप्रजायाचुधनेनच॥२२॥एधोसि॥राधोस्येधिषी॥

अ. २०

गं

२३५.

महि॒समि॒द॒सि॒ते॒जो॒सि॒ते॒जो॒मयि॒धे॒हि॥स॒मा॒व॒व॒त्ति॒ष्ट॥
धि॒वी॒स॒मु॒षाः॒स॒मु॒सू॒र्यः॒स॒मु॒चि॒श्च॒मि॒दं॒जग॑त॥वै॒श्वान॒र॒
ज्यो॒ति॒र्नू॒या॒सं॒वि॒नू॒न्का॒मा॒न्वा॒ग्म॒वै॒नूः॒स्वा॒हा॥२३॥अ॥
न्या॒द॒धा॒मि॥स॒मि॒ध॒म॒ग्ने॒व॒त॒प॒ते॒त्वयि॑॥वृ॒तं॒च॒श्र॒द्धां॒चो॒म॥
पै॒मा॒धे॒त्वा॒दी॒क्षि॒तोः॒अ॒ह॒म्॥२४॥य॒त्र॒ब्र॒ह्म॥च॒क्ष॒त्रं॒च॒सं॒
म्यं॒चो॒च॒र॒तः॒स॒ह॥तं॒क्षो॒कं॒पु॒ण्यं॒प्र॒ज्ञे॒षं॒य॒त्र॒दे॒वाः॒स॒हा॒ग्नि॑

संदिर्ष
२३६

ना॥२५॥यत्रेन्द्रः॥यत्रेन्द्रश्चवायुश्चसंम्यचौचरतःसुह॥तं॥
ह्यो कं उरायं प्रज्ञेषं यत्र सेदिर्न विद्यते॥२६॥अर्हः शुना
ते॥अर्हः शुः पृथ्वी तां परुषा परुषा॥गंधस्ते सोममवतु
मदा यर सोऽश्च्युतः॥२७॥सिंचंति परि॥षिंचंत्युथिं
चंति पुनंति च॥स्मरा ये वृत्रे मदे किं त्वो वदति किं त्वः॥
२८॥धाना वंत द्धुं निराम॥धाना वंत द्धुं निरामपू॥

अ. २०

२३६

पवंतमुत्थिनम॥ इन्द्रप्रातर्जुषस्वनः॥ २४॥ बृहदिन्द्रा
य॥ गायतमस्तो बृत्रुहंतमम॥ येनज्योतिरजनयं नृता
वृधो देवं देवायुजागृवि॥ ३४॥ अर्धयोऽर्धदिनिः॥ सु
तर्धः सोमं पवित्रऽश्नानय॥ पुनाहीद्रायपातवे॥ ३५॥ यो
नूतानाम्॥ योनूतानामधिपतिर्यस्मिध्वोकाऽर्धिश्रि
ताः॥ यऽइन्द्रो महतो महांस्तेन गृह्णामित्वामहं मयि गृ

संहि ४

२३७

हामित्वा महम ॥३२॥ नपयामगृहीतोसि ॥ नपयामगृही
तोस्यश्विन्यां त्वासरस्वत्यै त्वेन्द्राय त्वा सुत्रां मां षते ॥
योनिरश्विन्यां त्वासरस्वत्यै त्वेन्द्राय त्वा सुत्रां मां ॥३३॥
प्राणपामे ॥ अपानपाश्चक्षुष्याः श्रोत्रपाश्चमे ॥ वाचेमि
विश्वनेषजो मनसोसि वित्ताय कः ॥३४॥ अश्विनकृत
स्यते ॥ सरस्वति कृतस्येन्द्राय सुत्रां मां कृतस्य ॥ नपह्नु ॥

अ. २४

२३७

तऽनुपहृतस्य न क्षयामि ॥ ३५ ॥ समिद्धऽइंद्रः ॥ समिद्धऽ
इंद्रऽनुषसामनीके पुरो रुचा पूर्वकदाचधानः ॥ वि
निर्देवैस्त्रिहः शतावज्जवाज्जर्जधानवृत्रं विहरो ववा
रः ॥ ३६ ॥ नराशार्हः सं ॥ नराशार्हः सः प्रतिशूरो मिमान
स्तनूनपात्प्रतियुजस्य धाम ॥ गोनिर्वपावां मधुना समं
जनिहरेणोपेष्टुं प्रीयजति प्रचेताः ॥ ३७ ॥ इति तो देवैः ॥ इ

संहिर्य
२३०

डितो देवे हरि वां शं ॥ अ० निष्टिरा जुक्तानो हविषा नार्धमा
नः ॥ पुरंदरोगो नृनिद्वज्ज्व बाहु राया तु यज्ञमुपनो जु
षाणः ॥ ३० ॥ जुषाणो बर्हिः ॥ जुषाणो बर्हि हरि वां नः
॥ प्राचीनं सौ दत्तु दिशा पृथिव्या ॥ नरुप्रथाः प्र
थमानं स्योनमादित्यै रक्तं वृक्षनिः सजोषा ॥ ३१
इंद्रं सुरः ॥ कवृष्यो धारवमाना वृषाणां यंतु जनयः सुय ॥

अ० २०

२३०

त्नी॥ दारो देवी रनितो विश्रयंतां सुवीरा वीरं प्रथमानाम
होनिः॥ ४०॥ नुषासानक्ता ब्रह्मती॥ ब्रह्मंतं ययस्वती सुडधे
शूरमिंद्रमू॥ तंतुंतं तं पेश सा संवयंती देवानां देवं यं जतः सु
सुक्मे॥ ४१॥ दैव्या मिमानाः॥ दैव्या मिमाना मनुषः पुरु
त्रा होतारा विंद्रं प्रथमा सुवाचा॥ मूर्धन्यज्ञस्य मधुना द
धाना प्राचीनं ज्योतिर्हविषा ब्रुधातः॥ ४२॥ तिस्रो देवीः॥ ति

त्नीः॥ दारो देवी रनितो विप्रयंतां सुवीरावीरं प्रथमानाम
होनिः॥ ४०॥ नुषासानक्ता बहती॥ बहंतं ययस्वती सुडधे
शूरमिंद्रमू॥ तंतुतंतं पेश सा संवयंती देवानां देवं यं जतः सु
सुक्मे॥ ४१॥ दैव्यामिमानाः॥ दैव्यामिमानामनुषः पुरु
त्रा होतारविंद्रं प्रथमास्तु वाचा॥ मूर्धन्यज्ञस्य मधुना द
धाना प्राचीनं ज्योतिर्हविषा बृधातः॥ ४२॥ तिस्रो देवीः॥ ति

नहिर्ष
२३९

सो देवीर्ह विषा वर्धमानाऽइंद्र जुषाणा जनयो न पत्नीः॥ अ
चिन्तं तं तु पयसा सरस्वती डा देवी नारती विश्वतर्तिः॥ ४३
४३॥ त्वष्टा दधत॥ त्वष्टा दधुक्षु मिक्षाय वृक्षे पाकोचि
ष्टुर्वशसेषु रूणि॥ वृषा यजं वृषणं नूरिरेता मूर्ध्न्य जस्य
समनक्तु देवान्॥ ४४॥ वनस्पतिरवस्तृष्टः॥ वनस्पतिरव
स्तृष्टो नपा शोस्मं न्या समं जं च मिता न देवः॥ इंद्रस्य ह

अ. २

२३९

वैज्ज्वरं पणानः स्वदाति यज्ञं मधुना दृतेन ॥ ४५ ॥ स्तोका
नामिंडम् ॥ स्तोका नामिंडुं प्रति शूरुः इन्द्रो वृषाय मा रोग वृष
नस्तं राषाट ॥ दृत पुषामन सामो दमानाः स्वाहा देवाः
अमृता मादयंताम् ॥ ४६ ॥ आयातु ॥ आया त्विन्द्रो वसः न
पनः इहस्ततः सधु मादस्त शूरम् ॥ वा दधानस्त विषी
र्यस्पृष्ट्वी चोर्न क्षत्रमनि नृतिषु व्यीत ॥ ४७ ॥ आनम् ॥

संहिर्ष
२४०

आनः॥ इन्द्रो हुरादानः॥ आसादनिष्टि रुदवसेयासदुग्रः॥ ॐ
जिष्टे निंर्नृपतिर्वज्रबाहुः॥ संद्रेः समश्रुतुर्वणिः॥ एतन्न्यूनः॥
४८॥ आनः॥ आनः॥ इन्द्रो हरिर्निर्यात्व छावचिनी नो वसे राध
सेव॥ तिष्ठातिवृज्जी मघवा चिरश्रीमं यज्ञमनु नो वाजसातौ॥ ४
९॥ त्रातारमिंद्रम्॥ त्रातारमिंद्रमविता रमिंद्रं॥ रुवेरुवे स
हवर्हः॥ शूरमिंद्रम्॥ क्षयामिश्रं कं पुरुहूतमिंद्रं॥ स्वस्तिम्

अः

२४

नोमघवाधात्विंद्रः॥५०॥ इंद्रः सुत्रामास्व
वाशाः॥ अर्बोनिः सुमृडीकोर्नवतुविश्ववेहाः॥ वाधतान्दे
षोः अर्नयडूः शोतुसुवीर्यस्यपतयः स्याम॥५१॥ तस्यव
यम्॥ तस्यवयवः समतोयज्ञियस्यापिन्द्रेसौमनसेस्या
म॥ ससुत्रामास्ववाशाः इंद्रोः अस्मेः आराखिदेषः सनु
तयुयोतु॥५२॥ आमंद्रेः॥ आमंद्रेरिंद्रहरिनिर्वाहिम

संहिर्

२४१

यूररोमनिः॥ मात्वाकेचिंनियमंविंनपात्रिनोतिथंन्वे॥ अ.२४
वताशां॥ इहि॥ ५३॥ एवेत॥ एवेदिंपृष्ठंषणं चज्जवाङ्गं च
सिष्ठा सोऽअन्यर्चत्यर्कैः॥ सनस्ततोवीरवधातुगोम
चूयं पातस्वस्तिनिः सदान॥ ५४॥ समिधोऽअग्निः॥
समिधोऽअग्निरश्विनातप्तोघुम्मेविरासुतः॥ इहेधे
नुः सरस्वती सोमर्कः शुक्रमिहेंद्रियम्॥ ५५॥ तनूपा॥

२४१

निषजा॥ सुते श्विनो ज्ञा सरस्वती॥ मध्वारजां संदीप्ति
यमिंद्राय ययि निर्वहान्॥ ५६॥ इन्द्रायेंडुम्॥ इन्द्रायेंडु।
६॥ सरस्वती नराशठः सेन नग्न हम्॥ अधातामश्विना
मधुनेषजं निषजा सुते॥ ५७॥ आज्ञा ज्ञाना सरस्वती।
म्॥ आज्ञा ज्ञाना सरस्वती प्रायेन्द्रियाणि वीर्यम्॥ इन्द्रा
निरुश्विना विषठः समृद्धिः सठः रुयिंदधुः॥ ५८॥ अश्वि

संहिर्ष
२४२

नानमुचेः॥ सुतर्हः सोमर्हः शुक्रमपरिस्तुता॥ सरस्वती
तमानरदुहिर्षेन्द्राय पातवे॥ प०॥ क्ववष्यो न॥ व्यवस्व॥
तीरश्विन्यान्नदुरोदिशः॥ इन्द्रो नरोदसीऽनुनेदुहे॥
कमात्सरस्वती॥ हर्ष॥ उषासानक्तम्॥ मश्विनादिवेन्द्रः
सायमिन्द्रियेः॥ संजानाने सुपेनासा समंजाते सर
स्वत्या॥ ह०॥ पातन्नः॥ पातन्नोऽश्विनादिवापाहि

अ० २४

२४२

नक्तर्हः सरस्वती ॥ देव्या होतारा निषजाया तमिंद्रः सचा सु
ते ॥ ६२ ॥ ति सै स्रेधा ॥ सरस्वत्यश्चिना नारतीना ॥ तीव्रं परिस्क
ता सोममिंद्राय सुषुवुर्मदम् ॥ ६३ ॥ अश्चिना नेषजम् ॥ अ
श्चिना नेषजं मधु नेषजं नः सरस्वती ॥ इंद्रे त्वष्टा वराः श्रि
यर्हः रूपर्हः रूपमधुः कते ॥ ६४ ॥ क्रतुयेन्द्रः ॥ क्रतुयेन्द्रो व
नस्पतिः शशमानः परिस्कता ॥ कीलात्तमश्चिन्याम्मा

संहिर्ष

२४३

धु॒ड॒हे॒धे॒नुः॑ सर॒स्वती॑ ॥ ६५ ॥ गो॒ नि॒र्नः॑ ॥ गो॒ नि॒र्न॒ सो॒मः॑ ॥ अ॒.२४
म॒श्वि॒ना॒मा॒स॒रे॒ण॒परि॒स्क॒ता॑ ॥ स॒म॒धा॒त॒र्हः॑ सर॒स्व॒त्या॒स्वा
हें॒द्रे॒सु॒तं॒म॒धु॑ ॥ ६६ ॥ अ॒श्वि॒ना॒ह॒विः॑ ॥ अ॒श्वि॒ना॒हि॒वि॒रि॒दि
यं॒न॒मु॒चे॒र्षि॒या॒सर॒स्वती॑ ॥ आ॒शु॒क्र॒मा॒स॒रा॒ध॒स॒म॒ध॒मि॑
प्रा॒य॒ज॒त्रि॒रे॑ ॥ ६७ ॥ य॒म॒श्वि॒ना॑ ॥ य॒म॒श्वि॒ना॒सर॒स्वती॑ ह॒विः॑
षिं॒द्र॒म॒व॒र्ध॒य॒न् ॥ स॒वि॒त्रे॒द॒व॒लं॒म॒घ॒व॒न् न॒मु॒चा॒वा॒स॒रे॒स॒वा

२४३

ह

६८॥ तमिंद्रम॥ तमिंद्रम्यत्रावः सचाश्विनो ज्ञासरस्वती
॥ दधानाऽअन्यनृषतहविषायज्ञऽइन्द्रियैः॥ ६९॥ यऽइन्द्र
॥ यऽइन्द्रऽइन्द्रियन्धुः सवितावरुणो नगः॥ ससुत्रा
माविष्यतिर्यजमानाय सश्वतः॥ ७०॥ सवितावरुणः॥ स
वितावरुणो दधद्यजमानाय दाश्रुषे॥ आदत्तनमुचेर्व
स्तुस्तुत्रामाबलमिन्द्रियम्॥ ७१॥ वरुणः॥ क्षत्रम्॥ वरु॥

संहिर्

२४४

राः क्षत्रमिन्द्रियमूरेन सविताश्रियम् ॥ सुत्रामायत्रा ॥
सावलन्दधानायुष्यमात्रात ॥ ७२ ॥ अश्विनागो निः ॥ अ
श्विनागो निरिन्द्रियमश्वे निर्वी ॥ म्बलम् ॥ हविषेन्दुः
सरस्वती यजमासानमवर्षयन् ॥ ७३ ॥ तानासत्या ॥ सु
पेना साहिरण्यवर्त्तनी नरा ॥ सरस्वती हविष्मतीन्द्र ॥
कर्मसुनोवत ॥ ७४ ॥ तानिषजा ॥ सुकर्मणासासु

अ. २४

२४४

उघ्रासरस्वती॥ सहृत्रहाशतक्रतुरिन्द्रायदधुरिन्द्रिय
म्॥ ७५॥ युवर्धः सुरामम्॥ युवर्धः सुराममश्विनानमुचावा
सुरेसचा॥ विपियानाः सरस्वती इन्द्र कर्मस्वावत॥ ७६॥
पुत्रमिव पितरौ॥ पुत्रमिव पितरावश्विनोनेन्द्रावयुः क
व्यैर्दृष्टः सतीनिः॥ यद्यु रामम्वपिवः रश्चीनिः सर
स्वतीत्वामघवन्ननिष्क॥ ७७॥ यस्मिन्नश्वोसः॥ यम्

संहिर्ष

२४५

स्मिन्नश्वासः कृषन्नासः नक्षारो वृत्रामेषाः श्रवसः
ष्टासः श्राहताः ॥ कीलालपेसोमपृष्ठा यवेधसेहृदा
मतिञ्जनयुवाः मग्नये ॥ ७८ ॥ अहाव्यग्रे ॥ हविरासे
तेसुचीवघृतञ्जुन्वीवसोमः ॥ वाजसनिर्हः रयिमुः
स्मेसावीरम्प्रशस्तन्धेहियशसम्हृहन्तम् ॥ ७९ ॥ श
तम् ॥ १२० ॥ अश्विनातेजसा ॥ अश्विनातेजसा चक्षुः

अ. २८

२४५

प्राणेन सरस्वती वीर्यम् ॥ वाचेन्द्रो बलेनेन्द्राय दधुरिन्द्रि
यम् ॥ ८० ॥ गोमदृषणा सत्या ॥ श्वावच्या तमश्विना ॥ वृ
ह्नीरुद्रं नृपाय्यम् ॥ ८१ ॥ नयत ॥ नयत्यरो नान्तरः ॥ आ
दधर्ष हृषणवस्तु ॥ दुःशर्तः सोमत्यै रिपुः ॥ ८२ ॥ तानः ॥
तानः ॥ आवोढमश्विना रुयि म्यि शङ्गः सन्दृशाम् ॥ धिह्या
चरिवो विदम् ॥ ८३ ॥ पावकानः ॥ पावकानुः सरस्वम् ॥

संहिर्ष
२४६

तीचाजेनिर्वाजिनीवती॥यज्ञम्बुध्रियावंसु॥८४॥चोद
यित्रीसूनुतानाम॥चोदयित्रीसूनुतानाञ्चेतन्तीसुम
तीनाम्॥यज्ञदधेसरस्वती॥८५॥महोऽअरी॥महोऽअ
रुःसरस्वतीप्रचेतयतिकेतुना॥धियोविश्वविजति
८६॥इन्द्रायाहि॥इन्द्रायाहिविजमानोसुताऽइमेत्वा
यवम्॥अनावीनिस्तनापूतासः॥८७॥इन्द्रायाहि॥

अ. २६

२४६

या

इन्द्राँहि धिये पितो विप्रजुतः सुतावतः॥ नृपब्रह्माणि वा घतः॥
ॐ॥ इन्द्राया हि॥ इन्द्राया हित्तु जानः नृपब्रह्माणि हरिवः॥ सुते
देविष्वश्च नः॥ ॐ॥ अश्विना पिवताम्॥ अश्विना पिवताम् मधु
सरस्वत्या स जोषसा॥ इन्द्रः सुत्रामा वृत्रहा जुषन्तारुः सोम्य।
मधु॥ ॐ॥ इमम्रे॥ इति वाजसने संहितायां याठे पूर्वविंश।
ति मोध्यायः॥ ॐ॥ शुनं न वतु कल्याणमस्तु॥ श्रीरक्त॥ श्री

संहिर्ण
२४७

अर्ण२८

॥ संहिता पूर्ववीत्रि समाप्तम् शुभं न वतु ॥

श्री राम

२४७

॥संहितानुत्तरविशिष्टारंज्ञः॥

॥श्रीगणेशायनमः॥

संहिर्षं ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ इमं मे ॥ इममेव रुराश्रुधीहव अ. २

२

मद्याचमृडय त्वामवस्युराचके ॥ २ ॥ तत्त्वा ॥ यामिबुद्ध
णावन्दमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्ब्रिः ॥ अहेडमा
नोवरुरोहबोधु रुराश्रुः समानः ॥ आयुः प्रमोषीः ॥ २
त्वं न्तः त्वन्नोः अग्नैव रुराश्रुविद्वान्देवस्य हेडोः अ
वयामिसीष्ठाः यजिष्ठोवन्कितमः शोशुचानो वि ॥ २

Handwritten text in a script, likely Devanagari, spanning approximately 10 lines across the page. The text is faint and difficult to decipher.

संहिर्ष

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीनारायणे नमः ॥ इममेव ॥ इममेव सुराश्रु

अ. १

१ च धीहवर्ममृदया ॥ त्वामवसुराचके ॥ १ ॥ तत्त्वा ॥ वामिब्रह्मणा च

नृमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः ॥ अहेडमानो वसुरणो हवो

धुरुशार्ठः समानः आयुः प्रमोषीः ॥ २ ॥ त्वन्नः ॥ त्वन्नोऽअग्ने च

सुरास्यद्विद्वान्देवस्य हेडोऽअवयासि सीष्ठाः ॥ यजिष्ठो चन्द्रित

मः शोचु चानो विश्वादेवांश्च सिप्रमुमुग्धा स्मताः ॥ ३ ॥ सत्त्वम् ॥ सत्त्व

न्नोऽअग्ने वमो न वोतीने दिष्टोऽअस्याऽनुषसो व्युष्टो ॥ अर्वयश्च

१

मवसेजवेम २

नोचसुणठः रराणोच्चीहिमृडीकठः सुहवोनऽगधि॥४॥महीमूषा॥
महीमूषुमातरठः सुवृतानामृतस्यपत्नी॥वृक्षत्रामजरंतीमु
रूचीं सुशर्माणामदितिठः सुप्रणीतिम्॥५॥सुत्रामाणंष्ट
थिवीम्॥सुत्रामाणंष्टथिवीद्यामनेहसठः सुशर्माणामदितिठः
सुप्रणीतिम्॥देवीन्नावं स्वरित्रामनागसमस्ववंतीमारुहे
मास्वस्तये॥६॥सुनावमारुहेयम्॥सुनावमारुहेयमस्ववंती
मनागसम॥शतारित्रां स्वस्तये॥७॥आनः॥आनोमित्राव

संहिष

२

रुणाष्टतेर्गवृत्तिमुक्षतम्॥मध्वारजाथं सिसृक्ततूपा॥प्रबाह
वा॥प्रबाहवासिसृतंजीवसेनानोगवृत्तिमुक्षतंघृतेन॥अ
माजनेप्रवयतंयुवानाश्रुतमेमित्रावरुणाहवेमा॥१॥
शान्नः॥शान्नोभवन्तुवाजिनोहवेषुदेवतातामितद्वःस्वर्का
ः॥जम्भयन्तोहिन्वृकटः॥रक्षाथं सिसनेम्यसम्पद्यन्ममीवा
२॥वाजेवाजेवता॥वाजिनो नोधनेषुचिप्राऽअमृताऽकृतज्ञाः
॥अस्पमद्वःपिबतमादयद्वन्तुमायातपथिनिर्देवयानैः॥१॥

अ.१

२

समिधोऽग्निः॥ समिधोऽग्निः समिधा समिधो वरेणः॥
॥ गायत्री छन्दः॥ इन्द्रियन्त्रविगोर्चयो दधुः॥ १२॥ तनूनपा चुचि
वृतः॥ तनूनपा चुचिवृतसंस्तनूपाश्च सरस्वती॥ नमिहा छन्दः॥
इन्द्रियन्त्रित्वाद्गोर्चयो दधुः॥ १३॥ इडा निरग्निः॥ इडा निरग्नि
रीडयः सोमो देवोऽमर्त्यः॥ अनुष्टुप् छन्दः॥ इन्द्रियम्पञ्चाविगो
र्चयो दधुः॥ १४॥ सवर्हिरग्निः॥ पूषणवान्स्तीर्णवर्हिरमर्त्यः॥
बृहती छन्दः॥ इन्द्रियन्त्रिवत्सो गोर्चयो दधुः॥ १५॥ उरो देवीः॥

संहि

३

दुरोदेवीर्दिशो महीर्बुत्सा देवो वृहस्पतिः॥ पङ्क्तिः शुभं नृः इहेन्द्रिय
तुर्यवाङ्मोर्बयो दधुः॥ १६॥ सुषेयस्त्री॥ सुषेया सा विश्वे देवाः अम
र्त्याः॥ त्रिष्टुप् नृः इहेन्द्रियमपष्टवाङ्मोर्बयो दधुः॥ १७॥ देव्या हो
तारा॥ निषजेन्द्रेण सयुजा युजा॥ जगती च नृः इन्द्रियमनड्वान
गोर्बयो दधुः॥ १८॥ तिस्रः इडा सरस्वती नारती मरुतो बिनाः
॥ चिरादुन्दः इहेन्द्रियन्धेनुर्गोर्नवयो दधुः॥ १९॥ त्वष्टा तुरीयः॥
त्वष्टा तुरीयोऽअङ्गुतः इन्द्राग्नीषुष्टिर्वर्धना॥ द्विपदा च नृः इन्द्रि

अ. १

३

यमुक्षागोर्नक्षयोदधुः॥ २०॥ श्रामितान॥ श्रामितानोचनस्पतिः॥
सविताप्प्रसवन्नगम्॥ ककुपुच्छन्देऽहरेन्द्रियन्नुगाचेहवयोद
धुः॥ २१॥ स्वाहायज्ञम्॥ स्वाहायज्ञन्चरुणः॥ सक्षत्रोनेषजङ्कुरत॥
अतिष्ठन्दाऽहरेन्द्रियमृहदृष्टनो गोर्नक्षयोदधुः॥ २२॥ वसन्तेनऽक
तुना॥ देवाचसं वस्त्रिहतास्तताः॥ रथन्तरेण तेजसा हविरिन्द्रेव
योदधुः॥ २३॥ ग्रीष्मेणऽकतुना॥ देवारुद्राः पञ्चदशोस्तताः॥ च
हतायनासा बलं हविरिन्द्रेव योदधुः॥ २४॥ वर्षाणिऽकतुना

संहिर्

४

वृक्षामयस्य सावर्ज्यं रविर्दिद्वयोऽधुः ॥ दित्यास्तो मे स तदशोस्तु
ताः ॥ वैरूपेणाद्विशोजसाहविरिन्देवयोदधुः ॥ २५ ॥ शारदेर्नक्रु
तुना ॥ देवाः एकविंशः क्रुन्नवस्तुताः ॥ वैराजेन प्रिया प्रियर्कः
हविरिन्देवयोदधुः ॥ २६ ॥ हेमन्तेनः क्रुत्तुना ॥ देवास्त्रिणावेमरुत
स्तुताः ॥ बलेन नराकराः सहो हविरिन्देवयोदधुः ॥ २७ ॥ शोशारे
णाः क्रुत्तुना ॥ देवास्त्रयस्त्रिंशो मृतास्तुताः ॥ सत्येन रेवतीः क्षत्र
र्कः हविरिन्देवयोदधुः ॥ २८ ॥ होता यक्षत ॥ होता यक्षत्समिधा ॥

४

ग्निमिदस्य देष्टिनेन्द्रः सरस्वतीमजोधुम्नो न गोधुमेः कुर्वन्ने
षजमधुना षेन्न तेजः इन्द्रियमपयः सोमः परिस्कृता घृतमधुचा ।
त्वाज्यस्य होतयजः ॥ २९ ॥ होता यक्षन् नूनयात्सरस्वतीम् ॥ होता ।
यक्षन् नूनयात्सरस्वतीमविर्मेघो न जेषजमप्या मधुमता नरन्
ष्टिनेन्द्राय हवीर्यम्बदेरैरुपवाकान्तिर्नेषजन्तो क्लृप्तिः पयः सोमः
परिस्कृता घृतमधुचा त्वाज्यस्य होतयजः ॥ ३० ॥ होता यक्षन् नरा
शठः सन्नान् गन्धुम्पतिः सरयान्नेषजमेघः सरस्वतीनिषग

संहि०

५

थो न च न्द्रा श्वितोर्वपाऽइन्द्रस्पृष्टीर्ध्वं च दरे रूपवाका निर्घृषजंतो कर्म
निःपयः सोमः परिस्कृता घृतममधु च्युत्वा ज्यस्पृहोत र्यज॥३१॥ हो
तायक्षदिडेडितः॥ होतायक्षदिडेडितः आज्ञाज्ञानः सरस्वतीमि
न्द्रं बलेन चर्षयन् नृपनेणा गवेन्द्रियमश्विने प्रायनेषजं यवेः कर्क
न्धुनिर्ममधुलजिर्नमा सरस्पयः सोमः परिस्कृता घृतममधु च्युत्वा
ज्यस्पृहोत र्यज॥३२॥ होतायक्षबुर्हिरूणमिन्द्राः होतायक्षबुर्हि
रूणमिन्द्रा निषङ्गा सत्या निषजा श्विनाश्वाशिशुमती निषगधो

अ१

५

नुः सरस्वती निषगुहः इन्द्राय नो षजं मयः सोमः परिस्क्रता घृ
तममधु चान्वाज्यस्य होतु र्यज ॥ ३३ ॥ होता यक्षदुरोदिताः कव
ष्येन च स्वती रथि ब्रून्त दुरोदिताः इन्द्रो नरो दसी दुर्धे दुहे
धेनुः सरस्वत्युश्चिनेन्द्राय नो षजं शुक्रान्न ज्योतिरिन्द्रियमयः
सोमः परिस्क्रता घृतममधु चान्वाज्यस्य होतु र्यज ॥ ३४ ॥ होता यक्ष
त्सु पेना सोषे नक्तान् दिवा श्विना समं ज्ञाते सरस्वत्या त्विषि मिन्द्रे
न नो षजं श्येनो न रजसा हू दाश्रिया न मासं रमयः सोमः

संहिर्ष
६

परिस्क्रता घृतममधु चान्त्वा ज्यस्य होत र्यज ॥ ३५ ॥ होता यक्ष दैव्या हो
तारा ॥ निषजा श्विनेन्द्र न जागृ विदिवा न कृन्न नैष जैः शूषर्हः सर
स्वती निषक्वसी सेन डहः इन्द्रियं यम्ययुः सोमः परिस्क्रता घृत
ममधु चान्त्वा ज्यस्य होत र्यज ॥ ३६ ॥ होता यक्ष तिस्रो देवीः होता
यक्ष तिस्रो देवीर्न नैष जन्त्रयस्त्रिधा तवोप सो रूपमिन्द्र हिर
ण्ययमश्विने डान नारती वाचा सरस्वती महः इन्द्राय डहः इ
न्द्रियं यम्ययुः सोमः परिस्क्रता घृतममधु चान्त्वा ज्यस्य होत र्यज ॥ ३७ ॥

श्रु १

६

होतायक्षत्सुकरेतसमृषन्॥ नर्वापिसन्त्वष्टारमिन्द्रमश्विनानि
षजन्तसरस्वतीमोजोनजृतिरिन्द्रियन्वृकोनरन्तसोनिषग्यशा
ः करयान्तेषुजथं श्रियानमासरुमयः सोमःपरिस्कृताद्युत॥
मधुघ्नत्वाज्यस्यहोतवर्जः॥३॥ होतायक्षद्वनस्पतिर्दःशमिता
रम्॥ होतायक्षद्वनस्पतिर्दःशमितारर्दःशतकठुम्रीमन्तम्
न्पुर्दःराजानन्ध्वर्गघ्नन्तमसाश्विनात्तामर्दःसरस्वतीनिषागिन्द्र
यदुहःइन्द्रियम्पयःसोमःपरिःसुताद्युतमधुघ्नत्वाज्यम्॥

संहि

७

स्प॒होत॒र्यज॑ ॥३९॥ हो॒ता॒यक्ष॑द॒ग्नि॒धं स्वाहा॑ ॥ हो॒ता॒यक्ष॑द॒ग्नि॒धं
स्वाहा॑ ज्य॒स्प॒स्तो॒का॒ना॒धं स्वा॒हा मे॒द॒सां म॒ष्ट॒यु॒क्त्वा हा॒ता ग॒म॒श्चि॒ ।
आ॒धं स्वा॒हा मे॒ष॒र्ष॒ः सर॑स्व॒त्यै स्वा॒हा ॥ कृ॒ष॒भ॒मिन्द्रा॑य॒सि॒र्ष॒ः हा॒य॒ ।
स॒ह॒स॒ऽइन्द्रि॑य॒धं स्वा॒हा ग्नि॒न्त॒तेष॑ज॒धं स्वा॒हा सोम॑मिन्द्रि॒य॒
धं स्वा॒हेन्द्र॑र्ष॒ः सु॒त्रा॒मा॒ण॒र्ष॒ः स॒वि॒ता॒र॒न्व॒रु॒ण॒मृष॑जा॒म्य॒ति॒धं
स्वा॒हा व॒न॒स्प॒ति॒मि॒ष्य॒म्या॒थो न॑न्तेष॒ज॒धं स्वा॒हा दे॒वाऽअ॒ज्य॒पा॒ ।
जुषा॑णोऽअ॒ग्नि॒र्ष॒ज॒म्य॒युः सोमः॑ परि॒स्रु॒ता॒घृ॒त॒म॒धु॒व॒न्त्वा॒ ।

अ॒२

७

ज्यस्प होतु यजि ॥ ४० ॥ होता यक्ष दधि नो छाग स्य ॥ वृषा यामे दसे
जुषेता थं हवि हेति यजि ॥ होता यक्ष त्सर स्वती मेष स्य वृषा यामे द
सो जुषता थं हवि हेति यजि ॥ होता यक्ष दिन्द्र मृष न स्य वृषा यामे
द सो जुषता थं हवि हेति यजि ॥ ४१ ॥ होता यक्ष दधि नो सर स्वती
म ॥ होता यक्ष दधि नो सर स्वती मिन्द्र ठे ॥ सुत्रा माणामि मे सोमा
ः सुत्रा माण शुभा गेर्न मे धैः र्क षु नैः ॥ सुताः शप्तेर्न तो क्म निध्ना
जे म्म हि स्वन्तो म दामा सरेण परि कृताः शुक्राः पय स्वन्तो मृताः प्र

संहिता

८

स्थितावोमधुश्चुतस्तान्श्विनासरस्वतीन्द्रः सुचामावृत्रहाजुषः
नाथं सोम्यममधुषिवन्तुमदन्तुवन्तुहोतयज॥४१॥ होतायक्षद
श्वितोऽन्तागस्य॥ हविषः अन्तामधमश्चतोमेदः उज्जतस्युराधेषो
व्यः पुरापोरुधेयागृन्तोघस्तान्नूनडुघास्तेऽज्राणांयवसप्र
थमानाथं सुमक्षराणाथं शतरुद्रियाणामग्निघातानाम्पीव
पवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामतः उत्सादतोद्गादद्गाद
वत्तानादूर्ध्वतः एवाश्विनाज्जघेताथं हविहेतयज॥४२॥ होता

अ.१

८

यक्षित्सरस्वतीम्मेषस्य॥ हविषः॥ आवयदद्यमघृतोमेदः॥ नृत्तम्पु
राघेषोऽब्रुः॥ पुराणोऽरुषेयागृन्तोघसन्नून्द्वासेः॥ अज्राणां वावस
प्रथमानाथं॥ सुमत्क्षराणां॥ नातरुद्रियारणामग्निष्वात्तानाम्पीवो
पवसन्नानाम्पाश्रुतः॥ श्रोणितः॥ शितामृतः॥ नृत्तादुतोद्गादद्गादव
त्तानाद्दुःखदेवर्षः॥ सरस्वतीज्जघताथं॥ हविर्होतुर्यजः॥ ४४॥ होताय
क्षुदिन्द्रमृषजस्य॥ हविषः॥ आवयदद्यमघृतोमेदः॥ नृत्तम्पु
राघेषोऽब्रुः॥ पुराणोऽरुषेयागृन्तोघसन्नून्द्वासेः॥ अज्राणां वाव

संहि.
रथ

सप्रथमानां सुमत्क्षराणां शतरुद्रियाणामग्निघ्रातानाम्
वोपवसनानां म्पाश्रुतः श्रोतः श्रोतामतः नुत्सादतोद्गाद
द्गादवत्तानाद्गारदेवमिन्द्रोक्तषतां हविर्होतिर्वजः ॥ ४५ ॥ होता
क्षधनस्पतिमग्निः ॥ हि पिष्टतमयारनिष्ठयारनानयाधितः ॥ यत्रा
म्विनोऽष्टागस्य हविषः प्रियाधामानियत्र सरस्वत्या मेषस्य ह
विषः प्रियाधामानियत्रेन्द्रस्यः कृष्णस्य हविषः प्रियाधामानि
यत्राग्नेः प्रियाधामानियत्र सोमस्य प्रियाधामानियत्रेन्द्रस्य सु

अ. १

रथ

त्राम्नाः प्रियाधामानियत्रसवितुः प्रियाधामानियत्रचरुणास्य
प्रियाधामानियत्रवनस्पतेः प्रियापाथाथं सियत्रदेवानामाजं
ज्यपानाम्प्रियाधामानियत्राग्नेहेतिः प्रियाधामानितत्रैतान्मु
स्तत्येवोपस्तत्येवोपावस्त्रक्षप्रनीयसः इवकुत्वाकरदेवदेवो
वनस्पतिर्जुषेताथं रुविहेति यजि॥ धदि॥ होतायक्षदग्निर्ऋस्वि
एकतम॥ होतायक्षदग्निथं स्विष्टकृतमयादग्निरश्विनोऽशु
गस्पहविषः प्रियाधामान्ययादसरस्वत्यामेषस्पहविषः प्रि

संहिः

१०

याधामान्पयाडिन्द्रस्पः कृषन्स्पहविषः प्रियाधामान्पयाडि
ग्नेः प्रियाधामान्पयाद्भोमस्प प्रियाधामान्पयाडिन्द्रस्प सुत्रि
म्नाः प्रियाधामान्पयाट्सवितुः प्रियाधामान्पयादुरुणस्प।
प्रियाधामान्पयादूनस्पतेः प्रियापाद्याथं स्याददेवानामाज्य
पानां प्रियाधामानियक्षदग्नेहेतुः प्रियाधामानियक्षत्स्वम्मदि
मानमायजतामेज्याऽइषः कृणोतुसोऽअध्वुराजातवेदाजुष
ताथं हविहेतिर्वजः॥४१॥ देवम्बुर्हिः देवम्बुर्हिः सरस्वतीस्त

अ. १

१०

देवमिन्द्रेऽश्विना॥ तेजो न च क्षुरक्षोर्बर्हिषा दधुरिन्द्रियम्बुसु
वने च सुधेयस्य चानुयज॥ ४९॥ देवी धारि॥ देवी धारिः अश्विना
निषजेन्द्रे सरस्वती॥ प्राणान्नवीर्यन्तसि धारो दधुरिन्द्रियम्बुसु
वने च सुधेयस्य चानुयज॥ ४९॥ देवीऽनुषासौ॥ देवीऽनुषासाव
श्विना सुत्रामेन्द्रे सरस्वती॥ बलन्तवाचमास्यऽनुषाब्जान् दधुरि
न्द्रियम्बुसु वने च सुधेयस्य चानुयज॥ ५०॥ देवी जोष्टी॥ देवी जे
ष्टी सरस्वत्याश्विनेन्द्रमवर्द्धयन्॥ श्रोत्रन्नकर्णयोर्वशो जोष्टी॥

संहि.

११

ब्रान्दधुरिन्द्रियम्बुसुवनेवसुधेयस्पद्यन्तुयज॥५१॥देवीजुर्जीजु
ता॥देवीऽजुर्जीजुतीधुधेसुधेन्द्रेसरस्वत्यश्विनानिषजावतः॥शु
क्रान्तज्योतिर्नैस्तयोराजतीधत्तऽइन्द्रियम्बुसुवनेवसुधेयस्पद्य
न्तुयज॥५२॥देवादेवानाम॥देवादेवानामिषजाहोता राविन्द्रम
श्विना॥वृषट्कारैःसरस्वतीत्विषिर्नक्षत्रेयमतिर्ठःहोतृब्रान्दधु
रिन्द्रियम्बुसुवनेवसुधेयस्पद्यन्तुयज॥५३॥देवीस्तिस्वस्तिस्व
ः॥देवीस्तिस्वस्तिस्वोदेवीरश्विनेडासरस्वती॥शूषन्नमद्योनाब्ज

अ.१

११

मिन्द्राय दधुरिन्द्रियम् सुवने वसुधेयस्य चानुयज ॥ ५४ ॥ देवऽइन्द्र
॥ देवऽइन्द्रो नराचारः सस्त्रिवरूथः सरस्वत्याश्विभ्यामीयते रथः ॥ रे
तो न रूपममृतञ्जुनित्र मिन्द्राय त्वष्टा दधदिन्द्रियाणि वसुवने वसु
धेयस्य चानुयज ॥ ५५ ॥ देवो देवैः देवो देवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपरोमः
अश्विभ्यां सरस्वत्या सुपिप्पलऽइन्द्राय पच्यते मधु ॥ उजोनजु
तिऽर्कश्च नोननामम्वनस्पतिर्नो दधदिन्द्रियाणि वसुवने वसुधे
यस्य चानुयज ॥ ५६ ॥ देवमूर्तिः देवमूर्तिर्वारितीनामधुरे स्मृती

संहिषे

१२

राममिष्ट्यामूर्णम्रहाः सरस्वत्यास्योनमिन्द्रतेसदः॥ इत्यायेमन्सुठः
राजानंम्वर्हिषादधुरिन्द्रियम्वसुवनैवसुधेयस्यवन्नुवज॥५७॥ दे
वोऽग्निः॥ स्विष्टकृद्देवान्पक्षद्यायुयुठः होताराविन्द्रमग्निना
वाचावाचुठः सरस्वतीमग्निठः सोमं स्विष्टकृत्स्विष्टऽइन्द्रः सुव
मासवितावरुणो निषगिष्टो देवो वनस्पतिः स्विष्टा देवाऽग्नाज्य
पाः स्विष्टोऽग्निरग्निना होता होत्रे स्विष्टकृद्द्यशोनदधिदिन्द्रि
यमूर्जमपचितिं स्वधाम्वसुवनैवसुधेयस्यवन्नुवज॥५८॥

त्र. १

१२

अग्निमद्य। दोतारमवृणीतायं यजमानः पचन्त्यक्तीः पचन्त्युरो
डाशान्बुध्नन्विब्राज्छागर्धः सरस्वत्यै मेघमिन्द्रायः कृषन्तः सु
न्वन्विब्राजं सरस्वत्याः इन्द्राय सुत्राम्भो सरा सोमान् सुपा
स्थाः अद्य॥ ५॥ सुपस्थाः अद्य॥ देवो वनस्पतिरनवद्विब्राज्छ
गेन सरस्वत्यै मेघे रोन्द्रायः कृषन्ते धागा क्षन्तान् मेदस्तः प्रतिपचं
तायृन्नीषतावीरधन्त पुरोडाशे रघुरष्टिना सरस्वती॥ नद्रः सुत्रा
मा सरा सोमां स्वा मद्य॥ ६॥ त्वामद्यः कृषः आर्षेयः कृषीणान्

संहि

१३

पादवृणीतायं यजमानो ब्रह्मः आस इति ते ब्रह्मः एष मे देवेषु ब्रह्मवर्चः
ययि क्षपतः इति ताया देवा देवदानान्पुस्तान्पस्माः च वशा स्वाच
गुरस्वेषितं श्वे होतरसि नद्रवाचा यद्रेषितो मानुषः सूक्तवाकायस
स्ता ब्रूहि ॥ ६१ ॥ इति वाजनेयि संहितायां एकविंशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ तेजो
सि ॥ शुक्रममृतमायुष्याः आयुर्मे पाहि ॥ देवस्य त्वासवितुः ॥ प्रस
वेऽश्विनो ब्राह्मण्यम्यसो हस्ता ब्रामा ददे ॥ १ ॥ इमामगृह्णान् ॥ इमाम
गृह्णान् नृणामृतस्य पूर्वाः आयुषि विदधे शुक्रव्या ॥ स्तानोऽस्मि ॥

अ. २

१३

न्कृतः श्रावणवः कृतस्य सामन्सरमारयन्ती ॥ १॥ अग्निधाः असि ॥
 अग्निधाः असिनुवनमसि यन्तासिधुत्ता ॥ सत्वमग्निनैव श्रानरठः स
 प्रथमदुःखस्वाहा कृतः ॥ २॥ सुगात्वा ॥ देवेभ्यः प्रजापतये ब्रह्मन्नम्य
 मन्त्रयामि देवेभ्यः प्रजापतये ते नरं दुहि ॥ ३॥ प्रजापतये त्वा ॥ प्रजा
 पतये त्वा ऊह्यो क्षामि नृणि ब्रान्त्वा ऊह्यो क्षामि द्वायवे त्वा
 ऊह्यो क्षामि द्विष्टेभ्यस्त्वा देवेभ्यो ऊह्यो क्षामि सर्वेभ्यस्त्वा दे
 वेभ्यो ऊह्यो क्षामि ॥ योऽर्चन्त जिघां सति तमब्रूमीति व ॥

प्रजापतये ॥ तन्वधनदेवेभ्यः प्रजापतये ॥
 तन्वधनदेवेभ्यः प्रजापतये ॥

संहि.

१४

रुणः पुरोमर्तः पुरः श्वा ॥ ५ ॥ अग्नये स्वाहा ॥ अग्नये स्वाहा सोमायुस्व
हा पाम्मोदाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा द्याय वे स्वाहा विष्णवे स्वाहेन्द्राय
स्वाहा बृहस्पतये स्वाहा मित्राय स्वाहा वरुणाय स्वाहा ॥ ६ ॥ हिङ्गार
य स्वाहा ॥ हिङ्गाराय स्वाहा हिङ्गुः ताय स्वाहा क्रतुते स्वाहा वक्रत
य स्वाहा प्रोथते स्वाहा प्रोथाय स्वाहा गन्धाय स्वाहा घ्राताय स्वा
हानिर्विष्टाय स्वाहा पोषविष्टाय स्वाहा सन्दिताय स्वाहा चक्षते स्वा
हा सीनाय स्वाहा नार्यनाय स्वाहा स्वपते स्वाहा जाग्रते स्वाहा कृजि

च. २

१४

ते स्वाहा प्रबुधाय स्वाहा विजृम्भाय स्वाहा विचृत्ताय स्वाहा सठं हा
नाय स्वाहो पस्थिताय स्वाहा यनाय स्वाहा प्रायराय स्वाहा ॥ ७ ॥ य
ते स्वाहा ॥ यते स्वाहा धावते स्वाहो द्रवाय स्वाहो पुताय स्वाहा श्रुक्
राय स्वाहा श्रुक्ताय स्वाहा निषन्गाय स्वाहो स्थिताय स्वाहा जवा
य स्वाहा बलाय स्वाहा विवर्त्तमानाय स्वाहा विचृत्ताय स्वाहा विध
न्वानाय स्वाहा विधृताय स्वाहा शुश्रूषमाय स्वाहा शृण्वते स्वि
हेक्षमाय स्वाहे क्षिताय स्वाहा विक्षिताय स्वाहा निमेषाय स्वा

संहि.

१५

हा वा दक्षितस्मे स्वाहा यत्पिबतितस्मे स्वाहा यन्मूत्रं दू. रोतितस्मे स्वाहा
कुर्वते स्वाहा कृताय स्वाहा ॥ ८ ॥ तत्सवितुः ॥ तत्सवितुर्वरेण्यमृगो दे
वस्य धीमहि ॥ धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ ९ ॥ हिरण्यपाणिमृतये ॥ स
वितारमुपह्वये ॥ सचेत्ता देवता पदम् ॥ १० ॥ देवस्य चेतत ॥ देवस्य
चेततो महीम्प्रसवितुर्हवामहे ॥ सुमतिर्ऋ. सत्यराधसम ॥ ११ ॥ सु
तिर्ऋ. सुमतीवृधः ॥ सुतिर्ऋ. सुमतीवृधो रातिर्ऋ. सवितुरीमहे ॥
प्रदेवाय मतीविदे ॥ १२ ॥ रातिर्ऋ. सत्यतिम् ॥ रातिर्ऋ. सत्यतिमहे स

अ. २

१५

वि॒ता॒र॒मु॒प॒हृ॒ये॥ आ॒स॒व॒न्दे॒व॒वी॒त॒ये॥ १३॥ दे॒व॒स्य॒स॒वि॒तुः॥ दे॒व॒स्य॒स॒
वि॒तु॒र्म॒ति॒मा॒स॒व॒न्वि॒श्व॒दे॒व्य॒म्॥ धि॒या॒ज॒ग॒म॒ना॒म॒हे॥ १४॥ अ॒ग्नि॒र्ऋ॒
स्तो॒म॑े॒ना॥ बो॒ध॒य॒स॒मि॒धु॒नोऽ॒म॒र्त्य॒म्॥ ह॒व्या॒दे॒वेषु॒नो॒द॒ध॒त॥ १५॥
स॒ह॒व्य॒वा॒ट्॥ स॒ह॒व्य॒वा॒ड॒म॒र्त्यऽ॒नु॒शि॒ग॒दू॒त॒श्च॒नो॒हि॒तः॥ अ॒ग्नि॒र्ध्रि॒या॒स॒
मृ॒रा॒व॒ति॥ १६॥ अ॒ग्नि॒न्दू॒त॒म्॥ अ॒ग्नि॒न्दू॒त॒म्पु॒रो॒द॒धे॒ह॒व्य॒वा॒ह॒मु॒प॒बु॒वे
॥ दे॒वा॒ शं॑ऽ॒आ॒सा॒द॒या॒दि॒ह॥ १७॥ अ॒जी॒ज॒नो॒हि॥ दे॒व॒मा॒न॒स॒र्व॒न्धि॒
क्ष॒रे॒श॒क्ष॒म॒ना॒प॒र्य॑॥ गो॒जी॒र॒या॒र॒र्ह॒ह॒मा॒णः॒पु॒र॒न्ध्या॥ १८॥ वि॒न्द

संहि.

१६

मन्त्राप्रन्तः॥ पित्राश्वोसिहयोस्पत्योसिमयोस्पृषासिसतिरसि
वाज्पसिचृषासिन्मृगाः॥ असि॥ ययुर्नामासिनिशुन्तामास्यादि
त्यानाम्यत्वान्विदिदेवाः॥ आनायालाः॥ एतन्देवेब्रौश्वम्मेधायप्रो
क्षितर्हः॥ रक्षतेहरन्तिरिहरमतमिहधृतिरिहस्वधृतिः॥ स्वाहा॥ १६
कायस्वाहा॥ कायस्वाहाकस्मेस्वाहाकतमस्मेस्वाहास्वाहाधिमा
धीतायस्वाहामनः॥ प्रजापतयेस्वाहाचिन्तन्विज्ञातायादित्येस्वाहा
दित्येमह्येस्वाहादित्येस्तमृडीकायेस्वाहासरस्वत्येस्वाहासरस्व

अ. २

१६

त्यै पावकाये स्वाहा सरस्वत्यै हृदये स्वाहा पूष्णे स्वाहा पूष्णे प्रपश्य
य स्वाहा पूष्णे नरन्धिषाय स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीयाय स्वाहा
त्वष्ट्रे पुरुषाय स्वाहा विश्वे स्वाहा विश्वे निनूपाय स्वाहा
विश्वे शिपिविष्ठाया स्वाहा ॥ २० ॥ विश्वे देवस्य नेतुर्मते त्विरी
तमकव्यम् ॥ विश्वो रायः शश्वति द्युमन्तनृणी तदुष्यसे स्वा
हा ॥ २१ ॥ आब्रह्मन् ॥ आब्रह्मन् ब्राह्मणो ब्रह्मवर्चसी जायता
माराष्ट्रे राजन् ॥ शूरः इषव्योति व्याधीमदारथो जायतान्दो ॥

संहि०

१७

मधीधेनुर्वोढानडूनासुः सतिः पुरन्धिर्योषाजिस्वरथेष्टाः सनेयो।
यूवास्पयजमानस्पृहीरोजायतान्निकामेनिकामेनः पर्जन्यो चर्षतु
फलवत्योनः उषधयः पचंतां योगक्षेमोनः कल्पताम् ॥११॥ प्राणा
यस्वाहा ॥ पानायस्वाहा व्यानायस्वाहा चक्षुषेस्वाहा श्रोत्रायस्वाहा
वाचेस्वाहा मानसेस्वाहा ॥१२॥ प्राच्येदिशेस्वाहा वाच्येदिशेस्वाहा
दक्षिणार्धेदिशेस्वाहा वाच्येदिशेस्वाहा प्रतियेदिशेस्वाहा वाच्येदि
शेस्वाहा दीर्घ्येदिशेस्वाहा वाच्येदिशेस्वाहा द्युर्विदिशेस्वाहा वाच्ये

अ.१

१७

दि॒शे॒ स्वा॒हा॒ वा॒च्ये॒ दि॒शे॒ स्वा॒हा॒ च॒र्च्ये॒ दि॒शे॒ स्वा॒हा॑ ॥१४॥ अ॒ग्न्यः॑ स्वा॒हा॑ ॥ वा॒
च॒र्च्यः॑ स्वा॒हो॒ द॒का॒य॒ स्वा॒हा॒ ति॒ष्ठं॒ती॒ ब्र॒ह्मः॑ स्वा॒हा॒ स्व॒र्व॒न्ती॒ ब्र॒ह्मः॑ स्वा॒हा॒ स्प॒न्द॒
मा॒ना॒ ब्र॒ह्मः॑ स्वा॒हा॒ क॒ण्वा॒ ब्र॒ह्मः॑ स्वा॒हा॒ स॒र्षा॒ ब्र॒ह्मः॑ स्वा॒हा॒ ध॒र्या॒ ब्र॒ह्मः॑ स्वा॒हा॒
स॒वा॒य॒ स्वा॒हा॒ स॒मु॒द्रा॒य॒ स्वा॒हा॒ स॒रि॒रा॒य॒ स्वा॒हा॑ ॥१५॥ वा॒ता॒य॒य॑ स्वा॒हा॑
॥ ध॒मा॒य॒ स्वा॒हा॒ ब्रा॒ह्म॒य॒ स्वा॒हा॑ मे॒घा॒य॒ स्वा॒हा॑ वि॒द्यो॒त॒मा॒ना॒य॒ स्वा॒हा॑ स॒
म॒य॒ते॒ स्वा॒हा॑ व॒स्फू॒र्ज॒ते॒ स्वा॒हा॑ च॒र्व॒ते॒ स्वा॒हा॑ व॒च॒र्व॒ते॒ स्वा॒हा॑ ग॒न्ध॒र्व॒ते॒ स्वा॒हा॑
हा॒री॒ ग॒ध॒र्व॒ते॒ स्वा॒हा॑ कृ॒त्वा॒ते॒ स्वा॒हा॑ कृ॒ही॒ता॒य॒ स्वा॒हा॑ पु॒ष्प॒ते॒ स्वा॒हा॑

मंदि.

१८

श्रीकायते स्वाहा पुष्पाब्जः स्वाहा प्रादुनीब्जः स्वाहा नीहाराय स्वाहा ॥
२६ ॥ अग्नये स्वाहा ॥ सोमाय स्वाहेन्द्राय स्वाहा वांङ्मः स्वाहा पृथि
व्ये स्वाहान्तरीक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा दिग्यः स्वाहा शाब्जः स्वाहा ॥
व्ये दिशे स्वाहा वृच्ये दिशे स्वाहा ॥ २७ ॥ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा ॥ नक्षत्रि
येभ्यः स्वाहा होरात्रेभ्यः स्वाहा धर्मासेभ्यः स्वाहा मासेभ्यः स्वाहा
ऋतुभ्यः स्वाहा त्रिवेभ्यः स्वाहा सम्वत्सराय स्वाहा द्यावा पृथिवी
भ्यां ॥ स्वाहा चन्द्राय स्वाहा सूर्याय स्वाहा रात्रिभ्यः स्वाहा चक्षुः ॥

अ. २

१८

ब्रुः स्वाहा रुद्रे ब्रुः स्वाहा दिक्षे ब्रुः स्वाहा मरुत ब्रुः स्वाहा विश्वे न्योदे
वे ब्रुः स्वाहा मूर्ते ब्रुः स्वाहा ग्राखा ब्रुः स्वाहा च न स्पति ब्रुः स्वाहा
पुष्पे ब्रुः स्वाहा फले ब्रुः स्वाहा होषधी ब्रुः स्वाहा ॥ १५ ॥ एषि चो
स्वाहा ॥ एषि चो स्वाहा नृक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा
चंद्राय स्वाहा नक्षत्रे ब्रुः स्वाहा स्वां प्रः स्वाहा होषधी ब्रुः स्वाहा च न
स्पति ब्रुः स्वाहा परिष्वे न्यः स्वाहा चराचरे न्यः स्वाहा सरीसृपे
न्यः स्वाहा ॥ १६ ॥ असवे स्वाहा ॥ असवे स्वाहा वसवे स्वाहा विश्वे

संहिर्षे

१८५

विस्वाहाच्चिवस्वते। स्वाहा गणश्रिये स्वाहा गणपतये स्वाहा निजवेस्व ॥ १ ॥
हाधिपतये स्वाहा शूषाय स्वाहा सर्षः सूर्याय स्वाहा चंद्राय स्वाहा ज्यो
तिषे स्वाहा मलिमुखाय स्वाहा दिवापतये स्वाहा ॥ ३९ ॥ मधवे स्वा
हा ॥ मधवे स्वाहा माधवाय स्वाहा शुक्राय स्वाहा शुचये स्वाहा ननसे
स्वाहा ननस्याय स्वाहा षाय स्वाहा ज्ञाय स्वाहा सहसे स्वाहा सहस्र
य स्वाहा तपसे स्वाहा तपस्याय स्वाहा ॥ ४० ॥ हसस्पतये स्वाहा ॥ ४१ ॥ वा
जाय स्वाहा ॥ प्रसवाय स्वाहा पिजाय स्वाहा कर्तवे स्वाहा सूः स्वा

१८५

य

हामूँस्त्रे स्वाहा वृषु विने स्वाहा न्याय स्वाहा न्याय नो वनाय स्वाहा ।
ऊर्वनस्यैतये स्वाहा धिपतये स्वाहा प्रजापतये स्वाहा ॥ ३२ ॥ आयुष्य
ज्ञेन कल्पतां स्वाहा प्राणो यज्ञेन कल्पतां स्वाहा पानो यज्ञेन
कल्पतां स्वाहा द्यानो यज्ञेन कल्पतां स्वाहा दानो यज्ञेन कल्प
तां स्वाहा समानो यज्ञेन कल्पतां स्वाहा चक्षुर् यज्ञेन कल्पता
ं स्वाहा श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां स्वाहा वाग्यज्ञेन कल्पतां स्वा
हा मनो यज्ञेन कल्पतां स्वाहा त्वमा यज्ञेन कल्पतां स्वाहा बु

संहि.

२६

स्वायज्ञेन कल्पतां स्वाहा ज्योतिर्यज्ञेन कल्पतां स्वाहा स्वयज्ञेन
कल्पतां स्वाहा दृष्टं यज्ञेन कल्पतां स्वाहा यज्ञो यज्ञेन कल्पता
ं स्वाहा ॥ ३३ ॥ एकस्मे स्वाहा ॥ एकस्मे स्वाहा दान्यां स्वाहा नृता
य स्वाहे क नृताय स्वाहा व्युष्टे स्वाहा स्वर्गाय स्वाहा ॥ ३४ ॥ इति वाज
सनेऽसंहितायां द्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ हिरण्यगर्जः समू ॥ हिरण्य
गर्जः समवर्त्तता येनू तस्य जातः पतिरेकः आसीत् ॥ सदा धारय
थिं वीद्यामुते मां कस्मै देवाय दविषां द्विधेम ॥ २३ ॥ उग्रयामगृहीता

अ. २

२४

तोसि॥ नुपयामगृहीतोसि प्रजापतये त्वाज्जष्टं गृह्णाम्येषते योनिः सु
स्ते महिमा॥ यस्ते हंसवत्सरो महिमा संबन्धवयस्ते द्वायवन्तरि
क्षेमहिमा संबन्धवयस्ते दिवि स्ते महिमा संबन्धवत्सरो ते महिमे
प्रजापतये स्वाहा देवेभ्यः॥ २॥ यः प्राणांतः॥ यः प्राणातो निमिषतो
महित्वेकः॥ इद्वाजा जगतो बन्धवः॥ यः ईशोऽन्यस्पधि पश्यतु ष्यद
ः कस्मै देवाय हविषा विधेम॥ ३॥ नुपयामगृहीतोसि॥ नुपयामगृ
हीतोसि प्रजापतये त्वाज्जष्टं गृह्णाम्येषते योनिश्चंद्रमास्ते महि

संहि.

२१

मा॥यस्ते रात्रौ संवत्सरे महिमा संवत्सरे सोऽष्टिव्यामग्नौ महिमा
संवत्सरे यस्ते नक्षत्रेषु चंद्रमसि महिमा संवत्सरे ते महिमे प्रज
यतये देवेभ्यः स्वाहा॥४॥ युंजंति ब्रह्म युंजंति ब्रह्म रुषं चरंतं प
रितं स्युषः रोचंते रोचुना दिवि॥५॥ युंजंत्यस्य युंजंत्यस्य काम्पा
हरा द्विपक्षसारथे शोणाधूमनृवाहसा॥६॥ यदा ते यदा तो
अपोऽग्रे गनी गता प्रिया मिन्द्रस्य तन्वम॥ एतर्हः स्तोतरे नेतयथायु
नरश्च मावर्त्तया सिनः॥७॥ वसवस्त्वा वसवस्त्वां जंतुगायत्रेण च

अ. ३

व

२१

दसारुद्रास्त्वांजंतुत्रैष्टुनेनृच्छंदसादित्यास्त्वांजंतुजागतेनृच्छंदसा
॥ नृर्जवः सुधर्माजीर्वाञ्छाचीर्वा न्यव्येगव्यः एतदन्नमन्नदेवाः ए।
तदन्नमद्विप्रजापते ॥ ७ ॥ कः स्विता ॥ कः स्विदेकाकीचरतिकनुस्वि
जायते पुनः ॥ किं स्विद्धिमस्यनेषजं किं वावयनं महत ॥ ८ ॥ एका
काकी ॥ चरति चंद्रमा जायते पुनः ॥ अग्निर्हिमस्यनेषजं
अमिरावपवनं महत ॥ ९ ॥ कास्विता ॥ कास्विदासीत्सूर्वचित्तिः
किं स्विदासीत्सूर्वचित्तिः ॥ कास्विदासीत्तिलिपिः ॥

संहिता लाकास्विदासीतिनांगिला॥२१॥द्यौरासीत्॥द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्च
२२ ॥आसीद्दृहदय॥अविशसीतिलिपिलारात्रिशसीतिशङ्किला॥२२॥
वायुद्वा॥पचतेरवत्वसितग्रीवशृगैर्न्यग्रोधश्चमसैः॥गल्मलिर्दृष्ट्या
रायस्यराष्ट्यावृषापडिश्चतुर्भिरेदगन्त्वत्साकृष्टश्चनोवतुनमोग्न
ये॥२३॥सर्दःशितोरन्मिना॥सर्दःशितोरन्मिनारथः॥सर्दःशितो
रन्मिनाहय॥सर्दःशितोऽश्वश्चक्रजाब्रूत्सासोमपुरोगवः॥२४॥
४॥स्वयन्वाजिन॥स्वयन्वाजिन्स्तन्वद्वुःस्पयस्वस्वयंयजस्वस्वयं॥

अ. ३

२२

ॐ स्वस्ति ॥ महिमा ते न्येन न सन्नो ॥ १५ ॥ न वे ॥ न वाऽनुऽएतन्मिमेयसे
न रिष्यसि देवा शं ॥ १६ ॥ देधि पृथिविः सुगेति ॥ यत्रासते सुकृतो य
त्र ते ययुस्तत्र त्वा देवः सविता दधातु ॥ १७ ॥ अग्निः पशुः ॥ अग्निः
पशुरासीत्तेनायजन्तसः ॥ एतन्द्वाकमजयद्यस्मिन् अग्निः सते लो
को न विष्यति तज्ज्ञेयसि पिबेताऽश्रुपः ॥ वायुः पशुरासीत्तेनायज
न्तसः ॥ एतन्द्वाकमजयद्यस्मिन् वायुः सते लोको न विष्यति तज्ज्ञेय
सि पिबेताऽश्रुपः ॥ सूर्यः पशुरासीत्तेनायजन्तसः ॥ एतन्द्वाकम

संहिता. जयद्यस्मिन्सर्वः सतेलोकोनविष्यतित ज्ञेयसिपिबेताऽअपः॥१७॥ अ. ३

२३ प्राणायस्वाहा॥ पानायस्वाहाद्यानायस्वाहा॥ अग्नेऽअम्बिकेम्बा।
लिकेनमानयतिकश्चन॥ समस्त्यश्वकः सन्नद्रिकाङ्काम्पीलवासि
नीम॥१८॥ गणानान्त्वा॥ गणपतिर्हवामहेप्रियाणान्त्वाप्रियपति
र्हवामहेनिधीनान्त्वानिधिपतिर्हवामहेक्षसोमम॥ आहमर्ज
निगर्बधमात्वमर्जासिगर्बधम॥१९॥ ताऽनुनो॥ चतुरःपदःसम्प्र
सारयावस्वर्गेलोके प्राणवायुान्धृषाच्चाजीरेतोधारेतोदधातु॥२०॥

क
उत्सऽष्ट्याऽश्रवः॥गुदन्धेहि समञ्जिं चारया वृषन॥वस्त्रीणाञ्जीवने
जनः॥११॥यकासको॥शकुन्तिकाहलगिति वृञ्चति॥आहन्तिगते
यसोनिगलातीति धरका॥१२॥यकोसको॥शकुन्तकऽआहल
व गिति वृञ्चति॥चिंक्षतऽइवतेमुखमध्वेमानस्त्वमन्निनाषयाः॥
१३॥माताच॥तेपिताचतेग्रन्धुक्षरोहतः॥प्रतिलासीतितेपिताग स्य
नेमुष्टिमंतर्हः सयत॥१४॥माताचते॥पिताचतेग्रेवृक्षस्यक्रीडा
तः॥चिवक्षतऽइवतेमुखम्ब्रह्मन्मात्वं न्वदोवृद्ध॥१५॥कुचुमे

संदि.

२४

नाम॥ऊर्ध्वमेनामुच्छापयगिरोनारठ॥हरन्निव॥अरथास्येमध्वमेधता॥
२४ नृीतेच्चातेपुनन्निव॥२६॥ऊर्ध्वमेनम॥ऊर्ध्वमेनमुच्छयताजिरोना
रठ॥हरन्निव॥अरथास्येमध्वमेजतुनृीतेच्चातेपुनन्निव॥२७॥यदस्याः
यदस्याःअरठ॥ऊनेद्याःकधुस्यूलमुपातसत॥मुक्ताविदस्यःराज
तोगोत्राफेनृकुलाविव॥२८॥यदेवास्भ॥यदेवासोललामगुम्प्रवि
ष्टीमिनमाविष्टुः॥सवद्योदेदिव्यतेनारीसत्यस्याक्षिक्तवोयथा॥
२९॥यदरिणोयवमतिनपुष्टम्पुमन्यते॥शूद्रावद

अ. ३

नन ३

२४

र्बजारा नपोषायधनायति॥३४॥ यद्दरिणः॥ यद्दरिणो यद्वमत्तिनपु
 ष्टम्बु मन्त्यते॥ शृङ्गो यददीयेजारे नपोषु मनु मन्त्यते॥३५॥ दधिका
 वाः॥ दधिका वाः॥ अकारिषं जिह्मोरश्चस्पवाजिनः॥ स्फुरन्ति नो।
 सुकारस्त्रणाः॥ आयुः पित्तारिषता॥३६॥ गायत्री त्रिष्टुप्॥ गायत्री त्रि
 ष्टुप् गत्यनुष्टुप् क्तया सह॥ बृहत्सुस्मिहो वाकुशूचीनिःश्राम्यन्तु
 त्वा॥३७॥ द्विपदा वाः॥ द्विपदा वाश्चतुष्पदास्त्रिपदा वाश्चुषट्पदाः
 द्विचन्द्रा वाश्च सच्छेदाः॥ सूचीनिःश्राम्यन्तु त्वा॥३८॥ महानाम्भो

स्वा

संदि.

२५

रेवत्यः॥ महानाम्न्यो रेवत्यो विष्वाः आनाः प्रनूवरीः॥ मेघीर्विद्यते
वाचः सूचीनिः ग्राम्यन्तुत्वा॥ ३५॥ नार्यस्तो नार्यस्तो पत्यो लोमचिचि
न्वन्तु मनीषया॥ देवानाम्यइन्द्रो दिशः सूचीनिः ग्राम्यन्तुत्वा॥ ३६॥
रजताहरिणीः॥ रजताहरिणीः सीसायुजो युज्यन्ते कर्मनिः॥ अश्वः
स्पृष्टाजिनस्त्वचिसिमाः ग्राम्यन्तुन्तीः॥ ३७॥ कुविदइन्द्रः॥ कुविदइन्द्रः
यवमन्तो यवञ्चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वन्चि यय॥ इहेहैषा इन्द्रकणहि नो
जनानि ये बर्हिषो नमः॥ नुक्तिं यजन्ति॥ ३८॥ कस्त्वा छ्यति कस्त्वा वि॥

अ. ३.

ग्राम्य

२५

शास्त्रिकस्तेगात्राणिशाम्पति॥कऽनेतेशमिताकविः॥३९॥कृतव
स्ते॥कृतवस्तऽकृतुथापर्वशामितारोचिशासतु॥सन्वत्सरस्यतेजस
शामीनिःशाम्पन्तुत्वा॥४०॥अर्धमासाः॥परुथंषितेमासाःआ
व्यन्तुशाम्पन्तुः॥अहोरात्राणिमरुतोच्चिलिष्टे॥सूदयन्तुते॥४१॥
देव्याःअध्वर्यवः॥देव्याःअध्वर्यवस्त्वाव्यन्तुच्चिचशासतु॥गात्रा
णिपर्वशस्तेसिमाःकरवन्तुशाम्पन्तीः॥४२॥द्योस्ते॥एधिद्युन्त
रिक्षन्वायुश्चिद्रम्पणातुते॥सूर्यस्तेनक्षत्रेःसहलोकङ्करो॥

संहि
२६

तुसाधुया॥४३॥नान्ते॥नान्तेपरं ब्रोगाने ब्रुः नमस्त्वरे ब्रुः नमस्य
ब्रो मज्ज ब्रुः नमस्त्वस्त तन्नेत व॥४४॥कः स्तित॥कः स्तिदेकाकीचर
तिकः नस्ति जायते पुनः॥किं स्ति धिमस्य नेष जङ्घिः म्वा वप नमह
त॥४५॥सूर्यः राका की॥चरति चन्द्रमा जायते पुनः॥अग्निर्हिमस्य ने
ष जम्भ मि रावप नमह त॥४६॥किं स्तित॥किं स्ति सूर्य समज्जो
तिः किं स समुद्र समर्हः सरः॥किं स्ति तृथि चो वषीयः कस्य माचा।
न विद्यते॥४७॥ब्रह्म सूर्य सम॥ब्रह्म सूर्य सम ज्जोतिर्द्यौः समुद्र सम

अ.३

२६

६. सरः॥ इन्द्रः॥ पृथिव्यै वर्षीयान् नोस्तुमात्रान विद्यते॥ ४७॥ एहामि
त्वा॥ चितये देवसख्यदित्वमन्नमनसा जगन्ती॥ येषु चिह्नं त्रिषु पदे
ष्वेष्टसेषु चिह्नं सुवर्नमा विवेक्षा॥ ४८॥ अपितेषु॥ त्रिषु पदेषु स्मि।
येषु चिह्नं सुवर्नमा विवेक्षा॥ सद्यः पदेमि पृथिवीमुतद्यामे केनाङ्गे
न दिवोऽस्म्यष्टम॥ ४९॥ केषु त्रिषु॥ पुरुषऽस्मा विवेक्षा कान्यंतः पु
रुषेऽस्मिन् तानि॥ रात ब्रह्मन्नुपवलेहामसित्वा किं स्विन्नः प्रति
वोचास्पत्र॥ ५०॥ पञ्चस्वतः॥ पुरुषऽस्मा विवेक्षा तान्यंतः पुरुषेऽ

॥

संहिर्ष

२९

अ.
३

अर्पितानि। रातत्वात्रप्रतिमन्वानोऽस्मिन्माययानवस्पुत्तरेम
त॥५२॥ कास्वित॥ कास्विदासीत्पूर्ववित्तिः किं० स्विदासीद्दुहद्वयः
कास्विदासीत्पिलिपिलाकास्विदासीत्पिनाडिः ला॥५३॥ द्यौरासीत्
द्यौरासीत्पूर्ववित्तिरश्वऽश्वासीद्दुहद्वयः॥ अविरासीत्पिलिपिला
रात्रिरासीत्पिनाडिः ला॥५४॥ काईमा॥ काऽईमरेपिनाडिः लाका
ईदुःरुपिनाडिः ला॥ कऽईमास्कन्दमर्षतिकऽईमपन्थान्विसर्प
ति॥५५॥ अजारे॥ पिनाडिः लावित्कुरुपिनाडिः ला॥ श्रात्राऽश्वास्क

श्वा

२९

नृमर्षत्यहिः पन्थान्विसर्पति ॥ ५६ ॥ कर्तृस्य ॥ विश्वाः काक्षराणि
कतिहोमासः कतिधासमिधः ॥ यज्ञस्यत्वाच्चिदथाष्टमन्त्रकति
होतारः क्रतुशो रजन्ति ॥ ५७ ॥ धर्मस्य ॥ विश्वाः शतमक्षराण्यग्नी
तिहोमाः समिधो हतिस्वः ॥ यज्ञस्य ते चिदथाप्रब्रवीमि सप्तहोता
रः क्रतुशो रजन्ति ॥ ५८ ॥ कोऽश्रस्य ॥ वेदनुवनस्य नानिद्वौ द्यावा
पृथिवीऽश्रुतरिक्षम् ॥ कः सर्वस्य वेदवृहतो जनित्र इको वेदच
न्द्रमसं यतो याः ॥ ५९ ॥ वेदाहम् ॥ वेदाहमस्य नुवनस्य नानि वेद

संहि.
२८

द्यावा॑ ए॒धि॒वीऽअ॒न्तरि॑क्ष॒म॥ वे॒द॒सूर्य॑स्य बृ॒हतो॑ य॒नि॒त्र॒म॒थो॑ वे॒द॒च॒
न्द्र॒म॒सं॒य॒तो॒ जाः॥ ६०॥ ए॒च्छा॒मि॒त्वा॥ ए॒च्छा॒मि॒त्वा॒ पर॒म॒न्त॒म॒पि॒व्याः
ए॒च्छा॒मि॒य॒त्र॒क॒व॒न॒स्प॒ना॒नि॥ ए॒च्छा॒मि॒त्वा॒ बृ॒ह॒सोऽअ॒श्व॑स्य रे॒तः॒ ए॒
च्छा॒मि॒च्चा॒चः॒ पर॒म॒न्त्यो॑म॥ ६१॥ इ॒य॒न्वे॒दि॥ इ॒य॒न्वे॒दिः॒ प॒रोऽअ॒न्तः॥
ए॒धि॒व्याऽअ॒यं॒ य॒ज्ञो॒ क॒व॒न॒स्प॒ना॒नि॥ अ॒य॒रः॒ सो॒मो॒ बृ॒ह॒सोऽअ॒श्व॑
स्य रे॒तो॒ बृ॒ह॒मा॒य॒न्चा॒चः॒ पर॒म॒न्त्यो॑म॥ ६२॥ सु॒क्तः॒ स्व॒य॒म्नः॥ प्र॒
थ॒मो॒न्त॒र्म॒ह॒त्प॒रा॒वि॥ इ॒धे॒रु॒ग॒र्भ॒मृ॒त्वि॒यं॒ य॒तो॒ जा॒तः॒ प्र॒जा॒प॒ति॥ ६३॥

अ.
३

२८

होता यक्षत॥ होता यक्षत पूजापतिर्ह॥ सोमस्पमहिम्नः॥ जुषता॥
 म्पिबतु सोमर्ह॥ होतर्गज॥ ई४॥ प्रजापतेन॥ त्वदेतान्यन्यो विश्वा
 रूपाणि परिताबन्व॥ यत्कामास्तेजः कुमस्तन्नोऽश्रस्त वयं
 स्पामपतयोरयीणाम्॥ ई५॥ इति वाजसनेयि संहितायां त्रयोविं
 शोऽध्यायः॥ अश्वस्तूपुरः॥ अश्वस्तूपुरो गोमृगस्तो प्राजापत्य
 ऋक् स्तुतिः॥ अग्नेयोरराटे पुरस्तात्सारस्वती मेष्पुधस्ताध्व
 न्यो राश्विनावक्षोरामोऽश्वेतश्च कृष्णश्च पार्श्वयोस्त्वाष्टौ लोमना

वाङ्मोः सोमायोः स्तुतिः न्यामो नाब्रुथं सोमर्गयोः सोमो

संहिर्षे
२५

सिक्वेयोऽसक्वेयोर्वायद्यः श्वेतः पुच्छः इन्द्राय स्वयस्पाय वेहर्षे स्वो
वामनः ॥ १ ॥ रोहिताक्षुम्भरोहितः ॥ कर्कन्धुरोहितस्ते सोम्या बज्रुर
रुण बज्रुः शुक्र बज्रुस्ते वारुणाः श्रितिरंधुर्न्यतः श्रितिरन्धुः स
मन्त श्रितिरन्धुः स्ते सावित्राः श्रितिवाज्ररन्धुतः श्रितिवाज्रः स
मन्त श्रितिवाज्रस्ते बार्हस्पत्याः पृषतीक्ष्द्र पृषतीस्थूल पृषतीता
मैत्रावरुणः ॥ २ ॥ शुद्धबालः सर्वशुद्धबालः सर्वशुद्धबालो म
णिबालस्तः श्रिष्टिना ॥ नृपतः श्र्येताक्ष्योरुणस्ते रुद्राय पशुपत

श्रुः
४

२५

ये कर्णामाः अवलिप्तारोधाननोरूपाः पाज्जन्याः ॥ ३ ॥ एभिः
स्तिरश्चीनपद्भिः ॥ एभिस्तिरश्चीनपद्भिर्दृष्टेभिस्तेमरुताः
॥ फल्गुलोहितोर्णपिलक्षीताः सारस्वत्यः प्रीहाकसीः शुब्राना
कर्मोष्णालोहकर्मसेत्वाष्टाः कृष्णग्रीवः श्रितिकक्ष्योज्जिसर्क
स्तः रोन्दाग्नाः कृष्णान्जिरत्यान्जिर्महाज्जिस्तः नृषस्याः ॥ ४ ॥ शि
त्याद्यैश्च देवैः श्रित्याद्यैश्च देवैरोहिरण्यस्त्रवयोद्वाचे चिज्ञाताः
अदित्ये सरूपा धात्रे च तस्य तयो देवानाम्पत्नी च ॥ ५ ॥ कृष्णग्रीवा

संहिर् ॥ ५ ॥ आग्नेयाः ॥ श्रितिवोवसूनां ॥ रोहिता रुद्राणां ॥ श्वेताः ॥ अवरोकि
 ३० ॥ एतः आदित्यानां ननो रूपाः ॥ पार्जुन्याः ॥ ६ ॥ नुन्नतः ॥ कृष्णः ॥ नुन्नतः
 ॥ कृष्णो वामनस्तः ॥ रोन्द्रा वैष्णवाः ॥ नुन्नतः ॥ श्रितिबाहुः ॥ श्रितिपृष्ठस्तः
 ॥ रोन्द्रा बार्हस्पत्याः ॥ शुक रूपा वज्रिनाः ॥ कल्माषाः ॥ अग्निमारुताः ॥
 ॥ वृषामाः ॥ पौष्वाः ॥ ७ ॥ एताः ॥ रोद्राग्नाः ॥ एताः ॥ रोद्राग्ना विरूपाः ॥ अग्नी
 ॥ प्रोमीया वामनाः ॥ अनूद्वाहः ॥ आग्ना वैष्णवा वसूमी मेत्रा वरुणो न्यतः
 ॥ एतयो मेत्रुः ॥ ८ ॥ रुक्मग्रीवाः ॥ आग्नेयाः ॥ रुक्मग्रीवाः ॥ आग्नेया व

अ. ४

३०

नृकः सौम्याः श्वेताद्यायद्याः अविज्ञाताः अदित्ये सरूपाधात्रेव ।
त्सतये देवानाम्पत्नीन्यः ॥ १० ॥ रुक्मानोमाः ॥ रुक्मानोमाधूम्राः
आन्तरिक्षाद्यहंतो दिव्याः शबलाद्येक्षुताः सिध्मास्तारकाः ॥ ११ ॥
धूम्रान्वसंतायाः ॥ धूम्रान्वसंताया लनते श्वेतान्ग्रीष्माय रुक्मान्वर्षा
द्योरुणां ज्ज्वरदेष्टवतो हेमंताय पिशांगां ज्ज्विशिराय ॥ १२ ॥ अथ वयोः ।
गायत्र्यै ॥ पंचावयस्त्रिष्टुभे दित्वा हो जगत्पैत्रिवत्साः अनुष्टुभे ।
तुष्टुवाहः नृसिंहे ॥ १३ ॥ पृष्ठवाहो विराजे ॥ पृष्ठवाहो विराजः नृ

संहि

३१

क्षारो हृत्पाः क्रुषुनाः ककुनेन दूहः पद्मे धेनुवोति छंदसे ॥ ३॥
कुसुमीवाः आग्नेयाः ॥ कुसुमीवाः आग्नेया ब्रुचवः सौम्याः जप
धस्ताः सावित्रा ब्रुचवः सारस्वत्यः ऋषामाः योऽस्माः एष्योमा
रुता ब्रुज रूपा वैश्वदेवा ब्रुशाद्या वा एष्यीया ॥ ४ ॥ नृकाः संच
राः ॥ नृकाः संचराः एताः ऐन्द्राग्नाः कुसुमा ब्रुगाः एष्योमारु
ताः कायास्तपराः ॥ ५ ॥ अग्नये नीकवते ॥ प्रथमजाना लनते म
रुतः सांतपनेन्यः सवात्पान्मरुतो गृहमेधि न्यो बर्हिहान्मरुतः ॥

ध
अ.

३१

अः क्रीडित्यः सः सृष्टान्मसृष्टः स्वतवश्चोनुधसृष्टान् ॥ १६ ॥
क्ताः संचराः ॥ नुक्ताः संचराः एताः रोन्दाग्नाः प्राशृंगामाहेंद्राब्र
रूपावैश्वकर्माणाः ॥ १७ ॥ आबुक्नीकात्राः ॥ पितृणां सोमव धू
तांबुचावोधुमनीकात्राः पितृणां बर्हिषदांकुष्माबुक्नीका
त्राः पितृणामग्निष्वात्तानांकुष्माः पृषन्तस्त्रेयंबकाः ॥ १८ ॥ नुक्ता
ः संचराः ॥ नुक्ताः संचराः एताः शुनासीरीयाः ॥ श्वेताचीयद्याः
श्वेताः सोय्याः ॥ १९ ॥ वसन्तायकपिंजलान् ॥ वसन्तायकपिञ्जलान् ॥

32

三

32

यूराग्नित्राचरुणान्पाङ्कयोतान्॥२३॥सोमायलवान्॥सोमाय
लवानालनतेत्वष्ट्रेकोलीकानोषादीर्देवाँमपत्नीन्पुःकुलीका
देवजामिभ्योऽग्नयेगृह्यतयेपारुक्षान्॥२४॥अक्षोपावरोतान
अक्षोपारावतानालनतेरात्रौसीचापूरहोरात्रयोःसंधिन्यो
जतूष्मासेन्योदात्योहान्तं च त्स्वराय महतः संप्रणान्॥२५॥न
म्याः आखून्॥नूम्पाः आखूनालनतेनतरिक्षाय पाङ्गादिवेक
शांदिशो न कुलान्वन्तुकानवां नतरदिशाभ्यः॥२६॥च सान्पुःरु

संहि.

३३

श्रुपानां च स्वस्वः कुरुपानां लज्जते रुद्रे न्योसरुनादित्ये न्योन्यं कुरुचि
ष्वे न्यो देवेभ्यः पृथुतां न्याध्वेभ्यः कुलुंगान् ॥२७॥ ईशानाय पर
स्वतः ॥ ईशानाय परस्वतः श्रालज्जते मित्राय गोरान् चरुणा यमहि
षान् च हस्पतये गव्यास्त्वष्टुः उष्टान् ॥२८॥ प्रजापतये पुरुषान्
॥ प्रजापतये पुरुषान् हस्तिनः श्रालज्जते द्वाचे सुषींश्च क्षत्रे मना
काग्धेऽत्राय नृगाः ॥२९॥ शतम् ॥३०॥ प्रजापतये च द्वायवे
च गोमृगो वरुणा यारण्यो मेघो यमाय रुहो मनुष्य राजाय मर्क

श्र.४

३३

८॥ शार्दूलाय रोहिषं नायगव्योक्षिप्रश्ने नायुचर्त्तिकानीलं
गोः किमिः समुद्राय शिशुमारो हिमवते हस्ती ॥ ३५ ॥ मयुः प्राजा
पत्यः ॥ मयुः प्राजापत्यः नुलोहलिक्ष्णो वृषदृष्टः शस्ते ध्रुवे दि
शां कं कोधुं मयुः क्षाग्नेयी कलुविंको लोहिताहिः ॥ उक्तरशादस्ते
त्वाष्ट्राश्चाचे कुंचः ॥ ३६ ॥ सोमाय कुलुंगः ॥ सोमाय कुलुंगः ॥ आ
रण्यो जो न कुलः शकाते पौष्ठाः क्रोष्टामा योरिन्द्रस्य गोरमृग
ः पिधोन्यङ् ॥ ऊः ककुटस्ते नुमत्यै प्रतिश्रुत्वा यै च कवाकः ॥ ३७ ॥

संहि.

३४

सोरि बुलाका ॥ शार्गः स्रजयत्रायां कं से मे त्राः सरस्वत्ये त्रासि
पुरुषवाकश्चाविद्रोमी शार्दूलो वृकः ए दा कु से म न्त्य वे सरस्वते
शुकः पुरुषवाकः ॥ ३३ ॥ सुपर्णः पाजुन्यः ॥ सुपर्णो ज्ञान्यः अ
तिर्वाहिसो दर्बिहा ते द्वाय वे हृद स्प तये चाच स्प तये पे डू रा जो लज
ः अन्तरिक्षः प्रवो म रुर्म त्स्य से न दी प तये द्या वा ए धि वीर्यं क
र्मः ॥ ३४ ॥ पुरुषमृगश्चन्द्रमसः ॥ पुरुषमृगश्चन्द्रमसो गोधा
कालकादा च्वा घाट से व न स्प ती नां रु क वा बु त सा वि चो हृः सो

अ. ४

३४

चातस्यनाक्रोमकरः कुलीपयस्तेकपारस्पद्रियेनाल्पकः ॥ ३५ ॥
एरण्यदत्तः ॥ एरण्यदत्तो मराठूको मूषिकातिनिरिस्ते सुपर्णा लोपा ।
नाश्राश्विनः कृष्णो रात्र्याः कृष्णो हो जतः स खिलीकातः इतर
जनानां जहकावैसुवी ॥ ३६ ॥ अन्पवापोर्धमासानाम् ॥ अन्पवा
पोर्धमासानाम् अन्पोमयूरः सपस्ते गंधर्वाणाम् यामुद्रोमास
द्वः अन्पोरोहित्कुण्डराची गोलत्तिकाते स्वरसामृत्यवैसितः ॥
३७ ॥ वृषाक्षिः र्क्षतुनाम् ॥ वृषाक्षिः र्क्षतुनामाश्वः कनोमान्थाल

संहि.

३५

स्तेपितृणां बलाया जगं रोचस्तेनां कपिंजलः कपोतः नलूकः शशाङ्कः
स्तेनिः कृत्ये चरुणा यारणो मेघः ॥ ३८ ॥ श्वित्रः श्वादित्यानी ॥ श्वि
त्रः श्वादित्यानामुष्ट्रो घृणी वान्वादी न सस्ते मुत्पाः श्वरणा यम
मरोरु रुरोः कयिः कुटस हतियो हस्ते द्वाजिनां कामायपिकः ॥ ३
९ ॥ खद्रो वैश्वदेवः ॥ श्वाकुक्षः कस्मे गर्दनस्तरक्षुः सामिं द्राय
सूकरः सिर्हः होमा रुतः चकलासः पिप्पकाशु कुनिस्ते शरव्या
ये चि श्वेषां देवानां मष्टतः ॥ ४० ॥ इति वाच चत्वारि विंशति मोध्या

अ. ४

स्तेरक्ष

३५

यः॥२४॥शादन्दुभिः॥शादन्दुधिरवकादंतमूलेमृदंबस्वैस्तोगान्
ॐ द्रान्यांॐ सरस्वत्याः॥अयजिक्तं जिह्वायाः॥नुत्सादमवक्रन्देन
तालुवाजहः॥हनुन्यामपः॥आस्येनवृषराभांडान्पामादित्यांम॥
श्रुतिः॥पंन्यानमृन्प्याद्यावापृथिवीवृत्तेन्यांविद्यतंकनीनका॥
न्यांॐ शुक्लायस्वाहा॥कृष्णायस्वाहा॥पार्याणिपक्ष्माणपवार्याः॥५॥
क्षवोद्याय्याणिपक्ष्माणिपार्याः॥५॥क्षवभार॥चातम्प्राणेना॥चा
तम्प्राणेना॥पानोनासिकेः॥उपयाममधरेणोष्ठेनसङ्गरेणाप्र
न

संहि.

३६

काशेनांतरमन्त्रकान्त्रोनुवाहं निवेष्टमूर्ध्नास्तनयित्नुन्तिर्वाधेना।
नानिंमस्तिष्ठेराचिद्वक्तं कुनीनकान्यां करान्याथं श्रोत्रं श्रोत्रं
न्यां करैतेदनीमधरकं वेनापः शुक्लं कं वेन चित्रं मन्या निरदि
तिष्ठः श्रीस्मानिः कृतिनिर्जिर्ज्येन नृणां स्मा संक्रोशैः प्राणान्नेष्मा
राथं स्तपेन॥२॥ मन्त्रकान्त्रोनुवाहं निवेष्टमूर्ध्नास्तनयित्नुन्तिर्वाधेना।
वहेन वृहस्पतिष्ठः शकुनि सादेन कर्मां च फौरा क्रमराथं स्पृ
राभ्यामृक्षलानिः कपिंजला ज्वंजं घान्यामध्वावं बाहुन्यां जां

अ.प

३६

वीलेनारणमग्निमतिरुग्गाम्पूषणं हो न्यामश्चिनावर्तः सा न्या
थं सुप्रुठं रो रा न्यां ॥ ३ ॥ अग्नेः पक्षतिः ॥ अग्नेः पक्षतिर्वायो ॥
निपक्षतिरिंद्रस्पृतीया सोमस्पृचतुर्थदित्ये पंचमीन्द्रारोषे व
षीमरुतां सप्तमी बृहस्पतेरष्टम्यमिणो नवमी धातुर्दशमी
न्द्रस्यैकादशी वरुणस्यैकादशी बृहस्पतेर्यो दशमी ॥ ४ ॥
इंद्राग्न्योः पक्षतिः ॥ सरस्वत्ये निपक्षति मित्रस्पृतीया पांचतु
थीनिः कृत्ये पंचम्यग्नौ सोमयोः षष्ठी सप्यागां सप्तमी द्विस्त्रो

संहि.

३७

त्या

रष्टमीपूस्नो न वमीत्वष्टुर्दशमीन्द्रस्यैकादशीचरुणस्पष्टादश्या॥

यमेव योदशीद्यावाष्टयिव्योर्दक्षिणं पार्श्वं चिष्वेषां देवानामुत्तर

म॥५॥ मरुतां स्तं स्तं मरुतां स्तं स्तं विष्वेषां देवानामप्रथमा

कीकसारुद्राणां द्वितीयादिनां तृतीया चतुर्थोऽष्टमग्नौषोमये

नसिहो कुंचोऽश्वोऽग्निः शिन्वा मिन्द्रा हस्पतीऽजुरुन्वा मित्रां रुण

वल्गा न्यामा क्रमरां स्तं स्तं रा न्याम्वलं कुष्ठा न्यामा॥६॥ पूषणा

म्वनिष्ठुना॥ पूषणां वनिष्ठुनां धाही नक्षत्रलगुदया सर्पान्गुहानि॥

अ.५

व

३७

ष

विद्वितः श्रान्त्रैरयो वृस्तिना वृणामां डान्यां वाजिनर्ः शोपेन प्रजथं
रेतसाचाषान्पितेन प्रदशन्या युना कर्मा ग्ळ कपिंडेः ॥७॥ इन्द्रः
स्य क्रोडः ॥ इन्द्रस्य क्रोडो दित्ये पाजस्यं दिवां जत्र वो दित्ये न सज्जी
मूतान्द्रदयो पशोनांतरिक्षं पूरीतताननः नदयेरिम चक्रवाको
मतस्नान्यां दिव वृक्का न्याद्रिः शिन्वा शिन्तिरुपलान्ही ज्ञात्तुं ल्मी ॥
कां ल्को मन्ति यो निगुल्मान्किरान्तिः स्ववन्ती हृदयान्कुक्षिन्याथं
समुद्रमुदरेण चैश्वानरं न स्मना ॥८॥ चिष्टतिन्नान्या ॥ घृतर्ः ।

रमा

संहिर्ष

३८

रसेनापोयूष्मा मशीचीर्विपुडिनीहारमूष्मणोशीनं वसयापु।
धाऽअश्रुनिद्राडनीर्दूषीकानिरस्नारक्षां सिचित्राणंपंगे।
नक्षत्राणिरूपेण पृथिवीत्वचाजंबुकायस्वाहा॥ १ ॥ हिरण्यग
र्जः सम॥ हिरण्यगर्जः समवर्तताये नूतस्य जातः पतिरेकऽआ
सीत्॥ सदा धारयति वीद्यामुते मां कस्मै देवाय हविषा विधेम॥
२ ॥ यः प्राणतः॥ यः प्राणतो निमिषतो महित्वैकऽइन्द्राजा जग
तो बभूव॥ यऽइन्द्रोऽअस्पृष्टिपदश्चतुष्पदऽकस्मै देवाय हवि।

अ. ५

३८

षाचिधेम॥११॥यस्येमे॥महिमवन्तोमहित्वायस्यसमुद्रः॥रुस
यासहाङ्गः॥यस्येमाः॥प्रदिनोयस्यवाहकस्मैदेवायहविषाचि
धेम॥१२॥यः॥आत्मदा॥यः॥आत्मदाबलदोयस्यविश्वंनुपासः॥
तेप्रशिष्यंयस्यदेवाः॥यस्यछायामृतंयस्यमृत्युः॥कस्मैदेवायह
विषाचिधेम॥१३॥आनः॥आनोनुद्राः॥कतवोयन्तुविश्वतोद॥
व्यसोः॥अपरीतासः॥नुद्रिदः॥देवानोयथासदमिहृधेः॥अः
सन्नप्रायुवोरक्षितारोदिवेदिवे॥१४॥देवानामूद्रा॥स्तुमतिः॥

संहि.
३२५

ज॒यता॒न् दे॒वानां॑ ॐ रा॒तिर॒निनो॒निव॑र्त्तताम्॥ दे॒वानां॑ ॐ स॒खा मु॒पसे॒
दि॒मा च॒यं दे॒वानः॑ आ॒युः प्र॒तिर॒न्तु जी॒वसे॑ ॥ १५ ॥ तां॒ नृ॒र्ध॒जा ॥ नि॒वि
दा॒हू म॒हे च॒यं न॒ग॒न्मि॒मे॒न्ने दि॒तिं द॒क्षं सु॒खं ॥ अ॒र्च॒म॒रां व॒रु
ण॑ ॐ सोम॑ म॒ध्विना॒ सर॒स्वती॑ नः॒ सु॒न॒गा म॒यस्कर॑ता ॥ १६ ॥ त॒न्म
त॒नो॒च्चा॒तो म॒यो॒क्त॒वा तु॒नेष॒जं न॒न्मा॒ता पृ॒थि॒वी त॒त्पि॒ता द्यौः ॥ त
ज्रा॒वा॒राः सोम॑ सु॒क्तो म॒यो॒क्त॒वस्त॒द॒ध्वि॒ना शृ॒णु॒त॒न्धि॒स्य॒या यु॒व
म् ॥ १७ ॥ त॒मी॒शानि॑ ॥ न॒ग॒तस्त॒स्यु॒ष॒स्य॒ति॒न्धि॒य॒ज्जि॒न्व॒म॒व॒से॒हू

अ. ५

३२५

महेव्यम॥ पूषानो यथा वेदसामस हृधेरक्षितापायुरदब्धः स्व
स्तये॥१८॥ स्वस्ति नः॥ स्वस्ति नः इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा॥
विश्ववेदाः स्वस्ति नः साक्ष्योऽश्रिरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्द
धातु॥१९॥ एष दश्यामरुतः॥ एष दश्यामरुतः॥ एषिमातरः शु
नं यावानो विदधे शुजग्मयः॥ अग्निजिह्वाननवः सूरचक्ष
सो विश्वे नो देवाः अवसागमनिह॥२०॥ नदन्करोमि॥२१॥
एतयामहेवानुदन्यत्र्येमाक्षनिर्वजिवाः॥ स्थिरे रंगे स्तुष्टु

मंदि.
४४

वा० स० स० नृ० नि० वृ० शोमहिदेवहितं यदायुः ॥ २१ ॥ नृ० तमि० ॥ नृ० तमि०
नुशरदोऽअंतिदेवाय नानश्चक्राजरसंतनूनाम् ॥ पुत्रासोयत्र
पितरो न वंति मानो मध्याशिरिषतायुर्गन्तौ ॥ २२ ॥ अदितिर्द्वौः
अदितिर्द्वौ रदिति रन्तरिक्षमदितिर्माता सपिता सपुत्रा ॥ द्विंशे
देवाऽअदितिः पंचजनाऽअदितिर्ज्जातमदितिर्जनित्वम् ॥ २३ ॥
मानः ॥ मानो मित्रो वरुणोऽअर्यमायुरिन्द्रः कृ० क्षामरुतः परि
ष्यन् ॥ यद्वाजिनो देवजा तस्य सप्तैः प्रवक्ष्यामो द्विदधे द्वाग्निं

अ.प

४४

२४॥ यन्निर्मिजा॥ यन्निर्मिजारेवल् सा प्रावृत्तस्पर्शतिगृहीता
ममुखतो नयन्ति॥ स प्रादुर्जो मे मपि विश्वरूपाऽइन्द्राष्टसोऽपि
यमप्येति पाथः॥ २५॥ एष षष्ठ्यर्गः॥ पुरोऽश्वेन वृजिना पूष्णो
नागो नीयते विश्वदेवः॥ अन्निप्रियम्बत्पुरोडाशमवता त्वष्ट्रे
देवर्षिः सोऽश्ववसायजिन्वति॥ २६॥ यद्द्विष्यम्॥ यद्द्विष्यमृतु
रो देवयानं त्रिम्भानुषाः पर्यश्वन्नयन्ति॥ अत्राष्टसः प्रथ
मो नागऽ एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नुजः॥ २७॥ होता ध्रुवः

संहि

४१

होताधुर्गुरावयाऽअग्निमिंधोग्रावग्राजऽनुतशां स्तासुविप्राऽ
॥ तेनयजेनस्वरंरुतेनस्विष्टेनवृक्षाणाऽआष्टेराधुम् ॥ २८ ॥ यय
वृक्षाऽनुत ॥ ययूयवाहाश्रपालुंवेऽअश्वयूपायुतक्षति ॥ येचाव
तेपचनर्हः संनरंत्युतोतेषामनिगूर्त्तिर्नऽइत्यनु ॥ २९ ॥ नपप्र ॥
उपप्रागात्सुमन्मेधाऽयिमन्मदेवानामानूऽनपवीतष्टष्टा ॥
अन्वेनंविप्राऽरुषयोमदन्तिदेवानाम्पुष्टेचक्षमासुबंधुम् ॥ ३० ॥
यदाजिनऽयदाजिनोदामसंदानमर्चतोयानीर्षरुणारुनार

अ. ५

४१

उक्तं रस्य॥ यद्वाधास्पृष्टं तमास्पृष्टं गार्हः सर्वतातेऽपि देवेष्व
स्तु॥ ३१॥ यदश्वस्य॥ क्रविषो मक्षिकाश्च यद्वास्वरो स्वधितोरिप्तम
स्ति॥ यदस्त्वयोः शमितुर्व्यन्नं खेषु सर्वतातेऽपि देवेष्वस्तु॥ ३२॥
॥ यद्वृक्षम॥ यद्वृक्षमुदरस्यापवाति यः श्रामस्य क्रविषो गं
धोऽस्ति॥ सुकृता वज्रं मिता रः कृण्वंतु तमेधर्तुः शृतपाकं प
चंतु॥ ३३॥ यत्ते॥ यत्ते गात्रादग्निना पचमानादग्निशूलं निहतस्य
वृक्षवति॥ मातङ्गम्यामाश्रिषन्मातृरोषु देवेभ्यस्तदुवाचोरा

संदि.

४२

तमस्तु॥३४॥येचाजिनम॥परिपन्नपतिपुक्कं॥इमाहुःसरुनि
निर्दरेति॥येचार्चतोमां॥सनिक्षामुपासतः॥नुतोतेषामनिगू
र्त्तिर्नइन्वतु॥३५॥यन्नीक्षरां॥मांस्पचन्याः॥नुखायाजापात्रा
णिपूस्मः॥आसेचनानि॥कुष्मण्डपापिधानाचरुणामंकाः॥सुन
ः॥परिचूषंत्यश्वम्॥३६॥मात्वा॥मात्वाग्निर्धनयी॥धूमगन्धिर्मो
षान्त्राजंत्यनिविक्रजघ्नि॥इष्टंहीतमनिगूतं॥वृषट्कृतं॥तं॥तं॥देवा
सः॥प्रतिगू॥नृगान्त्यश्वम्॥३७॥निक्रमणानिषदनं॥द्विवर्त्तनं॥

अ.५

४२

चपड्डीशमर्चतः॥ यच्चपयोयच्चघासिञ्जघाससर्वातातेऽअपिदे
वेष्टस्तः॥३७॥ यदश्याय॥ वासः नयस्तृणांत्यधीवासंवाहिरण्यान्
स्मे॥ सदानुमर्चतंपड्डीशं प्रियादेवेष्टायामयन्ति॥३८॥ यत्ते॥ सादे
महसाश्रुतस्तस्यास्मावाकश्यावानुतोद॥ स्तुचेवतादविषो
ऽअधुरेषु सर्वातातेस्तृणास्तदयामि॥३९॥ चतुस्त्रिंशद्वा
जिनः॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेवबंधोर्चंकीरश्चस्यस्वधितिः स
मेति॥ अष्टिद्रागात्राव्युणाकृणोतपरुष्यरुनधुष्याचिशस्त

संहि. एकस्त्वष्टु॥ एकस्त्वष्टु रश्मिस्तु विरास्ता दायं तारा नवतस्तथः॥ अ. ५
४३. तु॥ मातेगात्राणामृतुधाकुराणोमितातापिंडांनां प्रज होम्युगेन॥ ४
॥ मात्वा॥ तपस्वियः॥ आत्मापियं तन्मास्वधितिस्तन्नुः॥ आतिष्ठिप
ते॥ मातेगृध्रुरविस्तातिहाय छिद्रागात्राण्यसिनामिष्टूकं॥ ४
॥ नवे॥ नवाः॥ नः॥ एतन्मिगसेन रिष्यसिदेवा शं॥ इदेविपयिनि
ः॥ सुगेनि॥ हरीते युञ्जाष्टपतीः॥ अन्तामुयास्था द्वाजीधुरिरा
सन्नस्य॥ ४४॥ सुगच्छन्नः॥ सुगच्छन्नो द्वाजीस्वष्ट्यं पुठः॥ सः पुत्रा

शं॥ नु त विष्वा पु ष ठ रयि म॥ अना गा स्त्व न्नोऽ अदि तिः क रो तु
क्षत्र न्नोऽ अश्वो च न ता थं ह विष्वा न॥ ४५॥ इ मा नु॥ कं नु व ना सी ष॥
धो मी न्द्र अ द्वि श्वे च दे वाः॥ अदि त्यै रि न्द्रः स र्ग रो म रु धि र स म न्यं
ने ष जा क र त॥ य जं च न स्त न्यं च प्र जां चा दि त्यै रि न्द्रः स ह सी ष धा
ति॥ ४६॥ अग्ने त्व म॥ न्नोऽ अन्त मऽ नु त चा ता नि वो न वा चू रू ष्यः॥
॥ च र्क र ग्नि च र्क श्र वाऽ अ छान क्षि च्छु म त्त म ठ रयि न्द्रा॥ तं र्व
शो चि ष्ट दी दि वः स्त म्ना य नू न मी म हे स र्वि न्यः॥ ४७॥ इति वा ष्यं

संहि.

४४

स

चविंशतिमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ अग्निश्च ॥ पृथिवी च सन्नते ते मे सन्नमता
महोद्वायुश्चान्नरिक्षं च सन्नते ते मे सन्नमता मुदः ॥ आदित्यश्चाद्यो
श्च सन्नते ते मे सन्नमता मुदः ॥ आयश्च वरुणश्च सन्नते ते मे सन्न
मता मुदः ॥ सप्त सठः सदोऽष्टमी जूतसाधनी सकामाः ॥ अ
ध्वनस्फुरसंज्ञातमस्तमे मुना ॥ १ ॥ यथेमां ॥ वार्चं कल्याणीमा
वदानिजनेन्यः ॥ ब्रह्मराजन्यान्याथं शूद्राश्चार्वायच स्वायचार
णायच ॥ प्रियो देवानां दक्षिणा ये दातुरिह नूया समयं मे कामः ॥

अ. ६

४४

समृद्धतामुपमादोनमतु॥२॥ बृहस्पतेऽश्रुति॥ बृहस्पतेऽश्रुतिय
द्वयोऽश्रुतिमद्विनातिक्रतुमजनेषु॥ यहीदयक्षवसः क्रतुप्र
जाततदस्मास्तुद्विरांघोहिचित्रम्॥ नययामगृहीतोहि कोसिच
हस्पतये त्वेषते योनि बृहस्पतये त्वा॥३॥ इन्द्रगोमन्॥ इन्द्रगोम
निहायाहि पिवा सोमर्दः शतक्रतो॥ चिद्यद्भिर्विनिः स्तुतम्॥ नय
यामगृहीतो सीन्द्राय त्वा गोमतः एषते योनिरिन्द्राय त्वा गोम
ते॥४॥ इन्द्राय हि॥ बृत्रहन् पिवा सोमर्दः शतक्रतो॥ गोमद्विर्यवि

र्था

संहि.

४५

हि
मिः सुतं॥ नुपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वागोमतेऽष्टते यो निरिन्द्राय
त्वागोमते॥ ५॥ कृतावानं वैश्वानरम्॥ कृतावानं वैश्वानरमृतम्
स्य ज्योतिष्यति॥ अजस्रं धर्ममीमहे॥ नुपयामगृहीतोऽसि वै
श्वानराय त्वेष ते योनिं वैश्वानराय त्वा॥ ६॥ वैश्वानरस्य सुम
तो॥ स्याम राजा हि कंचुर्वनानामनिश्रीः॥ इतो जातो विष्णुमिदं
विचष्टे वैश्वानरो यतते सुखा॥ नुपयामगृहीतोऽसि वैश्वान
राय त्वेष ते योनिं वैश्वानराय त्वा॥ ७॥ वैश्वानरो नः॥ वैश्वान

अ. ६

४५

रोनः कृतयः श्रिया तु परावतः ॥ अग्निरुक्चो न द्वाहसा ॥ नृपयोंगु म
हीतोसि चैश्वानराय त्वेष ते योनिर्द्वैश्वानराय त्वा ॥ ७ ॥ अग्निः कृषि
॥ अग्निः कृषिः पचमानः पाञ्चजन्यः सुरोहितः ॥ तमीमहे महा
गयम् ॥ नृपया मर्गहीतो स्पृग्नये त्वा चर्चसः राषते योनि रग्नये त्वा च
र्चसो ॥ ८ ॥ महा शं ॥ इन्द्र ॥ महा शं ॥ इन्द्रो च ब्रह्मस्तः षोडशी नाम्नी
यच्छतु ॥ हनु पापान्मोस्मान्देष्टि ॥ नृपया मर्गहीतोसि महेन्द्राय
त्वेष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा ॥ ९ ॥ तं च ॥ तं चोदस्म मतीषहं च सोमं

संहिष

४६

दानमंधसः॥ अतिवत्संनस्वसरेषुधेनवः॥ इन्द्रं गीर्तिर्न वामहे॥ ११॥ अ. ६
यदाहिष्ठं॥ तदग्नये हृह हृह विजावसो॥ महिषीवत्वद्रुयिस्त्ववाजि
नुदीरते॥ १२॥ राहि॥ रात्सुषुववाणि ते गन्तव्ये॥ तं रागिरा॥ अतिव
र्धसः॥ इन्द्रुनिः॥ १३॥ कृतवस्ते॥ कृतवस्ते यज्ञं चित्तं च तु मासोरक्ष
तु ते हविः॥ संवत्सरस्ते यज्ञं दधातु नः॥ व्रजांच यरि पातु नः॥ १४॥ उ
पक्षरे गिरिणाम्॥ उपक्षरे गिरिणां च संगमे च नुदीनाम्॥ धिया वि
धोः॥ अजायत॥ १५॥ उवाते॥ जातमंधसो दिविसङ्गम्या ददे॥ नृप०

४६

शर्ममहि श्रव॥ १६॥ सन॥ सनऽन्द्राय यज्य वेचरुणाय मरुद्भ्यः
॥ चुरि वो वित्परि स्वव॥ १७॥ एना विश्वानि॥ एना विश्वान्युर्ध्वऽश्वा॥
युक्ता निमानुषाणाम॥ सिषा संतो वनामहे॥ १८॥ अनुवीरैः॥ अनु
वीरैरनुषुष्यास्म गो निरन्वश्वे रनुसर्वेण पुष्टेः॥ अनुक्षिप हानु
चतुष्पदा द्वयं देवानो यज्ञं मृतुथानयंतु॥ १९॥ अग्ने पत्नी॥ अग्ने
पत्नी रिहा वह देवाना मुग्धातीरुया॥ त्वष्टारुः सोमपीतये॥ २०॥ म
अनि यज्ञं॥ गृणीहि नो ग्नावो नेष्टुः पिवऽऋतुना॥ त्वष्टः हिरन्तधा

संहिर्ष

४७

असि॥२१॥ अविरोदाः पिपीषति॥ ऊहोत प्रचतिष्ठत॥ नेष्टादुतुनि अ.६
रिष्यत॥२२॥ तवायम॥ तवायठि॥ सोमस्त्वमेत्यर्वाङ्नाश्वत्तमठि॥
सुमनाः अस्पयाहि॥ अस्मिन्यजे बर्हिष्यानिषद्यादधिष्ठेमंजुतर
ऽइन्दुमिन्द्र॥२३॥ अमेवनः सुहवाः आदिगंतननिबर्हिषे सद
तनारणि एन॥ अथामंदस्वज्जज्जषारोऽअंधसस्त्वष्टदेवेनि॥
ज्जनिनिः सुमज्जराः॥२४॥ स्वादिष्ठयामदिष्ठया॥ प्रवस्वसोमधा
रया॥ इन्द्रायुपातवे सुता॥२५॥ रक्षोहाविश्वचर्षणि॥ रक्षोहावि

४७

अ॒व॒र्ष॒णि॒र॒नि॒बो॒नि॒म॒यो॒ह॒वे॒॥ द्रो॒णो॒ स॒ध॒स्य॒ मा॒स॒द॒त्त॒॥ १६॥ इति॑
वा॒र्ष॒णि॒ना॒ति॒मो॒ध्या॒यः॒॥ १६॥ स॒मा॒स्त्वा॒॥ ग॒नः॒ क॒ृत॒वो॒ व॒र्द्ध॒य॒न्तु॒ सं॒।
वृ॒त्स॒राः॒ क॒ष॒यो॒या॒नि॒स॒त्पा॒॥ सं॒दि॒द्ये॒न॒दी॒दि॒हि॒रो॒च॒ने॒न॒वि॒श्वाः॒॥ अ॒ग्नि॑
ना॒हि॒प्र॒दि॒श॒श्च॒त॒स्व॒॥ १७॥ सं॒ञ्च॒॥ सं॒चे॒ध॒स्वा॒ग्ने॒प्र॒च॒वो॒ध॒ये॒न॒मु॒ञ्च॒ति॑
षु॒म॒ह॒ते॒सो॒न॒गा॒या॒॥ मा॒च॒रि॒ष॒डु॒य॒स॒त्ता॒ते॒ऽअ॒ग्ने॒ब्र॒ह्मा॒णा॒स्ते॒व॒श॒॥
श्री॒सं॒ऽसं॒तु॒मा॒न्ते॒॥ १८॥ त्वा॒म॒ग्ने॒॥ वृ॒णा॒ते॒ब्र॒ह्मा॒णा॒ऽइ॒मे॒नि॒वो॒ऽअ॒ग्ने॑
सं॒व॒र॒णे॒न॒वा॒नः॒॥ स॒प॒त्न॒हा॒नो॒ऽअ॒नि॒मा॒ति॒जि॒च्च॒स्वे॒ग॒र्भे॒जा॒गृ॒ह्वा॒

संहर्ष

४८

प्रयुञ्जन् ॥ ३ ॥ इहेव ॥ इहेवाग्नेऽअधिधारयारयिमात्वानि क्रन्तुर्वी ॥
चितो निका रिण ॥ क्षत्रमग्नेऽयममस्तु तु न्यमुप सत्ता वर्धतां ॥
तेऽअनिष्टृतः ॥ ४ ॥ क्षत्रेणाग्ने ॥ स्वायुः सठः रत्नस्वमित्रेणाग्नेमि
त्रधोयेयतस्वा ॥ सजातानां मध्यमस्थाः राधिराजामग्नेविहव्योदी
दिहीह ॥ ५ ॥ अतिनिहः ॥ अतिनिहोऽअतिस्त्रिधोत्यचित्तिमत्परा
तिमग्ने ॥ विश्वात्सुग्नेदुरिता सहस्वास्मन्त्यर्द्धं हवी राधं शयिन्दा
॥ ६ ॥ अनाधृष्यो जातवेदाः ॥ अनाधृष्यो जातवेदाऽअनिष्टतोचि

अ. १

था

४८

राडगेक्षत्रन्तहीदिहीह॥ चिश्वाः आशाः प्रमुंचन्मानुषीर्नियः शि।
 वेनिरक्षपरिपादिनोवृधो॥१॥ बृहस्पतेसवितः॥ बृहस्पतेसवित
 वेधियैर्नर्ः सठः शितंचित्संनराथं सठः शिशाधि॥ बृधियैर्नम्महते
 सोत्तगायचिश्वाः शनमनुमदन्तुदेवाः॥८॥ अमुत्रन्तूयादधो॥ अ
 मुत्र। न्तूयादधयस्मस्य बृहस्पतेः अनिशस्तेरमुचः॥ प्रत्योहताम
 श्विनामृत्युमस्माद्देवानामग्ने निषजाशाचीनिः॥९॥ नद्यम॥ तम
 सस्परिस्वः पश्यन्तः नत्तरमा॥ देवंदेवत्रासूर्यमगन्मज्जोतिरुत्तमम
 १०

संहिर्ष
धर्ष

उद्वाऽऽस्पा॥ समिधो न वन्यूर्वा शुक्रा गोची थं ष्यग्नेः॥ द्युमन्तमा
सुप्रतीकस्य सुनोः॥ ११॥ तनूनपादस्करः॥ तनूनपादस्करो विश्व
वेदा देवे देवेष्ट देवः॥ पयोऽनक्तु मध्या घृतेन॥ १२॥ मध्या वृजं
॥ नक्षसेषीणानो नराचारः सोऽग्नेः सुहृदेवः सविता विश्व
वारः॥ १३॥ अछायमा॥ अछायमेति शर्वसा घृतेनेडानो वृद्धिर्न
मसा॥ अग्निं स्क्वोऽध्वरेषु प्रयत्क॥ १४॥ सर्वक्षत॥ सर्व
क्षदस्य महिमानं मग्नेः सऽईमन्द्रास्त प्रयसः॥ वसुश्चेति शो

अ. ७

धर्ष

वसुधातमश्च ॥ १५ ॥ दारो देवी ॥ दारो देवी रन्वस्पृष्टिष्वेक्षु ताददन्ते
ऽश्रुगे ॥ नुसुव्यचसो धाम्नायत्यमाना ॥ १६ ॥ दारो देवी ॥ दारो देवी
अस्य ॥ योषणे दिव्येन योनाऽनुषासानक्ता ॥ इमं युज्जमवतामधु
रन्तः ॥ १७ ॥ देव्या होतारा ॥ ऊर्ध्वरन्तो गेर्जिक्ता मुनिगृणीता ॥ कृणु
तनुः स्विष्टिम् ॥ १८ ॥ तिस्रो देवीः ॥ तिस्रो देवीर्बर्हिरेदठः सदंति
डासरस्वती नारती ॥ महीगृणाना ॥ १९ ॥ तन्तः ॥ तन्तस्तारीपम
द्रुतं पुरुक्षत्वष्टास्तु चौर्यम् ॥ रायस्योषं चिष्यतु नानि मस्मे ॥ २० ॥

मधु

संहिठ

पठ

चनस्पतेव॥ सृजारराणस्मना देवेषु॥ अग्निर्हव्यर्धः नामितास्तद
यामि॥ ११॥ अग्ने स्वाहा॥ कणहिजातवेदः इन्द्राय हव्यम्॥ विश्वे दे
वा हविरिदं ऊषंतां॥ १२॥ पीवोऽन्नारयि वृध॥ सुमेधाः श्वेतः सि
षक्तिनियुतामनिश्रीः॥ ते वायवे समनसो वितस्थुर्विश्वे नरः॥
स्वपत्यानि चक्रुः॥ १३॥ राये नु॥ यं जज्ञतुरो दसी मे राये देवी धिष॥
णा धाति देवम्॥ अधवायुनियुतः सश्वतस्वाः उत श्वेतं वस्व धिति॥
न्ति रेके॥ १४॥ आपो ह॥ यद्दृहता र्विश्वमायुनानं दधाना ज नयन्ति

अ. ७

पठ

तीरुग्निम्॥ ततो देवानां समवर्त्तता सुरैः कस्यै देवाय हविषा
द्विधेम॥ २५॥ यश्चित् यश्चिदापो महिः नापर्वपन्नपदक्षदधानाज
नयन्तीर्यजम्॥ यो देवे धिदेवः एकः आसीत् कस्यै देवाय हविः
षा द्विधेम॥ २६॥ प्रयानिः प्रयानिः स्यात् स्यात् समलानियुद्धि हा
वयि विष्टये डुरोरो॥ निनो रयिः सुनो जसं युवस्व निवीरंग
मम च राध॥ २७॥ आनः आनो नियुद्धिः श्रुतिनी निरधुर
ः सहस्विणी निरुपया हि यजम्॥ द्वायोः अस्मिन्सर्वनेमादय

संहिर्

५१

न

दा

स्वयं पातस्वस्तिग्निः सदान् ॥ २७ ॥ नियुत्वान्वायो ॥ नियुत्वान्वायव ॥ २८ ॥
गन्तव्यं शुक्रोऽत्रयामिते ॥ गन्तासि सन्तु तो गृहम् ॥ २९ ॥ द्वाजो शु-
क्रः ॥ द्वायो शुक्रोऽत्रयामिते मध्वोऽत्रयं दिविष्टिषु ॥ अया हि सो-
मपितये स्याद्देव नियुत्वता ॥ ३० ॥ द्वायुरग्रे गाः ॥ द्वायुरग्रे गाय-
त्रीः साकं गन्मसा यज्ञम् ॥ शिवो नियुद्भिः शिवानि ॥ ३१ ॥ द्वाये-
येते ॥ सहस्रिणो रथा सस्ते निरागहि ॥ नियुत्वां त्सोमपीतये ॥ ३२ ॥
एकया च ॥ दशानि च स्वन्तु ते त्वान्या मिष्टये चिह्नाः शती च ॥ तिष्ठ ॥

५१

निश्चवहमेत्रिष्ठः शताचनियुद्धिर्वायविहताविमुंचा ॥३३॥ तववा
यो ॥ तववायवृतस्पतेत्वष्टुजामातरद्भुत ॥ अवाधं स्यादृणीमहे
३४ ॥ अनित्वांश्चरनोनुमो दुग्धाऽइवधेनवम् ॥ इज्ञानमस्यजग
तः स्वर्दृशमीशानमिन्द्रतस्युषम् ॥ ३५ ॥ नत्वावान् ॥ नत्वावाशं
ऽअन्योदिवोनपार्थिवोनजातो न जनिष्यते ॥ अश्वायंतो मघव
न्तिन्द्रचाजिनोगवन्तस्त्वाहवामहे ॥ ३६ ॥ त्वामित् ॥ त्वामिदिहर्व
महेसातोचाजस्यकारवम् ॥ त्वां वृत्रेधिन्द्रसत्यतिं नरस्त्वांकार्ष

संहि.

५२

सर्वतः॥३७॥ सत्त्वं नश्चित्रवज्रहस्तधृक्कयामहस्तवानोऽश्रिः ॥ अ-३
वः॥ गामश्वः॥ रथमिन्द्रसंकिरसत्रावाजन्नजिग्युषे॥३८॥ क
यानः॥ कयानश्चित्रः॥ आनुवदूतीसुदाहृधः॥ सखा॥ कयाशचि
ष्टयाहृता॥३९॥ कस्त्वा॥ सत्योमदानामर्ठः॥ हिष्ठोमत्सदंघसः॥ ह
दाचिदारुजेवसः॥४०॥ अनीषुणः॥ अनीषुणः॥ सखीनामवि
ताजरितृणाम्॥ शतंभवास्तूतये॥४१॥ यजायजावः॥ यजायजा
वोऽअग्नयेगिरगिराचदक्षसे॥ अथर्वयममृतंजातवेदसंशि

५२

यन्मित्रन्नशार्हः सिधम् ॥ ४१ ॥ पाहि नमः ॥ पाहि नोऽग्रनय कयार्थ
त्कृतद्वितीयया ॥ पाहि गीर्निस्ति सन्ति रूज्जपिते पाहि चेत सन्ति च
सो ॥ ४२ ॥ कुज्जेनिया तम् ॥ कुज्जेनिया तर्हः सहिनाय मस्मयुर्हीनो
महव्यदा तये ॥ न्वदार्जेष्टविता न्वद्वधऽनुतत्राता तनूनाम् ॥ ४३ ॥
संवत्सरोसि ॥ परिवत्सरोसी दावत्सरोसी दत्सरोसि दत्सरोसि
॥ उषसस्ते कल्पंतामहोरात्रास्ते कल्पंतामर्धमासास्ते कल्पंता
मासास्ते कल्पंतामृतवस्ते कल्पंताथं संवत्सरस्ते कल्पताम् ॥

संहिण

५३

॥ प्रेत्याः रात्ये संचांच प्रच सारय स्तय स्त चिद सितया देव तयांगि
रस्व द्रुवः सीद ॥ ४५ ॥ इति वाजप सप्तविंशतिमोऽध्यायः ॥ २७ ॥ होता
यक्ष त ॥ होता यक्ष त्स मिधेन्द्र मिड स्पदे नाजा ष्टि व्याऽ अधि ॥ दिवो
वर्ष त्स मिध त ॥ नृजिष्ठ वर्ष णी सहा वे त्वाज्य स्प होत व्यज ॥ २८ ॥ हो
ता यक्ष त्त नू न या त मृ ति निः ॥ होता यक्ष त्त नू न या त मृ ति नि जे ता ॥
रम प म प रा जि त म ॥ इन्द्र देव थं स्व र्वि दं पृ थि नि र्म धु म त्त मे नी ॥
रा श ठ ॥ सेन तेज सा वे त्वाज्य स्प होत व्यज ॥ २९ ॥ होता यक्ष दि डा नि

अ. ८

५३

रिन्द्रम्॥ होतायक्षद्विडा निरिन्द्रमीडितमाज्जकानममर्त्यम्॥
देवोदेवैः सवीरोचिग्रहस्तः पुरंदरोच्चेत्वाज्यस्य होतव्यज॥३॥
होतायक्षद्विर्हिषीन्द्र॥ निषधुरं वृषजं नर्वापि संम्॥ वसु नीरुदे
रादित्यैः सयुग्निर्वहिरासद्वेत्वाज्यस्य होतव्यज॥४॥ होताय
क्षदोमो नव्वीर्युर्धः सहोदारः इन्द्रमवर्धयन्॥ सुप्रायणाः अस्मि
न्यजेद्विप्रयंतामृतावधोदारः इन्द्रायमीदुषेव्यंत्वाज्यस्य होतव्य
ज॥५॥ होतायक्षदुषेः इन्द्रस्य॥ धेनूस्तु दुर्धमातरामही॥ सवा

संहिर्ष

५४

तरो न तेजसा च त्समिन्द्रमवर्धतां वीतामाज्यस्य होतयजि ॥ ६ ॥ हो
ता यक्षदेव्या होतार ॥ निषजा सखाया विषे प्र निषज्यत ॥ कवी
देवो प्रचेतसा विंशाय धत्तः इन्द्रियं वीतामाज्यस्य होतयजि ॥ ७ ॥ हो
ता यक्षतिस्त्रो देवी ॥ होता यक्षतिस्त्रो देवीर्न जेष जं न्नयं स्त्रिधा
तवो यस्यः इडा सरस्वती नारती मही ॥ इन्द्रपत्नी हविष्मती व्यंभि
त्वाज्यस्य होतयजि ॥ ८ ॥ होता यक्षत्वाष्टरमिंद्रं ॥ देवं निषजठि
स्तु यजं घृतश्रियम् ॥ पुरु रूपं ॥ स्तरेत संमघो नमिंद्राय त्वष्टा

अ. ८

३

५४

दधदिन्द्रियाणि चेतवाज्यस्य होतयज ॥ १७ ॥ होतायक्षधनस्य तिष्ठ
शमितारम् ॥ होतायक्षधनस्य तिष्ठ शमितारम् शतक्रतुं धियो ॥
जोषारमिन्द्रियम् ॥ मध्वा समं जन्यधिनिः सुगेनिः स्वदातिवृजं
मधुना घृतेन चेतवाज्यस्य होतयज ॥ १८ ॥ होतायक्षदिन्द्रुं स्वा
हा ॥ होतायक्षदिन्द्रुं स्वाहा ज्यस्य स्वाहामेदसः स्वाहा स्तोका
नां स्वाहा स्वाहा कृतीनां स्वाहा हव्यसूक्तीनाम् ॥ स्वाहा दे
वाः ॥ आज्यपाज्जषाणाः ॥ इन्द्रः ॥ आज्यस्य व्यंतु होतयज ॥ १९ ॥ देवं

संहि.
५५

ब॒हिः॑॥ दे॒वं ब॒हिरिन्द्र॑र्धः॒ स॒ दे॒वं दे॒वैर्घी॑रव॒त्स्ती॒र्षं वे॒द्याम॑वर्द्धय॒ ॥ अ॒र्ध
त॥ व॒सो॒र्धं तं॒ प्रा॒क्तो नृ॒तर्धः॑ रा॒या ब॒हिष्म॒तो त्य॑गाध॒ स॒ वने॑व॒स्क
धे॒य॒स्य वे॒तु य॒ज॥ १२॥ दे॒वी घ॒रि॒भ्रा॑ दे॒वी घ॒रि॒इन्द्र॑र्धः॒ सं॒धा॒ते वी॒डू॑
य॒मि॒न्नव॑र्द्धयन्॥ आ॒व॒त्से॒न॒त॒रु॒णो न॒कु॒मा॒रेण॑ च॒मी॒व॒ता॒पा
घ॒रि॒ण॑र्धः॒ रेण॑ क॒का॒टं नु॒दं॒तां व॒स्क॒वने॑व॒स्क॒धे॒य॒स्य व्यं॑तु॒य॒ज॥
१३॥ दे॒वीऽनु॒षा॒स॒नि॒क्ता॑॥ दे॒वीऽनु॒षा॒सा॒न॒केंद्रं॑ य॒ज्ञे प्र॒य॒त्य॒क्ते॒ता
म॥ दे॒वी चि॒त्रा॑ऽप्रा॒या॒सि॒ष्टा॑र्धः॒ स॒ प्री॒ते॒ स॒ धि॒ते व॒स्क॒वने॑व॒स्क॒धे॒ ॥ ५५

यस्य स्त्री तां यज ॥ १४ ॥ देवी जोष्टी ॥ देवी जोष्टी वसुधैव कुटुम्बकम् ॥

प्रमवर्षताम् ॥ अथाव्यं न्याघाघे वाथं स्या न्यावक्षु वसुधैव कुटुम्बकम् ॥

शियजमानाय शिशिते वसु वने वसुधेयस्य स्त्री तां यज ॥ १५ ॥

देवी कुर्जा कुर्जा ॥ इधे सु इधे ययसे प्रमवर्षताम् ॥ इष मृज्जि म

न्यावक्षु त्वग्निर्धृष्टः स पाति मं न्यान वेन पृथ्वी दयमाने सुरारो न

न वर्षताम् ॥ मृज्जि मृज्जि कुर्जा कुर्जा यमाने वसुधैव कुटुम्बकम् शियजमा

नाय शिशिते वसु वने वसुधेयस्य स्त्री तां यज ॥ १६ ॥ देवा देव्या ॥

संहि.

५६

देवादेव्याहोतारादेवमिंद्रमवर्धताम्॥ हतां नार्हः सावाचाष्टं वृक्षं च ॥ अ. ८
यौगियजमानाय निक्षिप्तो वृक्षं वने वृक्षधेयस्य चोतां यज ॥ १७ ॥
देवीस्तिस्वः॥ देवीस्तिस्वस्तिस्वो देवीः पतिमिंद्रमवर्धयन् ॥ अस्म
क्षप्रारतादिवर्धः सुद्रेवर्जः सरस्वतीं वृक्षं मती गृहान्वृक्षं वने
वृक्षधेयस्य व्यंतु यज ॥ १८ ॥ देवइंद्रः॥ देवइंद्रो नरानार्हः सस्त्रि
वरुणस्त्रिवंधुरो देवमिंद्रमवर्धयत् ॥ शूतेन शितिष्टानामाहि
तः सहस्रेण प्रवर्त्तते मित्रावरुणोदस्य होत्रमर्हतो वृहस्पतिस्तो

५६

त्रमश्विनाध्वर्यवं च सुवने च सुधेयस्य चेतु यज ॥ १७ ॥ देवो देवैः ॥ दे
 वो देवैर्च न स्पतिर्हिरण्यपरमो मधुशारवः सुपिप्पलो देवमिन्द्रमवर्ष
 यत ॥ दिवामग्रेणा सृक्षदां तरिक्षं पृथिवीमदृष्टं ह्यसुवने च
 सुधेयस्य चेतु यज ॥ १८ ॥ देवं बर्हिः ॥ देवं बर्हिर्वा रितानां देवमि
 ण्ड्रमवर्षयत ॥ स्वासस्य मिन्द्रेणा सन्नमन्या ब्रुवंत न्यूनं सुवने
 च सुधेयस्य चेतु यज ॥ १९ ॥ देवोऽग्निरग्निः ॥ देवोऽग्निरस्विष्टक
 देवमिन्द्रमवर्षयत ॥ स्विष्टं कुर्वन्स्विष्टकृत्स्विष्टमद्यकरोतु नो व

हि

संहि.

५७

सुवनेव सुधेयस्य चेतुवज ॥ ११ ॥ अग्निमद्य ॥ होतारमदृणीतायंय अर्ध
जमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरोडाशं बध्नं निशायच्छागम ॥ सप्तस्याः अ
द्य देवो वनस्पतिरन्नवदिंशायच्छागेन ॥ अघुत्तं मे दस्तः प्रतिपचा
ताग्रनीदवी वृधत्पुरोडाशेन ॥ त्वामुद्यकृषे ॥ १२ ॥ होतारक्षत ॥
होतारक्षत्सुमिधानं महद्यन्त्राः सुसमिधं वरेण्यमग्निप्रवयोधा
सं ॥ गायत्री चंदः ५ प्रियं अविंशां वयो दधधेत्वा ज्येष्ठो होतार्यज ॥ १३
॥ होतारक्षत्तनूनपातमुद्दिदम ॥ होतारक्षत्तनूनपातमुद्दिदं

५७

यंगजमहिदिर्द्धेयुचिमिंद्रवयोधसम॥ नुमिहं छंदः इंद्रियंदित्य
चाहंगांवयोदधुदेत्वाज्यस्य होतय्यजि॥ १५॥ होतायक्षदीडेत्पमी
डितं॥ हृन्नहंतममिडा निरीड्यर्हः सहः सोममिंद्रवयोधसम॥ अ
नुष्टुन्नं छंदः इंद्रियं पंचाविंगांवयोदधुदेत्वाज्यस्य होतय्यजि॥ १६॥
होतायक्षत्सु बर्हिषं पूषावंतं॥ होतायक्षत्सु बर्हिषं पूषावंतमम
त्यर्हः सीदंतं बर्हिषि प्रिये मृतेंद्रं वयोधसम॥ हृहती छंदः इंद्रियं
त्रिवत्संगांवयोदधुदेत्वाज्यस्य होतय्यजि॥ १७॥ होतायक्ष घृच॥

य

संहिर्ष
५८

स्वतीः सुप्रायणाः॥ होतायक्षश्च स्वतीः सुप्रायणाः कृतावधो
वारीदेवीर्हि रणपथीर्ब्रह्माणमिंद्रं च योधसम॥ पद्भिः छंदः इहेंद्रियं
चुष्यवाहंगां च योदधध्वां त्वाज्यस्य होतव्यज॥ २८॥ होतायक्षस्त
पेत्रासास्तु शिल्पे॥ वृहतीः जुनेन कोषासान दशते विश्वमिंद्रं च
योधसम॥ त्रिष्टुभं छंदः इहेंद्रियं पृष्ठवाहंगां च योदधधीतामा
ज्यस्य होतव्यज॥ २९॥ होतायक्षस्त्रचेतसा देवानाम्॥ होतायक्ष
स्त्रचेतसा देवानां सुतमं यशो होता रादैव्या कवी सयुजेन्द्रं च यो

अ. ८

५८

धसम॥ जगती छंदः इंद्रियमनद्वाहं गां वयोदधे धीतामाज्यस्य हो
तयर्ज॥ ३०॥ होतायक्षत्वेनाश्वतीस्तिस्वः॥ होतायक्षत्वेनाश्व
तीस्तिस्वो देवी हिरण्यी नरिती बृहती मूर्हीः पतिमिंद्रं वयोध
सम॥ वृराजं छंदः इहेंद्रियं धेनुं गान्धर्वयोदधे धत्वा ज्यस्य होत
यर्ज॥ ३१॥ होतायक्षत्सुरेतसं त्वष्टारं॥ पुष्टिर्वर्धनं रुपाणि
विभ्रतं पृथक् पुष्टिमिंद्रं वयोधसम॥ द्विपदं छंदः इंद्रियं मुखं
गां गान्धर्वयोदधे धत्वा ज्यस्य होतयर्ज॥ ३२॥ होतायक्षत्वेनस्य

संहिठ

पार्थ

तिठः नमिता रम॥ होता यक्ष धनस्पतिठः नमिता रठः शत क्रतु
ठः हिरण्य परम मुक्चि नठः रनानां विन्न तं वृत्रिं नग मिंद्रं वयो
धसम॥ ककुनं छंदः इहे प्रियं वृत्रां वेह तं गां वयो दध धेत्वा ज्य
स्प होता यज॥ ३३॥ होता यक्ष त्वाहा कृती रनिम॥ गृह्यति एष
ग्वरुणां नेष जं कवि क्षत्र मिंद्रं वयो धसम॥ अति छंद सं छंदः
इंद्रियं हृद हृद नं गां वयो दध धत्वा ज्य स्प होता यज॥ ३४॥ देवं
बर्हिः॥ देवं बर्हि वयो धसं देव मिंद्रं मवर्धयत्॥ गायत्र्या छंद सं

अठ

पार्थ

प्रियंचक्षुरिंद्रेवयोदधधस्रवनेवस्रधेयस्पवेतुयज॥३५॥देवीर्ष
स॥देवीर्षारोचयोधस्रः श्रुचिमिंद्रमवर्धयन्॥नुलिहाळंदसेंद्रि
यंप्राणमिंद्रेवयोदधधस्रवनेवस्रधेयस्पव्यंतुयज॥३६॥देवीः
नुषासानक्ता॥देवमिन्द्रचयोधसंदेवीदेवमवर्धताम॥अनुष्टुप्
ळांदसेंद्रियंबलमिंद्रेवयोदधधस्रवनेवस्रधेयस्पवीतांयज
३७॥देवीजोष्टी॥वस्रधितिदेवमिंद्रं चयोधसंदेवीदेवमवर्धता
म॥बृहत्याळंदसेंद्रियंश्रौमिंद्रेवयोदधधस्रवनेवस्रधेय॥

संहि.

६४

स्पृष्टा तां गज ॥ ३८ ॥ देवीऽनुज्जिती ॥ इधे सु इधे पयसे प्रवयो ध
संदेवी देवमवर्धताम् ॥ पङ्क्त्या चंदसेन्द्रियं शुक्रमिंद्रे वयो द
ध्वस्तु वने च सुधेय स्पृष्टा तां गज ॥ ३९ ॥ देवा देव्या ॥ होतारा दे
वमिंद्रे वये त्विषिमिंद्रे वयो दध्वस्तु वने च सुधेय स्पृष्टा तां गज
ध ॥ देवास्ति स्व ॥ देवास्ति स्वस्ति स्वो देवा वयो रध सम्पतिमिंद्रे
मवर्धयन् ॥ जगत्या चंदसेन्द्रियं शुष्ममिंद्रे वयो दध्वस्तु वने
वस्तु यस्पयं तु यज ॥ ४० ॥ देवो न रा नारः स ॥ देवो न रा नारः सो
ध संदेवो देवमवर्धताम् ॥ त्रिष्टुप्ता चंदसेन्द्रियं ४

अ. ८

६४

देवमिंद्रं च यो धर्मं देवो देवमवर्धयत ॥ विराजा चंदसेंद्रियं सु-
 यमिंद्रं च यो दधधस्वने च सुधेयस्य वेतु बज ॥ ४२ ॥ देवो च न स्य
 ति ॥ देवो च न स्य ति हे देवमिंद्रं च यो धर्मं देवो देवमवर्धयत ॥ ४३ ॥
 देवं बर्हिः ॥ देवं बर्हि चरितीनां देवमिंद्रं च यो धर्मं देवं देवम-
 वर्धयत ॥ ककुना चंदसेंद्रियं बजः ॥ इंद्रं च यो दधधस्वने च सु-
 धेयस्य वेतु बज ॥ ४४ ॥ देवोऽग्निः ॥ स्विष्टकृदेवमिंद्रं च यो ध-
 र्मं देवो देवमवर्धयत ॥ अति चंदसा चंदसेंद्रियं क्षत्रमिंद्रं च यो

विषे दा च न सेन्द्रियमगमिन्ने च यो दधधस्व
 ने च सुधेयस्य वेतु बज ॥ ओ. न. ३

संहिर्षं

६१

दध॑ष॒सु॒वने॑व॒सु॒धेय॑स्प॒वेतु॑यज॥४५॥ अ॒ग्नि॒मु॒द्य॥ हो॒ता॒र॒म॒ह॒रणी॑ अ॒र्ण
ता॒यं॒य॒ज॒मानः॑ प॒च॒न्य॒क्तीः॑ प॒च॒न्सु॒रो॒डा॒रां॒ब॒ध्न॒न्नि॒न्द्रा॒य॒व॒यो॒ध॒से॒
छा॒ग॒म्॥ सु॒प॒स्थाः॑ अ॒द॒दे॒वो॒च॒न॒स्पति॑र॒न॒व॒दि॒न्द्रा॒य॒व॒यो॒ध॒से॒छा
गे॒न॥ अ॒घ॒त्त॒म॒मे॒द॒स्तः॑ प्र॒ति॒प॒च॒ता॒ग्र॒न्ती॒द॒वी॒वृ॒ध॒त्सु॒रो॒डा॒रो॒न॥
त्वा॒मु॒द्यः॒कृ॒षे॥४६॥ इति॑ वा॒ज॒र्षे॒ अ॒ष्टा॒वि॒ंश॒ति॒त॒मो॒ध्या॒य॥१२॥
स॒मि॒धोऽ॒ञ्ज॒न॥ स॒मि॒धोऽ॒ञ्ज॒न॒कृ॒द॒र॒म्भ॒ती॒नां॒घृ॒त॒म॒ग्ने॒म॒धु॒
म॒त्पि॒न्व॒मा॒नः॑॥ च॒ाजी॒व॒ह॒न्वा॒जि॒न॒जा॒त॒वे॒दो॒दे॒वा॒नां॑ च॒क्षि॒प्रि॒य

६१

मासधस्थम्॥१॥ घृतेनांजन॥ घृतेनांजंत्सं पृथो देवयानान्द्रजा
नन्वाज्ययेतु देवान्॥ अर्चुत्वाससे प्रदिशः सचंतां सुक्षम
स्मे यजमानाय धेहि॥२॥ इड्यश्वा॥ इड्यश्वासि चंदश्च वाजिना
शुश्वासि मेध्यश्च ससे॥ अग्निष्ट देवैर्वस्मनिः सुजोषाः प्रीतां
वृद्धिं बहवुः ज्ञात वेदाः॥३॥ स्तीरं विहिः॥ सुष्टरी मा ऊरवाणो
रुष्टयु प्रथमानं पृथिव्याम्॥ देवे निर्युक्तं महितिः सुजोषाः स्ये
नं कृण्वानास्तु विते दधातु॥४॥ एताः नवः॥ सुनगा विश्वरूपा

सहि.

६२

विपक्षोऽस्मिः श्रयमाणाऽनहातैः॥ कृषाः सतीः कवषः शृङ्गमा
नाधारो देवीः सुप्रायणा न चंतु॥ ५॥ अंतरामित्रावरुणाः अंत
रामित्रावरुणा चरंती मुखे यज्ञाना मन्ति संविदाने॥ नृषा सा वा
थं सहिरण्ये सुश्रित्येऽकृतस्य पोना विहसा दयामि॥ ६॥ प्र
थुमा वाम॥ प्रथुमा वा थं मरुथिना सुवर्णं देवो पश्यंतो नुव
नानि विश्वा॥ अपि प्रयं चोदना वां मिमाना होतारु ज्योतिः प्रदि
शादि शंता॥ ७॥ आदित्येर्नमः॥ आदित्ये न्ने नारती वष्टु यज्ञं

अरु

६२

सरस्वती सह रुद्रैर्नः प्रावीत ॥ इहोपकृता च सन्निः सजोषा ॥
यज्ञन्नो देवी रमते सुधत्त ॥ ८ ॥ त्वष्टा वीरं ॥ देवर्कं मैज जान त्व
ष्टु रर्वा जायतः ॥ आशुरश्च ॥ त्वष्टे दं चिश्चं कव नं ज जान ब्रह्मोः
कृत्तरि मिह यक्षि होतः ॥ ९ ॥ अश्वोष्टेन ॥ अश्वोष्टेन तमन्या
समं कः ॥ नृपदेवा शं ॥ १० ॥ क्रतुशः पाथः एतु ॥ वनस्पतिर्देवलोकं
प्रजानन्नग्निना हव्यास्वदितानि वक्षतः ॥ ११ ॥ प्रजापतेस्तप
सा ॥ वाष्टधानः ॥ सद्योजातो दधिषे यज्ञमग्ने ॥ स्वाहा कृतेन ॥

संहिर्ष
६३

हविषा घुरोगायाहि साध्या हवि रदंतुर्वे देवाः ॥ ११ ॥ बदक्रंदः प्रथ
मं जायमानः उद्यंत्समुद्रा उत वा पुरीषात् ॥ नृपे न स्य पुक्षा हरिणा
स्पृष्टाः ॥ उपस्कृत्यंति महि जातं तेऽ अर्चन ॥ १२ ॥ यमे न दत्तं ॥ त्रित
ऽ एन मायु न गिंद्रः ॥ राणं प्रथमोऽ अध्यतिष्ठत ॥ गंधर्वेऽ अस्परशु
नाम गृन्नात्स रादश्च वसवो निरतष्ट ॥ १३ ॥ असि युमः ॥ असि
युमोऽ अस्यादित्योऽ अर्चुन सित्रितो गुत्वे न बुते ॥ असि सोमे
न समया विष्टुः ॥ आकुसे त्रीणि दिवि बंधनानि ॥ १४ ॥ त्रीणि

अ. ७

न

६३

ते॥ त्रीणि तः श्रुद्धिर्विबन्धनानि त्रीण्यस्मिन् त्रीण्यंतः समुद्रे॥ नृते॥
वमेव रुणां श्रुद्धिर्वन्पत्रातः श्रुद्धिः परमं जनित्रम्॥ १५॥ इमाते॥
॥ वाजिनवमाजुनानीमात्राफानां सनितुर्निधना॥ अत्राते
नद्रारवानाः अपश्यमृतस्याः अनिरक्षंति गोयाः॥ १६॥ आ
त्मानं ते॥ मनसारादजानामवोदिवायुतयंतं पतंगम्॥ निरोः
अपश्यं पयिनिः सुगे निररेण निडैहि मानं पतत्रि॥ १७॥ अत्रा
ते॥ रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिषः आयदेगो॥ यदातेम॥

संहि.
द्वि

त्रेऽनुनोगमानडादिद्रुमिष्ठः नैषधीरजीगः ॥ १८ ॥ अनुत्वा ॥ अ. ७
रथोऽनुमय्येऽनुवन्ननुगावोनुनगः कवीनाम् ॥ अनुव्राता
सस्तवसुरव्यमीयुरनुदेवाममिरेव्यंति ॥ १९ ॥ हिरण्यशृंगोयः
॥ हिरण्यशृंगोयोऽप्रस्पपादामनोजवाऽनुवरऽदं ॥ आसी
त ॥ देवाऽदस्यहविरद्यमायन्योऽनुवतंप्रथुमोऽनुच्यतिष्ठत
॥ २० ॥ इमंतासुः सिलिकमध्यमासः ॥ सठः शूरणासोदिव्या
सोऽनुत्पा ॥ हठः साऽद्वश्रेणिशोयतंततेयदाक्षिषुर्दिव्यम ॥ द्वि

ॐ नमः ॥ २१ ॥ तव नारी रं ॥ पतयिष्वं तव चित्तं वातः ॥ इव धृजी ॥
मान् ॥ तव शृंगारिणि विधिता पुरुत्रारणे पशुजर्जरणाचरंति ॥ २२ ॥
नृपप्र ॥ नृपप्रागाच्छसं नं च ज्येष्ठा देवप्रीचामनसा ही ध्यानः
॥ अजः पुरो नीयते नानिरस्यानुपश्चात्कवयो वंति रेनाः ॥ २३ ॥
नृपप्र ॥ नृपप्रागात्परमं वत्सुधस्थमर्वा शं ॥ अष्टगपितरम्भा
तस्व ॥ अद्या देवां जगत्तमो हि गम्पाः ॥ अथानास्ते दाशुषेवा ॥
अरिणि ॥ २४ ॥ समिद्धोऽश्रुदा ॥ मनुषोऽपुरो रो देवो देवान्पजसि ॥

सहि. जातवेदः॥ आचवहमित्रमहश्चिकित्वां त्वंहूतः कविरसिप्रचेतः अ. १५
इय ॥ १५ ॥ जातम् ॥ १६ ॥ तन्नूनपात्यथः॥ तन्नूनपात्यथः कृतस्य॥
यानान्मधुसमं जंतुस्वदयास्तजिह्व॥ मन्मानिधीनिरुतयुजमं
धंदेवत्राचकृणत्तुधुरन्तः॥ १६ ॥ नरानाठः सस्यमहिमानम्
॥ नरानाठः सस्यमहिमानमेषामुपस्तोषामवजतस्ययुजैः॥ ये
स्तुक्रतवः शुचयोधियंधाः स्वदंतिदेवाः नूनयानिहव्या॥ १७
आजकानः इडयः॥ आजकानः इडयोवंधुश्चायात्वरग्ने॥ इय

वसुनिःसृजोषा॥ त्वंदेवानामसि यक्ष होतासः शनान्पक्षी॥
 धितो यजीयान्॥ २८॥ प्राचीनं बर्हिः॥ प्रदिशा एधि व्यावृत्तोर
 स्वावृत्तयेऽग्नेऽन्नाम॥ व्युप्रथते रं वीतरं वरीयो देवेभ्योऽ
 अदितये स्यो नमः॥ २९॥ व्यचस्वती रुविषा विश्वयन्ता पतिभ्यो
 न जनयः शुभ्रमाणाः॥ देवीर्हरो हृहती विश्वमिन्ता देवेभ्यो न
 वतस्तप्रायणाः॥ ३०॥ आस्तुष्टयं॥ यजतेऽनपा केकुषाषासान
 ता सदतान्नियोनी॥ दिव्ये बोषरो हृहतीस्तुक्मेऽधिप्रिय

पतिर

७२

संहिर्ष ॐ शुक्रपिनांदधाने ॥ ३१ ॥ देव्याहोताराप्रथमास्तुवाचामिमानाबु ॥ अ. १५
ह्रीं जंमनुषोयजधौ ॥ प्रचोदयन्ताविदयेषुकारुप्राचीनं ज्योतिः प्रदि
शादिशंता ॥ ३२ ॥ आनमः ॥ आनोयजंनारतीतयमेत्विडामनुषदि
हचेतयंती ॥ तिस्त्रोदेवीबृहिरिदं स्योनरः सरस्वती स्वपसः स
दंतु ॥ ३३ ॥ यः इमे ॥ द्यावापृथिवी ॥ जनित्रीरूपैरपिठः शुद्रुवना
निविष्टा ॥ तमद्यहोतरिषितोयजीयांदेवंत्वष्टारमिहयक्षिचि
दान् ॥ ३४ ॥ नृपावसृजत्मन्या ॥ समंजंदेवानांयाथः क्रतुयाहवी ॥ ह्रीं

ॐ पि॥ वृ॒नस्पतिः॥ श॒मितादे॒वोऽ॒ग्निः॥ स्व॒दंतु॒हव्यं॒ मधु॒ना घृ॒तेन॑
३५॥ स॒द्योजा॒तः॥ स॒द्योजा॒तो व्य॒मिमी॒त य॒ज्ञम॒ग्निर्दे॒वाना॑म॒न्न
व॒त्सुरो॒गाः॥ अ॒स्पहो॒तुः॥ प्र॒दिशु॒तस्य॑ वा॒चिस्वा॒हा क॒तठ॑ ह॒वि
र॒दंतु॒देवाः॥ ३६॥ के॒तुं क॒णव॒न॥ के॒तुं क॒णव॒न्न के॒तवे॒पेशो॑म॒य्य
ऽअ॒पे॒शासे॑॥ स॒मुष॒द्भि॒रजा॒यथा॥ ३७॥ जी॒मूत॑स्ये॒व न॒वति॑॥ प्र॒ती
कं॒ यक्ष॑मी॒याति॑ स॒महा॑मु॒पस्ये॑॥ अ॒ना वि॒द्यात॒न्वा ज॒यत्त्व॑ठ॑ स
त्वा॒ ब॒र्म्म॑णो॒महि॒मा पि॒पत्तु॑॥ ३८॥ ध॒न्व॒नागाः॥ ध॒न्व॒नागा॑ ध॒न्व॒न

संहि

६९

जिंजयेमधन्वनातीव्राः समदोयेजेम॥ धनुः शत्रोरपकामं कुरो॥ अ. ८
तिधन्वना सर्वाः प्रदिशोजयेम॥ ३९॥ वृक्ष्यंती वेत॥ वृक्ष्यंती वेदा
गनीगंतिकर्णप्रियठः सर्वायं परिषस्वजाना॥ योषे च निद्रिः
चितताधिधन्वज्याः इयठः समनेपारयंती॥ ४०॥ तेऽश्वाचरंती॥
समनेव योषामातेव पुत्रं विनृतामुपस्थे॥ अपशून्निधयतां सं
विदानेऽश्वत्थीः इमे विष्णुरंतीऽमित्रान्॥ ४१॥ बक्षीनां पिता
॥ वृजरस्य पुत्रश्चिश्वा कुरोति समना वगत्य॥ इषुधिः संकाः

६९

एतनाश्च सर्वः एषे निमज्जो जयति प्रसूतः ॥ ४२ ॥ रथेति षन् र
थेति षन्नयति वाजिनः । पुरो वन्नयन्न कामयते स्रष्टारथिः ॥ अ
नाम्नाम्नि हिमानं पनायत मनः पश्चादनुयच्छति रश्मयः ॥ ४३ ॥
तीव्रान्घोषाम् ॥ तीव्रान्घोषान्कृण्वते वृषपाणयोश्चारथे निःस
हवा जयंतः ॥ अत्र कामंतः प्रपदे रमित्रान्क्षिरांति शत्रून् ॥ स्त
पव्ययंतः ॥ ४४ ॥ रथवाहणार्थं हविः ॥ रथवाहणार्थं हविरस्पृश
मयत्रायुधनिहिबंतमस्पृशमर्म् ॥ तत्रारथमुपशगमर्त् सहेम

सहि.
६८

विश्वाहावयठः समनस्यमानाः॥४५॥ स्वादुषठः सदरः पिरः॥
पितरो बयोधः कच्छे श्रितः शक्ती वंतो गज्जीराः॥ चित्रसेनाः५
शुबलाः अमृष्टाः सतो वीराः नुरवो ब्रातसाहाः॥४६॥ ब्राह्म
णासः पितरः॥ ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः शिवेनोद्यावा
पृथिवीः अनेहसा॥ पूषानः पातुदुरितादृता वधोरक्षामा
किन्नोः अघवार्ठः सः ईश्वरः॥४७॥ सुपुंर्विस्तो मृगोः अस्या
दंतो गोनिः सन्नघायतति प्रसूता॥ यत्रानरः संचविचुद्रवं

अ. ८५

६९

ति॒त॒त्रा॒स्म॒न्य॒मि॒ष॒वः॒ श॒र्म॒य॒ठः॒ स॒न॒॥४०॥ कू॒जी॒ते॒प॒रि॒॥ चं॒॥
द्वि॒नो॒श्मा॒न॒व॒तु॒न॒स्त॒नूः॒॥ सो॒मो॒ऽअ॒धि॒ब्र॒वी॒तु॒नो॒दि॒तिः॒॥ श॒
र्म॒य॒च्छ॒तु॒॥४१॥ अ॒ज॒घ॒न्ति॒॥ सा॒न्वे॒षां॒ जु॒घ॒नां॒ शं॒ऽन॒प॒जिघ्र॒
ते॒॥ अ॒श्व॒ा॒ज॒नि॒प्र॒चे॒त॒सो॒श्व॒ां॒ त्म॒म॒त्स॒क॒चो॒द॒य॒॥४२॥ अ॒हि॒रि॒
व॒नो॒गेः॒॥ प॒र्ये॒ति॒वा॒ङ्म॒ज्या॒या॒हे॒तिं॒ प॒रि॒वा॒ध॒मा॒नः॒॥ ह॒स्त॒घ्नो॒
वि॒श्व॒ा॒द्यु॒यु॒ना॒नि॒वि॒द्वा॒न्यु॒मा॒न्यु॒मा॒थं॒ संप॒रि॒या॒तु॒वि॒श्व॒तः॒॥
४३॥ च॒न॒स्प॒ते॒ वी॒डूंगः॒॥ च॒न॒स्प॒ते॒ वी॒डूंगो॒हि॒नू॒याः॒ अ॒स्म॒त्स

संहि.
दृष्ट

स्वाप्रतरणः सुवीरः गोनिः सन्नद्धोऽश्वसि वीडयस्वास्थाता
तेजयतुजेत्वानि॥५२॥ दिवः पृथिव्याः पर्योजिः नृत्तं च नस्प
तिन्यः पर्यन्ततः सहः अपामोयमानं परिगो निराहृतमिं
प्रस्पवज्जुः हविषारथं यज॥५३॥ इंद्रस्य च ज्ञः इंद्रस्य च ज्ञो
मरुतामनीकं मित्रस्य गते चरुणस्य नानिः सेमानो हव्यद
तिं कषाणो देवरथु प्रतिहव्या गृन्नाय॥५४॥ नृपश्चासयः पृथि
वीमुत द्यां पुरुत्राते मनुतां विष्टितं जगत्॥ सडंडने सजूरिंद्रे॥

अ. ७

दृष्ट

रादेवैर्द्वाद्वायोऽपसेधश्चतुर्न॥५५॥ आक्रंदय॥ बलमोजोन
ऽआधुनिष्टनिहिडुरिताबाधमानः॥ अपप्रोथडंडनेडुछुना
ऽइतः इन्द्रस्यमुष्टिरसिवाडयस्व॥५६॥ आमृः॥ आमूरजप्र
त्पावर्त्तयेमाः॥ केतुमदुडुनिर्वावहीति॥ समश्चपस्मश्चरतिनो
नरोस्माकमिंद्ररथिनोजयंतु॥५७॥ आग्नेयः कृष्णशिवः॥ सार
स्वतीमेषीबक्रः सोम्यः पौष्णः श्यामः शितिष्टोवाहस्पत्यः॥
शिल्पोवैश्वदेवः रोंद्रोरुणो मारुतः कल्माषः रोंद्राग्नः सईहि

संहि.

७४

तो॒धो॒रामः॑ सा॒वि॒त्रो॒वा॒रु॒णः॑ क॒स्मः॒रा॒क॒शि॒ति॒या॒त्ये॒त्व॒॥५॥ अ॒र्ण
अ॒ग्नये॑ नी॒क॒व॒ते॒॥ रो॒हि॒तां॒जि॒र॒न॒द्वान॒धो॒रामो॑ सा॒वि॒त्रो॒यो॒सो॒
र॒ज॒त॒ना॒नी॒क्षे॒ष्व॒दे॒वो॒पि॒त्रां॒गो॒तृ॒प॒रो॒मा॒रु॒तः॑ क॒ल्मा॒षः॒अ॒ग्ने
यः॑ क॒स्मो॒जः॑ सा॒र॒स्व॒ता॒मे॒षी॒वा॒रु॒णः॑ ये॒त्व॒॥५॥ अ॒ग्नये॑ गा
य॒त्रा॒य॑॥ त्रि॒ह॒ते॒रा॒थं॒त॒रा॒या॒ष्टा॒क॒पा॒लः॑ इ॒न्द्रा॒य॒त्रै॒ष्टु॒जा॒य॒पंच
द॒शा॒य॒वा॒र्ह॒ता॒यै॒का॒द॒श॒क॒पा॒लो॒वि॒श्वे॒न्यो॒दे॒वे॒न्यो॒जा॒ग॒ते॒अ
स॒प्त॒द॒शे॒न्यो॒वै॒रु॒पे॒न्यो॒षा॒द॒श॒क॒पा॒लो॒मि॒त्रा॒व॒रु॒णान्या॑मा॒॥ ७४

नुष्टुनान्यामेकविंशः शान्त्यां चैराजान्यां ययस्पाहृहस्यतयेपा
ह्रायत्रिणावायशाकरायचरुः सवित्रः नमिहायत्रयस्त्रिंशः
यरैवतायुधादनाकपालः प्रजापत्यश्चरुदित्ये द्विष्कपंत्येच
रुग्गनये चैश्वानरायुधादनाकपालो नुमत्याः श्रुष्टाकपालः
हृषी॥ इतिवाजपेयकोनत्रिंशतिमोध्यायः॥ २७॥ देवसवितः॥
प्रसक्तवयं प्रसक्तवयं प्रसक्तिं नगाय॥ दिव्यो गंधर्वः केतपूः केत
न्नः पुनातु वाचस्पतिश्च चिन्नः स्वदतु॥ २८॥ तत्सवितुः॥ तत्सवितुः॥

संहि.

७१

वैरं पंजगे दिवस्पधामही ॥ धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ २ ॥ विश्वानि देव
॥ सवितुर्दुरिता निपरास्तव ॥ यद्भूद्रंतनुः आस्तव ॥ ३ ॥ विनक्ता
रुः हवामहे ॥ वसोऽश्वित्रस्पराधसः ॥ सवितारं नृचक्षसम् ॥ ४ ॥
वत्सरो ब्राह्मणं ॥ क्षत्राय राजन् प्रमरुद्भ्यो वै नृपंतपसे शूद्रंतमसे
तस्करं नारकाय वीरहरणाय प्रनेत्रो बभूव माक्रया माऽअयो गृंका
माय पुंश्चूलमतिक्रुष्टाय मागधम् ॥ ५ ॥ नृत्ताय सूतं ॥ गीताय शौ
नृषंधर्माय सनाचुरं नरिष्ठां येनीमलं नर्माय रे नरुः हसाय ॥

अ. १४

७१

कारिमानुंदायस्त्रीप्रखं प्रमदेकुमारी पुत्रं मेधाये रथकारं धैर्य
यतक्षारणं ॥ ६ ॥ तपसे कोलाहलं ॥ मायाये कर्म्मारं रूपाय मणिः
कारं पुने च पठं शरमायाऽऽपुकारं हेतुधनुकारं कर्म्मणो
ज्याकारं दिष्टाय रज्जुसंजं मृत्यवे मृगयुमंतं कायश्च निनं ॥ ७ ॥ न
दीन्यः पौंजिष्टम् ॥ नदीन्यः पौंजिष्टमृक्षीकान्यो नैषादं पुरुषव्य
धाय दुर्मदं गंधर्वाप्सरोन्यो ब्राह्मणं प्रयुग्मऽनन्मन्त्रं सर्पदेवज
नेन्यो प्रतिपदमयेन्यः कितवमीर्यतायाऽन्रकितवं पिशाचेन्यो

संहिर्ष

७२

विहं दत्त कारीया तुक्षानेन्यः कंटकी कारीम् ॥ ८ ॥ संधये जारम् ॥ अ. १०
गोहायोपपतिमाह्यैपरिवित्तं निरुक्त्यैपरिविविदानमराध्याऽए
दिदिषुः पतिं निरुक्त्यैपेनास्कारीं संज्ञानायस्मरकारी प्रका
मोद्यायोपसदं वृक्षीयानुसधं बलायोपदाम् ॥ ९ ॥ नृत्सादेन्यः
कुञ्जः प्रमुदेवामनं धान्यः स्वामं स्वप्नायाधमधर्मायबधि
रं पवित्राय निषजं प्रज्ञानाय नक्षत्रदन्मिनिक्षाये प्रश्निन
मुपनिक्षायाऽअनिप्रश्निनं मय्यादिह्यै प्रश्न विवाकम् ॥ १० ॥ अ. ७२

मैन्योहस्तिपं॥ ज वायाश्रुपंपुष्ट्यै गोपालं वीर्याविपालतेजसे
जपालमिरायैकी नारां कीला लाय सराकारं नद्राय गृहपथं
श्रेयसे चित्तमाख्य क्षपायानुक्षत्तारम् ॥ ११ ॥ नायै दावहिरं प्र
नायाऽअग्नेधम्बुध्रस्पविष्टपायानिषेक्तारन्वर्षिष्टाय नाका
यपरिवेष्टारं देवलोकाय पेन्नि तारम् मनुष्यलोकाय प्रकरिता
रठः सर्वे न्यो लोके न्यऽनुपसेक्तारम् वऽरुत्ये चक्षयोपमं न्यि
तारं मेक्षयत्वा सः पद्मूलीम्प्र कामाय रजयित्रीम् ॥ १२ ॥ कृत

संहि.

१३

ये स्तेन हृदयम् ॥ कृतये स्तेन हृदयं चैर हत्याय पिशुनं चि विक्तेषु अ. १०
तारमोषद्रष्टाया नु क्षतारम्बलायानुचरं नृमेप परिष्कृतं प्रिया
य प्रियवादि नमरिष्याः अश्वसादथं सुर्गाय लोकाय नागदु
घं च वर्षिषाय नाकाय परिवेष्टारम् ॥ १३ ॥ मंन्यवे यस्तायं ॥ द्रोधा
य नि सरं योगाय सोक्ता रठः शोकायानि सत्तारं क्षेमाय चिमे
त्कारमुत्कलनिकलेन्यस्त्रिष्टिनं च पुषे मानस्कृतं श्रीलाया
ज्जनी कारिनिः कृत्ये कोशकारी यमाया सम् ॥ १४ ॥ यमाय व

१३

मस्तम॥ यमययमस्तमयर्वन्योवतोकार्ठं संवत्सरायपर्यायि।
गां॥ परिवत्सुरायाविजातामिदावत्सुरायातीत्वरीमिद्वत्सराया
तिष्ठदरीवत्सरायचिज्जुंराथं संवत्सरायपलिकीमृन्मुन्यो॥
जिनसंधर्ठं साधोन्यश्चर्ममन्तम॥ १५॥ सरोन्योधैवरम्॥ सरो
न्योधैवरमुपस्थावरा न्योदाशं चेशं तान्योवेदन्नेदुलान्यः शो
कलंपारायमार्गारिमवारायकेवर्ततीत्येन्यः॥ आनंदविषमे॥
न्योमेनालथं स्वनेन्यः॥ पस्मिकेदुहान्यः॥ किरातर्ठं सानुन्यो॥

संति

७६

३

न न कं पव नमः किं कुरु मम ॥ २६ ॥ वी न सा र्थो क स म ॥ वी न
सा र्थो क स न म य रि र म क रं न र्थो व नि जं प सा र्थो म
य न वि न वि र्थो न र्थः सि म न न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न
प न म र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न
म ॥ ७ ॥ अ य न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न
रि न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न
य न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न र्थो न

७६

अ. २०

श्रुतिऽकृतायचरकाचार्यम्पापनेसेलगम्॥१८॥प्रतिश्रुत्का
याऽश्रुतिं॥घोषायनषमंतायबज्जवादिनमनंतायमूकटी॥
राष्ट्रायाडंबराद्यातंमहसेचीणावादङ्कोशायतूणावधममवर
स्परायनश्रवध्रंवनायवनपमंन्यतोरणायदावपम्॥१९॥
नम्रायिषुंश्रुलूम॥नम्रायिषुंश्रुलुं१०हसायकारिंयादसेना
बल्यांग्रामण्यंगराकमनिक्कोशकंतामहसेचीणावादंपा॥
शिघ्रंतूणावध्रंतान्नुत्तायानंदायतलवम्॥२०॥श्रुग्नयेपीवा

नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

स्त्रिंशतिपुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपातः॥ सन्नमिर्ः सर्वतस्मत्
त्यतिष्ठदशांगुलं॥२॥ पुरुषः एव॥ पुरुषो वेदः सर्वं यज्ञं तं य
ज्ञं वाचं॥ न तामृतत्वस्येना नो यदनेनातिरोहति॥३॥ एतावा
नस्य महिमा तोज्यायांश्च पुरुषः॥ पादोऽस्य विश्वान्नूतानि त्रिपा
दस्यामृतं दिवि॥४॥ त्रिपादूर्ध्वः॥ त्रिपादूर्ध्वः न दैत्यपुरुषः पादोऽस्य
हान्नवत्युनः॥ ततो विष्वक्का मत्मानानानशनेऽग्निः॥५॥ त
तो विराट्॥ ततो विराडजायत विराजोऽधिपुरुषः॥ स जातो

廿七

三

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥
 नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥

36

तुरुषमा॥ यत्तुरुषं वदधुः कति धार्य कल्पयन्॥ मुखं किमस्यासी
त्किं बाहू किमूरूपादाः न चेत॥ १०॥ ब्राह्मणोऽस्य॥ मुखं मासी
द्बाहू राजन्यः कृतः॥ नरूतदस्य वधेनृपः पद्माथं मूढोऽञ्ज
यत॥ ११॥ चंद्रमा मनसः॥ चंद्रमा मनसो जातश्चक्षुः सूर्योऽञ्ज
जायत॥ श्रोत्रा वायुश्च प्राणाश्च मुखो दग्निरजायत॥ १२॥ नाभ्या
ऽऽसीत्॥ नाभ्याऽऽसीदं तरिक्षं वृक्षोऽक्षौः सर्मवर्त्तत॥ प
श्चाच्च मिहिनाः श्रोत्रा तथा लोकाश्च॥ १३॥ अथ कल्पयन्॥ १४॥ यत्तुरु

संहिर्षे संप्रेरण॥ हविषा देवा यजम तन्वत॥ वसंतो स्यासीद्वाज्यं ग्रीष्माऽश्विनः ॥ ११ ॥
७७ ॥ शूरदुविः॥ १४॥ सुहास्य॥ सुहास्यो स न्य रिधयस्त्रिः सप्तसमि
धः कृताः॥ देवा यजम तन्वानाऽश्विनं न्युरुषं पशुम्॥ १५॥ यजे
न यजम॥ यजे न यजम यजंत देवास्तानि धर्माणि प्रथुमान् प्राम
न॥ ते ह नाकं मम हि मानः सचंत यत्र पूर्वे साध्याः संति देवाः॥ १६॥
अद्भ्यः संनृतः॥ यथिव्ये रसाच्च विश्वकर्मणः समवर्तताग्रे॥ त
स्य त्वष्टा विधेर्दूप्मेति तन्मर्त्यस्य देवत्वमाजानमग्रे॥ १७॥ वेद ७७

हम॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तमादित्यवर्षं तिमसः परस्तात्॥ ते मे वद्वि
दित्वा तिमृत्युमेति नान्यः पंथा विद्युतेयनाय॥ १८॥ प्रजापतिश्चर
ति॥ गर्भेऽश्रुतं रज्जायमानो बभूव विजायते॥ तं स्योनिं परिप
श्यंति धीरास्तस्मिन् हतस्युर्न वनानि विश्वा॥ १९॥ यो देवेभ्यो
देवेभ्यः॥ आतपति यो देवानां पुरोहितः॥ पूष्टो यो देवेभ्यो जातो न
मोरुचाय ब्राह्मणे॥ २०॥ रुचं ब्राह्मणं॥ जनयंतो देवाः अयेतद्बु
वनं॥ यस्त्वेवं ब्राह्मणो विद्यां तस्य देवाः असन्वरो॥ २१॥ श्रीश्च॥

संहिष
७८

त

तेलक्ष्मीश्चपत्न्यावहोरात्रेपाश्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनोव्यात्तम
॥ इक्ष्मनिषाणामुंमः इषाणासर्वलोकमः इषाणा ॥ २२ ॥ इति वा
जपयंएकत्रिंशोध्यायः ॥ ३१ ॥ तदेवा ॥ तदेवाग्निस्तदादित्यस्तवा
युस्तउचंद्रमाः ॥ देवशुक्रंब्रह्मताः आपः सप्रजापतिः ॥ १ ॥ सर्वे
निमेषां ॥ जशिरेष्विद्वतः पुरुषादधि ॥ नैनमूर्ध्वनतिर्वचन्नम
धोपरिजग्रनतः ॥ २ ॥ नतस्य ॥ प्रतिमाः अस्तियस्यनाममहद्यनः
॥ हिरण्यगर्नः इत्येषमामाहिर्सीरित्येषावस्मानजातः इत्ये

अ. २१

७८

४॥३॥एषोह॥देवः प्रदिशो नु सर्वाः पृथ्वी हि जातः सः नु गर्तः अं
तः सः एव जातः सज निष्प माणः प्रत्य दुः ना स्ति ष्ठ ति सर्व तो मु
खः॥४॥ यस्मा जातः न पुरा किं च नै व यः आ ब न्धु व न्धु व ना नि॥
विश्वा॥ प्रजा पतिः प्रज या सठः ररा ण स्त्री णि ज्यो ती थं षि स्त्वं ते
सषो डश॥५॥ ये न द्यौः॥ ये न द्यौ रु ग्रा ष्टि वी र्च द्वा ये न सु स्त
नि तं ये न ना कः॥ योः अं त रि क्षे र ज सो वि मा नः क स्मै दे वा य ह
विषा विधे म॥६॥ यं क्रं द सी॥ अ व सा त स ना ने अ न्ये क्षे ता म

संहि.

७९

नसारेजमाने। यत्राधिसूरः नदिताविनातिकर्से देवाय हविषा।
विधेम॥ आयो हय हतीर्यश्चिदायम्॥ १॥ वेनस्तत॥ वेनस्तत्यनृपं
निहितंगुहासद्यत्रविश्वं नवत्येकनीडम्॥ तस्मिन्निदर्थः संचवि
चेतिसर्वर्तः सः नतः प्रोतश्चविनः प्रजासः॥ ८॥ प्रतत॥ प्रतवेचे
दमृतनुविधानांधर्वोक्षमविनृतंगुहासत॥ त्रीण्युदानिनिहि
तागुहास्ययस्तानि वेदसपितुः पितासत॥ ९॥ सनः सनोबं
धुर्जनितासविधाताक्षमानि वेदकवनानि विश्वा॥ यत्र देवाः

अ. १२

७९

मृतमानशानास्तृतीयेधामन्नुधेरयंत॥१०॥परीत्यन्तूतानि॥प
रीत्यलोकात्परीत्यसर्वाः॥प्रदिशोदिनाश्च॥नुपस्थायप्रथमजा॥
मृतस्यात्मनात्मानमनिसंचिवेना॥११॥परिद्यावाद्यथिवी॥सद्य
इत्वापरिलोकात्परिदिशुः॥परिस्वुः॥कृतस्पतंतुंचितंतंचिचु॥
त्यतदपन्नपन्नदत्तवत्तदासीत्॥१२॥सदस्पतिम्॥सदस्पतिम्
द्रुतंप्रियमिंद्रस्यकाम्यम्॥सनिर्मेधामयासिषुंस्वाहा॥१३॥
वांमेधाम्॥देवगुणाःपितरश्चोपासते॥तयामामद्यमेधयाग्ने

स

संहिर्ष
र्षि

मेधाविनं कुरु स्वाहा ॥ १४ ॥ मेधाम्मे ॥ मेधाम्मे ब्रह्मरुणो ददातु मेधामग्नि
ः प्रजापतिः ॥ मेधामिन्द्रश्च वायुश्च मेधां धाता ददातु मे स्वाहा ॥ १५ ॥ इ
दम्मे ॥ इदम्मे ब्रह्मन् चक्षत्रं चोने श्रियमश्रताम् ॥ मयि देवा दधतु श्रि
यमुत्तमां तस्यैते स्वाहा ॥ १६ ॥ इति वाजर्ष्यां वात्रिंशति मोध्यायः ॥ ३२
॥ अस्याजरासः ॥ अस्याजरासो दमामरित्राः ॥ अर्ज्वहूमासोऽन्ध्र
ग्नयः ॥ पावकाः ॥ श्रुतीचर्यः ॥ श्वात्रासो नुरुणवो ब्रह्मर्षदो वाय
वोनसो मा ॥ १ ॥ हरयो धूमकेतवः ॥ हरयो धूमकेतवो द्वातजः ॥

अ. १२.

८४

ताऽनुपद्यवि॥ यतंते चृथगुगनयः॥ २॥ यजानः॥ यजानो मित्रावरु
णा यजा देवा शोऽऽकृतं हत॥ अग्ने यक्षिस्व दमम्॥ ३॥ युक्ष्वाहि
देव हूतमा शोऽऽश्वा शोऽऽग्नेरुथीरिव॥ निहोता पूर्वः सदः
४॥ देविरूपे॥ चरतः स्वर्थेऽऽन्यात्समुपधापयेते॥ हरिरन्यस्यां
न॥ वति स्वधावां च्छुक्रोऽऽन्यस्यां ददृशे सुवर्चः॥ ५॥ शतम्॥ २९
००॥ अयमिह॥ प्रथमो धायि धा नृ निहोता यजिष्ठोऽऽध्वरधीड्य
॥ यमप्रवानो नृगवो विरुरुर्ध्वं च नेषु चित्रं चिन्तं चिन्तं चिन्तं॥ ६॥ ॥

संहिष्ठ

८१

वीणिनातात्रिसहस्राण्यग्निं विठ् शब्देवानवचासपर्यन ॥ नक्ष ॥
नृतेरस्तृणं बहिरस्माः आदिशोतारन्युसादयंत ॥ १॥ मूर्धनं दिवः
मूर्धनं दिवोऽश्रुतिं दृष्टिमाह्वैश्चानरमृतऽआजातमग्निं ॥ क
विठ् सम्राजमतिथिं जनानामासन्नायात्रं जनयंत देवाः ॥ ८ ॥ अ
ग्निर्दृष्टिनाशि ॥ जंघनद्विविणस्पुर्ध्विपन्यया ॥ समिधं शुक्रऽआजं
तः ॥ १॥ विष्टे निः सोमं ॥ मध्वग्नऽइंद्रेण द्वायुना ॥ पिबामित्रस्य
धामनिः ॥ १० ॥ आयत् ॥ आयदिष्टेनृपतिं तेजऽआनृदृष्टिरे

श्रु. १३

८१

तो निषिक्तं द्यौरनीके ॥ अग्निः शर्मनवद्यं युवानं स्वाधुंज।
नयत्सूर्यश्च ॥ ११ ॥ अग्ने शर्म ॥ महते सो न गायतव द्युम्नान्पुत्र
मानि संतु ॥ संजा स्यत्यर्हः सुयम मा ह्यरुणश्च नूयताम नितिष्ठा
महाधं सि ॥ १२ ॥ त्वाधं हि मं प्रतम मर्कशो के चूटु महे महिनः
श्रोष्यग्ने ॥ इन्द्रं न त्वा वशवसा देवता द्वायुं पृणं तिराध सानृतमा
॥ १३ ॥ त्वेऽ अग्ने ॥ स्वाङ्गता प्रियासः संतु सूर्यमायं तारो ये मघ
वानो जनानां मूर्त्वा दयंत गोनाम् ॥ १४ ॥ अधि श्रुत्कृत् ॥ वृद्धि।

संहि ६

८२

निर्देवैरग्ने सयावन्तिः॥ आसीदंतु बर्हिषि मित्रोऽर्चमा प्रातः॥
वर्चवानो रणोऽध्वरम्॥ १५॥ विश्वेषामदितिः॥ विश्वेषामदितिः॥
यज्ञियानां विश्वेषामतिथिर्मनुषाणाम्॥ अग्निर्देवानामवः॥
आहृणानः समृडीको न वतु जातवेदाः॥ १६॥ महोऽग्नेः॥ समि
धानस्पशर्मण्यनागामित्रे बरुणो स्वस्तये॥ श्रेष्ठे स्याम सवितुः॥
सवीमनित देवानामवोऽश्वाहृणामहे॥ १७॥ आपश्चित॥ आप
श्चित्पिप्युस्तये न गावो न क्षन्तं न जरितारस्तः॥ १८॥ याहि द्वायुः॥

अ. १३

८२

ननियुतो नोऽअच्छात्वर्हि धीनिर्दयसे विवाजान् ॥ १८ ॥ गावऽउ
य ॥ गावऽउपावतावतं महीयज्ञस्पर्शदा ॥ उनाकस्महिरण्य
या ॥ १९ ॥ यदह्य ॥ स्तूरऽउदितेनागामित्रोऽअर्यमा ॥ सुवर्तिसवि
तानर्ग ॥ २० ॥ आसुते ॥ सिंचतश्चियर्ऽरोदस्पोरनिश्चियम ॥ २१ ॥
सादधीतवृषनम ॥ तंप्रत्नथायंचेनः ॥ २२ ॥ आतिष्ठंतं परि ॥ आति
ष्ठंतं परि विश्वेऽअनृषं च्छियोवसानश्चरति स्वरोचिः ॥ महत्तद्वा
होऽअस्तरस्य नामा विश्वरूपोऽअमृतानितरं स्थो ॥ २३ ॥ प्रव ॥

संहि.

८३

प्रवोमहेमंदमानायांधसोच्चिद्विश्वानरायविश्वान्नवे॥ इन्द्रस्यवस्य
सुमरुवर्धः सहोमहिप्रवोन्मृगांचरोदसीसपुर्वतः॥ १३॥ वृहन्ति
त॥ वृहन्तिदिध्रः॥ राघांनृरिग्रास्तदृथुः स्वसन्नपेषामिंद्रोमुवास
रवा॥ १४॥ इन्द्रेहि॥ इंद्रेहिमत्स्यंधसोच्चिश्वेनिः सोमपर्वनिः॥ मा
हाशं॥ अनिष्टिरोजसा॥ १५॥ इंद्रोवृत्रमा॥ इंद्रोवृत्रमवृणोच्छ
र्दनीतिः प्रमायिनाममिनाहृष्यणीतिः॥ अहव्युर्धः समुन्नाध
गवनेष्टाविर्देना॥ अकृणोद्राम्यारणाम्॥ १६॥ कृतस्त्वमा॥ कृतस्त्व

अ. १३

८३

मिंद्रमाहिनः सनेको यासि स्य सत्यते किंत इत्या ॥ संष्टसेस ।
मराणाः शुनानो वेचि सनो हरिवो यत्रेऽश्रमे ॥ महाशौऽंद्रो
य नृजसा कदाचन सरीरसि कदाचन प्रयुञ्जसि ॥ १७ ॥ आतत
॥ आततऽंद्रायवः पनंता निग्रः कुर्वंगो मंतंति तृत्सान् ॥ सकृ
त्संयेषु रुषु त्राम्महीं सहस्रधारां वृहती डडक्षन् ॥ १८ ॥ इमां
ते ॥ इमांते धियं प्रनरे महो मही मुस्पस्तोत्रे धिषणा वत्रेऽश्रानजे
॥ तमुत्सवेच प्रसवेच सा सहि मिंद्र देवासः शर्वसामदन्तनु ॥ १९ ॥

संहिर्ष
र्ष

विन्नाडुहता॥ विन्नाडुहहतिवतुसोम्यंमधायुर्हधयज्ञपतावविज्ञु
तं॥ वातज्जतोयोऽनिरक्षतित्मनाप्रजाः पुषोषपुरुषादिराजति
३५॥ नडुत्पं॥ जातवेदसंदेवंवहंतिकेतवन्॥ दृशोविश्वायसूर्यम
३॥ येननायावक॥ चक्षसाधुरयंपंतजनाशोऽअनु॥ त्वंवरुण
परपति॥ ३॥ देव्यावधूर्यः॥॥ आगतर्हः रथेनसूर्यत्वचा॥ मध्व
यज्ञर्हः समंजाथे॥ तंप्रत्नयायंवेनश्चित्रंदेवानाम्॥ ३३॥ आनः
॥ आनः॥ इडा निर्विदथेः सुशस्तिविश्वानरः सवितादेवः यतु॥

अ. १३

र्ष

॥ अ॒पि॒यथा॒युवा॒नो॒मत्स॒थानो॒वि॒श्वं॒जग॒दनि॒पित्वे॒मनी॒षा॥ ३४॥
यद॒द्या॥ क॒च्च॒वृ॒त्र॒ह॒नु॒दगाऽ॒अ॒नि॒सू॒र्या॥ स॒र्व॒तदि॒न्द्र॒ते॒व॒वो॥ ३५॥
त॒र॒णि॒र्वि॒श्व॒दर्श॒तः॥ त॒र॒णि॒र्वि॒श्व॒दर्श॒तो॒ज्यो॒ति॒ष्क॥ द॒सि॒सू॒र्या॥
वि॒श्व॒मा॒ना॒सि॒रे॒च॒न॒म॥ ३६॥ तत्सू॒र्या॥ दे॒व॒त्वं॒त॒न्म॒हि॒त्वं॒म॒ध्या॥
क॒तो॒र्वि॒त॒त॒र्ह॒ सं॒ज॒ना॒र॥ य॒दे॒द॒यु॒क्त॒ह॒रि॒तः॒स॒ध॒स्या॒दा॒प्रा॒त्री॥
द्वा॒स॒स्त॒नु॒ते॒सि॒म॒स्यै॥ ३७॥ त॒न्मि॒त्र॒स्या॥ त॒न्मि॒त्र॒स्य॒व॒रु॒णा॒स्या॥
नि॒च॒क्षे॒सू॒र्वे॒रु॒पं॒क॒ण॒ते॒द्यौ॒रु॒प॒स्यै॥ अ॒न॒न्त॒म॒न्य॒द्रु॒द्रा॒द॒स्य॥

संहि.
८५

पाजः॥ कृष्णमन्त्रपुरितः॥ संनरंति॥ ३५॥ वरामहान्॥ वरामहाशं॥ ३६॥
असि॥ सूर्यबडादित्यमहाशं॥ ३७॥ असि॥ महसेसतोमहिमापन॥
स्पतेषादेवमहाशं॥ ३८॥ असि॥ ३९॥ बट्सूर्य॥ अवसामहाशं॥
असिसुत्रादेवमहाशं॥ असि॥ मुक्तादेवानामसूर्यः॥ पुरोहितो
द्विनुज्योतिरहान्पम॥ ४०॥ आर्यंतः॥ इवसूर्य॥ आर्यंतः॥ इवसूर्य
यं॥ द्विष्टेदिंद्रस्पनक्षत॥ वसूरनिजातेजनमानः॥ नजसाप्रतिना
गन्नदीधिम॥ ४१॥ अद्यादेवाः॥ अद्यादेवाः॥ नदितासूर्यस्युनि

अ. २३

८५

रुहः हंसः पिष्टतानिरवद्यात् ॥ तन्नो मित्रो वरुणो मामकां हन्ता
मदितिः सिंधुः पृथिवीः नृताद्योः ॥ ४१ ॥ आकृत्तेन ॥ रजसा चर्त
मानो निवेशयन्तमृतं मर्त्यं च ॥ हिरण्ययेन सवितारथेना देवो
याति कव नानि पश्यन् ॥ ४२ ॥ प्रवाहजे स प्रयावुर्हिरेषामाविश
तीवृषीर्दृष्टः द्रयाते ॥ विश्वामृक्तो रुषसः पूर्वहृतो वायुः पूषा ॥
स्वस्तये नियुत्वान् ॥ ४३ ॥ इंद्रवायु बृहस्पतिम् ॥ मित्राग्निं पूष
णं नगम् ॥ आदित्यान् मारुतं गराम् ॥ ४४ ॥ वरुणः श्रविता ॥ नृव

संहिर्षि मित्रो विश्वानिरूतिनिः॥ करतान्नः सुराधसः॥ ४६॥ अर्धिनः॥ अ. १३
र्धिनः इंद्रेषां द्विस्त्रो सजात्यानाम्॥ इतामरुतोऽअश्विना॥ तं प्रत्नर्थ
यं वेनो ये देवासः॥ आनः इडा निर्विश्वेनिः॥ सोमं मध्वो मासश्च
णीधृतः॥ ४७॥ अग्नः इंद्रं॥ अग्नः इंद्रं वरुणमित्रदेवाः॥ शर्द्धः
प्रयंतमा रुतो॥ तद्विस्त्रो॥ नृजानासत्या रुद्रोऽअध्वगताः॥ पूषानग
ः सरस्वती जषंत॥ ४८॥ इंद्राग्नी मित्रावरुणा॥ इंद्राग्नी मित्राव
रुणादितिथं॥ स्वः॥ पृथिवीद्यां मरुतः॥ पर्वताशः॥ अपः॥ कुवेवि

र्द्धि

सं० पूषणं ब्रह्मणस्पतिं नगन्तु शर्कः सर्कः सवितारमृतये ॥ ४८ ॥
अस्मे रुद्राः ॥ अस्मे रुद्रा मे हना पर्वता सो वृत्रहत्ये नरहूतो सजे
षाः ॥ यः शर्कः स ते स्तु वते धायि पूजः इंद्र ज्येष्ठाः अस्मा शोः अवं
तु देवाः ॥ ५० ॥ अवं चोः अद्या ॥ अवं चोः अद्या न वता यजत्राः
आ वो हा हि नयमानो व्यये यम् ॥ त्रा ध्नो देवानि जरो वृकः स्पर्त्र
धं कर्ता देवपदो यजत्राः ॥ ५१ ॥ विश्वेः अद्या मरुतो विश्वः कृता
विश्वे न वंत्वग्नयः समिधाः ॥ विश्वे नो देवाः अ वसागं मंतु विश्व

संहिर्षं मस्तुप्रविणं च्वाजोऽअस्मे॥५१॥ विश्वे देवाः॥ शृणुतो मर्ठः हवमेवेऽ ॥ अ. १३
७७ अंतरिक्षे यं न पद्य विष॥ येऽअग्निं क्षाऽनुत वा यजत्राऽआसद्या ॥ जि
स्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्॥५३॥ देवे न्यो हि॥ प्रथमं ब्रजिरे न्यो मृत
त्वर्ठः सुवसिन्नागमुत्तमम्॥ आदिहामा नर्ठः सवितुर्व्यूष्म षे नू ॥
चीनाजीविता मानुषे न्यः॥५४॥ प्रवायुम्॥ प्रवायुमर्चा हृतीम
नीषा हृदप्रथिं विश्व वार्वर्ठः रथु प्राम्॥ द्युत द्यामानियुतः पत्यमा
नः कविः कविर्मियक्षसि प्रयज्यो॥५५॥ इन्द्रं वायूऽइमे॥ सुताऽनुप

प्रयोनिरागतम्॥ इंदवोवामुशंतिहि॥ ५६॥ मित्रं ऊवे॥ पूतदा
क्षं वरुणं चरिनादसम्॥ धियं घृताचीं साधंता॥ ५७॥ दस्त्रायुवा
कवः॥ सुतानासत्यावृक्तबर्हिषः॥ आयातिर्ऋद्रवर्तनी॥ तं प्र
त्नथायंवेनः॥ ५८॥ विदद्यदि॥ सरमारुगणमद्रमहिपाथः॥ पूर्व
ं सधूक्॥ अग्रनयत्सुपद्यक्षराणामुच्चारवं प्रथमाजाना
तीगात्॥ ५९॥ नहिस्पशाम॥ नहिस्पशामविदन्नन्यमस्मादेश्वान
रात्पुनरुत्तारमग्ने॥ एमेनमवृधन्नमताः॥ अमर्त्यं वैश्वानरं॥

संहि.
८८

क्षेत्रजित्पायदेवाः॥६॥ नृग्राविघ्ननिना॥ नृग्राविघ्ननिनामृधः॥ इन्द्रा
ग्रीहवामहे॥ तानो मृडातः॥ इन्द्रो॥६॥ नृपास्मे गायतानरुः पच
मानायेंदवे॥ अग्निदेवाः॥ इन्द्रो॥६॥ वेत्वा॥ हिह त्ये मघ
वृन्नवर्धन्येनां बुरे हरिवाये गविष्ठो॥ वेत्वा नृनमनुमदंति वि
प्राः पिबेद्रुसोमठः॥ सगणो मरुद्रि॥६॥ जनिष्ठाः॥ नृग्राः॥ सह
सेतुरायमं प्रः॥ नृजिष्ठा बुजलानिमानः॥ अवर्धन्तिं प्रमरुतश्चि
दन्नमाता यदीरं दधनश्च निष्ठा॥६॥ आतु॥ आतूनः॥ इन्द्रवृत्र

अ.२३

८८

हन्तस्माकं मर्धमा गहि॥ महान्मही निरुत्तिनिः॥ ६५॥ त्वमिन्द्रा प्र
तृत्तिष्वनिविश्याऽअसिस्पृध्वः॥ अत्रास्ति हाजनिता विश्वरसि॥
त्वं त्वं यत रुष्यतः॥ ६६॥ अनुते॥ अनुते शुभं तुरयं तमीयतुः॥
शोणाशि शुन्नमातरा॥ विश्वाते स्ते स्पृध्वः॥ अथ यंत मन्यवेवुः॥
त्रयदि प्रतर्क्षसि॥ ६७॥ यजो देवानाम॥ यजो देवानां प्रत्येति स्का
ममादित्या सो न वतामृडयंत॥ आवो वचि॥ समतिर्वदत्याद
॥ होश्चिद्वाचरिवो वित्तरासत॥ ६८॥ अहब्धे निः सवित्तः॥ पा

संहिर्
र्ष

युनिष्टुर्ः शिवेनिरुद्यपरिपाहि नोगयम् ॥ हिरण्यजिह्वाः सुविताया ॥
नव्यसेरक्षामाकि नोऽश्रुघ्नोऽर्षः सऽश्नातः ॥ हिर्यः ॥ प्रवीर्यः ॥ शुचयो ॥
दद्विरेवामध्वर्युनिर्मधुमंतः सुतासः ॥ बहवायोनियुतो यास्यच्छापि
वा सुतस्यार्धसोमदायः ॥ ७० ॥ गावः ॥ नयः ॥ गावः ॥ नयावतावतम् महीव
तस्यैरप्रदा ॥ उनाकर्म्म हिरण्यया ॥ ७१ ॥ काव्ययो राजानेषु ॥ क्र
त्वादक्षस्य उरोगे ॥ रिशादसा सुधस्यऽश्रा ॥ ७२ ॥ देव्यावध्वर्युः ॥ अ
गतः ॥ रथेन सूर्यत्विचा ॥ मध्वयुजः ॥ समजाये ॥ तं प्रत्नयायं वेनः ॥

अ. १३

७३

तिरश्चीनोच्चिततः॥तिरश्चीनोच्चिततोरन्मिरेषामधःस्विदासीदुय॥
रिस्विदासी३त॥रेतोधाऽऽसन्महिमानऽऽसंत्सुधाऽऽवस्ता
त्ययतिःपुरस्तात्॥७४॥आरोदसी॥अष्टादास्वर्महजातंयदे
नमपसोऽऽधारयन्॥सोऽऽधुरायपरिणीयतेकविरत्योनवाज
सातयेचनोहितः॥७५॥मुक्तेनिर्वृत्तहंतमा॥पामंदानाचिदागिर
॥आंगुषैराविवासतः॥७६॥मुपनः॥सूनवोगिरःशृण्वंस्त्वमृतस्य
ये॥सुमृडीकान्तवंतुनः॥७७॥ब्रह्माणिमे॥मतयःशठःसुतासः

संहिर्ष
र्षि
त
शुष्मः श्रुतिप्रवृत्तो मेऽश्रिः॥ आशासते प्रतिहर्ष्यतु कचे माहरी॥ अ. १३
बहस्तानिऽअच्छ॥ ७८॥ अनुत्तमाते॥ मघवन्त किर्नुनत्वा वाशं॥ ५॥
अस्ति देवता विद्वान्॥ न जायमानो न शतेन जातो यानि करिष्या
कुरुहि प्रवृद्ध॥ ७९॥ तदित॥ तदिदं सक्तवने शुज्येष्ठं यतो यीज
तऽन्यस्त्वेष नृमाः॥ सद्योज्जो नो निरिणातिशान्ननुयं विश्वे म
हंत्युमा॥ ८०॥ इमाऽनत्वा॥ पुरुवसो गिरो चर्द्धतु मा मम॥ पावक
वर्णाः शुचयो विपश्चितो निस्तो मे रनूषत॥ ८१॥ यस्यायं विश्वः॥

आयुर्विहसः नोवधिपाः अरिः ॥ तिरश्चिदयेरुशमेपवीरवितुने
त्सोः अज्यतेरयिः ॥ ८२ ॥ अयर्हः सहस्रम् ॥ अयर्हः सहस्रमृषिः
निः सहस्रतः समुद्रः इवपप्रथे ॥ सत्यः सोः अस्यमहिमागृणे
शवोयज्ञेषु विप्रराज्ये ॥ ८३ ॥ अर्हब्धेनिः सवितः ॥ पायुनिष्टर्हः ॥
शिवेतिरुद्यपरिपाहिनोगयम् ॥ हिरण्यजिह्वः सवितायुनव्य
सेरक्षामाकिन्नेः अघ्नार्हः सः इनात ॥ ८४ ॥ आनः ॥ आनोय
जंदि विस्मशं द्वायोयाहिसुमन्निः ॥ अंतः पवित्रः नुपरिष्ठा ॥

संहिर्षणानोयर्षः शुक्रोऽश्रजामिते ॥ ८५ ॥ इन्द्रवायूस्तु संदृशा ॥ स्फुहवेह ॥ अ. १३
र्यः ॥ हवामहे ॥ यथानुः सर्वः इन्द्रो नमीवः संगमे स्तुमनाः अस्त ॥
८६ ॥ रुद्रगित्या ॥ समर्च्यः शशमे देवता तये ॥ यो नूनं मित्रावरुण
वृनिष्ठयः आचक्रे हव्यदा तये ॥ ८७ ॥ आयातम् ॥ आयातमुपनृष
तं मध्वः पिवतमश्विना ॥ दुग्धं पयो वृषणा जे न्यावस्मानो मर्दिष्ट
मागतम् ॥ ८८ ॥ प्रैतु ॥ प्रैतु ब्रह्मणा सतिः प्रदेव्ये तु सूनता ॥ अछावी
रं नयैपिङ्गु राधसं देवाय जन्तयंतु नः ॥ ८९ ॥ चंद्रमाः अस्तु ॥ चंद्र ॥ र्यः

माऽऽश्वत्तरास्यपुलोधावतेदिवि॥रयिंपिशंगंबकुलंभुरुसहृ॥
हरिरेतिकनिःकदत्॥१०॥देवंदेवंच॥देवंदेवंचोवसेदेवंदेवम॥
निष्टये॥देवंदेवठः कुवेमुच्चाजसातयेगुणंतोदेव्याधिया॥११॥दि
विष्टष्ट॥दिविष्टष्टोऽत्रोचताग्निर्वैश्वानरोरुहना॥क्ष्मयाचुक्षान
ध्वजसाचनोहितोज्योतिषाबाधतेतम॥१२॥इंद्राग्नीश्रुपात्॥इं
द्राग्नीऽश्रुपादियंष्टर्वागात्यधतीन्यः॥हत्वीशिरोजिह्वायाच्चावद
चरत्रिठः शत्युदान्यक्रमीत्॥१३॥देवा सोहि॥भामनवेसमन्या

संहि.
२५२

वोविश्वेसाकठः सरातयः॥ तेनोऽश्रुचतेऽश्रुपरंतुचेतुनोचवंतु
चरिवोविदः॥ २५४॥ अपाधमत्॥ अपाधमदुनिशस्तीरशस्तिहा
थेंद्रोद्युम्पानवत्॥ देवास्तः इंद्रसुख्याययेमिरेबृहज्ज्ञानोमरु
जरा॥ २५५॥ प्रवः॥ प्रवुः इंद्रायबृहतेमरुतोब्रह्मर्षितः॥ बृत्रर्षिः ह
नतिबृत्रहाशतक्रतुर्वज्रेणशतयव्वरा॥ २५६॥ अस्मेत्॥ अस्मे
दिंद्रोचावृधेवृष्णर्षिः शवोमदेः सुतस्यविष्मवि॥ अद्यातमस्या
महिमानमायवोनुष्टुवंतिपूर्वथा॥ इमाऽनुत्वायस्यायमयर्षिः स

अ. १३

२५२

हस्वमूर्धः सुसुरा ॥ १९ ॥ इति वाजपेयि त्रिंशत्तितमोऽध्यायः ॥ २३ ॥ यजुर्वेद
यजाग्रतः ॥ यजाग्रतो हूरमुदैतिदैवंतड्सुतस्यतथैवेति ॥ हू
रंगमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु ॥ १ ॥ ये
न कर्माणि ॥ येन कर्माणि पयोमनीषिणो यजेन्नु एवति चिदथे
षुधीरा ॥ यत्पूर्वे यक्षमंतः प्रजानां तन्मे मनः शिवसंकल्पमस्तु
॥ २ ॥ यत्प्रज्ञानम ॥ यत्प्रज्ञानमुतचेतो धृतिश्च यज्योतिरंतरमृतं
प्रजास्तु ॥ यस्मान्नः कृते किंच न कर्मा क्रियते तन्मे मनः शिवसं

संहिर्ष

र्युः

कल्पमस्तु॥३॥येनेदं॥नृतंनवनंनविष्यत्परिगृहीतमुमृतेनसर्वं॥अ.१४
येनयज्ञस्तायतेसप्तहोतातन्मेमनःशिवसंकल्पमस्तु॥४॥यस्मि
नृचः॥यस्मिनृचःसामयजूंषियस्मिन्प्रतिष्ठितारथनानावि
वाराः॥यस्मिंश्चित्रं॥सर्वमोतप्रजानांतन्मेमनःशिवसंकल्प
मस्तु॥५॥सुषारथिरश्वानिव॥यन्मनुष्यान्नेनीयतेनीशुनिर्व
जिनः॥६॥तत्प्रतिष्ठंयदजिरंजविष्ठंतन्मेमनःशिवसंकल्प
मस्तु॥७॥पितुन्नु॥स्तोषममहोधर्माणांतविषीम्॥यस्पत्रितो

र्युः

व्योजसाह्वत्रंविपर्वमुद्देयत॥७॥ अन्वित॥ अन्विदनुमतेत्वम्मा
न्यासैशंचनस्कधि॥ क्रत्वेदक्षायनोहिनुप्रणाऽत्रायूथं धिता
शतं. १८०० रिषः॥ १०॥ अनुनः॥ अनुनोद्यानुमतिर्व्यजं देवेषु मन्यताम्॥
अग्निश्च हव्यवाहनो नवतं हदाशुषेमयः॥ ११॥ सिमीवालीष्ट
पुष्टुको॥ या देवानामसि स्वसा॥ क्रत्वेदक्षायमाहुतं प्रजां देविदि
दिहिनः॥ १२॥ पंचनद्यः॥ पंचनद्यः सरस्वती मयि यंति सस्त्रो॥
तसः॥ सरस्वती तु पंचधा सो देवो नवत्सरित्॥ १३॥ त्वमग्ने॥ प्र

संहिर्ष
र्यध

यमोऽङ्गिराऽऋषिर्देवो देवानामनवः शिवः सखा ॥ तव द्युते क ॥ अ. १४
वयो द्विस्तनापु सो जायंत मरुतो चाज दृष्टयः ॥ १२ ॥ त्वन्नः ॥ त्वन्नो
ऽङ्ग्रे तव देव पायु निर्मघो नो रक्षत न्वश्च वंच ॥ त्राता तो क स्या
त न ये गवामस्य निमेषु रक्षमाणस्तव व्रते ॥ १३ ॥ नुत्ताना यामव
नरा चिकित्वांस्तद्वः प्रवीता वृषणं ज जान ॥ अरुषस्तयो रुशद
स्य पाजऽइडाया सुत्रो द्युने जनिष्ट ॥ १४ ॥ इडायास्त्वा ॥ पदे व
यन्नाना दधिमाऽअधि ॥ जात वेदो निधी मत्यग्ने हव्याय द्वा दवे
१५

र्यध

प्रमन्महे॥ न्नावसानाय शूषमांगूषंगिर्वासासेऽङ्गिरस्वतः॥ स्रु-
क्तिनिस्तवतः॥ ऋग्मियाया चामिर्कानरेविश्रताया॥ १८॥ प्रवम-
प्रवोमहेमहि नमो नरध्वमांगूष्युर्ः न्नावसानाय सामा॥ ये नानुः॥
पूर्वपितरः॥ पदज्याः॥ अर्चतोः॥ अङ्गिरसो गाः॥ अविदन्॥ १९॥ इ-
हंतित्वा॥ सोम्यासः॥ सखायः॥ सन्वन्ति सोमं दधति प्रयाथं सि॥
तितिक्षन्तेऽन्निशस्तिं जनानामिन्द्रत्वदाकश्च नहि प्रकेतः॥ २०॥
न तैर्दूरे परमाचिद्रजाथं स्यात्तु प्रयाहि हरि वो हरि न्याम॥ स्थिरा

संहि. यवृक्षे सर्वनाकृते मायुक्ताग्रावाणः समिधानेऽश्रुग्नौ ॥ १८ ॥ अ. १४
रूप. षाढं युत्सु ॥ एतनासु पप्रिथं स्वर्षामि प्रां वृजनस्य गोयाम् ॥ नरे
षु जाथं सुक्षितिर्ऋ. सुप्रवसं जयंतं त्वामनुमदेम सोम ॥ १९ ॥
सोमो धेनुम् ॥ सोमो धेनुर्ऋ. सोमोऽश्रुवत माश्रुर्ऋ. सोमो वृरंकम्
णं ददाति ॥ सादन्यं विदध्यर्ऋ. सनेयं पितृप्रवरां यो ददाश दसे
१९ ॥ त्वमिमाः ॥ त्वमिमाः नुषधीः ॥ सोमद्विश्वास्त्वमुपोऽश्रुजनय।
स्त्वंगाः ॥ त्वमाततं थो वृतरिक्षं त्वं ज्योतिषा दितमो ववर्थ ॥ २० ॥ दे रूप

वेननः॥ देवेननोमनसादेवसोमरायोन्नागर्हः संहसावन्ननिबु
ध्वा॥ मात्वातनदीशिषेवीर्यस्योन्नयेन्यः प्रचिकित्सागविष्टो
२३॥ अष्टौवि॥ अष्टौवरवत्कञ्जनः पृथिव्यास्त्रीधन्वमोजः
नासप्तसिंधुन॥ हिरण्पाक्षः सवितादेवः आगाहधुप्रत्नादा
शुषेचाव्याणि॥ २४॥ हिरण्यपाणिः सविता॥ चित्रर्षणिरुने
द्यावापृथिवीः अंतरीयते॥ अपामीवांबाधतेवेतिसूर्यः
मनिकुल्लेनरजसाद्यामृणोति॥ २५॥ हिरण्यहस्तोऽअस्म

संहिर्ण
रुई

रुः॥ सुनीधः समृडीकः स्ववायात्वर्वाडि॥ आपसेधनक्षसोया ॥ १४ ॥
तुधानानस्थो देवः प्रतिदोषंगृणान् ॥ १५ ॥ ये ते ॥ ये ते पंथाः स
वितः पूर्वा सोरेणावः सकृताः अंतरिक्षे ॥ ते निनेः ॥ अद्यपि
निः सुगेनी रक्षाचनोः अविचब्रुहि देव ॥ १६ ॥ नृनापि बतम् ॥
नृनापि बतमश्विनो नानुः शर्मय छतम् ॥ अविद्रियानि रूति
निः ॥ १७ ॥ अत्र स्वती मश्विना ॥ वाचमस्मे कृतनो दस्वा वृष
णामनीषाम् ॥ अद्य ते वसे निक्षये वां वृधे च नो नवतं वाज ॥

रुई

सातो॥२९॥ कनिरकुनिः॥ कनिरकुनिः परियातमस्मान्
रिष्टे निरश्विना सो नगे निः॥ तन्नो मित्रो वरुणो मामन्तामदि
तिः सिंधुः पृथिवीः नुतद्योः॥३०॥ आक्षुप्तेन॥ आक्षुप्तेन रज
सार्चत्तमानो निवेनायन्नमृतं मर्त्यं च॥ हिरण्ययेन सवितार॥
धेना देवो याति नवना निपत्रपन्॥३१॥ आरात्रि॥ पार्थिवर्ष
रजः पितुरप्रायि क्षमन्ति॥ दिवः सदां सिद्धंती चितिष्ठसु
ः आत्वेषं वर्तते तमः॥३२॥ नृषस्तत्॥ नृषस्तच्चित्रमानरा

ह

संहि.

र्य७

स्मन्यंवाजिनीवति॥येनतो कंचतनयंचक्षमहे॥३३॥प्रातर॥ अ० १४
ग्निं॥प्रातरिंद्र० हवामहेप्रातर्भिर्वावरुणाप्रातरश्विना॥
प्रातर्नगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिंप्रातः सोममुतरुद्र० ऊवेम
३४॥प्रातर्जितंनगम॥प्रातर्जितंनगमुग्र० ऊवेमचयंपुत्र॥
मदितेय्योर्विधुर्त्ता॥आध्रश्चिदंमन्यमानस्तारश्चिद्राजाचिदं
नगनक्षीत्याह॥३५॥नगप्रणेतः॥नगप्रणेतर्नगसत्यराधो
नगेमांधियमुदवाहदन्तः॥नगप्र० नोजनयुगोनिरश्चेर्नग

प्रनृनिर्नृवंतः॥ ३६ ॥ नृतेदानीम्॥ नृतेदानीं नगवंतः॥
स्यामोतप्रपित्वः॥ नृतमध्येः॥ अन्नाम्॥ नृतोदितामघवंत्सर्व
स्पृष्टयंदेवानां॥ स्तुमृतोस्याम्॥ ३७ ॥ नगः॥ एव॥ नगवा
शं॥ ॥ अस्मदे वास्तेनृयंनगवंतः॥ स्याम॥ तंत्वानृगवंसर्व
॥ इजोहवीतिसनो नगधुरः॥ एतानवेत्॥ ३८ ॥ समधुराय
समधुरायोषसो नमंतदधिकावेवश्चयेपदाय॥ अर्चन्ति
नंचस्त्विदं नगनोरथमिवाश्वाच्चानिनः॥ आवहंतु॥ ३९ ॥

संहि-
र्यट

अश्ववतीगेमितीः॥ अश्ववतीगेमितीर्नःनुषासोवृरव अ२४
तीः सदमुच्छंतुनद्राः॥ घृतं डहानाविश्वतः प्रपीतासुर्यं पात
स्वस्तिनिः सदानः॥ ४०॥ पूषंतव॥ वृते वृयन्नरिष्यमु कदाच
न॥ स्तोतारस्तः इह स्मसि॥ ४१॥ पथस्पथः परिपतिं॥ वृच।
स्याकामेन हृतोऽन्या न डकम॥ सनोरास वुरुधश्चंद्रा
ग्राधियंधियर्ः सीषधसतिप्रपुषा॥ ४२॥ त्रीणिपदाचिचक्रमे
विष्म गोषाः अदान्यः॥ अतो धर्माणि धारयन्॥ ४३॥ त॥

र्यट

द्विप्रासः॥ तद्विप्रासो द्विपुंन्यवो जागृवाथं सः समिधते॥ द्वि।
स्मोर्ष्यत्परमं पदम्॥ ४४॥ द्युतवती कव नानाम्॥ द्युतवती क।
व नानाम निश्रियोर्ची दृष्टीमधु डधे सुयेना सा॥ द्यावा एष्टि
वीचरुणा स्पधर्मणा विष्कनितेऽञ्जरे नृरिरेतसा॥ ४५॥ ये
न॥ सपत्नाः श्रपुते न वं त्विं प्राग्निन्यामववाधमहेतान्॥ व।
सवोरुद्राः श्रदित्याः नृपरिस्पृशं मोग्रं चेत्तारमधिराजमक्र
न॥ ४६॥ श्रानासत्या॥ त्रिनिरेका दन्तोरिह देवे निष्पातं मधु

संहि. पेयमश्विना॥ प्रायुस्तारिष्टनीरपाथं सिमृक्षतर्हः सेधतंदेषो ॥ १४ ॥
रुर्ण नवतर्हः स्वानुवा॥ ४७ ॥ एषवः॥ एषवुस्तोमो मरुतः इयंगी
मंहिर्हः स्पमान्पस्पकारोः॥ एषायसीष्टतन्वेद्वयां विद्या।
मेघं वृजनं जीरदा नुम्॥ ४८ ॥ सहस्तोमाः सहचंदसः॥ सु।
हस्तोमाः सहचंदसः॥ आहतः सहप्रमाः कषयः सप्तदैव्या
॥ पूर्वेषां पंथामनुद्वेषधीराः॥ प्रन्वाले निरे रथ्यो न रन्मीन
॥ ४९ ॥ आयुष्पंचर्वस्पृम्॥ आयुष्पंचर्वस्पृम्॥ रायसोषुमो। ॥ ५० ॥

द्विदम॥ इदं हिरण्यं चर्चस्वजौत्रायाविश्रताडुमाम्॥ ५०॥ नत
त॥ नतद्रक्षां० सिनपिशाचासरंतिदेवानामोजः प्रथमजं
त्वेतत्॥ योबिजर्तिदाक्षायणार्ठः हिरण्यं० सदेवेषुकराते
दीर्घमायुः समनुष्येषुकराते दीर्घमायुः॥ ५१॥ यदाबध्नां॥ दार्क्ष
यणाहिरण्यं० श्रुतानीकायसमनुस्पमानाः॥ तन्मः॥ आव
ध्नामिश्रतशारदायायुष्मांजरदष्टिर्यथासम॥ ५२॥ उत्तनः
उत्तनोहिर्बुध्नाः॥ शृणोत्वजः॥ एकपात्युषीवीसमुद्रं॥ चि॥

संहि. श्वेदेवाऽऽकृता हृधोऽवा नास्तुतामंत्राः कविशस्ताऽऽश्रवंतु ॥ ५३ ॥ अ. १६
१०० इमा गिरः ॥ इमा गिरः ॥ आदित्ये नो घृतस्नूः सनाद्राजन्पोजः ॥
काज होमि ॥ शृणोतु मित्रोऽऽश्रयमानगो नस्तु विजातो वरु ॥
१०१ णो दक्षोऽऽष्टः ॥ ५४ ॥ सप्तऽऽकृषयः ॥ प्रतिहिताः शरारे स
प्त रक्षंति सदमप्रमादम् ॥ सप्तापः स्वपतो लोकमीयुस्तत्र ज
गृतोऽऽस्वप्नजो सत्रु सदी च देवौ ॥ ५५ ॥ उत्तिष्ठ ॥ ब्रह्मणस्प
ते देवयंतस्त्वमहे ॥ नृप प्रयंतु मरुतः सुदानवऽऽं प्रप्राशू ॥ १००

नैवासचा॥५६॥प्रनूनं॥ब्रह्मणास्पतिर्मन्त्रं ब्रह्मपुत्रकृतं॥५७॥
स्मिन्निद्रो वसुणो मित्रोऽश्वमा देवाः न काशं सिचक्रिरे॥५८॥
ब्रह्मणास्पते॥त्वमस्पदं तासूक्तस्य बोधितनयं च जिन्यद्विश्वं
तद्गन्धर्वदन्ति देवा बृहददेमद्विदथे सुवीराः॥५९॥इमा विश्वं
विष्णुकम्भयोनः पितान्नपतेन्नस्पनो देहि॥५१॥इति वाण
चतुर्निद्रातिमो ध्यायः॥३३॥अपेतः॥अपेतो यन्तु परा यो
सुमन्ता देवपीयवः॥अस्य लोकः सुतावतः॥द्युनिरहो निर

संहि
१०१

कुनिर्घृत्तं यमोददात्त्ववसानमस्मै ॥ १ ॥ सविता ते ॥ नारीरेत्य
ः पृथिव्यान्लोकमिच्छतु ॥ तस्मै युज्यन्तामुस्त्रिया ॥ २ ॥ वायुः
पुनातु ॥ सविता पुनत्वग्नेत्राजसासूर्यस्य चर्चसा ॥ विमुच्य
तामुस्त्रिया ॥ ३ ॥ अश्वत्थेव ॥ अश्वत्थेवो निषदनम्यसेवी
वसतिष्कृता ॥ गोत्राजः इत्किंलासथ्यत्स नवथपूरुषम् ॥
४ ॥ सविता ते ॥ नारीराणि मातुरुपस्थः आवपतु ॥ तस्मै पृ
थिवीरागमूव ॥ ५ ॥ प्रजापतो न्त्वा ॥ देवतायामुपोदके लोके

१०२

निदधाम्यसो॥ अर्पनः शोभुचदधम॥ ६॥ परस्मृत्योः॥ पर
स्मृत्योः अनुपरेदिपन्यायसेऽनुत्तः इतरोदेवयानात॥ चक्षु
षा तेशृण्वतेतेब्रवीमिमानः पूजाथं शरिषोमोतवीरात॥ ७॥
शान्चातः॥ शान्चातः शरैः हितेष्टुणिः शान्तेनवन्विष्टकाः॥
नेनवन्त्वग्नयः पार्थिवा सोमात्वा निशूशुचन॥ ८॥ कल्प
न्ताते दिशुस्तन्यमापः शिवतमास्तन्यमवन्तुसिन्धवः
अन्तरिक्षर्कः शिवन्तुन्यङ्कल्पन्तातेदिशुः सर्वाः॥ ९॥ अन्नम

संदि.

१०२

न्यन्त्रिस्तुतिस्तुतीरायते॥सर्दःरन्ध्रमुत्तिष्ठतप्रतरता
सघायः॥अत्राजहीमोशिवायेऽअसञ्चिवान्वयसुत्तरेमा
निवाजान॥१०॥अपाघम॥अपाघमपुकिन्निषामपकृत्य
मपोरपः॥अयामार्गत्वमस्मदपडुःषन्नर्ःसुव॥१०॥सु॥
मिन्त्रियानः॥सुमिन्त्रियानःआपःनृषधयःसन्तुडमिन्त्रिय
स्तस्मैसन्तुयोस्माद्वेष्टियंचव्यन्दिषः॥११॥अनूदाहमन्व
रन्नामदे॥सौरनेयथंस्वस्तये॥सनःइन्द्रःइवदेवेन्योवृत्तिः

१०२

सन्तारणोन्नवा ॥ १३ ॥ नद्वयम् ॥ नद्वयन्तमस्परिस्वः पत्रपन्तनतर
म् ॥ देवदेवत्रासूर्यमगन्मज्जोतिरुत्तमम् ॥ १४ ॥ इमञ्जीवेन्यम् ॥
परिधिन्दधामिमेपांनुगादपरोऽर्थमेतम् ॥ त्रातंजीवंतुन्नार
हः ॥ पुरुचीरन्तर्मृत्पुन्द्रधताम्पर्वतेन ॥ १५ ॥ अग्नः आयुः ॥ षि ॥ प
वसः ॥ आसुवोर्जुमिषञ्चनः ॥ आरेबाधस्वडुचुनाम् ॥ १६ ॥ अ
युष्मानग्ने ॥ हविषावृक्षनोघृतप्रतीकोघृतयोनिरेधि ॥ घृतंपी
त्वामधुवारुगद्यम्पितेवपुत्रमनिरक्षतादिमान्त्वाहा ॥ १७ ॥

संहि.

१०३

परिमे॥ गार्मनेषु तपर्यग्निमदृषत॥ देवेषु क्रतुश्रवः कऽइमा॥
शं॥ अदधर्षति॥ १८॥ क्रव्यादमुग्निं॥ प्रहिहिणो मिदुरं यमरा
ज्यद्रुष्ठतुरिप्रवादः॥ इहे वायमि तरो जातवेदा देवेन्यो हव्य
च हतु प्रजान न॥ १९॥ बहव्यं॥ जातवेदः प्रहृन्यो यत्रैना॥
न्वेन्यनिहितान्पराके॥ मेदसः कुल्याऽनुपतान्स्वः वन्दुस
त्याऽएषामान्निषः सन्नमन्तां स्वाहा॥ २०॥ स्योनाष्टथिवि॥
नोन्नवानृक्षरानिवेत्तनी॥ यच्छानुः शर्मसुप्रथा॥ अर्पनः शो

१०३

शुचदधम् ॥ १२ ॥ अस्मात्त्वम ॥ अस्मात्त्वमभिजातोसित्वदय ।
जायतामुनः ॥ असौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहा ॥ १३ ॥ इति वा
यं यज्ञात्रिंशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ रुचं वाचम ॥ रुचं वाचम्प्रपद्ये
मनो यजुः प्रपद्ये सामप्राणम्प्रपद्ये चक्षुः श्रोत्रम्प्रपद्ये वा
गो जः सहो जो मयि प्राणा पानौ ॥ १६ ॥ यन्मे ॥ छिद्रं चक्षुषो हृद
यस्य मनसो वातितृणमृहस्पतिर्मेति हृधातु ॥ नानो न वतु
कव न स्पयस्पतिः ॥ १७ ॥ नृर्ब्रवः ॥ स्वः तत्स वितुर्वरेण्यमृगो

संहिः

१०४

देवस्य धीमहि॥ धियो यो नः प्रचोदयायात्॥ ३॥ कयानः॥ कया
नश्चित्रः॥ आनवदूती सदा हृदः सरवा॥ कयाना चोष्टया वृता
ध॥ कस्त्वा॥ सत्यो मदा नाम्मर्कः हि षोमत्स दन्धसः॥ दृढा चिदा
रुजैव स्त॥ ५॥ अनीषुणः॥ सरवीनाम विता ज रिदुणाम॥ शा
तं प्रवा सृतिनिः॥ ६॥ कया त्वं॥ नः कुत्या निप्रमन्द सेवृष न
कया स्तो ह न्यः॥ आनर॥ ७॥ इन्द्रो विश्वस्य॥ राजति॥ शान्तो
ऽप्रक्त विपदे॥ चतुष्पदे॥ ८॥ शान्तः॥ शान्तो मित्रः॥ शान्तः

१०४

ए॒णः॒ श॒न्तो॒ न॒ व॒त्स॒र्य॒मा॒ । श॒न्तुः॒ इ॒न्द्रो॒ ह॒स्य॒तिः॒ श॒न्तो॒ वि॒ष्णु॒रु॒रु॒
क्र॒मः॑ ॥ १० ॥ श॒न्त॒म॒ श॒न्तो॒ द्वा॒तः॒ प॒व॒ता॒थं॒ श॒न्त॒स्त॒प॒तु॒स्त॒व॒म॑ ॥ श॒
न्तुः॒ क॒नि॒क्र॒द॒दे॒वः॒ पु॒ज्ज॒न्त्योः॒ अ॒नि॒व॒र्ष॒तु ॥ १० ॥ अ॒ह॒नि॒शं॑ ॥ न
व॒न्तु॒नः॒ श॒र॒ः श॒त्रीः॒ प्र॒ति॒धी॒य॒ता॒म॑ ॥ श॒न्त॒ इ॒न्द्रा॒ग्नी॒ न॒ व॒ता॒म॒वो॒नि
॥ श॒न्त॒ इ॒न्द्रा॒व॒रु॒णा॒श॒त॒ह॒व्य॑ ॥ श॒न्त॒ इ॒न्द्रा॒वृ॒ष॒ण॒वा॒ज॒सा॒तो
श॒मि॒न्द्रा॒सो॒मा॒स॒वि॒ता॒य॒शं॒वोः॑ ॥ ११ ॥ श॒न्त॒म॑ ॥ श॒न्तो॒ दे॒वी॒रु॒
नि॒ष्ट॒यः॒ आ॒पो॒ न॒ व॒न्तु॒न॒ पी॒त॒योः॑ ॥ शं॒वो॒र॒नि॒स्र॒व॒न्तु॒नः॑ ॥ १२ ॥ ॥

संहि.

१०५

स्योनापृथिवि॥ नोन्नवान्क्षरानिवेशनी॥ अछानः शर्मसु
प्रथा॥ १३॥ आपोहि॥ प्रामयोन्नवस्तानः नुर्जेदधातन॥ मु
हेरणायचक्षसे॥ १४॥ योवः॥ शिवतमोरसस्तनस्पनाज
यतेहनः॥ नुनातीरिवमातरः॥ १५॥ तस्माः अरः॥ दूःमामवो
यस्यक्षयायजिन्वथ॥ आपोजनयथाचनः॥ १६॥ द्यौः शान्तिः॥
तिः॥ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षः॥ शान्तिः॥ पृथिवी शान्तिरापः॥ शान्ति
रोषधयः॥ शान्तिः॥ द्युनस्पतयः॥ शान्तिर्विश्वदेवाः॥ शान्तिर्वृक्षः॥

१०५

शान्तिः सर्व्वेऽर्थः शान्तिः शान्तिरेव शान्तिः सामा शान्तिरेधि ॥ १७ ॥
दृते दृढं ह ॥ मामित्रस्य मा चक्षुषा सर्वाणि नूतानि समीक्षे मित्र
स्य चक्षुषा समीक्षामहे ॥ १८ ॥ दृते दृढं ह मा ॥ ज्योत्स्ने सुन्दरि जी ॥
व्यासस्य ज्योत्स्ने सुन्दरि जी व्यासम् ॥ १९ ॥ नमस्ते ॥ हरसे नृगोचिषे
नमस्ते ॥ अस्त्वर्चिषे ॥ अन्न्यांस्ते ॥ अस्मत्तयन्तु हेतयः पावको ॥
॥ अस्मन्पदं शिवो नव ॥ २० ॥ नमस्ते ॥ अस्तु विद्युते नमस्ते स्त
नयित्कवे ॥ नमस्ते न गन्तुस्तु यतः स्वः समीहसे ॥ २१ ॥ यतो ॥

मित्रस्य ॥ हं अस्त्वर्चिषे ॥ अन्न्यांस्ते ॥ अस्मत्तयन्तु हेतयः पावको ॥
व्यासस्य ज्योत्स्ने सुन्दरि जी व्यासम् ॥ १९ ॥ नमस्ते ॥ हरसे नृगोचिषे
नमस्ते ॥ अस्त्वर्चिषे ॥ अन्न्यांस्ते ॥ अस्मत्तयन्तु हेतयः पावको ॥
॥ अस्मन्पदं शिवो नव ॥ २० ॥ नमस्ते ॥ अस्तु विद्युते नमस्ते स्त
नयित्कवे ॥ नमस्ते न गन्तुस्तु यतः स्वः समीहसे ॥ २१ ॥ यतो ॥

संहि.
१०६
५

यतः समीहसेततो नोऽन्नयड्कुरु ॥ शन्नः कुरु प्रजान्यो न
यन्नः पशुन्यः ॥ २३ ॥ सुमित्रिया नः सुमित्रियानुऽआपऽन
पधयः सन्तुऽ निर्मित्रियास्तस्मै सन्तु नोऽस्मान् देष्टियञ्च वयन
दिष्मः ॥ २४ ॥ तच्चक्षुर्देवहितम्युरस्ता बुक्कमुच्चरत ॥ पश्येमन्ना
रदः शतजीवेमन्नारदः शतर्षः शृणुयामन्नारदः शतम्प्रब्रवा
मन्नारदः शतमदीनाः स्यामन्नारदः शतं नृत्यश्चन्नारदः शता
तः ॥ २५ ॥ इति वाच संहितायां षड्विंशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ देवस्यत्वा ॥

१०६

सवितुः प्रसवेष्टिनो ब्रह्मन्पाम् मृणो हस्तान्याम् । आददेना
रिरसि ॥ १ ॥ युंजते मनः ॥ युञ्जते मनः ॥ नत युञ्जते धियो विप्रा विप्र
स्पृह । ते विपश्चितः ॥ विहोत्रा दधे च युना विदेकः ॥ इन्मही
देवस्य सवितुः परिपुतिः ॥ २ ॥ देवी द्यावा पृथिवी ॥ मरुतस्य
वामघ्नशिरो राक्षस देवयजने पृथिव्याः ॥ मरुताय त्वामरुतस्य
त्वानीत्मे ॥ ३ ॥ देव्यो वम्प्रः ॥ देव्यो वम्प्रो नृतस्य प्रथमजा मरुव ।
स्य वोघ्नशिरो राक्षस देवयजने पृथिव्याः ॥ मरुताय त्वामरुत

संहि.

२६७

स्यत्वाग्नीर्मे॥४॥ इतंम॥ १८००॥ इत्युत्तरे॥ इत्युत्तरेऽप्रासीन्म॥

अ. १६

स्वस्यतेघनि शोराद्या सन्देवयजनेष्टिद्याः॥ मखायत्वामख

स्यत्वाग्नीर्मे॥५॥ इन्द्रस्योजः॥ इन्द्रस्योजस्त्वामखस्यवोघनि।

शोराद्या सन्देवयजनेष्टिद्याः॥ मखायत्वामखस्यत्वाग्नीर्मे॥

मखायत्वामखस्यत्वाग्नीर्मे॥ मखायत्वामखस्यत्वाग्नीर्मे॥६॥

प्रेतु॥ प्रेतुवत्स्रणस्पतिः प्रदेष्टुतुसुनृता॥ अछावृरन्नयमिद्वि

राधसन्देवायुजन्नयनुन॥ मखायत्वामखस्यत्वाग्नीर्मे॥ मख

२६७

यत्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ ॥ १॥ म॒ख
 स्य॑ नि॒रः॑ । म॒खस्य॑ नि॒रो॒सि॑ । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ । म॒
 खस्य॑ नि॒रो॒सि॑ । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ । म॒खस्य॑ नि॒रो॒सि॑
 । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ ॥
 म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ ॥ ८॥
 न्प्र॒थ॒स्य॑ त्वा ॥ वृ॒ह॒मः॑ श॒त्क्र॒ध॒प॒यामि॑ दे॒व॒य॒ज॒ने॒ष्ट॒थि॒व्याः॑ । म॒ख
 यत्वा म॒स्य॑ त्वा॒शी॒र्मे॑ । न्प्र॒थ॒स्य॑ त्वा वृ॒ह॒मः॑ श॒त्क्र॒ध॒प॒यामि॑ दे॒व॒

संहि.
१०८

यजनेष्टयिष्वा॥ मखायत्वा मखस्य त्वाग्नीर्मे॥ अश्वस्य त्वाह
स्मः शुक्लाधूपयामि देव यजनेष्टयिष्वा॥ मखायत्वा मख
स्य त्वाग्नीर्मे॥ मखायत्वा मखस्य त्वाग्नीर्मे॥ मखायत्वा मख
स्य त्वाग्नीर्मे॥ मखायत्वा मखस्य त्वाग्नीर्मे॥ ए॥ रुजवे त्वा॥
साधवे त्वा सक्षित्ये त्वा॥ मखायत्वा मखस्य त्वाग्नीर्मे॥ मखा
यत्वा मखस्य त्वाग्नीर्मे॥ मखायत्वा मखस्य त्वाग्नीर्मे॥ १०॥ म
मायत्वा॥ मखायत्वा मखस्य त्वा तपसे॥ देवस्त्वा सविता मद्वा

अ. १६

१०८

नकुट्टिवाः स॒थं सृ॒त्रा स्या॒हि॥ अ॒र्चि॒रसि॒शो चि॒रसि॒तयो॑।
सि॒॥ ११॥ अ॒नाध॒ष्टा पु॒रस्ता॑त्॥ अ॒नाध॒ष्टा पु॒रस्ता॑द्ग॒नेराधि॑प
त्यः॒ अ॒युर्मे॒दाः पु॒त्रव॑तीदक्षि॒णतः॑ इ॒न्द्रस्याधि॑पत्ये प्र॒जामे॑
दाः॥ सु॒खदा॑पश्चाद्दे॒वस्य॑ सवि॒तुराधि॑पत्ये चक्ष॒ममे॑दाः॒ अ॒
क्र॒तिरु॒त्तर॑तोधातुराधि॑पत्ये रा॒यस्यो॑ष॒ममे॑दाः॒ वि॒ष्टि॒रुपरि॑
ष्टा ह॒हस्य॑तेराधि॑पत्ये॒ ऊ॒जोमे॑दा चि॒श्वान्यो॑मा॒नाष्टा॑न्यस्याः।
हि॒मनो॑र॒श्वासि॑॥ १२॥ स्वाहा॑ म॒रुद्भिः॑॥ परि॑श्रियस्व॒दिवः॑ स॒थं॥

संहि.

१०८

सु० न० स्यादि॥ मधुमधुमधु॥ १३॥ ग० नै० दि० वा० ना० म॥ ग० नै० दि० वा० ना०
मि० ता० म० ती० ना० म्य० ति० प्र० जा० ना० म॥ स० न्दे० वो० दे० वे० न० स० वि० त्रा० ग० त० स॥
०० सु० र्ये० रा० रो० च० ते॥ १४॥ स० म० ग्नि० ॥ स० म० ग्नि० र० ग्नि० ना० ग० त० स० न्दे०
वे० न० स० वि० त्रा० स० ठ० सु० र्ये० रा० रो० चि० ष्ठ॥ स्वा० हा० स० म० ग्नि० स्त० प० सा० ग० त०
स० न्दे० व० न० स० वि० त्रा० स० ठ० सु० र्ये० रा० रू० रु० च० त॥ १५॥ धृ० त्ता० दि० वः॥ धृ० म०
त्ता० दि० वो० वि० ना० ति० त० प० स० स० थि० द्या० न्धृ० त्ता० दि० वो० दे० वा० ना० म० म० त्प० स्त॥
पो० जा० ॥ वा० च० म० से० नि० य० छ० दे० वा० यु० व० म॥ १६॥ अ० प० त्र० य० ड्रो० पा० म॥

अ. १६

१०८

॥ अ॒प॒न्न॒प॒ङ्गो॒पाम॒नि॒प॒द्य॒मान॒मा॒च॒प॒रा॒च॒प॒यि॒नि॒श्च॒र॒त्त॒म॥
स॒स॒द्भी॒चीः॒ स॒वि॒ष्ठी॒ची॒र्व॒सानः॒ आ॒व॒री॒व॒र्त्ति॒क॒व॒ने॒षु॒न्तः॥ १७
वि॒श्व॒आ॒सा॒मु॒वा॥ म॒य॒ते॒वि॒श्व॒स्य॒म॒न॒स॒स्य॒ते॒वि॒श्व॒स्य॒व॒च॒सः॒स्य॒ते॒
स॒र्व॒स्य॒व॒च॒स॒स्य॒ते॥ दे॒व॒श्रु॒त्व॒न्दे॒व॒घ॒र्म॒दे॒वो॒दे॒वा॒न्या॒त्य॒त्र॒प्रा॒वी
र॒नु॒वा॒न्दे॒व॒वी॒त॒ये॥ म॒धु॒मा॒धी॒न्या॒म॒म॒धु॒मा॒धु॒ची॒न्या॒म॥ १८॥ ह
दे॒त्वा॥ म॒न॒से॒त्वा॒दि॒दे॒त्वा॒सू॒र्य॒यि॒त्वा॥ जु॒हो॑ः अ॒ह॒र॒न्दि॒वि॒दे॒वेषु॑
धे॒हि॥ १९॥ पि॒ता॒न॒म्र॥ पि॒ता॒नो॒सि॒पि॒ता॒नो॒बो॒धि॒न॒म॒सेऽ॒स्तु॒म॥

संहि.

११०

माहिर्ऋ. सीः ॥ त्वष्ट्रमंतस्त्वासपेमपुत्रान्पशून्मयिधेहिप्रजा
मस्माकंधेत्वरिष्टादृष्टः सहपत्यानयासम ॥ २० ॥ अहःकेतुना
॥ जुषताथं सुज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा ॥ रात्रिःकेतुनाकषता
थं सुज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा ॥ २१ ॥ इतिवाच संहितायां सप्तत्रिंशो
ध्यायः ॥ २७ ॥ नंदेवस्यत्वा ॥ देवस्यत्वासवितुः प्रसवेष्ट्विनोर्बाहु
न्यामपूष्मोहस्तान्याम ॥ आददेदित्येरास्तासि ॥ १ ॥ इडः एहि ॥ इ
डः एत्तदितः एहि सरस्वत्येहि ॥ असावेत्ससावेत्ससावेहि ॥ २ ॥

अर्ह

११०

अदि^१त्ये^२रा^३स्ना^४सी॥ न्द्रा^५ण्पाः॥ नु^६स्मी^७षः॥ पृ^८षा^९सि^{१०}घ^{११}मार्^{१२}यि^{१३}दी^{१४}ष्टः॥ ३॥
अ^{१५}श्वि^{१६}न्या^{१७}मि^{१८}न्व^{१९}स्व॥ सर^{२०}स्व^{२१}त्ये^{२२}पि^{२३}न्व^{२४}स्वे^{२५}न्द्रा^{२६}य^{२७}पि^{२८}न्व^{२९}स्व^{३०}स्वा^{३१}दे॥
न्द्र^{३२}व^{३३}त्वा^{३४}दे^{३५}न्द्र^{३६}व^{३७}त्वा^{३८}दे^{३९}न्द्र^{४०}व^{४१}त्॥ ४॥ य^{४२}स्ते॥ स^{४३}नः॥ शू^{४४}ना^{४५}यो^{४६}बो^{४७}म^{४८}यो
नृ^{४९}वो^{५०}रि^{५१}त्कृ^{५२}धा^{५३}व^{५४}सु^{५५}वि^{५६}द्यः॥ सु^{५७}द^{५८}त्र॥ ये^{५९}न^{६०}वि^{६१}श्वा^{६२}पु^{६३}ष्प^{६४}सि^{६५}वा^{६६}र्या^{६७}णि
सर^{६८}स्व^{६९}ति^{७०}त^{७१}मि^{७२}ह^{७३}धा^{७४}त^{७५}वे^{७६}कः॥ नृ^{७७}वृ^{७८}न्त^{७९}रि^{८०}क्ष^{८१}म^{८२}न्वे^{८३}मि॥ ५॥ गाय^{८४}त्रि॥
शु^{८५}न्दः॥ गाय^{८६}त्र^{८७}ज्छ^{८८}न्दो^{८९}सि^{९०}त्रै^{९१}ष्टु^{९२}ज्छ^{९३}न्दो^{९४}सि^{९५}द्या^{९६}वा^{९७}ष्टि^{९८}वी^{९९}न्या
न्वा^{१००}परि^{१०१}ष्ट^{१०२}ह्ना^{१०३}म्य^{१०४}न्त^{१०५}रि^{१०६}क्षे^{१०७}णो^{१०८}प^{१०९}य^{११०}च्छा^{१११}मि॥ इन्द्रा^{११२}श्वि^{११३}ना^{११४}मधु^{११५}नः॥

स.हि.

१११

सारुधस्यधर्मम्यतिच सर्वोयजतवाय॥ स्वाहासूर्यस्यरुमये
वृष्टिवनये॥ ६॥ समुद्रायत्वा॥ वातायस्वाहा सरिरायत्वा वा
तायस्वाहा॥ अनाधृष्यायत्वा वातायस्वाहा प्रतिधृष्यायत्वा
वातायस्वाहा॥ अवस्पवेत्वा वातायस्वाहा शिमिदायत्वा वाता
यस्वाहा॥ ७॥ इन्द्रायत्वा॥ वसुमतेरुद्रवते स्वाहेन्द्रायत्वा दिव
त्यवते स्वाहेन्द्रायत्वानिमातिग्ध्रे स्वाहा॥ सवित्रेत्वा॥ रुनुम
ते द्विनुमते वाजवते स्वाहा बृहस्पतयेत्वा विश्वदेव्यावते स्वा

अ. १७

१११

हा॥८॥ यमायुत्वा॥ द्विरस्वतेपितृमतेस्वाहा॥ स्वाहाधुर्मयस्व
हाधुर्मःपित्रे॥ ९॥ विश्वाऽन्नाग्नाः॥ विश्वाऽन्नाग्नादक्षिणसः
विश्वादेवानयाडिह॥ स्वाहाकृतस्यधुर्मस्यमध्येऽपिबतम॥
श्विना॥ १०॥ दिविर्धमः॥ दिविर्धमंयजमिमंयजंदिविर्धमः
॥ स्वाहाग्नयेयज्ञियायज्ञायजंयजं॥ ११॥ अश्विनाधुर्मः॥
म्पातर्हः॥ हाहीनमहर्दिवान्तिरुतिन्नि॥ तन्त्रायिणेनमोद्याव
पृथिवीब्जाम्॥ १२॥ अपातामश्विना॥ धुर्ममनुद्यावापृथि

स. उ.

११२

वीऽश्रमठः सातामा॥ इहेवरातयः संतु॥ १३॥ इषेपिन्वस्व॥ इषे॥ अ. १७
पिन्वस्वो जेपिन्वस्व ब्रह्मणेपिन्वस्व क्षत्रायपिन्वस्व द्यावापृथ
थिवीन्यामपिन्वस्व॥ धर्मासि सुधर्मा मेन्यस्मे नृमगा निध
रय ब्रह्मधारय क्षत्रन्धारय विश्वान्धारय॥ १४॥ स्वाहा पूर्यसे॥
शरसे स्वाहा ग्राव्यः स्वाहा प्ररतिरुवेन्यः॥ स्वाहा पितृन्यः
ऊर्ध्वं बर्हिन्यो घर्मपावत्यः स्वाहा द्यावापृथिवीन्यां स्वा॥
हा विश्वेन्यो देवेन्यः॥ १५॥ स्वाहा रुद्राय॥ रुद्र हूतये स्वाहा॥ ११२

सञ्ज्योतिषाज्योतिः॥ अहःकेतुनाज्जयताथं सुज्योतिर्ज्यो
तिषास्वाहा॥ रात्रिःकेतुनाज्जयताथं सुज्योतिर्ज्योतिषास्व
हा॥ मधुद्रुतमिन्द्रतमेऽग्नावन्नपामते देवधर्मनमस्ते
ऽस्सुमा माहिर्ः सीः॥ १६॥ अन्निमम्॥ अन्निमम् हिमा
दिवन्विप्रो बन्वसुप्रथा॥ नुतश्रवसाष्टयिवीर्ः सठः सी
दस्वमहाशं॥ असिरोचस्वदेववीतमः॥ विधुर्ममगतेऽन्
रुषमिमेष्टा सुजयन्नास्तदनुतिम्॥ १७॥ धाते॥ धम्मदिव्य

संहि.

११३

शुग्गा गायत्र्यां हविर्दाने॥ सातः॥ आप्यायतानिष्टाय तान्
स्यै ते स्वाहा॥ या ते धर्मान्तरिक्षे शुग्गा त्रिष्टुभ्याग्नीध्रे॥ सातः॥
आप्यायतानिष्टाय तान् स्यै ते स्वाहा॥ या ते धर्म एथि व्या
थं शुग्गा जगत्यां सदस्या॥ सातः॥ आप्यायतानिष्टाय
यतान्तरिक्षे ते स्वाहा॥ १०॥ क्षत्रस्य त्वा॥ पुरस्या युव्रतं रा
स्तन्वम्याहि विवा स्वाधर्मणा वयमनुक्रामामसुविता
युनवसे॥ ११॥ चतुःस्रक्तिर्नानि॥ चतुःस्रक्तिर्नानिः कृत

अ. १७

११३

सप्रथाः सनोविश्वायुः सप्रथाः सनः सवयुः सप्रथाः ॥
न्यपदेषोऽप्रपद्धारो न्यवृतस्य सश्चिमा ॥ १० ॥ घमेतव ॥ घ
मेततेपुरीषनेनैतवर्धस्वचाचप्यायस्त ॥ वृद्धिषीमहिचवृ
यमाचप्यासिषीमहि ॥ ११ ॥ अचिक्रदहृषा ॥ हरिर्महान्निम
त्रोनदन्त ॥ सठः सूर्येणदिक्कतदुदधिर्निधिः ॥ १२ ॥ सुमि
त्रियानः ॥ सुमित्रियानः प्रापः ऋषधयः सन्तुडुर्मित्रिया
स्तमेसन्तुयोस्मान्देष्टियञ्चवृमन्दिष्मा ॥ १३ ॥ नुदयम ॥ न

संहि.

११४

द्वयन्तमसस्परिस्वः पत्रपन्तः नत्ररम॥ देवदेवनासुर्यमगन्तम
ज्योतिरुत्तमम॥ १४॥ एधेसि॥ राधोस्तेधिषामहि सुमिदसिते
जोसितेजोमयिधेहि॥ १५॥ यावतीद्यावापृथिवी॥ यावच्चसु
प्तसिन्धवोचितस्थिरे॥ तावन्तमिन्द्रतेग्रहमृज्जागृह्णाम्य
क्षितममयिगृह्णाम्यक्षितम॥ १६॥ मयित्यत॥ मयित्यदिद्रिय
मृहन्मयिदक्षोमयिक्तु॥ घूर्मस्त्रिग्विराजतिधिरा
जाज्योतिषासहब्रह्मणातेजसासुह॥ १७॥ पर्यसोरेतन्नाप

श्रु.
१७

११४

ये सोरितः श्रान्तस्तस्य होहमन्नामस्तु त्रामुत्तराथं समाम् ॥
त्विषः सन्वृकत्वे दक्षस्य प्रजापति ते सः पुमरास्यते सुपुमरा
ग्निद्रुतः इन्द्रपीतस्य प्रजापति नक्षितस्य मधुमतः नृपः
हूतः नृपहूतस्य नक्षयामि ॥ २८ ॥ इति वाप संहितायां नृ
ष्टात्रिंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ स्वाहा प्राणे न्यः स्वाहा प्राणे न्यः स
धिपति के न्यः पृथिव्यै स्वाहा गनये स्वाहा नृक्षाय स्वाहा वा
यवे स्वाहा ॥ दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा ॥ २९ ॥ दिग्भ्यः स्वाहा ॥ चूर्ध्व

संहि.

२१५

यस्वाहानक्षत्रेभ्यः स्वाहाऽग्न्यः स्वाहावरुणायस्वाहा॥ नान्येस्वा
हापुतायस्वाहा॥ २॥ द्वाचेस्वाहा॥ प्राणायस्वाहा प्राणायस्वा
हा॥ चक्षुषेस्वाहा चक्षुषेस्वाहा श्रोत्रायस्वाहा श्रोत्रायस्वाहा॥ ३॥
मनसः कामम्॥ मनसः काममाकर्तित्वाचः सत्यमन्नाय॥ पु
ष्टनाथं रूपमन्तस्य रसोदनाः श्रीः श्रयताममयिस्वाहा॥ ४॥
प्रजापतिः सन्निवर्माणः॥ सम्राट् समृतो वैश्वदेवः सठ्ठ
सन्नो धुर्मः प्रवृत्तसेजः उद्यतः आश्विनः पर्यस्यानीयमा

२१५

संहि.
१२०

प्रमिदं पुस्तकं ॥ शके १७४७ पाथिविनामा देजाषाममासे अ. २०
कृष्णपक्षे तिथौ एनवमी रविवारे शुभं संहिताया चत्वारिं
शो ध्यायान् संख्याकान् मिदं समाप्तं ॥ हस्ताक्षरब्राह्मणजै
दिच्य सहस्रे जवरंगा वादस्थिते श्रीलसंतोषी ब्राह्मणमंठा।
रामात्मजकनिष्ठपुत्रव्यंकटरामेण लिखितं ॥ शुभं ॥ नग्न।
षष्ठिकटिग्रीवास्तब्धदृष्टिरक्षोमुखं ॥ कष्टेन लिखितं ग्रथं य
त्नेन परिपालयेत् ॥ तैलाद्रक्षेजलाद्रक्षेद्रक्षेत्सि। तलबंधनात्
मूर्खहसेन दातव्यं ये वंदति पुस्तकं ॥ १ ॥ शुभं न शुभं वामम. १२०

इति
वाजसनेय
संहिता।

X

+

६६
६